Obres de Ramon Lull

Edició original

feta en vista

dels millors i més antics manuscrits

⁂ Volum IX ⁂

PUBLICACIONS LULLIANES

Obres de Ramon Lull: edició original il·lustrada amb variants i facsímils dels més antics m.ss., pròlecs, notes i glosaris, mostres de traduccions, etc.—Volums en 8.ᵘ major, al entorn de 500 págines cadascún. Ademés dels tres pertanyents a l'edició Rosselló (1886-92), hi ha publicats per la COMISSIÓ EDITORA LULLIANA desde l'any 1906, els siguents volums:

—OBRES DOCTRINALS: **Doctrina Pueril. Libre del Orde de Cavallería. Libre de Clerecía. Art de Confessió**: amb 2 facsímils en fototipia i mostres de traduccions; pròlec general, variants i notes den *M. Obrador:* 1 vol . . . . 10 pts.

—**Libre de Contemplació**; set toms contenint 366 capitols, amb proemis, facsímils policromats, variants i notes . 77'50 pts.

—**Libre de Blanquerna**, contenint el **d'Amic e Amat**, amb pròlec, dos facsímils, variants i mostres d'escriptura: 1 vol. 12'50 pts.

A PUNT DE SORTIR

—**Libre del Arbre de Sciencia**; tres toms.

EN PREPARACIÓ

—**Libre de Sancta María.**

OBRES ORIGINALS
DEL
ILLUMINAT DOCTOR MESTRE RAMON LULL

LIBRE DE BLANQUERNA

escrit a Montpeller devers lany M.CC.lxxxiiij.

TRANSCRIPCIÓ DIRECTA
AMB FACSIMILS, PROEMI, MOSTRES D'ESCRIPTURA I VARIANTS
DELS MÉS VELLS MANUSCRITS

PER
Moss. Salvador Galmés
I
En Miquel Ferrà

PALMA DE MALLORCA
COMISSIÓ EDITORA LULLIANA
* 1914 *

En l'Estampa d'Amengual i Muntaner.—Conquistador, 30.

PALMA DE MALLORCA

* En sustitució del Illm. Sr. D. Jusep Miralles i Sbert, preconitzat bisbe de Lleida.

Nihil obstat

Dr. Jacobus Borrás, Censor

Imprimatur

† Petrus, Episcopus Maioricensis

Suum cuique

La Comissió Editora dels Texts Originals Lulians *se considera an el cas de fer constar i d'agrair amb tota l'ànima que* L'Institut d'Estudis Catalans de Barcelona *pagà el viatge a l'inoblidable lulista En Mateu Obrador i Bennassar l'any 1908 per anar a Munich i a Milàn a estudiar els codis lulians que hi ha a les biblioteques d'aqueixes ciutats, a on estigué uns dos mesos i feu treure una copia fotogràfica del codi del* Blanquerna *a la biblioteca Reial de Munich a compte de dit* Institut, *que ens ha servit per fer la present edició i ademés ha pagat el mateix* Institut *la transcripció de tal copia fotogràfica que necessitava l'estamper per dur a cap la present estampació.*

Grans mercès de tot això an el meritíssim Institut d'Estudis Catalans de Barcelona.

Comissió Editora

Proemi

El Libre de Blanquerna, l'obra tal volta més original del B. Ramón Lull i indubtablement la de més alt valor místic i literari ensems, revela una nova modalitat de la múltiple i prodigiosa ànima de l'Autor, qui's sabé assimilar perfectament totes les materies del humanal saber, plasmant-les amb fesomía propia, imprimint a cadascuna el segell característic del seu geni, repujant-les amb el relleu poderós de la seva personalitat.

En aquesta obra més que en cap altra, el raonador fuig i s'amaga derrera l'esplèndida florida de l'art deixant el camp abandonat a les frenesíes del somniador, en tal manera que els pocs conceptes abstractes i questions de filosofia i teología qui desiàra brollen, estàn altament poetitzats, i quasi bé es impossible afinar en lloc el més petit vestigi d'aquella dialèctica formidable qui senyoretja tota la restant producció. Ple a vessar de la bellesa infinida, enlluernat de la llum indeficient, encès de l'amor increada, en Lull cisellà l'obra curosa i enamoradament, amb la convicció íntima de que les paraules i la manera eren un factor importantíssim a revelar i fer conèixer la bellesa de l'amat, per tal que de la coneixensa n'esclatàs l'amor ardent i dominadora.

Dins aquests capítols d'un quasi socialisme evangèlic, on se destrena un argument utòpic ple d'anècdotes realistes, un hom admira a més no poder el llampec violent de l'inspiració i la vigoría del traçat, i desiara se sent pres de la ingenuitat de l'art, en éxtasi inefable, com davant una pintura de *Fra Angelico.*

Veiau la sumaria descripció de l'obra que'ns deixà el malaguanyat D. Mateu Obrador:

«Dins l'abundós esplet de la variadíssima producció lulliana no's troben pàgines més interessants ni més replenes de color d'època i fesomía local, que les d'aquest poema narratiu on se reconten los fets i pelegrinacions del fill d'Evast i Aloma, i s'hi descriuen els estaments de *Matrimoni,* de *Religió,* de *Prelació* i d'*Apostolical estament.* La candorosa faula, reblida d'alegoríes i semblances, serveix de motiu o argument per exposar-hi tot un pla de millores socials i reformes religioses, inspirades en l'ideal místic del autor, qui somniava possible capgirar el mon i fer-ne un novell paradís, reduïnt tots los pobles, races i gents a l'unitat de fe cristiana. Final i suprema aspiració d'aquell ideal es l'estat de *Vida ermitana* contemplativa, que Blanquerna abraçà resoltament, tornant al punt de partida de la seua primera vocació. Deseixit del mon i de tot afecte i lligam terrenal, s'entrega l'*amic* a la sobirana amor de l'*amat,* qui li encativa les potencies i sentits, i l'umpl en còs i ánima».[1]

La tònica o característica de tota l'obra es el *zelus domus tuæ comedit me* del Profeta Rei, el desig ardentíssim de perfecció cristiana en tots els estaments, i de convertir tot lo mon al catolicisme, per fer-ne ofrena a l'*amat.* L'afany de la sanctificació dels feels, bull continuament dins els tres primers llibres o parts (de *Matrimoni,* de *Religió,* de *Prelació),* escalfat per l'amor de Deu i del proïsme enceses amb la llenya del renunciament de sí metex; i el desig de

1. Proemi del LIBRE D'AMIC E AMAT, Edició *Catalunya,* pàg. 12.

la conversió dels infeels esclata en forma gaire bé violenta en el llibre IV, d'*Apostolical estament;* de manera que l'Autor sembla portar dins sí metex la concepció de *Propaganda Fide* extorsionant-lo i pugnant per sortir a llum abans d'hora. En el llibre V d'*Amic e Amat,* aquell «exit de manera» ajunta meravellosament i artística aquestes dues aspiracions sublims: la propia santificació sobrepujada al grau més alt de l'ascetisme i de la unió amb Deu, i, paradoxalment, plena de la inquietut de les desamors de l'*amat* qui punyen i convulsionen l'*amic,* i ja no'l deixen pensar sino en com ajustarà grans hosts i companyes d'amadors per anar en creuada, amb totes les armes de l'enteniment i amb tots els sufriments del còs, a conquerir el mon a la amor del *amat,* just per sa pura bonesa i per la seva eterna caritat en vers dels seus redimits.

Corprèn i estremeix l'esclat de passió qui llampeguetja dins tota l'obra, ara amb serenor de nit autumnal, suara amb escruiximents de tempesta.

Amb el càntic de l'*Amic e Amat* fineix realment l'obra; la tensió passional s'afluixa cop-en-sec, i el tractadet qui segueix, *Art de Contemplació,* ja's destrena tranquilament dins una serenitat didàctica o científica. Podría formar un llibre apart disgregat de tot del de BLANQUERNA, al que està unit artificialment, sense que'n sufrís cap perjui la unitat de l'obra.

El lloc jeràrquic corresponent a l'Autor i a l'Obra dins tota la producció mística, no ja de Catalunya si no de tota l'Hiberia, el determinà magistralment D. M. Menendez y Pelayo en forma i conceptes brillantissims que transcrivim tant per la seva elevació com per sa penyora d'imparcialitat.

—«Ramón Lull es místic a la manera de Sant Bonaventura i dels primers deixebles de Sant Francesc, dels quals du infiltrada dins l'ànima la poesía ardent, candorosa i plena de sentiment de la naturalesa. Com a poeta, perteneix en Lull a l'escola franciscana; es el *Jacopone de Todi*

espanyol, i ho es ab el meteix desembaràs de dicció, ab igual jaent popular a lloure, ab la meteixa mescla de trivialitat i grandesa. I es poeta, molt més que no en los seus rims, en sos bells llibres de prosa, en el *Blanquerna*, en el llibre de *Amic e Amat*, en l'enorme enciclopedia ascètica, *Libre de Contemplació*. Ell es qui obri l'estol dels nostres grans místics, i no cedeix la palma sino a dos o tres dels majors del sigle XVI. Podràn altres dur-li ventatge en aquella cisellada forma artística, flor i fruit del Renaixement; però no en l'originalitat ni en el briu de les concepcions, ni en la encesa i arrebatadora tempestat dels afectes.--Més aqueix misticisme seu, com que dona per fonament i supost una doctrina metafísica, no anul·la ni calciga'ls drets del enteniment, el qual arriba primer que la voluntat a presencia del Amat, anc que tots dos hi corren com a un certamen. La llum d'amor illumina les dreceres, llargues i perilloses, plenes de consideracions i suspirs i plors, per on l'amic cerca son amat; però aquelles dreceres, es l'enteniment el qui les recorre.»[1]

«...I qui ha de trobar estrany que enfront de tota aqueixa literatura franciscana—qui tengué per representant més excels aquell sant home qui solía plorar *perque no es amada la amor*,—hi posem, sense por de quedar vençuts, el nom del pelegrí de Mallorca, qui va compondre'l llibre d'*Amic e Amat?*

«Quant arribarà'l dia en que escriurà qualcú les vides dels nostres poetes franciscans, amb tan primorosa delicadesa com n'Ozanam les va escriure dels d'Italia! Encomanat sia al venturós enginy qui haja de traçar tal obra, l'aparellar digna corona de poeta i novelador, com ja la té de savi i de filosof, al il·luminat doctor i màrtir de Christ, Ramón Lull, home en qui s'encarnà i va congriar-se l'esperit aventurer, teosòfic i visionari del sigle XIV, juntament ab la saviesa

1. Discurs pronunciat a Mallorca, dins l'Institut Balear, el dia 1 de maig de 1884 *(Trad. de D. M. Obrador)*.

enciclopèdica del XIII. En el benaventurat mallorquí, artista fins an el moll dels ossos, s'apleguen i confonen la teología i la filosofía, la contemplació i la vida activa, fent-s'hi una meteixa cosa. Totes les especulacions i ensomnis armònics de son enteniment prenen forma plàstica i viva, i s'hi tradueixen en viatges i pelegrinacions, projectes de creuada, noveles ascètiques i fervorosos himnes, al·legoríes i símbols, combinacions cabalístiques, arbres i cércols concèntrics, representacions gràfiques de la seua doctrina, a fi de fer-la entrar pe'ls ulls a les multituts, al meteix temps que per l'orella, en el saluet rimat de la *Lògica metrificada* i de la *Aplicació de l'Art general*. Es el popular escolàstic; el primer qui emprà'l *romanç vulgar* per les idees pures i les abstraccions; el qui de la llengua provençal en destriava la catalana i la batiava totduna, fent-la més reposada, austera i religiosa, casi totalment neta de les eròtiques lleugereses i escorxadores sàtires de sa germana major, aufegada ja a les hores dins bassals de sanc albigesa. — Ramón Lull va esser místic en teoría i pràctica, asceta i contemplatiu, des que entre'ls esburbaments de jovenesa l'embolcallà de sobte, com a l'antic Saulo, la clara llum del cel; però la flor del seu misticisme, no hem d'anar a cercar-la a dins les *Obres rimades* que, tret d'algunes de tirada elegíaca com el *Plant de nostra dona Sancta Maria*, son casi totes (inclosa la major part del *Desconort*) populars exposicions d'aquella seua teodicea racional, objecte de tan oposats parers i censures; exalçada per uns com a divinal revelació, i motejada per altres no res menys que d'herètica, per la curolla de demostrar ab raons naturals qualsevol dogma cristià, fins i tot els de Trinitat i d'Encarnació; anc que fos ab el sant propòsit de resoldre la antinomia de fe i raó, bandera d'impietat averroista, i amb l'idea de preparar la conversió de jueus i sarrains; empresa santa qui afalagà tota la vida les esperances del benaventurat màrtir.

«La veritable mística de Ramón Llull s'inclou dins una

obra escrita en prosa, si bé poètica en substancia: el càntic de l'*Amic e Amat*. En forma sovint dialogada i reblit de semblances i paràboles, tantes com dies té l'any, forma tot plegat una vertadera art de contemplació.

«Hi ensenya Ramón que «les carreres per les quals l'amic encerca son amat son longues e perilloses, poblades de consideracions e de sospirs e de plors, e illuminades d'amors» (*vers 2*).—Llarga li sembla aquesta mortal vida de desterro, aspra i dura aquesta presó: «...ni l'aygua qui ha en custuma que decorrega a enjús, quant serà l'hora que haja natura de pujar a ensús?»... *(v. 4)*. Entre temor i esperança ha fet son hostal l'amor; on viu de pensaments, i mor per oblidaments... (*v. 17*), i son per ell benaurances les tribulacions sufertes per amor. Primer que la voluntat, a presencia de l'amat hi arriba l'enteniment, quant corren tots dos a la una: (*v. 19*)... Més ràpida cosa es amor en coratge d'amador, que llamp en resplandor, ni tro en oiment; i més viva es aigua en plor, que en ondes de mar, i mès prop es suspir a amor, que neu a blancor *(v. 38)*. Dins el verger, cantant los aucells a l'alba, donen al solitari intelligencia d'amor; al finir los aucells el cant, l'amic defalleix d'amors, i es aqueix defalliment son major delit i sa dolçor inefable *(v. 26)*. Per monts i plans cerca l'amic son amat; als qui van per carreres i camins los ne demana de noves; i cava endins la terra, esguardant si l'hi trobaría, ja que per damunt no hi troba sino ausencia de devoció *(v. 34)*. Com mesclament d'aygua i vi se mesclen les amors de l'amic i de l'amat; inseparables com la calor i la llum, com esser i essencia acostades (*v. 50*). La sement d'aqueixa amor se troba en totes les ànimes: malanat del qui'n romp el vas preciós i en vessa l'aromal...—Corre l'amic com a foll, per carrers i places d'una ciutat; li demanen les gents si ha perdut son seny; i les respòn que l'amat li havía presa sa voluntat, i ell li havía donat son enteniment; i per això li era romasa la memoria no més, per remembrar-lo (*v. 55*).

El vent qui mena les fulles li aporta odor d'obediencia; en les criatures hi veu senyada la petja de son amat; tot s'anima i parla i respòn a lo que demana amor: «amor clara, pura, neta, vera, subtil, simpla, fort, diligent, lugorosa, e abundosa de novells pensaments e d'antics remembraments» *(v. 71);* o com torna dir després, ab frase no menys galana: «bulliment d'audacia e de temor.»—Més encara diu: Si vosaltres, amadors, voleu foc, veniu a mon cor, i enceneu vostres llanternes; i si voleu aygua, veniu al meus ulls qui decorren de llàgrimes; i si voleu pensaments d'amor, veniu los prendre a les meues cogitacions *(v. 173):* «car en amor nasquí, e'm nodría amor, e d'amor venc, e a amor vaig, e en amor fas mon estatge» *(v. 97).*—La naturalesa d'aqueixa mística amor, ningú l'ha definida may tan pregonament com el meteix Lull, quant diu que està *entre creença e intelligencia,* entre fe i ciencia: *(v. 198).* En son grau extàtic i sobirà, l'amic i l'amat se fan *una* actualitat *en essencia,* i romanen ensems *diverses e concordants: (v. 211).* Estrany i divinal erotisme, aon les belleses i excel·lencies de l'Amat s'apleguen a dins el cor del amic, sens aniquilar ni destruïr la personalitat d'aquest, perque solament los ajunta i en fa tot un, la voluntat de l'Amat, vigorosa, infinida, eternal!... Meravellosa poesía qui enclou, com a dins un grum de mirra, la pura essencia de tot quant especularen savis i poetes migevals sobre la amor divina i la humana, i arriba a exalçar, i a santificar i tot, les reminiscencies provençals de cançons de maig i d'albada, de vergers i d'aucells cantors; acoblant per tan estranya manera En Guiraut de Bornelh ab n'Huch de Sant-Víctor!» [1]

. . . .

. . . .

1. Discurs de recepció a la R. Academia Espanyola de la Llengua.-1881 *(Trad. de D. M. Obrador).*

*
* *

Després d'aquest himne al pare i patriarca de la nostra cultura, no'ns queda més que donar una noticia històrica i bibliogràfica del LIBRE DE BLANQUERNA.

Anc que en lloc diga l'Autor quant l'escrigué, podem determinar la data quasi bé amb precisió.

En el cap. 90, n.° 7, diu: «En una vila qui es apellada Monpesler, en la qual fo fet aquest libre de Evast e Blanquerna, ac un gran capítol general de preycadors»; i en el cap. 86, n.° 7, ja havía escrit: «e lo cardenal qui anava a Bulunya on devia esser un gran capítol general de preycadors». Doncs bé: l'any 1283 hi hagué capítol general de Predicadors a Montpeller, i l'any 1285 n'havíen de celebrar (i el celebraren) a Bolonya. La primera estada d'en Ramón Lull a Montpeller, segons els seus biografs, fonc entre dits anys 1283-1285; de manera que's pot donar com a segura aquesta data per la composició del llibre.

Ademés, el cap. 65, n.° 3, suposa en Jaume II de Mallorca en possessió del reine, mentres que en el cap. 92, n.° 1, fa una al·lusió ben directa al seu desposseiment, que perpetrà en el més de novembre de 1285 el seu nebot n'Anfós d'Aragó; resultant també que havía de començar a escriure el llibre abans d'aquesta data, i l'havía de finir després.[1]

A primer cop d'ull, llegint el cap. 96, la ficció de la renuncia de Blanquerna al papat, pot fer creure que la hi va inspirar el fet de la renuncia de St. Pere Celestí (decembre de 1294), i que degué escriure el romanç durant un altre sojorn a Montpeller, que ja hauría d'haver estat a l'any 1303; i consonaría amb aital opinió el fet

1. Vid. Pasqual: *Vindiciæ lullianæ*, tom I, pàg. 147, IX.

d'esser-se reunit a Montpeller meteix l'any 1294 altre capítol general de Predicadors qui podría esser el citat. Més, destrueix radicalment aquesta opinió el fet d'estar ja *afollada* la fundació de Miramar l'any 1295, segons s'en complany el meteix Autor en el llibre de *Desconort* escrit aqueix any, de manera que si hagués compost el de BLANQUERNA posteriorment an aquesta data, hauría feta menció necessariament, al parlar del monestir, d'un fet qui tan amarga decepció li produí; mentres que no sols en el citat cap. 65, si no en les cobles de l'últim de l'obra, dona per subsistent aquella fundació, ideal dels seus ensomnis.

La ficció de la renuncia imaginada nou o deu anys abans de la de St. Pere Celestí, avalora encara el geni del Mestre, donant com a resolta una questió agitada a les hores entre els canonistes: la licitut d'aital renuncia; car si bé es ver que els papes Benet IX (1045) i Gregori VI (1046) havíen renunciat, prou discutíen les escoles de dret la licitut i aduc el valor de l'acte, fins que s donà per definitivament resolta la questió amb l'estatut i consegüent renuncia de St. Pere Celestí, i justament segons la solució d'en Lull.

Una mica més dificil es determinar si va escriure el llibre V (d'*Amic e Amat*) al meteix temps que els quatre primers, o si ja el tenía fet abans, i per una ficció l'encabí dins l'obra.

Es evident que de molt enrera i en estat embrionari tenía preconcebut aquest místic poema, com ho demostren de sobra les frases d'*amic* i *amat* qui sovinetgen en els capítols de les dues últimes distinccions del *Libre de Contemplació*, escrit devers l'any 1272. També el meteix Autor en el cap. 88, n.° 4, nos n'acusa l'origen islamita, suposant-lo trobat «en Barberia»; i en el cap. 99, n.° 3, en manifesta encara la influencia oriental expressant el propòsit de fer-lo segons la manera dels *sufies* qui «han paraules damor

e exemplis abreviats e qui donen a home gran devoció, e son paraules qui han mester espusició.»

La seva forma versiculada, tan distincta de la de les altres parts, el supòsit de que l'escrigué Blanquerna en son ermitatge (evidentment Miramar), i el fet de que en l'elenchus fet en vida del meteix Autor, l'any 1311, figura el *L. d'Amic e Amat* un poc més avall i separadament del L. DE BLANQUERNA, fan suposar amb prou motius que l'escrigué com un tot ben diferenciat; i que la data de la composició s'ha de remuntar al temps del sojorn d'en Lull a Miramar (1276-1278) després de la fundació del monestir. La tranquilitat ascètica que requería l'obra i de que se suposa gaudint l'Autor, quasi un no la pot trobar en altre temps de sa vida; car en 1278 amb un nou viatge a Roma, inicía aquella vida d'inquietut continua i de vertader nomadisme, amb el que se connaturalitzà fins a fer-ne el seu viure normal. Essent així, hauría acudit a un anacronisme de romançador fingint aquella quietut dins una època de gran agitació.

Analitzant emperò el contengut d'alguns versicles, que com tots els altres i tota l'obra pareixen autobiografics, estranya veure l'*amic* pobre i acaptant, pres lligat ferit i a punt d'esser occit per l'*amat*, pelegrinant per terres d'infeels; i un pot creure amb fonament que més que al primer pelegrinatge de 1263 a 1265 (a Monserrat, Compostela, Roma i Terra-Santa) fa referencia l'autor al segón qui durà de 1278 a 1282, en que al parèixer, desde Roma recorregué vers tremuntana les terres de Guirlanda i Bocinia, girant per Dacia, Turquía i Ultramar, seguint vers migjorn la regió d'Abisinia desde Tibalbert a les fonts del riu qui voretja Damiata, on hi «ha una illa en mig loc d'un gran estany» i les gents son negres; fins arribar a Barbería, on se concretà l'idea gènesi del poema,[1] prenint forma plàstica i estructura

1. Cfr. cap. 88.

el pensament del *L. d'Amic e Amat.* En aquesta excursió concebé segurament i arreplegà la materia del llibre IV.

Tot això dona peu a creure que la data de la composició del poema s'ha de posar a la tornada d'aquest segón romiatge, o sia a l'època meteixa en que compongué les altres parts del LIBRE DE BLANQUERNA.

Els codis qui'ns han servits per la present edició, son:

A. De la Biblioteca Palatina de München.

Ms. 610 Hisp.—Cat. 67, en quart, de 268 fols de paper de cotó verjurat, foliats amb numeració moderna. Fan 26×19 cm. de tamany, i 19×13 de caixa. Cada plana escrita a columna plena i de la meteixa mà, consta de 27 retxes i qualcuna de 28. Manquen els primers fols (uns 16), a pesar de lo qual la foliació comensa desde el 1.

La humitat ha fet malbé l'angle inferior dret, però sens arribar a l'escrit. Els fols 1, 2, 3 i 9 estàn esqueixats i los ne manca un bon troç; el 23 té una taca de dalt a baix sense trencar-ne la lliçó; el 144 està esqueixat, sense mutilació, a la part inferior. Al 192 girat, hi ha afegides al marge de baix tres linies de lletra petita i més atapida per salvar una *deixada* del copista, que tal volta no fou involuntaria, car es una de tantes cinglades de l'Autor a la alta clerecía. Al 193 i alguns altres hi ha notes o postilles marginals de lletra molt menys antiga. Desde el fol 9 el texte segueix sens interrupció ni llacuna.

Al començament de cada capítol hi ha inicial senzilla, unes voltes monocroma i altres a dues tintes, vermella i blava, amb gran sobrietat de perfils i ornamentació. Les rúbriques dels capítols son també vermelles, i els calderons divisoris dels palagrafis, alternen vermells i blaus.

Tant per la lletra com per les demés circumstancies paleogràfiques, se li pot senyalar una data de la primera mitat del sigle XIV, i es el més complet i millor que sapiam, es-

crit amb gran netedat i puresa de llenguatge. Ens ha servit de base per aquesta *Edició.*

Va enquadernat amb cubertes de badana groguenca fosca, amb cordons o relleus en el llom i escut oval daurat al foc sobre les tapes davantera i posterior, portant les armes de la antiga Biblioteca Palatina Mannheimiana.

P. De la Biblioteca Nacional de Paris.

Ms. Espanyol 478, en quart. Contenía 108 fols de plegamí, numerats modernament desde el 28 amb guarismes aràbics. Manquen els 27 primers i altres 3 intermedis. El primer (28) es molt aldà, però la reste se conserva en bon estat, fora cap al final que apareix més destenyit i groc. La mida dels fols es de 29×21 cm., i la de la caixa de 20×14. Va escrit a dues columnes de 38 linies. Desde la 2.ª columna del fol 49, la lletra es de la meteixa mà, clara i ben feta. La dels anteriors es més gruixada i grollera, i la tinta més clara.

Les inicials de capítol son historiades; les demés inicials i calderons, vermells i blaus, alternant; les rúbriques vermelles.

Els capítols porten numeració romana del meteix copista, que es la que hem seguida en aquesta *Edició.* El texte, aprovençalitzat de tot, es molt feel i ben fet.

El *Libre dAmic e Amat* (fols 74 a 87) està ple de correccions, tatxadures i afegits marginals, alguns en llatí, fets molt posteriorment. En prescindim de tot.

La data del codi es evidentment del sigle XIV.

D. *(Dominicà),* de la Biblioteca Provincial de Mallorca:

Ms. del sigle XIV. procedent del Convent de St. Domingo d'aquesta Ciutat, contenint 212 fols de paper verjurat, de dues marques distinctes, qui fan 27×21 cm. Van escrits en columna plena (21×15 cm.) de 36 a 40 retxes, lletra bona, de mans diferents, escrita amb tinta

clara. Les inicials de capítol estàn agudament historiades en vermell, blau i morat; les rúbriques i calderons, vermelles.

Conté: *Libre del Gentil* (amb cinc arbres al·legòrics en color verda)—*Desconort.*—Rúbriques dels *Cent noms de Deu.—Cobles sobre la Art de l'Alquimia.—Libre de Consolació d'ermità.—Libre de Intenció.—Libre de Proverbis.—Taula de paraules qui son en latí* (qui tal volta es un capítol de la Art Inventiva)—*Libre V del de* BLANQUERNA.—*Liber primus de miseria humanæ conditionis edito a domino Lotario* (Inocenci III) *diacono.*

El libre V del BLANQUERNA (fols 147 a 192), conté el d'*Amic e amat,* i la *Art de Contemplació.*

Les inicials dels palagrafis, altrament de la reste del codi, son vermelles i blaves, alternant.

Està farcit de provençalismes, i en les variants s'acosta més al **P**, que al **A**, lo qual fa suposar un bon m. s. provençal anterior o de principis del sigle XIV.

El codi va enquadernat senzillament en plegamí, i està en bon conservament, exceptats els tres primers fols qui estàn un poc malmesos.

V. Edició feta a Valencia l'any 1521. Forma un volum en fol menor de 150 fulles estampades amb lletra gòtica, a doble columna, fora l'epístola proemial de Mos. Joan Bonlabii, traductor (?) i corrector (!) en llengua valenciana. La decoració de la portada es en tinta negra, i vermella la del títol amb llegenda explicatoria.

El LIBRE DE BLANQUERNA ocupa fins al fol 140, i els altres 10 contenen el *Libre de Oracions i Contemplacions de l'enteniment en Deu.*

La traducció es abominable: no sols malmet i afolla la llengua, si no que capgira frases, destraletja la sintaxis, amplifica difusament els conceptes fent-los perdre fesomía, xapa capítols, i, en el poema d'*Amic e Amat,* hi afica versicles evidentment apòcrifs. Emperò per la confronta ens

ha fet un bon servei, i sobre tot l'hem haguda d'emprar en la transcripció dels sis primers capítols, per manca d'altre millor. En aquesta transcripció hem conservades totes les tares i lletjures de l'original, car no'ns hem sentit en coratge de posar-hi adob. Solament hem procurat adomdar la grafía a la restant de l'obra, hem reduïdes les rúbriques dels capítols restituint-les a sa sobrietat primitiva, i hem prescindit de la divisió arbitraria d'alguns feta desvergonyidament per Mos. Bonlabii.

La lliçó en el fons, concorda molt més amb la del m. s. **A**, que amb la dels altres dos.

Els tres codis trecentistes, exceptades petites i naturals variants de grafía i de llenguatge, i alguna omisió involuntaria, a voltes salvada als marges respectius, [1] concorden exactament en la lliçó i en el contengut, inclús en tots i cadascún dels versicles del *L. d Amic e Amat*, separant-se notablement de la ed. **V**.

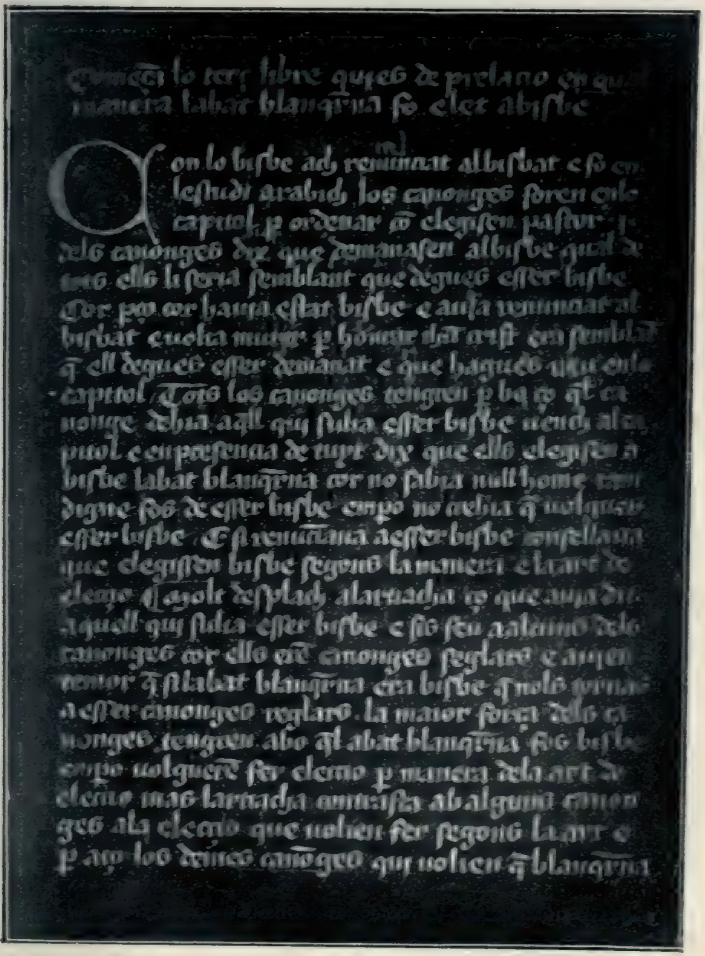
Aital concordança ens ha fets suprimir per interpol·lats alguns versicles de la Edicció *Catalunya* [2] de D. Mateu Obrador (Mallorca-1904), i posar-n'hi d'altres [3] que ell deixà, malgrat trobar-se en el m.s. **D**, qui li serví de base.

Tenim la convicció ferma d'haver reintegrat el texte a sa puresa primitiva.

Salvador Galmés

1. Els m.ss. P i D contenen quasi bé les meteixes omisions, no salvades, generalment, en el P, i si al marge del D, per una mà posterior. N'hi ha d'evidents qui sols no mereixen anotar-se. Aital coincidencia de *deixades* en ambdós codis, ens confirma en la opinió de la existencia d'un m.s. provençal anterior o de principis del sigle XIV, del qual derivarien els P i D.—2. Els 72, 282, 287, 288, 289, 290, 294, 300, 329, 330, 333, 334, 335, 342, 345, 346, 351, 356, 357, 358, 359 i 365.—3. Els 251, 252, 253, 261, 277, 298, 299, 300, 301, 306 308, 312 i 325 d'aquesta *Edició*.

Libre de Blanquerna

Comença lo terç libre qui es de prelats en qual
manera labat blanquerna fo elet a bisbe

Con lo bisbe ach renunciat al bisbat e fo en
lestudi arabich los canonges foren en lo
capitol per ordenar com elegissen pastor. j.
dels canonges dix que demanassen al bisbe qual de
tots ells li seria semblant que degues esser bisbe
car pus cor hauia estat bisbe e auia renunciat al
bisbat e uolia mudar per home clar crist cera semblat
que ell degues esser demanat e que hagues ueu en lo
capitol. Tots los canonges tengren per be ço quel ca
nonge deya aquell qui solia esser bisbe uench al ca
pitol e en presencia de tots dix que ells elegissen a
bisbe labat blanquerna car no sabia null home tan
digne fos de esser bisbe empero no creya que uolgues
esser bisbe. E si renunciaua a esser bisbe consellaua
que elegissen bisbe segons la manera e la art de
elecio. Caygolo desplach ala tarradia ço que auia dit
aquell qui solia esser bisbe e sos feu a alcuns dels
canonges car ells eren canonges seglars e auien
temor que si labat blanquerna era bisbe que nols girmas
a esser canonges reglars. la maior força dels ca
nonges tengren ab ço quel abat blanquerna fos bisbe
empero uolgueren fer elecio per manera de la art de
elecio mas larcadiaca contrasta ab alguns canon
ges a la elecio que uolien fer segons la art e
per ayço los demes canonges qui uolien que blanquerna

M.s. **A.** del s. XIV: de la Biblioteca Palatina de München.

SENYOR Deus gloriós, un en essencia e tres en persones! A laor e honra vostra, ab la vostra gracia virtut e benedicció, comença lo LIBRE DE EVAST E DE ALOMA E DE BLANQUERNA son fill: lo qual es fet per intenció que los homens hagen a amar entendre membrar e servir vos qui sots ver Deu Senyor e Creador de totes coses.

¶ *Pròlec*

A significança de les cinc nafres les quals nostre Senyor Deus Jesu Christ prengué en larbre de la vera creu per reembre lo seu poble de la servitut del diable e captivitat en que estava, volem departir aquest Libre en cinc libres, per dar doctrina e regla de la manera segons la qual son significats en aquest libre cinc estaments de gents a les quals es bo te-

nir aquest libre: lo primer es de Matrimoni, lo segón es de Religió, lo tercer es de Prelació, lo quart es de Apostolical estament qui es en lo Papa e cardenals, lo cinqué es de Vida ermitana.[1]

1. Els noms d'aquestes cinc parts i la forma de llur enunciació son presos del m.s. A, en els respectiua tractats, i no de la edició V. qui posa: *Lo primer es del estament de matrimoni. Lo segon del estament de religio. Lo terçer es del estament de prelatura. Lo quart es del estament de apostolical senyoria: que es en lo Papa y Cardenals. Lo cinque estament es de la vida heremitana.*

COMENÇA LO PRIMER LIBRE QUI ES DE MATRIMONI.

¶ CAP. 1. *Del matrimoni de Evast e Aloma.*

EN una ciutat se seguí que un dispost jove, gentil home, fill dun noble burguès, era romàs aprés la mort de son pare molt abundós de les temporals riquèes, e son pare havíal creat e habituat a molt bones costumes. Est jove havía nom Evast, lo qual fo bell de persona [1] e noble de cor e molt ben aparellat; e sabía tantes letres e sciencies, que entenía sufficientment la Sancta Escriptura. Molt fon Evast copdiciat en la ciutat per homens de religió e per alguns altres homens seculars, los quals desijaven esser a ell acostats per via de matrimoni. Mentres que Evast era axí request a orde per los religiosos e a matrimoni per los bons homens seculars, considerà una nit en lorde de religió e en lorde de matrimoni, e vinguéli en voluntat que rebés religió per tal que fogís dels vans delits de aquest mon. Mas recordàse de les grans riqueses temporals que son pare li havía lexades,

1. V, presona.

e com era en càrrec de mantenir la gran casa e la gran almoyna que son pare feya vivint en esta present vida. Per totes estes raons, e per ço que ell era també cap de son linatge, inclinàs a entrar en orde de matrimoni, e preposà que estant en matrimoni donàs bona doctrina e exemple a tots aquells qui son en orde de matrimoni; e desijà haver fills los quals fossen servents de Deu, a qui ell pogués lexar los bens temporals que tenía, e que ans de sa mort servís a Deu en algún orde[1] de religió.

2. Com Evast hagué concebut e delliberat en sa voluntat que amàs l orde de matrimoni, dix a alguns de sos parents e majorment a aquells en qui ell molt se fiava, que li cercassen en la ciutat alguna donzella qui fos de noble linatge, car per noblea de linatge es ennoblit lo cor contra malvestat e engán; e volgué haver muller qui fos sana e ben formada en sa persona, per tal que natura hi pogués dar bona disposició als fills; e sobre totes coses Evast pregà a sos parents que li cercassen muller ben criada e humil, e que sos parents e ella se tinguessen per ben contents e honrats del seu acostament.

3. En aquella ciutat havía una dona honrada e molt ben acostumada, la qual gran temps era estada viuda, e tenía una filla qui havía nom Aloma. Fama era per tota aquella ciutat que aquella donzella regía e menava[2] tota la casa de sa mare, e que era molt bona; e la bona dona sa mare lin dava axí poder per tal que sabés haver manera de mantenir e de regir sa casa quant fos casada, e davali faenes per ço que en son pensament per ociositat no entrassen malvades cogitacions e folles, les quals la inclinassen a vils obres.

4. Les condicions totes que Evast desijava en sa muller, eren en Aloma; e aquells qui cercaven muller per a Evast segons sa voluntat, foren certificats de les bones cos-

1. V, alguna orde. — 2. V, manava.

tumes de Aloma: e per voluntat de Deu fon fet casament de Evast e de Aloma.[1]

5. Gran fon la fama que era per tota la ciutat del dia de les bodes de Evast e de Aloma, e molts foren los homens e les dones quils volíen fer gran honra en aquell dia. Mas Evast no volgué, ans volgué dar senyal de humilitat a les gents, qui en lo dia de les bodes son enemigues de humilitat e volen superbia vent e vanagloria; e per açò Evast e Aloma lo dia de les sues bodes, foren a lesglesia[2] ab poques persones en significança de humilitat; e per tal que no sen torbàs lo sagrament de la missa, Evast e Aloma foren vestits de humils vestidures. En sa companyía havía persones sanctes e devotes, per tal que millor fos exaudida sa oració e que Deu més agradablement rebés la oblació que Evast e Aloma li feyen de lurs persones e de lurs bens los quals los havía comanats.

6. En aquell dia celebrà un sanct home la missa, per tal que Deu per la sua sanctedat posàs sa gracia sobre Evast e Aloma. Lo sant home quils dix la missa preicà e mostràls la intenció per que es ordenat matrimoni, e donà bona doctrina a Evast e Aloma, e areglàls com devíen viure e complir lo sagrament del matrimoni e la promissió que feyen la un[3] a laltre, per tal que en ells fos servit Deu, e la sua gracia fos en ells manifesta a les gents.

7. Tot aquell dia fonc doració e de devoció e de tenir gran sala als pobres de Jesu Christ, los quals loen e beneexen Deu quant hom los fa almoyna, e per ells es Jesu Christ significat en les bodes en les quals son cridats los pobres e esquivats los rics, qui no han en memoria la passió del Fill de Deu e guasten e ocupen los bens temporals los quals freturegen los pobres, e ells despenenlos en servir als homens plens de vanitats mundanals, semblants a sí metexs.

1. V, Aquí posa el cap. II.—2. V, la sglesia *(forma usual)*.—3. V, la hu *(passim)*.

8. Evast e Aloma serviren aquell dia de ses bodes als pobres de Jesu Christ, e en remembrança de la humilitat de nostre Senyor Jesu Christ, lavaren les mans els peus a .xiij. pobres als quals les mans els peus besaren e los lurs cossos núus vestiren de noves vestidures. E fonc feta crida per tota aquella ciutat que tot pobre qui volgués pendre almoyna per amor de Deu, anàs a menjar ad aquelles bodes.

9. Los parents e los amics de Evast e de Aloma serviren aquell dia en les bodes als pobres de Jesu Christ, e aprés anarensen a menjar cascú a sa casa per tal que no ocupassen al pobres lurs viandes, e Evast e Aloma menjaren ensems en la taula dels tretze pobres; e quant hagueren menjat, Evast sen anà a estar tot aquell dia en oració e en contemplació en un honrat monestir de homens religiosos, e Aloma sen anà a un altre monestir de dones de orde a loar e pregar nostre Senyor Deu; als quals dos monestirs, e a tots los altres monestirs daquella ciutat, Evast feu pietança e manà dar a menjar aquell dia de ses bodes molt abundosament.

10. Evast honrava condecentment a sa muller, de tal manera que sen nodrís amor e temor; car estes dos coses estàn bé en lo cor de la muller. Evast donà poder a sa muller de procurar e administrar los bens de la casa, e ell volgué usar de mercadería per tal que se humiliàs a haver algún offici e que no estigués ociós, e que ls bens temporals poguessen conservar per a mantenir sa casa; car per ociositat vé hom a esser pobre superb e pereós, e per burguesía e riquea moltes vegades, confiant massa de sí, son alguns homens de ciutat en declinament e pobrea e altres vicis.

11. En la casa de Evast e de Aloma no havía ningún servent mal criat, per tal que les malvades criances de aquells no fossen occasió dengendrar en Aloma ningún mal pensament. Evast e Aloma anaven cascún jorn a veu-

re e oyr lo sanct sagrament de la missa, e quant eren tornats a lur casa feyen almoyna dels bens que Deu los havía comanats. Aprés procuraven com poguessen mantenir lur casa, e entre setmana e en les festes anaven volenterosament als sermons e als homens religiosos per oyr la paraula de Deu e per rebre doctrina per la qual fossen en estament de sancta vida.

12. Tota la ciutat valía més per la bona vida e bon estament e exemple de Evast e de Aloma, car los homens qui eren en matrimoni e en religió ne preníen bon exemple e bona edificació; e per tots los homens de la ciutat eren amats e honrats. En tanta de gracia foren Evast e Aloma en aquella ciutat, que los homens e les dones trobaven en ells consell e favor e consolació en lurs necessitats.[1]

13. Molt temps estigueren Evast e Aloma sens haver fills; e un jorn se esdevengué que Aloma considerà en lo trespassament desta present vida, e recordàli com la intenció per la qual ella era entrada en orde de matrimoni fon per tal que hagués fills qui fossen servents de Deu. Lavors los seus ulls foren en plor e lo seu cor en tristicia e dolor per tal que no havía fills; e entràsen en un florit verger que tenía en sa casa, e devall un arbre, prop duna bella font, ella sagenollà e allí ella plorà molt longament pregant al sobiràn Deu e senyor de tot quant es, que ell per la sua sobirana pietat li volgués dar un fill, lo qual fos al seu servir, e que lançàs del seu cor la gran tristicia e pensament en lo qual era entrada per haver fills.

14. Mentres que axí plorava Aloma e pregava a Deu del cel e de la terra que la oís en ses pregaries, Evast segons havía acostumat, entrà en lo verger e viu[2] a Aloma qui plorava molt en gran manera; del qual plor estigué molt maravellat, e dix estes paraules: Aloma! dix Evast: De que plorau, e per que estau trista? Es alguna cosa que jo

1. V, Afig aquí el cap III.—2. V, e ueu.

puga fer per que vos siau aconsolada? Molt me maravell de vos, queus veja axí plorar e que la vostra cara signific als meus ulls tan gran tristicia de cor, per que jamay un dia jo no coneguí en vos ningún senyal de tristor ni de desplaer, fins ara. Aloma amiga! Digaume, què es açó? Jom pensava saber tot vostre desig, mas ara sembla que alguna cosa sia entrada en lo vostre pensament la qual vos nom haveu descuberta.

15. Aloma considerà ço[1] que Evast son marit li deya, e havía vergonya de descobrirli lo seu cor, perque molt lo temía e amava. Mas per tal que Evast no entràs en sospita ni en algún duptós pensament contra ella, desliberà Aloma de dir a son marit la raó[2] per que plorava, e dix: Senyor Evast! Per ningún temps de ma vida aprés de esser en vostre poder no tenguí en mon cor pensament ni desig quem costrengués en tanta manera com es ara lo desig de haver fills; perque gran tala sería si los bens que nos altres posseim[3] no havíen algún hereter qui sia nostre fill; e gran gracia e honor fa Deu al home quant li dona fills a servey seu, en los quals sia conservat son nom e son linatge. E per ço, quant jo pense en la mort e veig, que no tinc fills als quals romanga esta casa, e lo bé e lalmoyna que della ix noy ha qui la mantinga, nom puc abstenir de plorar, nil meu cor per ningunes altres coses nos vol aconsolar.

16. Evast respòs a Aloma e dixli: Per la virtut de Deu son creades totes coses a servey del home; e Deu no vol dar al home moltes coses desijades per tal quel home conega lo seu gran poder e voler, per quel home haja pasciencia e que susmeta sa volentat a voler ço que la divinal volentat vol. Totes estes coses e moltes altres fa Deu a multiplicar ocasió e manera per la qual hom haja gran mèrit, per lo qual la divinal justicia dega dar al home

1. V, lo *(passim per* ço).—2. V, rahọ *(forma usual).*—3. V, possehim.

en la gloria de paraís gran benaventurança. E com açò axí sia, folla es doncs la persona e la ànima qui no considera en totes estes coses; e significança es de superbia voler haver tot allò que es desijable. Per on, millor virtut es e major haver pasciencia quant no pot hom haver allò que desija, que no es lo bé quis segueix quant hom ha compliment del seu desig en posseír allò qui es amable. E si fos cosa certa que tots los homens qui son amassen e servissen a Deu, haver fills sería bona cosa e a la mia ànima desijable: mas perque es dubte si seríen obedients a Deu, per ço dubte jo tant en desijar fills.

17. Moltes altres bones raons e bells exemples dix Evast a Aloma per tal que la aconsolàs e que lançàs la tristicia de la sua ànima; e per la gran amor dels dos, Aloma fon consolada en les paraules de Evast son marit, e dix ella estes paraules: Beneixc e ador aquell sobiràn Senyor qui en son poder ha e té totes coses, e beneyt sia aquell quim fa conèxer ma viltat; car jo no so digna de haver tot ço que desig, ni los bens quem ha dats Deu nols hi tinc merescuts nils hi sé agraír segons que deuría. Debax de sa voluntat deu esser lo meu desig e voler. Ara conec quem convé tot lo temps de ma vida voler sols tot allò que a Deu sia plasent e agradable; e per la gran culpa del meu foll desig, la gran misericordia de Deu vull tots temps[1] amar e en ella esperar.

1. V, tostemps *(passim)*.

¶ CAP. 2. *Del naximent e del bon nudriment de Blanquerna.*

EN caritat, paciencia e en humilitat estaven tots jorns Evast e Aloma, e en los diumenges e grans festes Evast anava als monestirs dels religiosos e cantava e loava ab ells al seu creador. Açò meteix feya Aloma en los monestirs de les dones de religió: e anaven per los hospitals servint los malalts, e vesitaven los pobres vergonyants als quals feyen secretament almoyna, e los infants orfens[1] posaven a alguns officis, per tal que quant fossen grans, per pobrea no fossen ocasionats a peccar.

2. Mentres que Evast e Aloma feyen aquests e molts daltres bens, Deu qui es compliment de tots bens e de gracia, recordà lo desig de Aloma e la sua humilitat e pasciencia, e donàli un bell fill lo qual hagué per nom Blanquerna. Gran fon lo plaer e lo goig e alegría que Evast e Aloma hagueren de la nativitat de Blanquerna; e tantost de fet anà Evast a lesglesia per fer gracies a Deu del fill quels havía donat, e pregà a Deu que son fill Blanquerna fos son servent tots los dies de sa vida. Aquell dia que Blanquerna naix, que feu Evast gran almoyna als pobres de Jesu Christ; e al huytèn dia rebé Blanquerna babtisme, e hagué padrins e padrines qui eren de sancta vida, per tal que per la lur sanctedat Deu benificàs en la sua gracia a Blanquerna. En aquell dia feu cantar Evast missa solemne a un sant capellà lo qual donà lo sagrament del babtisme a Blanquerna; perque tal sagrament no deu esser donat per ningún malvat pecador indigne de dar lo dit sagra-

1. V, y los fadrinets chichs orfenets.

ment, lo qual es principi e carrera per on hom va al perdurable repòs.

3. Blanquerna hagué dida sana en sa persona per tal que de sana let fos criat, car per mala let son los infants malalts e despoderats en sa persona; e era la dida honesta e de bona vida, perque cosa es ques deu molt evitar en lo alletar del infants si la dida es mal sana, e que estiga en peccat o que haja en sí mals vicis, e que sia de mala complexió, ni que tinga corrompuda la calitat ni lo alende.

4. En tot aquell any que nasqué Blanquerna altra vianda Aloma no donà a son fill sino tant solament la let, car per defalliment de fort digestió los infants en lo primer any no poden coure ni digerir les viandes altres, com son sopes de pa mullat ab let o oli, que hom los dona, o altres semblants viandes que hom los fa menjar per força; e per açò son los infants ronyosos e ab buanyes, e han vèrtoles e vexigues, e accarrerenlos les humors de pujar amunt, e destroeixenlos lo cervell e la vista, e no res menys los causen moltes altres malaltíes.

5. Est infant Blanquerna fon criat molt dilingentment, e Aloma sa mare lo vestía en tal manera que en lo hivern hagués algún sentiment del fret, e en lo estiu de la calor, per tal que los elements dels quals lo cos humà es compost se convinguessen en lo temps en lo qual han lurs operacions, per dar al cos temprada calitat, de manera que les males humors nos habituassen de acarrerarse amunt. Axí tingué Aloma ab sí son fill Blanquerna fins a tant que pogué anar e jugar ab los altres infants, e nol costrengué a ninguna cosa contraria daquelles que natura requer a tal edat en los infants: mas ans lo dexà fins als vuit anys al curs de natura.

6. Quant Blanquerna hagué .viij. anys, son pare Evast lo posà a estudi e feuli mostrar segons es contengut en lo libre de *Doctrina Pueril*, on es recontat que hom en lo principi deu amostrar a son fill en vulgar e deuli donar

doctrina e conexença dels articles de la fe e dels deu manaments de la ley e dels set sagraments de Sancta Mare Esglesia e de les set virtuts e dels set peccats mortals e de les altres coses qui s contenen en lo dit libre.

7. Un dia sesdevengué que Aloma donà a son fill Blanquerna, ans que anàs a lescola[1] dematí, a almorsar carn rostida, e despuix li donà un flaó que menjàs en lescola si li venía sabor de menjar. Quant Evast son pare ho sabé reprès en gran manera a Aloma e dixli que als infants no deu hom donar a almorzar dematí sino pa tan solament, per que no se avesen a esser guolós ni lepols e per que no perden la sabor de menjar en taula quant es hora de dinar; car per menjar pa a soles los infants[2] noy troben tal sabor que costrenguen a natura ses operacions per molt menjar, e de pa que hom nols ne deu donar si ja ells nol demanen.

8. De totes coses de menjar fon Blanquerna acostumat e veat de menjar, per tal que natura no se habituàs en ell a una vianda més que a altra; e fonli vedat lo vi fort e lo massa amerat, e forts salses qui destruexen la calor natural. A Blanquerna fon donat un estudiant per guarda e per mestre, lo qual tantost dematí lo portava tots jorns a lesglesia e mostravali de pregar a Deu e doyr missa devotament e ab atencio; e aprés la missa lo portava a lescola de música per tal que sabés ben servir a la missa cantada.

9. Blanquerna aprés tanta de gramàtica que sabía ben parlar e entendre lo latí, e aprés aprengué lògica e rethòrica e philosofía natural per tal que més facilment pogués saber la sciencia de medecina per a conservar en sanitat son cors, e la sciencia de theología per a conèxer amar e servir a Deu e per a saber regir sa ànima per a la vida perdurable de paraís.

---

1. V, la scola *(forma usual)*.—2. V, fadrins *(passim)*.

10. Quant Blanquerna hagué après lo *Libre dels principis e graus de medicina*, per lo qual hagué sofficient conexença per a saber governar la sanitat del seu cos, lavors son pare lo feu anar a lescola de theología, en la qual oía continuament la Sancta Escriptura, e responía algunes voltes a les questions de theología.

11. Mentres que Blanquerna aprenía en esta manera, Evast lo criava ab temor e amor, perque en aquestes dos maneres e virtuts deuen esser nodrits e criats los infants e los jovens en lur edat ab dejunis, oració, confessió, almoyna, e ab humilitat de paraules e vertirs e companya de bons homens; e altres coses semblants a estes li amostrava Evast a son fill Blanquerna, per tal que quant sería gran e de perfeta edat, per custum bó e per natura fos en tal estament que a Deu e a gents fos molt agradable, e que no fos rebelle a rebre les costumes quis convenen ab bona criança, les quals han de tenir primer los ciutadans e homens de linatge.

¶ CAP. 3. *De la questió que feu Evast a son fill Blanquerna.*

RECORDAS Evast, per gracia de la divinal lum, del temps en lo qual desijà entrar en orde de religió, e volgué provar a son fill Blanquerna si sabría regir a sí meteix e la casa en tal manera que Deu ne fos servit e content, e que ell e Aloma sa muller puguessen rebre orde de religió, e que desemparassen lo mon e dexassen los bens temporals. Dementre que Evast estava en esta consideració, son fill Blanquerna vengué de lescola. Blanquerna era jove gentil, dispost e agradable de veure, e era en edat de .xviij. anys, lo qual era molt obedient a

son pare e a sa mare, e tenía molt bones pràtiques e gentil criança.

2. Amable fill! dix Evast: Vull quem respongau ad esta questió: En un castell prop desta ciutat, lo qual es a lentrant de un gran boscatge, sesdevengué que un ballester anà a caçar al bosc cervos e cabirols e altres semblants besties salvatges, segons que havía costumat. Esdevengués que ell ferí un cervo ab una sageta, e seguíl tot aquell dia e nol pogué atènyer ni trobar. Mentres quel ballester sen tornava en vers la ciutat, encontràs ab un parador lo qual portava la sageta en la mà. Dix lo ballester al parador que de on havía haguda aquella sageta la qual era estada sua. Respòs lo parador, que en un cervo la havía trobada lo qual havía trobat mort e havíal venut a un carnicer. Questió fo entrels dos de qui devía esser lo preu quel parador havía hagut del cervo; perque lo ballester deya que ell lo havía mort, e que si ell no lagués ferit lo parador nol haguera trobat mort. Lo parador deya que ventura loy havía donat e que lo ballester se era ja desconfiat de trobar lo cervo, puix que sen tornava a la ciutat. Cascú per sa part, dix Evast, feya moltes e grans raons la un contra laltre. Ara vull jo saber com tu, fill Blanquerna, jutjaràs a qual dells aquest cervo deu esser jutjat, o si deu esser dels dos.

3. Blanquerna respòs a son pare Evast e dix: Senyor pare! Vos sabeu bé que occasió es més fort cosa que ventura, perque en la occasió es la final intenció per la qual lo cervo fon ferit e mort, e la ventura es cosa que no ha intenció a sí meteixa ni a altri; e perque lo parador trobà de ventura lo cervo, e lo cervo fon mort per occasiò e la occasió se convé ab aquell qui matà lo cervo, per ço segons dret e justicia, per conservar la majoritat que occasió té sobre ventura, deu esser lo cervo jutjat al ballester; car si era jutjat al parador, injuria sería feta a occasió, e ventura sería honrada de la honor que no li convé. Per la qual raó jo de tot en tot jutge al ballester lo preu del cervo, em-

però quel ballester dega primer provar la sageta esser sua; car possible cosa es la sageta poder esser daltre ballester qui hagués mort lo cervo, e no daquell qui diu que ell lo ha mort.

4. Evast dix a son fill si era raó quel parador tornàs lo cervo al ballester o lo preu quen havía hagut. Blanquerna respòs e dix quel carnicer havía dret e raó sobrel cervo, car segons usança de son offici lo avía comprat tenint intenció que fos del parador; e perquel parador lo avía venut ab intenció que fos seu lo preu, per tant sería feta injuria al carnicer si li era levat lo guany que faría en lo cervo. E dallò quel parador deu haver grat e mèrit no convé quen haja dan, lo qual hauría si satisfeya al carnicer lo preu e lo guany del cervo e tornava lo cervo al ballester: per la qual cosa es dret e raó que lo preu del cervo sia tan solament del ballester.

5. Evast dix encara a Blanquerna: Diguesme, fill, sil ballester es tengut al parador de darli alguna cosa del preu del cervo. Senyor pare! dix Blanquerna: Dos maneres de dret generals son en lo mon, de les quals devallen tots los altres drets especials; la una manera es segons Deu, laltra manera es segons lo mon. E la manera del dret qui es reglat e ordenat segons Deu convé de esser més sobtil e de major consciencia que la manera del dret qui es ordenat e reglat segons lo mon. Doncs, per esta differencia destes dos regles sobredites, podeu conèxer que segons lo més noble e més necessari dret, lo ballester es occasionat de dar al parador alguna cosa segons son treball e segons esguart de caritat e de consciencia e de fraternitat e encara de bona criança e cortesía, contra avaricia enveja e injuria. Mas per tal quel ballester puga venir liberament per son franc arbitre a guanyar les virtuts sobre dites donant al parador alguna part del preu del cervo, es ordenat segons ordinació divinal e segons dret temporal, quel ballester per lo dret temporal no sia costret de dar

part alguna del preu del cervo al parador; car si u feya no sen seguiría la libertat qui s convé al mèrit, per la qual hom pot haver les virtuts sobredites, ni lo dret temporal no sería sotsmès al dret celestial; e si u era, Deu hauría injuriat lo dret més noble per exalçar lo menys noble, lo que es cosa inconvenient e negable.

6. Dix Evast a Blanquerna: Diguesme encara, fill, si lo ballester comet peccat si no dona alguna cosa al parador, per lo qual peccat lo ballester mereixca infernal pena. Respòs Blanquerna: Differencia es, Senyor pare, entre peccat mortal e venial; e si lo parador havía algún dret en haver part del preu del cervo, la ordinació de les dos regles sobredites sería contraria a justicia e a Deu, e açò es cosa impossible; per la qual impossibilitat podeu entendre e saber quel ballester no fa peccat mortal si no dona res al parador. Mas perque no vol usar de cortesía ni de caritat segons ques convé a mortificar la consciencia, per açò comet pecat venial, per lo qual no mereix dampnació perdurable, si no quen deu haver menys gloria.

7. Totes estes questions e moltes altres qui seríen longues[1] de recontar, feya Evast a Blanquerna son fill, e Blanquerna a totes responía molt perfetament e soltava les ab vives raons.

8. Doncs quant Evast viu[2] que son fill axí era illuminat de sciencia, e ornat de bones pràtiques e de bona criança, haguén gran plaer e llavors[3] entràsen en una capella que tenía en sa casa en la qual ell e Aloma pregaven Deu secretament e oíen hi missa tots jorns, e levantse de taula, anaven allí a fer gracies a Deu. Lo retaule era de Sanct Andreu, en lo qual se confiaven molt Evast e Aloma quels recabtàs gracia e benedicció de Deu.

9. Quant Evast fon en la capella, agenollàs davant lo altar e feu lo senyal de la creu segons que havía costu-

1. V, llargues.—2. V, ueu.—3. V, llavos.

mat, e dix estes paraules: Senyor Deu gloriós qui no has oblidat lo teu servidor, lo qual tant de temps ha desijat a tu servir e honrar en orde de religió! Beneyt sies tu, Senyor, e beneyta sia la tua piadosa e humil misericordia, la qual compliment de ma voluntat me ha volgut donar en mon fill Blanquerna, lo qual tant longament he jo esperat e desijat per tal quels bens temporals li pogués acomanar, e que jo e Aloma en orde de religió a tu poguessem contemplar amar e servir, recordant la tua sancta passió e plorant nostres culpes e peccats. Ador, Senyor, la tua bondat la tua granea e lo teu poder, la tua saviesa e amor e les altres virtuts en les quals est tu un Deu en essencia, Pare e Fill e Sanct Espirit. Beneyt sies tu, Senyor, en tu meteix e en totes les tues virtuts e tes honors, perque tal fill tant savi e tant ben costumat me has donat, al qual de huy avant jo puix lexar e comanar lo càrrec desta casa. Comaneu a tu, Senyor, perque a ell me has obligat.

¶ Cap. 4. *Del contrast qui fo entre Evast e Aloma.*

EVAST estigué en gran pensament com descobriría a Aloma sa muller lo seu cor ni com la poría induír a entrar en òrde de religió, perque molt duptava que ella lo volgués diffinir. En laltre dia, aprés de la missa, Evast e Aloma romangueren en la capella e ixquerensen tots los altres, e Evast dix a Aloma estes paraules: Aloma, amiga mia! Per virtut de Deu, lo nostre fill Blanquerna es dotat de gran saviesa e té molt bones pràtiques e gentil criança, e es vengut ja a edat que nosaltres li podem comanar a sí meteix e tots nostres bens e la procuració desta nostra casa; e temps es vengut que Blan-

querna haja muller e que nosaltres dos desemparem est mon mesquí e que entrem en orde de religió per tal que vixcam en major sanctedat; e axí com per bona vida som estats fins ací lum e doctrina a aquells qui estàn en orde de matrimoni, que axí per sanctedat de bona vida donem exemple de ací avant a aquells qui estàn en orde de religió. E per açò convé que prengam dels bens temporals una partida la qual donem per amor de Deu als pobres de Jesu Christ, e que vos eligau aquell monestir de dones qui més vos sia agradable, e que jo ab vostra licencia puga entrar en lorde de religió la qual tant he jo desijada.

2. Molt estranyes paregueren a Aloma estes paraules que Evast li deya, per les quals en gran manera se mudà de color, e en son cor duptà que Evast no hagués della algún desgrat per lo qual se volgués partir della, e ans de respondreli començà entre sí meteixa a pensar. Però Evast li dix estes paraules: Aloma, com nom responeu? Què es axò en que vos tant pensau? Haveu enteses mes paraules? Senyor! respòs Aloma: Vostres paraules he ben enteses, e en sospita me haveu posada que vos per ventura no tingau contra mi alguna mala voluntat o desgrat per la qual me voleu lexar. Si us par que en ninguna cosa jo haja fallit ni errat contra vos, prec vos que en altra manera de mí prengau venjança, e que vos ara nom desempareu en la fí [1] de mos dies, quant he jo més menester vostra ajuda e vostre govern que abans.

3. Aloma! dix Evast: Saber podeu de cert que la mia voluntat en ningún temps no hagué desplaer ni ira de vos ni de vostres obres; ans vos faç a saber que aprés que plagué a Deu que los dos fossem ajustats en matrimoni, tots los dies de ma vida he fetes gracies a Deu que me ha donat la vostra bona companyía; perque entre los altres dons que Deu dona als seus amadors en aquest mon, de que

1. V, lo fi.

li han de fer continuament gracies, es leal e bona companyía. E per ço, Aloma, vos no penseu ni dupteu en alguna manera que jo vos tinga en desgrat de ninguna cosa que vos hajau feta, ans vos demàn[1] perdó si per ningún temps he fet contra vos algún defalliment ni cosa que mal estigués en mí a parer vostre. Mas perque nosaltres som a la fi de nostres dies e perque orde de religió es de major sanctedat que no es lorde de matrimoni en lo qual nos som, e los homens deuen acostarse a Deu per bones obres quant més podem més, majorment que havem nosaltres temps e disposició, per açòus prec que vos, qui per ningún temps no fos desobedient a mes pregaries ni a les mies paraules, que obeixcau ara a les pregaries que jous faç, e que entrem los dos en vida contemplativa, e que leixem del tot la vida activa per a nostron fill Blanquerna; per que façam tot nostre poder com per la gracia de Deu siam ensems sens fí en la gloria perdurable de paraís.

4. Senyor Evast! dix Aloma: Ab vergonya e ab temor me convé que responga a vostres paraules, e lo Deu de gloria sab bé que jamay en mon pensament ni en ma opinió fonc que jo de ningunes coses vos hagués a desobeír ni que contrast volgués que fos entre ma voluntat e la vostra. Mas perque lo principi del nostre ajustament fon per orde de matrimoni, e lo principi ha tots temps[2] esguart a la fi, ço es a saber, que tots temps siam ensems fins a la fi que la mort nos departeixca, per açò sapiau, senyor Evast, que jo per ninguna manera vull esser contra lo principi del primer orde en lo qual Deu me ha posada e en lo qual Deu me ha conservada e guardada de fer defalliment qui sia contra lorde[3] de matrimoni. En totes les altres coses que vos vullau fer de mi en les quals Deu ne sia servit e loat e vos hi ajau plaer, consentiré jo molt volenterosament; mas de lorde en lo qual Deu me ha mesa

1. V, demane *(forma usual en aquest cas i sos similars)*. — 2. V, tostemps *(passim)*. — 3. V, la orde *(passim)*.

no exiría per res, ni vos, salvant vostra honra, nom deveu consellar que jo prenga altre orde al qual jo no tinga tanta devoció com a lorde en que so de matrimoni; car per defalliment de devoció, molts homens e moltes dones menyspreen son orde, exintse daquell. E prec vos quem digau les raons per les quals vos més amau orde de religió que lorde de matrimoni en que sou.

5. Aloma! dix Evast: Molt me pesa de vostra resposta; mas pens que poría esser ço que vos me dieu per tal quem mostreu fer major plaer, e voleu darme a entendre que vos contra vostra voluntat lexau lorde en que sou e preneu per amor de mí lorde de religió, per ço que jous ne reste en major obligació e càrrec. De mi nous cal cercar com haver major grat ni com més obligarme; perque molt bé so content de vos e del vostre capteniment. Mas entengam en guanyar grat e mèrit de Deu, a la sentencia del qual havem tots de venir, e sapiau que segons jo sé la vostra sancta vida, e sé en mi meteix molts de falliments, so en parer que vos teniu major plaer de passar al sanct orde de religió que jo no he.

6. Quant Aloma entengué que Evast dubtava que ella no sescusàs de ço que ell la pregava, sino per temptar a ell o per guanyar grat dell, sos ulls sompliren de làgrimes e començà molt fortment a plorar, e sospirant ella respòs e dix estes paraules: Senyor Evast! Deu tant solament sab tot allò quel cor del home pensa; e sapiau per veritat quel meu cor no sostengué per jamay en ningún temps tanta de dolor ni de passió com ara quant contrasta al vostre voler; perque tant fortment me costreny la bona amor que jous he haguda[1] tots temps quant no obeixc al vostre voler, que aygua del meu cor puja als meus ulls, e los meus ulls son vergonyosos destar davant la vostra presencia, e la consciencia ab treball me fa pen-

1. V, lo bon amor que yo us he hagut.

sar que sia defalliment allò en que no ha ninguna falta. E per ço, Senyor, vos faç a saber que jous responc segons ma voluntat e mon orde: ma voluntat me costreny e me dona passió quant jo no obeixc al vostre voler e fam avorrir lo departiment e allunyament qui sería entre vos e mi si en altre orde entravem. E mal me sería lo vostre departiment per ço quel meu voler vos vol tots temps haver e los meus ulls vos volen tots temps veure; e pesam molt a mí en cert perque no puc complir allò en que lo vostre voler hauría plaer, del qual plaer sería tots temps desconsolat e airat lo meu voler.

7. Aloma! dix Evast: Molt me plauen vostres raons e los vostres bons capteniments, e so cert que Deu vol que hom ame la sua bona muller; e per totes estes raons e per moltes de altres hauré passió gran en mon cor si jo mapart de vos; car molt me contentau tota hora queus veig e quant me recorde de vostres bones pràtigues e honesta criança, e molt content so per semblant e alegre quant oig la gent parlar dient bé de vos. Mas perque me convé més amar a Deu qui es mon creador e mon salvador que a vos ni a ninguna altra cosa, e perque desig sacrificar e sumir lo seu sanct cors gloriós, per ço la força del gran desig me fa oblidar los treballs que jo hauré si de vos me apart; e en lo meu cor sapiau que y ha gran passió en quant jo so occasió de ninguna cosa que a vos sia greuge ni desplaer. E perque amor dona al home força e virtut a sostenir molts treballs e fa menysprear lo mon per amor a Deu, per açò us prec que per amar e servir a Deu, amor faça a vos e a mi sostenir e passar los treballs que seguiràn del meu departiment e del vostre.

8. Evast senyor! dix Aloma: Veritat es que en aquest mon no ha tant noble offici ni tant profitós com es celebrar e sanctificar lo sanct cors de nostre Senyor Jesu Christ: e jatsía que sia tant noble cosa, per tot açò no es lícita cosa que hom vinga en aquell sanct misteri sino ordenadament

e axí com dega; ni per venir ad aquell, hom no deu donar dan ni treball a altri en qui sengendràs per aquell treball ira e occasió de peccar; ni tot hom es digne nis deu algú tenir per digne daquell offici tant gloriós ministrar. Doncs si vos, senyor, desijau esser eclesiàstic e cantar missa, basteus que aneu tots dies a lesglesia ab los frares e quels ajudeu a la missa e a les altres hores, ajudant los a cantar e a legir psalms, liçons, responsos, antíphones, e que respongau al prevere qui dirà la missa, segons que haveu acostumat, e que ab tot vostre cor desigeu esser eclesiàstic de missa; mas que nous ne tingau per digne, car nou sou, en quant Deu nous ha posat en estament queu pugau esser, estant ja vos primer en orde de matrimoni. E jo iré tots dies a les dones de religió segons que he acostumat, e ajudar les he a cantar e a respondre a la missa e a la honor del sanct sacrifici del altar. Façam tot allò que fer puixam e no ixcam del orde de matrimoni en que som e Deu nos ha posats.

9. Aloma! dix Evast: Fatigat estic e enujat de poseír e tractar los bens temporals, car per ells son torbades mes oracions; e en lo meu cor es entrat desig de lexar lo delit carnal e darme a oració tant fortment que ninguna altra cosa en mon cor ni pensament fos sino Deu tant solament; e volría fer penitencia e satisfacció dels meus defalliments e dels mals que he fets menjant bevent vestint e calçant, jaent en delicats lits, e en moltes altres e diverses maneres que he peccat e errat; e he gran voluntat de preicar la paraula de Deu e la passió del seu Fill Deu Jesu Christ Senyor nostre. E per quant lorde de religió es més dispost estament a totes estes coses e moltes de altres que no es lorde de matrimoni, per açò volría lexar lo mon e lorde en que so, e volría esser en lorde on los benaventurats religiosos son e fan penitencia, fent totes les coses sobredites. E si vos me levau tantes benaventurances les quals jo puc haver per orde de religió,

vos sereu enemiga de la multiplicació de ma benaventurança.

10. Senyor Evast! dix Aloma: Si voleu lexar lo mon per tal que millor sirvau a Deu, e que vullau lexar tots vostres bens a Blanquerna e que jo e vos romangam ensems, contenta so. En esta capella porem adorar beneír e pregar a Deu. Dels bens temporals nous calrà tractar, ni de la necessitat de nostros cossos, perque Blanquerna ho sabrà tot ben procurar; e ja per açò nous cal entrar en altre orde. Si voleu fer penitencia ni aspra vida, molt vos serà millor dispost lo loc en vostra casa que en la religió, e més secretament ho poreu fer estant en orde de matrimoni que en orde de religió. O si voleu anar a un desert o a una muntanya, e que allí façam los dos penitencia, aparellada so; e quant més aspra vida farem per servir lo Rey de gloria, més contenta ne serà la mia ànima; e tingam los dos castedat, e nons conegam en lo delit carnal. En loc de predicar, poreu fer sancta vida e per bon exemple predicar a tots aquells qui son en orde de matrimoni, e als homens religiosos ne poreu fortificar en lur orde, e qualsevol cosa que vos vullau poreu fer de mi, ab que nom maneu fer cosa alguna qui sia contra lo sagrament qui es entre vos e mí.

11. Aloma! dix Evast: Gran virtut es estar en obediencia e donar e jusmetre lo seu voler a altri per amor de nostre senyor Deu. Senyor Evast! Gran virtut es esser senyor de sa propia voluntat regint bé aquella, la qual sab cascú millor en sí meteix que en altri.

12. Aloma! dix més Evast: Gran mèrit porta ab sí qui totes coses leixa per amor de Deu e dona sí meteix al servici de Deu. Evast senyor! dix Aloma: Gran mérit ha qui es en lo mon e posseeix los bens temporals sens peccat, e dona sí meteix a servir los pobres de Jesu Christ; e gran mèrit es esser ric dels bens daquest mon e esser pobre desperit; e si es virtut demanar per amor de Jesu Christ,

nos segueix que sia vici dar als pobres qui demanen per amor de Jesu Christ; e duptosa cosa es lexar tantes riqueses a Blanquerna qui es jove e encara nol haveu provat de governar los bens de aquest mon. E per açò tendría per bon consell que vos e jo façam la penitencia que vos vullau en esta casa, e si bé us par quens ne ixcam defora, contentan so, e mostrem a nostre fill Blanquerna com puga e sapia governar sí meteix e los bens desta casa, per tal que sien guardats e conservats per als pobres de Jesu Christ, los quals en esta casa han cada dia sustentació de la almoyna que vos los donau.

13. Aloma! dix Evast: Moltes raons forts e verdaderes vos he dites, per les quals podeu e deveu obeír a mes pregaries. Encara vos prec que nous escuseu nim desmaneu, mas quem façau alegre e content de ço que tant longament e desijat, e no façau que en ma ànima entre tristicia ni rencor ni algún desplaer qui sia contra vos, puys sabeu quant lealment tots temps vos he amada.

14. Senyor Evast! respòs Aloma: Oídes he vostres raons, e he temptat en mon cor si poría consentir als vostres precs e manaments, e no puc trobar ninguna manera per la qual hi pogués consentir; e perque ira e mala voluntat sengendra moltes vegades quant hom no obeeix a pregaries de altri, per tant vos prec que daquí avant nom parleu més de aquest fet, que nous hi respondría, e he temor que no sengendrás entre vos e mí mala voluntat. E axí tornem a nostres paraules e parlem de Deu e de les sues obres, segons que havem acostumat; e tota hora que vos vullau fer allò que primer vos he jo proposat, so parellada de seguir vostra voluntat.

15. Molt fonc descontent Evast quant no pogué convertir a Aloma sa muller a la sua voluntat, e molts foren los dies e les hores que li retornava a dir les paraules sobredites, e tota vegada que lin parlava la feya irada e li dava passió, e ninguna cosa ab ella no acabava; e per açò

Evast hagué compassió de Aloma, per lo enuyg que li donava, e proposà en sí que dallí avant no lin parlás e acomanà tot lo fet en la mà e en la voluntat de Deu, e posà s en son cor que contentàs a Aloma en fer penitencia en casa e que s estiguessen dintre sa casa e no ixquessen de allí per tal que defora sa casa no vessen ni oíssen les vanitats temporals, les quals embarguen la ànima a entendre recordar e amar a Deu e les sues honors. Quant Evast hagué concebuda tal voluntat, laltre dia dematí, aprés de missa, ell cridà a Aloma segons que havía costumat, e Aloma tantost començà de plorar pensant que li volía dir les paraules que li acostumava dir per les quals havía tristicia en sa ànima. Aloma! dix Evast: No ploreu; car puix en vos ha tan alt e tant fort coratge, que per ninguna cosa nol puc inclinar a ço que tant[1] vos he pregat, jo vull inclinar mon cor al vostre voler per obeír vostra voluntat; e tractem com façam los dos penitencia e aspra vida secretament en esta casa tots los dies de nostra vida mentres que a Deu placia, e donem plen poder al nostre fill Blanquerna de tots nostres bens, salvant quens retingam tanta renda com havem mester per a sostenir la nostra vida dementre que a Deu placia que viscam; e donem li tot lo romanent, e procurem que haja tantost muller. Per ço demà aprés missa, cridemlo e posem lo en nostres paraules, e assentem tots nostres fets e escrivam la regla a la qual nos obliguem en fer penitencia.

16. Molt fon alegra Aloma destes paraules que Evast li dix, e loà e beneí a Deu qui tal voluntat havía donada a Evast son marit, e dix a Evast que ella era aparellada de complir tot ço que li havía promès en les paraules sobredites, e tengué per bo ço que Evast son marit deya de fer penitencia secretament dins sa casa, e que escriguessen la regla a la qual s obligassen.

1. V, al que tant.

¶ CAP. 5. *Com Evast e Aloma volgueren lexar lo càrrec de lalberc a lur fill Blanquerna.*

EN laltre dia aprés de missa, Evast e Aloma cridaren a Blanquerna davant laltar on era lo senyal de la creu, e Evast dix a Blanquerna estes paraules: Amable fill Blanquerna! A recordar nos convé de on som venguts, ni per que som creats, ni a que havem de tornar; e a regonèxer nos convé lo benifici que havem rebut del Altisme. Temps es ja vengut que jo e Aloma vostra mare degam menyspreär aquest mon e renunciar als bens temporals. Per antiguedat e per despoderament de nostres persones havem senyal que la mort es ja prop de nosaltres. Daquí avant ora es que jo e ella façam aspra vida e que tots nostres dies sien en plorar nostres peccats e en dir oració e fer penitencia; e per ço, bell fill, nosaltres vos heretam de tots nostres bens temporals, e en les oracions e en los altres bens que farem vos acollim en part, e vos dací avant siau senyor de tots nostres bens. Procurau e regíu esta casa en tal manera que no pereixca lo bé que nix, e que nos altres ne hajam sustentació en nostra vida, e que los fills que vos haureu * ne pusquen esser nudrits en tal manera que a Deu sien agradables.

2. Com Evast hac dites estes paraules e moltes daltres a son fill Blanquerna, près lo seu segell e Aloma près les claus de lalberc, e volgren que Blanquerna presés lo

* Comença el m. s. A, de la Biblioteca Palatina de München. Els primers fols estàn un poc malmesos, però sa lliçó's pot reintegrar facilment amb l'ajuda de la edició V.

segell e les claus. Mas Blanquerna no près ço que Evast e Aloma li volíen donar, e començà a considerar e guardar en la creu, e remembrà la sancta passió de nostre Senyor Jesu Christ, e com era estat pobre en lo mon ell e sos apostols, ni com hac menyspreats los bens temporals. Molt cogità Blanquerna en les coses damunt dites ans que respongués a Evast, e aprés sa cogitació ell dix aquestes paraules:

3. Sènyer pare! dix Blanquerna: Gran es la honor que vos e Aloma volets fer al vostre fill Blanquerna indigne de reebre tan gran honrament; e gran confiança e fe havets en vostre fill que tant li volets comanar sens que no lavets provat de lealtat caritat justicia ni de les altres virtuts. De la honor e de la gracia que vosaltres me fets, de Deu ne hajats grat en siats guardonats. Mas de mi sapiats que en mon cor dací a avant no vull metre honrament ni riqueses ni delits de aquest mon ni negunes altres coses, mas tan solament Deu qui me ha creat e fet per ço que sia son tabernacle. On, gran injuria sería feta a Deu quil gitàs de la cambra en la qual vol estar, e injuriat sería lo meu cor sil tollía a Deu.

4. Molt fortment foren maravellats Evast e Aloma de les paraules que dix Blanquerna son fill, al qual dix Evast: E qual es ta intenció? ni les paraules que dius, quals obres signifiquen? Molt so maravellat de tes paraules; prec te quem digues ta volentat. Sènyer! ço dix Blanquerna: Per lo lum divinal ma ànima se mou a membrar e a entendre e a amar pobretat e vida ermitana e renunciament daquest mon per ço que pusca pus perfetament contemplar e amar lo Fill de Deu qui venc en est mon per nosaltres peccadors, e sostenc passió molt greu segons quel senyal de la creu ho significa a mos ulls corporals; per la qual significació vostre fill Blanquerna vol seguir la vida e la regla de Elies e de Sant Joan Babtista e dels altres sants pares qui son passats daquest segle, los quals feeren penitencia e

aspra vida en los munts e en los deserts per tal que fugissen al mon e que vencessen lur carn el diable, e no haguessen embargament a contemplar e amar en lo Deu de gloria, qui es començament e fi de tots bens.

5. Blanquerna! dix Evast: Molt som alegre e pagat de la sancta devoció qui es entrada en ton coratge, e moltes vegades e dubtat de pregar Deus quem donàs infants per tal car temía que no fossen peccadors e contra los manaments de Deu. Mas ara conec que bons foren los desirers que Aloma ta mare hac a haver tu per fill, pus que vols esser servidor de Deu. Jo no reprenc ta devoció; mas car tu has mester a retre deute a ton pare e a ta mare dels beneficis que nas reebut, per açò te cové romandre en lo mon tant de temps que Evast e Aloma siam passats de aquesta vida, e puis en avant pots complir la devoció e la voluntat qui es en tu per la divinal virtut.

6. Senyor Evast! dix Blanquerna: Bé conec que he près benifici natural de vos e de ma dona Aloma, e de tot vostre poder mavets tengut e adoctrinat. Mas sobre tot benefici es aquell que he reebut de Deu; e la final raó per que som en lo mon es per conèxer amar loar e contemplar Deu. E car estar en lo mon es perill, e majorment a home jove, per açò vull fugir al mon. Anar vull a Deu qui mapella: pare mare honrament riquees benanances e totes coses vull lexar per la sua amor; car sol que Deus haja en mon cor, de nulles coses no hauré fretura; e si Deu no era en ma ànima, qui puría donar compliment a ço que la mia ánima tant desira?

7. Amable fill! dix Evast: Si tu no obeexes als meus precs e al meu manament, injuriós seràs contra mí e Aloma e contra los pobres de Christ qui han molta almoyna dels bens dest alberc, lo qual serà destruít si tu te partexes de nosaltres; e tu seràs colpable si Evast e Aloma per defalliment de governador han a lexar la penetencia que volen fer. En los treballs que soferim en nostra veilea seràs

colpable; e car colpa e injuria son desagradables a Deu, per açò tu, bell fill, segons justicia e caritat no pots ni deus lexar perir los bens dest alberc ni esser occasió dels nostres treballs, ni de empatxar los bens quis seguiràn de la nostra penitencia.

8. Senyor pare! dix Blanquerna: Deus vol que hom treball en servir a ell dentrò a la mort. On, a mi es vijarès que vos e ma dona Aloma, segons la edat en que sots, podets treballar e procurar los bens daquest mon e en fer[1] almoyna. E aytant com vostres dies e vostra edat serà pus contrariâ als treballs daquest mon, ab que sien en Deu a servir, daytant seràn majors vostres mèrits: e axí, perseverats vos e Aloma en lestament en que sots e nous desesperets de la ajuda de Deu, ni seguescats la manera de molt home qui renuncía als bens temporals per ço que haja repòs, lo qual repòs es treball e perill a altres persones.[2] En la fi de vostres dies, e en lo despoderament de vostra persona, comenats vostres bens a alcún leyal home, e que aquell ne faça lo bé que vos en fets; o departits tots vostres bens als pobres de Christ. No embarguets, sènyer, la mia benauyrança nil meu desirer; nom metats en perill per coses temporals corrompables e transitories; nom reprenats de ço on me devets beneír; no sia trista vostra ànima de ço on se deu alegrar.

9. Blanquerna! dix Evast: Asaja enfre nos a fer penitencia e aspra vida, ans que vajes en los locs agrests fer penitencia, e tempta ta voluntat si vulía perseverar longament en ço quet fa desirar. Gran cosa es ço que vols començar, e sobtosament noy deus entrar; car moltes vegades sesdevé que hom cuyda perseverar en fer aspra vida ans que senta lo greuge el treball quel cors ha en sofferir aspra vida; e quant sent los treballs, torna a les benanances corporals e als vans delits en que solía esser: e aprés

1. V, e fer ne.—2. V, afig: *que dells prenen exemple.*

es menyspreat e reprès per les gents. Amable fill! Per ço que no sies cuytós, e refrena ta voluntat e entín mes paraules.

10. Evast sènyer! Temptar e asajar hom sí metex a sostenir treballs e aspra vida, no es mas dubte engenrat per defalliment de perfeta devoció e amor; car la força de devoció e amor aleugen treballs e aspra vida, e aytant com los treballs e laspra vida son majors, daytant devoció e amor son en pus alt grau e en pus noble, e la paciencia fortitudo justicia esperança e les altres virtuts ne son majors e pus nobles. On, ço que pot esser treball de la mia ànima, es que aspra vida e treball sien en mi menors.

11. Moltes raons dix Evast a son fill Blanquerna, per ço que de son coratge pogués gitar lo pensament el desig en que era entrat; mas on més lo pregava e més de raons li deía pus forts e pus enraonat lo trobava; e per açò Evast fení ses paraules e duptà que fossen desagradables a Deu, e que Blanquerna per la divinal gracia fos enflamat del Sant Esperit. Dementre que Evast cogitava en estes coses, Aloma començà a parlar e dix a son fill Blanquerna aquestes paraules en plorant e ab gran afecció de coratge:

12. Amable fill! dix Aloma: Com vos serets en lermitatge, que menjarets? ni com los draps que vestits seràn romputs, que vistrets? ni si sots malalt, qui pensarà de vos? Bell fill Blanquerna! Hajes pietat de ton cors que jo he nudrit molt delicadament; prengat pietat de Evast ton pare e de mí, car en la absencia de tu e en la temor de ta mort e de tos treballs seràn multiplicats treballs a nosaltres qui havem esperança que per tu siam consolats e ajudats en la fi de nostres dies. Ara, com nos esperam esser alegrats e consolats et volem donar per muller una asalta donzella molt bella e bé nudrida, donrat linatge e ab gran riquesa, tu vol lexar nosaltres e vols donar ton cors a mort sens culpa que not ha; car tu no has encara fets tan greus peccats, que dejes turmentar ton cors e nosaltres, qui anc

not faem injuria ni tort. Totes estes paraules e moltes daltres dix Aloma a son fill; e tant devotament deía les paraules e ab tantes de làgremes, que Evast e Blanquerna nesdevengueren en plor, e tots tres ploraren longament enans que Blanquerna pogués respondre a sa mare Aloma.

13. Com Blanquerna hac longament plorat, e natura hac retut son deute a Blanquerna, la sua ànima no hac pas oblidada la santa devoció de Blanquerna, ni fortitudo nos trigà a enfortir son coratge contra la corporal natura; e per virtut de Deu, Blanquerna dix a sa mare Aloma e a Evast estes paraules: Ab passió de coratge costret per força de amor me covè esser contrari al desirer de vostra ànima. Amor mà pres mon voler e fam esser desobedient a la vostra volentat, qui longament ha mi molt carament amat. Vostre fill so, de vos he près esser e de mon pare Evast. Nudrit mavets de tot vostre poder; tot quant havets, a mi volets donar; vosaltres metexes metre vos volets sots lo meu poder. Nous pusc servir ni de la mia presencia alegrar; e en la absencia del meu cors vos covè entristar. Guardonar nous pusc lo bé quem havets fet ni de la amor que mavets. No so de mi meteix, que de altre som qui mà pres: si fos de mi meteix, a vosaltres me donara per servir e honrar vos tots los jorns de ma vida. Si Deus mà pres e me toll a vosaltres e als delits de aquest mon, e me fa estar sol en les selves e en los grans boscatges * entre les feres besties e en los locs on ha defalliment de viandes e de vestidures e de companyía e de moltes altres coses necessaries al home, Deu qui dona a les besties e als ocells en aquell loc a menjar e beure e a vestir, els conserva en sanitat, darà a mi tot allò quel meu cors haurà mester a sustentació de sa vida: per on, ma ànima porà contemplar en ses honors e en sa gloria; e si lo meu cors mor per defalliment de ses necessitats, Deu

* S'interromp la lliçò del m.s. A per mancs d'uns quants fols. Segueix la transcripció de la edició V.

haurà fet a sa voluntat de ço que es seu, e la ànima haurà usat desperança caritat e fortalesa envers son creador e envers los treballs del seu cors, e lo profit de la ànima serà tan gran, quels treballs del cors no deuen esser estimats en res ni penosos. Tots los temps de ma vida pregaré a Deu gloriós per vos altres; e si a mi Deu per algún mèrit volrà dar alguna cosa, pregarl he que la done a vosaltres. Perdó vos demàn perque nous puc obeír e perque so occasió de vostres treballs. En gracia vos demàn quem vullau oblidar per tal que de mi no hajau treball. Donaume vostra benedicció, que anar vull al loc que Deu me fa desijar.

14. Com Blanquerna hagué dites estes paraules e moltes de altres, ell sagenollà davant son pare Evast e sa mare Aloma, e demanàls la benedicció, que anar volía en lo ermitatge a Deu servir. E com, fill Blanquerna! dix Aloma: Jaus ne voleu anar? Amable mare! dix Blanquerna: En voluntat so que tantost prenga comiat de vosaltres e que vaja en aquelles partides on Deu e ventura me volràn guiar. E per ço prec vos quem doneu la vostra benedicció e nom retardeu mon viatge, que quant més seré entre vos altres, major passió haureu de la mia presencia e jo de la vostra, e quant més sallarga lo desig de la mia ànima, major aflicció e languiment dona al meu cors.

15. Bell fill Blanquerna! dix Aloma: Vos romandreu ab nosaltres tot aquest dia e tota esta nit; car no convé quel nostre comiat sia tan breu; e tot est dia e tota la nit sien despesos en comiat e en plor, en caritat e en dolor del vostre departiment; e demà dematí, aprés la missa, Evast vostron pare e jo darvos hem nostra benedicció, e pendreu comiat de nosaltres per a tots los temps de nostra vida; e placia a Deu que en la sua santa gloria nos pugam trobar e conèxer. E si la vostra absencia nos dona ara a nosaltres en esta present vida treball ni dolor, que en la gloria perdurable Deu alegre a nosaltres de la vostra presencia tant amada.

¶ Cap. 6. *De la temptació que la donzella Natana[1] feu a Blanquerna.*

QUANT Aloma hagué acabades ses paraules, ixqué sen de la capella e anàsen a casa de una viuda qui havía nom Nastasia. Aquella dona tenía una filla molt bella e graciosa la qual havía nom Natana. En gran amistat era Aloma ab Nastasia e ab Natana sa filla. Quant Aloma fon ab Nastasia e ab Natana sa filla en una cambra molt secretament, ella començà a plorar en gran manera, e dix estes paraules: Ay trista de mí, mesquina! e com estic tant desaconsolada per a tots temps de ço que[2] més creya esser alegra tots los dies de ma vida! Perdut he lo meu fill Blanquerna lo qual sobre totes coses aprés Deu en est mon he amat. Si no trob consell e ajuda de vosaltres com al meu fill puga recobrar, la mia ànima serà tots los dies de ma vida en dolor e en tristicia.

2. Molt en gran manera se maravellaren Nastasia e Natana, e a molta pietat foren mogudes per los plors e per les paraules de Aloma.[3] Jermana e amiga! dix Nastasia: No ploreu; que si nosaltres en ninguna cosa vos podem ajudar, fer ho hem ab molta voluntat e plaer e de tot nostre poder, salv[4] ques faça en tal manera que nons sia vergonya ni mal près per la gent. Aloma respòs a Nastasia e recontà li totes les paraules que eren estades entre ella e Evast e Blanquerna son fill; e contàli com Blanquerna no volgué obeír a les sues paraules ni pregaries, e com tenía en voluntat que lo sent demà dematí pendría comiat e sen volía

1. V, na Cana i na Stasia *(noms evidentment* inventats *per Moss. Bonlabii en sustitució dels de* Natana *o* Nathana *i de* Nastasia *que posen sempre els* m.ss. A, P i D). — 2. V, del que.—3. V, de na Aloma.—4. V, salvo.

anar als deserts tot sol a fer penitencia tots los dies de sa vida. E per ço, la ajuda e lo consell que jo araus demàn, es que si plaer me desijau fer, vostra filla Natana parle ab mon fill Blanquerna per veure[1] sil poría girar de la voluntat que té e que linclinàs a esser en orde de matrimoni, que fos son marit. Tots los bens que Evast e jo tenim los daríem que fossen de Natana e de Blanquerna.

3. Acort e delliber fon près entre elles que Aloma portàs ab sa companyía a Blanquerna a casa de Nastasia aprés de dinar, e quant fossen dins la casa, que Aloma e Nastasia leixassen a soles a Blanquerna e a Natana dins la cambra, e que Natana li digués amoroses paraules per les quals Blanquerna entengués que Natana volría esser sa muller e que de amor intrínseca de cor molt temps lohavía amat; e que en esta manera poríen retraure a Blanquerna de la voluntat que havía, e induírloien a orde de matrimoni. Fet aquest tracte Aloma sen tornà a sa casa e entrà en la capella on trobà a Evast ab son fill Blanquerna qui ploraven per lo departiment que savía de fer entrels dos; e dixlos Aloma estes paraules: Ora es ja de dinar; veniu e dinem nos, que temps tendrem aprés de plorar a tota nostra voluntat.

4. Moltes foren les viandes que posaren en la taula, mas poca fon la quantitat quen menjaren Evast, Aloma e Blanquerna. Com tots hagueren ja menjat, Aloma près lo seu mantell e dix a Blanquerna que la acompanyàs, que volía anar a casa de una dona conexenta sua ab la qual havía de parlar. Blanquerna acompanyà a Aloma sa mare fins a la casa de Nastasia, e entràsen Aloma ab son fill Blanquerna en la cambra on trobaren a Nastasia e Natana qui estaven les dos a soles. Natana era molt ricament vestida e de riques vestidures, e era naturalment ornada de molt gran bellea. Dix Aloma a Natana: Teniu compa-

1. V, per ueure he.

nyía si us plaurà a mon fill Blanquerna, mentres que jo parlaré ab vostra mare Nastasia. Blanquerna e Natana restaren los dos a soles en la cambra, e Aloma e Nastasia entraren a parlar en una altra cambra.

5. Mentres que Blanquerna e Natana seyen la un prop del altre e Blanquerna considerava en son viatge, Natana començà a dir a Blanquerna estes paraules: Senyor Blanquerna! Molt temps ha que jo he desijat com vos pogués dir e descobrir mon cor. Amat vos he de intrínseca amor ab tot mon cor gran temps ha, e sobre totes coses desig esser vostra muller. Forta[1] amor me costreny a dir vos ara estes paraules. Si vos, per linage e per riquesa, sou digne de haver més honrada o més rica[2] muller, ajuda m amor la qual me fa a vos coralment amar, e ajuda m bona intenció la qual me fa a vos amar per esser vostra muller e no per ningún altre desordenat pensament: e cumple Deu la voluntat la qual me fa desijar de vos haver fills qui sien servidors de Deu e que resemblen a vos en la sancta vida en la qual sou vengut per la gracia de Deu e per doctrina e exemple de vostre pare Evast e de vostra mare Aloma, los quals son de major sanctedat que ningunes altres persones daquesta ciutat.

6. Bella era Natana, e prudentment e ab semblança de gran amor dix a Blanquerna estes paraules e moltes altres. Blanquerna per totes estes paraules no oblidà ni tragué del seu cor lo desig sanct que havía, ni lo foc del Sanct Esperit que havía enflamat tot lo seu cor nos tardà de venir en son adjutori. E com Blanquerna hagué un poc pensat en les paraules que li havía dites Natana, ell li dix estes paraules: Aquell Rey de tots los reys lo qual es esperança e consolació de tots los peccadors e qui no oblida en les necessitats als seus servidors, aquell Senyor ador e beneixc, perque comencen de huy avant a venir tempta-

1. V, Fort amor.— 2. V, riqua.

cions en mí, e la divinal virtut majuda contra falses amonestacions. Alegre es lo meu cor en lo començament de mes temptacions; esperança me fa esperar la força que sent en esta temptació contra les altres temptacions quem han desdevenir. Molt loà e beneí Blanquerna a nostre Senyor Deu en esta manera ans que respongués a les paraules de Natana.

7. Natana veya a Blanquerna alegrarse e beneír a Deu sens que no responía a ses paraules; e per ço, elevada en sí un poc, dixli desta manera; Blanquerna senyor! Com no responeu a mes paraules? ni què es lo que dieu? e què es ço que fa alegrar la vostra ànima? Blanquerna respòs a Natana e dix: De lum de gracia ha illuminat lo Sanct Esperit lo meu cor, lo qual me fa desijar vida ermitana, en la qual aja tant solament Deu en mon cor. Quant vos, Natana, me diguès vostre cor, lo delit carnal començà a temptar la mia ànima per la natura corporal e obra del esperit maligne. Mas encontinent la mia ànima se girà a recordar lo seu amador, e lavors la divinal lum illuminà la mia ànima de la divinal amor, per lo qual lum me fa conèxer que Deu no oblida al seu servidor; ans me fa tant fortment menysprear vostres paraules, quem maravell, segons vostres raons, com en tant bella persona com la vostra es pogut cabre tant foll pensament com es lo vostre, quem consellau que jo leixe la amor del sobiràn Senyor per la vostra. Dubtat he algunes vegades si Deu me volría ajudar contra algunes temptacions quem venràn en lo desert, mas ara conec e no dubte en ço que solía dubtar; e vinga qualsevol temptació, car lo bon principi ab que he començat lam farà menysprear.

8. Molt fon Natana maravellada de la sanctedat e del constant coratge[1] de Blanquerna, dient: Amic Blanquerna! Com no responeu a mes paraules? Blanquerna res-

1. V, animo *(passim)*.

pòs: Sim voleu parlar de Deu o darme doctrina com lo puga molt amar honrar e servir, molt agradables me seràn vostres paraules. Mas de ara avant nom digau paraules vanes, e lexaume pensar en mon viatge mentres que ma mare Aloma parla ab vostra mare Nastasia.

9. Blanquerna! dix Natana: Com poreu vos sostenir tant de temps tan aspra vida en los locs salvatges? ni com proposau de sostenir ço que sou incert si ho poreu sofferir? Blanquerna respòs que qui feya sostenir los treballs e los torments e la mort a Sancta Catherina e a Sancta Eulalia e a Sancta Margarita e a les altres sanctes donzelles e martirs, les quals per amor del meu amat Jesu Christ se leixaven turmentar penjar cremar e matar. E si aquelles qui eren donzelles jovens e de poca edat e dones frèvols,[1] per la gracia de Deu sostenien totes estes coses e encara ne desijaven més sostenir, doncs jo qui so home, no poré sostenir en lermitatge fam set fret calor e por, per lamor de Deu? E no es a mi major virtut sens tota comparació que jom confíe en lajuda de Deu en lo desert, que si en esta ciutat me confiava en lajuda de Evast mon pare e de ma mare Aloma, e en les riqueses[2] daquest mon?

10. Moltes voltes sesdevé, dix Natana a Blanquerna, que hom quant es entre sos parents e amics, preposa ab gran coratge de fer e sostenir algún exercici gran o treball don puga esser loat e apremiat; e quant sent aprés lo treball, lavors rebujal[3] e sabli greu fer ço que ha preposat, e fuix del treball que creya poder sostenir. E axí, quant vos, Blanquerna, sereu en lo desert, e sentireu laspra vida, e veureu les estranyes e roínes viandes, eus dolreu de la absencia de Evast e de Aloma e dels altres parents e amics vostres, e estareu sol entre les besties salvatges, lavors sereu daltre parer que ara no sou, e tembreu les coses que ara no temeu.

1. V, fragils.—2. V, requises.—3. V, llauos *(passim)* repudial

11. Natana! dix Blanquerna: Jo vaig en los boscatges a contemplar al meu senyor Deu Jesu Christ e a la sua mare verge gloriosa senyora nostra Sancta María; e port en ma companyía fe esperança caritat justicia prudencia fortalea temprança. La fe he menester per tal que crega los articles de la sancta fe cathòlica segons lEsglesia Romana, e que majude contra les temptacions qui venen per ignorancia. Esperança port en ma companyía per tal que mespere e confíe en la força e en la ajuda e en la misericordia daquell qui tot sol me pot ajudar. Caritat porta lo meu cor e portam als locs salvatges, e fam semblar que esta ciutat e los altres locs poblats sien locs despoblats e deserts: ab caritat apodera hom e venç totes coses. Justicia me fa tornar a Deu lo cors e la ànima, perque ell es creador e benfactor[1] de mi e de quant es. Prudencia me fa conèxer e menysprear aquest mon ple de engans e de errors, lo qual poc dura, e fam desijar la eternal benaventurança. Fortalesa enforteix mon cor en la força del Altisme a sostenir per la sua amor tot treball. Temperança port ab mi per tal que sia senyora de ma boca e del meu apetit e ventre. E si en los locs deserts jo no puc usar destes virtuts, convendrà lavors que men torne. E si en aquell loc jo noy pogués sostenir fam set fret calor nuedat por pobrea e temptacions, on seríen les virtuts ni les obres sens les quals jo no poría ni volría viure en aquells locs ni en altres? E axí, Natana, dix Blanquerna, vos me voleu espantar ab aquelles coses que jo desig sostenir per amor daquell qui per amor de mi sostengué més greus treballs que no son aquests[2] que vos me dieu; e lo desig de sostenir aquests treballs e molts altres me fa partir de ma terra e anar en los locs on los pusca * atrobar ni haver, e en null loc on nols pusca atrobar nom plau habitar ni estar.

1. V, benfator. — 2. V, estos.
* Reprèn el m.s. A, i segueix sens interrupció ni llacuna.

12. Blanquerna! dix Natana: Molt magraden vostres paraules; tots temps volría esser ab vos, e placiaus menar mi en vostra companyía e que ensems[1] façam penitencia en lo loc[2] qui a vos es pus agradable. Blanquerna respòs: No es cosa cuvinent que vos ni altre sia en ma companyía, car companyía no vull haver sino de Deu e darbres, erbes, daucells, besties salvatges, aygues, fonts, prats e ribatges, sol, luna, estelles; car neguna destes coses no embarguen la ànima a contemplar son Deu.

13. Blanquerna! dix Natana: Si jo som[3] en vostra companyía e vos alcunes vegades havets alcún moviment a carnal delit, major mèrit naurets si podets haver abstinencia, e pus contrari ne serets a lucxuria, qui es vici e a Deu molt desagradable. Fortitudo naurets major si vencets vostra carn: si m menats e havets confiança[4] que vençats vostra carn, major esperança naurets. On major mèrit guanyar podets, major serà vostra saviea; on pus fortment vos meteix[5] vençrets, a Deu major caritat haurets. On, per totes estes raons e per moltes daltres es bo que vos me menets en vostra companyía. Blanquerna respòs: Vedat es en la ley que hom no tempte Deu, ni sí meteix hom no deu temptar segons la manera que vos deíts; car manera es de ergull e vanagloria, e hay perill per raó[6] de la frevoltat qui es en home caúda per corrupció de peccat. Mas com a aventura sesdevé cas que hom cau per alcú accident en estament on ha occasió a peccar, adoncs cové que hom ús de les virtuts segons la manera que vos deíts: per que jo nous menaría per re en ma companyía; mas don vos per consell que vos desemparets lo mon e que en un dels ordens ab les dones de religió hajats companyía en contemplar remembrar entendre voler la santa virtut de Deu e la viltat daquest mon e la gloria qui tots temps es perdurable.

---

1. A,V, ensemps *(forma usual)*. —2. A, lochs *(forma usual en aquest cas i similars)*.—3. A, yo son *(passim)*.—4. A, fiança.—5. A, mateix *(forma usual, i* matexa).—6. A, raho *(forma usual)*.

14. Blanquerna! dix Natana: En lo començament de nostres paraules amor me faía amar vostre cors e vostres belles fayçons; mas ara exalçada ses ma ànima a amar les virtuts de vostra ànima; per la virtut de vostres paraules girada mavets de mon enteniment; enluminada havets ma ànima de la divinal virtut; lo meu cor havets donat a Deu; Jesu Christ mavets donat per espòs dementre que jo desirava esser vostra muller. Dementre que Natana deía a Blanquerna estes paraules, Aloma e Nastasia escoltaven e oíen lurs paraules; mas Nastasia fo molt irada de les paraules que deía Natana, e dix a Aloma: Comare Aloma! Jo no soferría daquí en avant que Blanquerna parlàs ab ma filla. On, adoncs Aloma e Nastasia entraren en la cambra, e cessaren les paraules de Blanquerna e Natana.

15. Blanquerna près comiat de Natana. Amor, qui no segueix manera, en plorant feu dir a Natana en presencia de Aloma e Nastasia estes paraules: Blanquerna! No oblidets mi en vostres oracions, pus que vostres paraules me fan resemblar esta cambra en que so les habitacions on vos desirats anar. Blanquerna adoctrinà Natana com les .vij. virtuts guardassen sa virginitat tots los temps de sa vida. Aloma e Blanquerna exiren de la casa de Nastasia e retornaren a lur alberc. Aloma recontà [1] a Evast ço que era esdevengut de Blanquerna e Natana, ni ço per que havía amenat Blanquerna a la casa de Nastasia. Evast dix a Aloma que daquí en avant no empatxassen a Blanquerna son viatge, [2] car obra era de Deu, e temedora cosa es donar embargament a aquells qui preposen servir Deu.

16. Tota aquella nit foren en la capella Evast e Aloma ab lur fill Blanquerna. Los plors ni les devotes paraules qui foren enfre ells, quils vos puría recontar? ni les bones paraules que Blanquerna recontà aquella nit de Deu e de sa gloria, qui u puría dir? ni les benediccions que Evast

---

1. A, recompta *(forma usual, de* recomptar*)*.—2. A, empacxasen a blanquerna son viacge *(formes usuals en aquests casos i en els consemblants)*.

e Aloma donaren a lur fill, qui les vos puría escriure? ni qui es quis pogués abstenir de plorar si oís lurs paraules?

¶ Cap. 7. *Del seguiment que Evast e Aloma feeren a lur fill Blanquerna.*

Lendema aprés la missa, Evast hac tramès a sos parents e a sos amics que venguessen fer honrament e que seguissen son fill Blanquerna. Com tots foren ajustats, Evast los recontà la divinal benedicció qui avía enamorat son fill Blanquerna com anàs esser ermità[1] e contemplar la divina virtut en los agrests e en los locs inabitables.[2] Molt foren tots maravellats daquelles paraules, e tuyt pregaren Blanquerna que romangués e no desconsolàs Evast ni Aloma de la sua absencia, e que ells aprés la mort de Evast feessen cap e governador de Blanquerna enaxí com havíen fet de Evast. Mas Evast lur dix que no calía pus parlar daquella materia; car tant havía Blanquerna concebuda la divinal espiració, que per nulla re no romanría de son viatge.

2. Sènyer Evast! dix Blanquerna: A esquivar vanagloria e que les gents la honor que vos e aquests senyors me volets fer no jutgen a vanagloria, e car jo no som digne de rebre tan gran honor, si a vos plaía, bo sería que jo en vostre alberc prengués cumiat de vos e de Aloma e de aquests altres senyors, e que secretament anàs en mon viatge en la benedicció de Deu. Blanquerna! dix Evast: Per les paraules vanes de les gents, hom nos deu estar de donar bon eximpli, lo qual vos donats a tots nosaltres en amar e servir Deu e en menysprear aquesta vida munda-

1. A, hermita *(forma usual)*.—2. V, en los llochs agrets: salvatges: e inhabitables.

na; car pus profitable serà lo bon eximpli que les gents pendràn de vos, que no serà noíble ço que les gents ne diràn; e vos ne serets pus fortificat e pus contrari a vanagloria, e pus tart no[1] consintrets a exir de vostre ermitatge per alcuna diabolical temptació.

3. Evast e Aloma e gran re de gents seguiren Blanquerna, e gran fo la fama de Blanquerna per tota la ciutat. Moltes de benediccions hac Blanquerna per tot lo poble, e molt peccador hac consciencia de son peccat, e molt home virtuós desirà a multiplicar ses bones obres en honrar e servir Deu; e molts foren aquells qui agren gran pietat de Evast e Aloma qui[2] null temps no veuràn Blanquerna; e molt fo plant Blanquerna dels treballs e de la aspra vida que li covė sostenir en los locs soletaris, en los quals no porà aver les necessitats que son cors haurà mester a sostentar corporal vida.

4. Blanc e vermell e ros fo Blanquerna; molt fo bell a veer, car natura havía donades a son cors totes les fayçons qui son als ulls[3] plasents e agradables en cors humà. Jove fo de edat; la sua ànima hac compliment de virtuts; en lo seu cor habitava[4] nuyt e dia remembrança e amor de la divinal senyoría. Lo sant prepòsit que sa volentat tan ferventment desirava, escalfava e enamorava en Deu tots aquells quil veíen; la aygua de lur cor als ulls pujava per pietat e devocio; de lurs ulls làgremes decorríen.

5. Com Blanquerna e aquells quil seguíen foren fora de la ciutat, Blanquerna pregà son pare e sa mare els altres senyors que sen tornassen. Mas Aloma respòs e dix que ella nos partiría de Blanquerna per nulla manera dentrò que fos a la forest en la qual Blanquerna devía entrar. Evast e tots los altres foren en aquella metexa volentat, e tuyt seguiren Blanquerna. Dementre que tuyt seguíen Blanquerna, Evast demanà a Blanquerna que li digués

1. A, ne.—2. A, e qui.—3. A, hulls *(passim)*.—4. A, abitaua *(forma usual,* de abitar).

qual era la raó pus principal per que ell havía concebuda volentat de esser ermità e de desemparar lo mon. Sènyer! ço dix Blanquerna: Per volentat de Deu ses esdevengut que vos mavets feta mostrar theología e daltres sciencies per les quals he haúda conexença de Deu, qui es conegut per ço qui es representat de sa obra e de sa virtut en les creatures; e car aquest mon es embargament a contemplar Deu e a considerar en sa alta virtut, per açò desempar lo mon. Ab mi port en los munts ço que he après, e vull esser solitari per ço que no haja null embargament a amar a conèxer loar e beneír Deu ab ço que he aprés en lo mon. Aquesta es, sènyer, la pus principal raó per que jo leix lo mon. Daltres raons hi ha assats, enfre les quals es aquesta, ço es a saber, que quaix a penes veig null home en lo mon qui faça son dever en honrar amar e conèxer Deu, ni qui li haja grat del bé que nà reebut, e quaix tot lo mon ses convertit en vanitats en malvestats engans e errors; e per aço vull més esser enfre les besties salvatges els arbres els aucells qui son sens colpa, que estar enfre tants homens desconexents e colpables en vers lo benefici que han reebut de Deu.

6. Com Blanquerna hac fenides aquestes paraules, Aloma pregà Blanquerna que li donás un do. Respòs Blanquerna qual do demanava. Fill! ço dix Aloma: Not demàn do que tu romangues de ton viatge; do te demàn que tu me pots donar. Ah Aloma, qui sots mare e dona de mi! dix Blanquerna: Bé podets pensar que no es nulla cosa qui sia en mon poder romàs, mas seguir la volentat daquell qui a mi ha enamorat en cogitar sos honraments. On, sil do que demanats se cové ab la volentat de Deu, donat vos sia tot ço que jous pusca donar. Fill! ço dix Aloma: Demànte que tum prometes que enans de ta mort ni de la mia, tu retorns estar alcún temps ab mi, e puxes pots retornar a ton ermitatge; o si tu no vols venir a mi, sapia la tua habitació per ton missatge, e jo iré estar ab tu aytant

de temps com en la mia companyía hauràs grat e plaer. Respòs Blanquerna: Bé sabets vos, Aloma, que jo no he certa sciencia de la mia vida ni de la vostra. On, si jous prometía que vengués a vos e era mort, poríets opinar que jo nous fos estat vertader; e si tornava a vos, renovelleríen los vostres treballs los quals havets per lo meu departiment. Missatge jo nous poría trametre, car tota la mia vida serà solitaria sens companyía de null home; e per açò, de tot ço que vos demanats jo no som poderós, segons que la divinal volentat mà ordenat a esser obedient a sos manaments.

7. Fill! dix Aloma: Qual es lo loc en que vos edificarets vostra habitació? ni vés quals parts tendrets? Mare! dix Blanquerna: Nous puría certificar daquelles coses que jo no sé. A anar me cové per los boscatges e per los alts munts, e encercar alcún loc on aja aygua e alcunes herbes salvatges per les quals pusca donar sustentació a mon cors. Qual que sia la terra nil loc ni les encontrades, tot sia en la mà de Deu, car en ell es ma esperança e en ell me confiy quem do endreçament a atrobar loc cuvinable on lo pusca amar e conèxer tots los jorns de ma vida, e on lo pusca pregar per vos e per mon senyor pare Evast.

¶ CAP. 8. *Del cumiat.*

DEMENTRE que Blanquerna parlava enaxí ab Aloma sa mare, esdevengren al loc on Blanquerna devía entrar en lo boscatge. En aquell loc saturà Blanquerna e tots los altres. Blanquerna sagenollà primerament a Evast e demanà la gracia e la benedicció en loc de son heretatge. Evast sagenollà e feu oració a Deu per Blanquerna, e dix aquestes paraules: Divinal essencia

qui est infinida en bonea granea eternitat poder saviea amor perfecció e qui est virtut en totes coses sens diferencia! Aor te en ta virtut e en tes virtuts. Lo meu fill Blanquerna va tu servir e contemplar en tos honraments. Lo loc on ell va habitar, nol sé; mas bé sé que tu, en qual que loc ell vaja, est essencialment potencialment e presentment en totes virtuts en tots poders e en tots compliments. Divina essencia qui comprens totes coses! A tu comàn mon fill Blanquerna; tul guarda, pus que ell en tu ha posada sa devoció e sa esperança. Enamoral en tu a servir, e demostra ta virtut a sa inteligencia per ço que pus fortment a son voler sies amable. Tu qui est eternal, prin mon fill Blanquerna en perseverar tots jorns de sa vida e en cogitar ta benauyrança. Les mies colpes no les ponesques en mon fill Blanquerna: si en ell ha colpes ne peccats, placiat que jo ne faça penitencia per ell. No hajes en ublit lo plaer que jo he en mon coratge com mon fill Blanquerna va tu servir e mon cors ha passió de la sua absencia. Essencia simple, actu pur sens fi e sens començament! Tu mas donat mon fill Blanquerna; de mon poder lé nudrit en tu a servir. Verge es de cors e de pensa; a tul ret e a tu lo comàn en gracia de la tua trinitat, en benedicció de la humana natura que ajustest. Al Fill del Pare celestial qui en tu es, comàn mon fill Blanquerna; la regina del cel e de la terra nostra dona Santa María, Sent Miquel e tots los àngels, Abraam Ysac Jacob Sent Joachim e tots los patriarques, Sent Pere e Sent Paul e tots los apòstols, Sent Llorenç e Sent Vicenç e tots los màrtirs, Sent Bernat Sent Francesc Sent Domingo e tots los confessors, tuyt sien en guarda e en ajuda de mon fill Blanquerna. En les mans de Elies e de Sent Joan Baptista qui foren ermitans, met mon fill Blanquerna, per tal que tu per lo mèrit daquells hages en guarda mon fill en son ermitatge.

2. Com Evast hac fenida sa oració, Blanquerna pregà Evast ques levàs en peus e que ell feés a son pare la

honor ques covenía. Evast se levà en estant, e Blanquerna de agenollons besà les mans els peus a son pare Evast; e Evast besà son fill Blanquerna, e feu lo senyal de la creu sobre lo cap de son fill e donàli sa gracia e sa benedicció en plorant ab gran passió de coratge. Com Blanquerna hac reebuda la benedicció de son pare, ell sagenollà a Aloma sa mare, demanant sa benedicció e gracia per benignitat del Rey de gloria.

3. Blanquerna estec de genollons devant sa mare Aloma; ab lo seu piadós esguardament esguardava sa mare. Aloma era estant en peus e esguardava lo bell visatge de son fill Blanquerna. Força damor, enyorament de son fill, costrenyía Aloma que no pudía parlar. Molt estegren Aloma e Blanquerna en aquest estament, que la un no pudía dir nulla re a laltre. Mas Blanquerna, qui desirava anar en son viatge, pres vigoría en son coratge e dix: Hora es del departiment e a anar me cové. E dix a Aloma que ell esperava son cumiat e sa gracia.

4. Per virtut de Deu donat fo poder a Aloma com pogués parlar a son fill, e dix estes paraules: Amable fill! A remembrar me cové la regina del cel Mare del Fill de Deu Jesu Christ, per ço que ella vos sia ajudable en totes vostres necessitats. On, adoncs Aloma sagenollà e besà la terra e levà ses mans e sos ulls al cel, dient ab gran devoció e ab moltes de làgremes estes paraules: Regina verge gloriosa qui [1] per lo teu Fill gloriós est per tants locs honrada e reclamada! Vasen lo meu fill Blanquerna tot sol, nom sé vés quals parts. Ton Fill va servir e membrar, amar e obeír. Sil teu Fill va honrar amar, volràs tu lo meu fill guardar defendre amar. Tu est ab ton Fill en gloria. Lo teu Fill fa lo meu fill departir de mi em fa sola romanir sens coratge. Amaré ton Fill, car tu lames: amaràs tu mon fill, pus que es per mi amat. Trista es la mia ànima del depar-

1. A, manca aquest mot.

timent de mon fill; mas alegra est tu en la presencia de ton Fill. No havía mas un fill, aquell me toll lo teu Fill: en perill de males gents, de besties salvatges, lo fa anar; sol lo farà estar tots los jorns de sa vida; herbes crues li farà menjar; les sues vestedures seràn sos pels e sos cabells e laer. Esguarda çajus e vejes com mon fill Blanquerna es bell en persona e en coratge: pensa com lo sol el vent e la nuedat ennegrirà e destruyrà la bellea de ses fayçons. Com haurà fret, qui lescalfarà? E com serà malalt, quil custoirà? Com haurà fam, qui li darà a menjar? Si ha paor, quil confortarà? Si tu no ajudaves a mon fill sens les mies pregueres, on sería la tua pietat ni la tua misericordia? La dolor que jo he de mon fill, lo qual veig anar murir en aflicció e en penitencia e en lo boscatge tot sol, e nom sé vés qual part, façat remembrar la dolor que tu havíes del teu Fill que veíes crucificar e auciure. Sil teu Fill muría per amor sens colpa, quina colpa ha lo meu fill mas damor quil fa anar murir? De ço que jo entén del teu Fill e del meu, ni de lesperança que he en tu, exir nà alguna virtut qui sia a mon fill profitable.

5. Estes paraules devotes e moltes daltres on Aloma no seguía manera, deía a la Regina del cel. Dementre que Aloma adorava, Blanquerna levà sos ulls al sol e viu que era prés de la nit; e dix a Aloma que temps era que ella e Evast retornassen en la ciutat e tots los altres, e que ell feés son viatge. On, adoncs Aloma se levà en estant, e Blanquerna besà a Aloma les mans e los peus; e ella besà a son fill sos ulls e sa boca e sa cara, e sobre son cap feu lo senyal de la creu e donàli sa benedicció e sa gracia. E altra vegada besà son fill, e dix estes paraules: Bell fill Blanquerna! En la guarda e en la mantinencia te comàn et present de la Verge gloriosa e de les sues vertuts, per les quals son ajudats e guardats tants peccadors. La sua mare Santa Anna e lo sant baró Josep ab Arimatía qui demanà lo cors de Jesu Christ, sien en ta ajuda; Santa Catherina

Santa Eulalia Santa Magdalena Santa Margarita Santa Clara e totes les altres santes, a totes te comàn e en lurs mans sies tu mès. E per la dolor e la pietat que jo he e hauré del teu departiment, sia de pietat a tota re [1] qui t pusca ajudar e defendre, quet ajut contra lenemic e lesperit maligne. E tu fill, pus tan noble est de coratge, persevera en ta santa vida en tal manera, per gracia e virtut de Deu, que jo e Evast te puscam veure en la gloria qui null temps no ha fi. Com Aloma hac dites estes paraules, ella abraçà e besà son fill Blanquerna, e caec esmortida en la terra.

6. Com Blanquerna hac reebuda gracia e benedicció de Evast, e Aloma hac recobrat son seny, Blanquerna sagenollà e en plorant esguardà en lo cel: sa pensa e ses mans levà a Deu, lo qual adorà en cascú dels .xiiij. articles de la santa fe cathòlica, dient estes paraules: Sènyer Deus qui est un en trinitat e trinitat en unitat! En tu ador unitat de essencia e trinitat de persones, sens nulla composició e sens menoritat. Ador, Senyor, lo Pare qui de sa infinida bonea granea eternitat poder saviea amor perfecció, engenra Fill infinit en bonea granea eternitat poder saviea amor perfecció; aquest Fill ador en sí meteix e en lo Pare, e lo Pare ador en sí meteix e en lo Fill. Ador lo Sant Esperit qui es ixent del Pare e del Fill infinidament en bonea granea eternitat poder saviea amor perfecció; aquest Sant Esperit ador en si meteix e en lo Pare e en lo Fill, e lo Pare e l Fill ador en lo Sant Esperit. E les .iij. persones e les tres virtuts essencials damunt dites ador en la essencia e en la unitat; e la essencia unitat ador en les personals virtuts. [2] Senyor Deus! dix Blanquerna: Ador te com a creador qui has creat de no re lo mon e tot quant es, per ço que tu sies conegut e amat e que nos siam en ta gloria parçoners [3] de ta benauyrança; e tu glorificador. Ador te, Senyor, com a recreador e a salvador. Ador lo

1. V, sia pietat a tota cosa uiuent.—2. A, persones uirtuts.—3. A, preçoners(?): V, participants.

teu concebiment per obra de Sant Esperit en lo ventre de la verge Santa María, per lo qual foren ajustades dues natures en esser una persona apellada Jesu Christ. Ador te en ta nativitat e en la virginitat de nostra dona Sancta María qui era verge ans del part e romàs verge aprés lo part. Ador te, Senyor, en ta passió la qual sostenguist en la creu per reembre lumà linatge; e ador la tua ànima qui devallà als inferns per ço quen tragués Adam Noè Abraam els altres profetes qui tan longament havíen desirat lo teu sant aveniment. Ador te, Senyor, com te plac resucitar e demostrar a la Verge lo cors glorificat, per ço que fos son conort e que fos a nosaltres significança de resurrecció. Ador te, Senyor, com ten pugest als cels seer e és tots temps en gloria a la dreta part del celestial Pare. Ador te e tem te, Senyor, per ço car vendràs al dia del judici jutjar bons e mals: los bons a gloria sens fi, els mals a pena perdurable.

7. Com Blanquerna hac adorat Deu en los articles damunt dits, ell adorà e beneí nostra dona Santa María, e beneí los àngels els apòstols e tots los sants de gloria, e en guarda e en comanda se mès de Deu e de tota la cort celestial, e feu gracies a Deu e a tots los sants del cel. Per Evast e Aloma pregà Deus molt longament. La manera ni la oració que ell faía era tan devota e tan piadosa, que tots aquells qui ab ell eren ploraven e lo Deu del cel reclamaven que donàs endreçament a Blanquerna com fos per longa vida en la guarda de Deu.

8. Com Blanquerna hac finida sa oració e a Evast e Aloma hac quest perdó de la dolor que sosteníen per ell, près de un missatge del alberc de Evast los vils vestiments que portava e donàli los seus, e près .vij. pans a significança de les .vij. virtuts, per tal que les hagués ab sí tots los temps de sa vida. En aprés feu lo senyal de la creu davant sos ulls e girà sa cara en vers la forest e mèsse en son camí dient estes paraules: En nom del Pare e del Fill

e del Sant Esperit, un Deu lo qual sia començament e mijà e fi de nostre viatge.

9. Tant de temps estegueren Evast e Aloma e tots los altres en aquell loc on Blanquerna hac pres cumiat esguardant Blanquerna dementre que sen anava, tro[1] que Blanquerna fo dintre la forest. E Aloma dix: Ah lassa, cativa! Perdut he de veer[2] lo meu fill Blanquerna, lo qual per null temps no veuré en esta present vida. Ab grans plors e dolors sen retornaren Evast e Aloma e tots los altres a la ciutat, parlant de Blanquerna e de la gran devoció que Deus li havía donada sobre tots los altres homens que ells veeren anc null temps de lur vida.

¶ CAP. 9. *Del estament de Evast e Aloma.*

EVAST e Aloma foren en la capella aprés la missa parlant longament del estament de lur vida, e ordenaren e escriviren qual regla deguessen tenir tots los jorns de lur vida, la qual regla es aquesta: En lo començament fo fet ordenament que a un feel religiós frare lec comenassen tots los lurs bens, enceptat tota lur messió, e que tot lo sobrepus de la renda fos donada als pobres de Christ. Humils vestiments haguessen; .iij. jorns de la setmana menjassen carn; no vestissen lí ni jaguessen en lançols; nos coneguessen en los carnals delits; a les matines se levassen e lurs hores diguessen; aprés la missa en oració esteguessen e de Deu parlassen; ans que menjassen deguessen lavar los peus a .xiij. pobres a la taula dels quals menjassen; no exissen del alberc; a la nit encercassen en lur

1. A, manca aquest mot: V, fins.—2. V, de uista.

conciencia si hauríen errat contra Deu ni contra lur regla, e que la un donàs disciplines a laltre acusantse de sa colpa. Aquesta es la regla que Evast e Aloma prengueren.

2. En afany foren Evast e Aloma de atrobar lo frare a qui volien comenar lurs rendes, car nol podíen atrobar cuvinentment en totes les encontrades de la ciutat; e Aloma dix a Evast que feessen majordom de alcún home qui fos parent de Evast o de Aloma. Mas Evast dix que no era seny, per ço car los parents se pleuexen massa dels bens que hom lur comana, e han opinió e desigen que hom los faça hereters. Mas Evast remembrà un monge qui era prevere, e era home ancià e de bona vida e de estranya terra. Evast pregà labat que li donàs per governador lo monge, per tal que pogués perseverar en la regla damunt dita, e ques confessassen dell Evast e Aloma. Atorgat fo lo monge a Evast e a Aloma, e foren en lestament segons ques conté en la regla que prengueren.

3. Dementre que Evast e Aloma estaven segons que damunt es dit e tota la ciutat era eximplificada de la bona doctrina de Evast e Aloma, esdevencse per volentat de Deu que Evast fo fortment malalt, e de tot en tot creía murir daquella malaltía. Evast apellà Aloma sa muller. Aloma! dix Evast: Jo vull fer testament ab vostre consell e ab vostra volentat; vull quem digats vostre seny com pusca ordenar los bens meus per tal que Deus ne sia servit, e prec vos quem digats vostra volentat de ço que havets en prepòsit aprés ma mort. Molt fo Aloma despagada de la malaltía de Evast, e molt plorà ans que li pogués respondre. Sènyer Evast! dix Aloma: En tota vostra volentat no serà nulla cosa que jo vulla ni deja contrastar, e ordonats dels vostres bens e dels meus en aquella manera que vos ho volrets, e de mi ordenats ço queus sia vijarès; car de tot en tot sotsmet la mia volentat a la vostra.

4. Aloma! dix Evast: Enfre les altres coses que hom fa en est mon per amor de Deu, es loadora cosa fer al-

moyna als pobres de Christ, la qual almoyna sia perdurable; e per açò som en volentat que leix tots los meus bens, on sia feyt e heretat un espital on sien procurats los pobres despoderats, e que vos siats per ajudar a la aministració del espital e per servir als pobres, per tal que en los mèrits vostres hagués Deus pietat de mi peccador e que conservàs en benedicció vos e Blanquerna. Lo prevere el precurador daquell espital fos aquest sant home qui es aministrador de nosaltres; e aprés la sua mort, que fos cercat altre home religiós cuvinent a precurar lespital, e que aquest ordenament fos en lespital sots la condició damunt dita. Molt plac a Aloma lordenament e ço que dix Evast, dient que ella era en son poder per obeír a tots sos manaments. Evast feu testament segons que damunt es dit, e comanà lespital en guarda del príncep de la terra e del bisbe e dels prohomens de la ciutat sots la forma damunt dita; e manà que aprés sa mort fos portat a lesgleya humilment sens nulla pompa ni vanagloria, e que null parent seu nol seguís a lesgleya qui degués plorar ni donar senyal de tristicia de ço que era segons cors de natura e obra de la volentat divina.

5. Evast se confessà e reebé lo cors de Jesu Christ, dient estes paraules: Ador te, vera carn e ver cors de Jesu Christ, lo qual est representat a mos ulls corporals sots forma de pa, lo qual pa no ador, ans ador e beneesc lo sant cors de Jesu Christ qui en aquell pa es representat als meus ulls esperituals. Ador te, Fill de Deu viu, qui pugest en la creu aquest cors que jo veig esperitualment, lo qual a tu ajustest. Aquest cors tan gloriós representa a la mia ànima lo teu gran poder infinit qui sots forma de pa fa esser vera carn e ver esser humà, e la tua gran humilitat lo fa estar davant mi peccador, per tal quen prenga gracia e benedicció. En tu, sant cors gloriós glorificat, me confiy e mesper, e en tu creu e a tu demàn perdó; reeb te per ço quem reebes en lo teu regne per conèxer e com-

templar ta virtut,[1] e en la tua virtut som[2] deliurat de les mans del mortal enemic.

6. Com Evast hac adorat e reebut lo sant cors de Jesu Christ e hac fet tot ço qui pertany a feel crestià, ell sadurmí, e per virtut de Deu e per los mèrits de Aloma e de Blanquerna qui pregaven Deu cascún dia per Evast, Deus reté sanitat a Evast. Com Evast fo sà e deliure de la malaltía, ell tornà en la regla en la qual esser sulía. Un jorn ell cercava una carta en la caxa, e atrobà lo testament que havía fet, e legí en aquell. Molt considerà Evast en lo bé quis seguiría, per lordenament que havía fet, aprés sa mort. Evast apellà Aloma dient: Si jo fos trespassat desta vida, ací es escrit lo bé qui sen seguira als pobres de Christ; e car Deus mà volguda alongar la vida, no es raó que sen seguesca dan a aquells qui per la sua amor demanen. On, per açò, si vos ho volets, es bo que nos complescam lo testament, de nostra vida; car per aventura aprés nostra mort no seríen altres tan diligents com serem nos, o puría esser quen murisem[3] enans, per ço que no tenguessem embargat lo bé ques seguirà del ordenament e de lalmoyna del espital. Molt plac a Aloma ço que dix Evast, e dix a Evast que ella era sotsmesa a obeír sa volentat en aquelles coses e en totes les altres.

1. A, la uirtut.—2. V, sia yo.—3. V, que nosaltres ne morriem.

¶ CAP. 10. *Del espital.*

EVAST vené son alberc, del qual hac molts diners, e edificà espital en un loc molt cuvinent de la ciutat: de tota la sua renda heretà lespital, e en aquell espital foren Evast e Aloma longament servidors dels pobres de Jesu Christ. Evast pensava[1] dels homens malalts qui jaíen en lespital, e Aloma de les fembres. Com havíen pensat dels malalts e era hora de menjar, Evast e Aloma anaven ensems acabtar per amor de Deu ço que en aquell dia devíen menjar, o menjaven ab alcú quils convidava per la amor de Deu. De nulla cosa qui fos del espital no volíen menjar ni despendre a lur persona, e acabtaven per amor de Deu ço que havíen mester a sustentar lur vida.

2. Gran era lexempli e la bona vida que Evast e Aloma faíen, e per los lurs mèrits Deus faía moltes gracies a molts homens e exoía molts peccadors en aquella ciutat, e molts malalts sanava Deus en lespital per la oració de Evast e Aloma. Molt home sulía esser peccador qui per lo bon exempli de Evast faía penitencia, e molt home nentrava en religió; e tot ço que Evast e Aloma faíen, era regla exempli e preycació e remordiment de consciencia als homens qui veíen Evast e Aloma, e per ço que faíen mortificaven en los peccadors los .vij. peccats mortals segons esta manera:

1. V, tenia carrech.

¶ Cap. 11. *De gola.*

En un jorn sesdevenc que Evast e Aloma hagren pensat de lurs malalts, e anaven cercar alcuna persona quils donás a menjar per la amor de Deu, per amor del qual ells havíen donat a menjar a molts malalts en lespital. Dementre que Evast e Aloma anaven per una carrera qui era prop lo palau del bisbe daquella ciutat, lo bisbe venc cavalcant ab molts canonges e clergues, e venc de deportar de fora la ciutat per tal que fos pus sà e que li prengués major volentat de menjar a la taula. Lo bisbe havía en custuma aquest deport tots jorns, e puxes faía cantar la missa, e aprés la missa anava menjar. Com[1] lo bisbe viu Evast e Aloma, ell convidà Evast e Aloma, e menjaren ab lo bisbe aquell dia.

2. Com hagren menjat e degren fer gracies a Deu, un burguès de la ciutat, lo qual havía comprat lalberc de Evast, tramès un paó enlardat e cuyt al bisbe qui encara no era levat de taula. Lo bisbe tornà altra vegada menjar e menjà del paó, e tramèsne a Evast e Aloma qui humilment seíen en terra devant lo bisbe com a homens pobres. Tots aquells a qui lo bisbe tramès del paó menjaren del paó, en fora Evast e Aloma qui non volgren menjar. Lo bisbe demanà a Evast e Aloma per que no menjaven del paò. Sènyer! respòs Evast: Ordenament e volentat es de Deu que hom menuc per satisfer al cors segons ses necessitats, e ço qui no es necessitat al cors no es de lordenament de Deu, e pot esser occasió de malaltía e de mort, e es concordant ab gola qui es contra temperancia; e car

1. A, Con *(passim)*.

nos havem satisfet al cors cuvinentment, per açò, per lo paó ni per altre menjar, no volem esser contra la volentat de Deu ni contra temperancia, ni nos metexs no volem esser occasió a nos metexs de malaltía o de mort.

3. Molt considerà tot aquell dia lo bisbe en les paraules que Evast li havía dites, e remembrà la noblea el honrament en que Evast e Aloma havía vists, ni com havíen desemparat lo mon e venut lalberc qui era dels pus ancians e dels pus nobles de la ciutat, e com lavía comprat aquell home quil paó li havía tramès. Dementre que lo bisbe considerava en la manera damunt dita e en lo gran bé que Evast e Aloma faíen, ell sentí en son ventre alcún destemprament per ço car havía massa menjat, lo qual destemprament li vanía suvín per sobre menjar e per lo qual era estat malalt moltes vegades. On, tant fortment considerà lo bisbe en lo bo estament de Evast e Aloma e tant se reprès es conec per colpable, que depuis en avant als matins ans que cavalcàs cantava missa, e fo castigat del vici en lo qual glotonía lo tenía sotsmès de son ventre; e tant fortment havía temprança, que per aquella virtut hac [1] les altres e visc sanament molt de temps e feu molt de bé.

Cap. 12. *De luxuria.*

EN aquella ciutat on Evast e Aloma faíen penitencia, sesdevenc que un home vell luxuriós près muller jove, e una dona quaix vella per ço car amava el [2] carnal delit, près per marit un asalt macip jove qui la près per muller per ço car era rica fembra. La dona jove el macip eren veíns e veíense suvín; e lo demoni qui

1. A, ach (*forma usada indistinctament ab* hac, hach i ac).—2. A, amaual.

sesforça aytant com pot a fer errar los homens, tractà com lo jove[1] hom e la dona jove fossen sotsmeses per peccat de luxuria. Dementre que amdós eren en peccat de luxuria e la un conexía laltre en aquell peccat, a una festa sesdevenc que lome vell el jove[2] e lurs mullers foren a lesgleya a la missa. Dementre que oíen la missa pluvía e faía mal temps. Evast e Aloma foren davant les portes daquells .ij. albercs: almoyna demanaren per Jesu Christ segons que havíen acustumat. De cascú dels albercs exí una serventa qui portaven a lesgleya capa de pluja e galotxes a son senyor e a sa dona. La una serventa dix a laltra: Donem almoyna a aquells .ij. pobres per tal que porten les capes e les galotxes a lesgleya e que nosaltres nons mullem. Cascuna de les sirventes ho tenc per bo, e donaren del pa a Evast e a Aloma, dients que portassen a lurs dones les capes e les galotxes.

2. Evast portà les capes e les galotxes dels homens e Aloma celles de les dones. En lesgleya qui era plena de gents entraren Evast e Aloma e en presencia de tuyt compliren lur missatge. Molt se maravellà tota la gent de la gran humilitat de Evast e Aloma, e sobre tots nagren gran maravella los .ij. homens e les dues dones a qui Evast e Aloma portaren les capes. E car la santa vida de Evast e Aloma era sabuda per tota la ciutat, el honrament e la noblea en que esser sulíen era molt gran, per açò preposaren lo macip e la dona jove que null temps nos coneguessen ni fossen en peccat de luxuria. La dona vella se penedí de la entenció segons la qual havía pres per marit lome jove, e açò meteix feu lome vell; e cascú desirà castedat e religió per lo bo exempli de Evast e Aloma.

1. A, joues.—2. A, ell joue *(passim)*.

¶ CAP. 13. *De avaricia.*

EN un dia sesdevenc que Evast e Aloma passaven per la plaça, per ço que alcún home los convidàs a menjar, e no atrobaren quils convidàs. En aquella plaça havía un cambiador molt ric qui tenía davant[1] sí molts diners e era home cobeu a gran maravella. Evast e Aloma lo pregaren per amor de Deu que los degués donar a menjar, o quels donàs alcún diner on poguessen comprar vianda de ques dinassen. Lo cambiador qui era molt sotsmès al peccat davaricia respòs e dix que nols daría a dinar ni nulla cosa del seu, e levàs de la taula en que seía e anà a un çabater que li calçàs unes çabates.

2. Evast e Aloma anaven per les carreres acabtant per amor de Deu, e fos ventura que passaren denant lo çabater qui calçava lo cambiador qui a Evast e a Aloma no havía volgut donar nulla cosa. Lo çabater apellà Evast e Aloma, dient: Hora es de menjar. Jo som home pobre e he muller e infants qui viuen de ço que guany; alcuna poca de carn ha en la olla e un diner pusc trametre al vi; en mon alberc no ha tant de pa que bastàs a tots: per amor de Deu vos prec que la un de vosaltres vos dinets ab mi e que prenats part de ço que Deus mà donat a guanyar.

3. Evast dix a Aloma que menjàs aquell jorn ab lo çabater, que ell iría a cercar altre loc on pogués menjar. Mas Aloma qui molt amava e honrava Evast, dix a Evast que ella iría cercar altre loc, que Evast degués romanir. Caritat e amor fo enfre Evast e Aloma, e la un havía pietat de laltre. Gran fret e gran pluja faía e ab treball anaven

---

1. A, deuant *(passim)*.

Evast e Aloma per les carreres. Dementre que Evast e Aloma se contenien e la un volía fer romanir laltre, Evast volc a totes passades que Aloma romangués [1] ab lo çabater. Aloma qui tots jorns era obedient a la volentat de Evast, romàs; e Evast anà cercar almoyna per la amor de Deu en altre loc.

4. Dementre que Evast e Aloma demostraven la amor que la un havía en vés laltre e lo çabater convidava la un dels dos [2] recontant sa pobretat, lo cambiador cogità en ses grans riqueses, e en la mort e en la justicia de Deu, e dix en son coratge aquestes paraules: Ah làs, mesquí! E com has estat abcegat tro al dia en que est! Ni per que est serv e catiu del peccat davaricia? ni què valen tos diners ni tes riquees sens caritat? ni on es lo grat que has a Deu dels bens que tà donats? Tot quant tu has no val tant com la bona volentat quel çabater ha als amics de Deu. Ne la amor caritat qui es enfre Evast e Aloma, no la puríes comprar ab tots tos diners. Molt fortment cogità lo cambiador en la santa vida de Evast a Aloma; e per lo bo exempli que Evast e Aloma donaven, e per la bona volentat del çabater, exí lo cambiador de la servitut davaricia, e fo daquí en avant home larc e liberal als pobres de Christ; e per la virtut de larguea la qual fo en ell, hac en sí moltes daltres virtuts.

1 A, romangues a totes passades *(repetit)*.—2. A, damdos.

¶ CAP. 14. *De superbia.*

DEMENTRE que Aloma menjava ab lo çabater e Evast anava cercant per la vila on pogués menjar, ell passà davant la porta de un home molt ergullós e molt ric. Aquell home era draper, e faía gran convit, e volía donar una filla que havía a un cavaller molt honrat daquella ciutat. Evast viu a la porta daquell alberc molts pobres qui esperaven que hom los feés almoyna del romanent de ço qui romàn a la taula. Evast sasec enfre los altres pobres als quals deía moltes bones paraules, els confortava els consolava en la lur pobretat, remembrant a aquells la pobretat e la humilitat de Jesu Christ e dels apòstols qui amaren pobretat.

2. Com fo hora e temps que tots aquells del alberc hagren menjat, aportà hom lo releu de la taula als pobres. Cascún pobre hac sa escudella e son enap on reebés ço que hom li donava per amor de Deu. Evast no hac en que reebés les cols que hom li volía donar ni no hac enap ni selló en que metés lo vi, e pregà un pobre que per amor de Deu li plagués que en la sua escudella e en lo seu enap reebés la sua part. Companyía e fraternitat fo feta enfre Evast el pobre, e menjaren e begueren ensems a la porta del senyor del alberc. Dementre que Evast e lo pobre menjaven, lo senyor del alberc exí del alberc ab los altres senyors que havía convidats, e viu seure Evast en la terra e enfre los pobres.

3. Molt foren lo draper e tots los altres maravellats de la humilitat de Evast; e per la gran humilitat que Evast representà al draper e als altres quil conexíen e sabíen la sua santa vida, lo draper remembrà son ergull lo qual ha-

vía en sa persona, e remembrà com vulía esser ergullós en sos infants en ço que volía donar sa filla a pus honrat home que a ella no tanyía. E per virtut de Deu e per lo bo exempli de Evast, lo draper exí de la servitut de superbia e amà humilitat, e donà un altre draper per marit a sa filla.

¶ CAP. 15. *De accidia.*

ACCIDIA tenía en son poder un home molt ric lo qual era en la ciutat on Evast e Aloma faíen penitencia. Aquell home no havía muller nin volía haver, nils bens que havía no profitaven a ell ni a altre. Tot dia seía en la plaça e escarnía tots aquells qui denant li passaven. Ira havía com veía fer bones obres; plaer havía com oía dir mal dels homens e de les fembres. Un dia sesdevenc que dementre que aquell home accidiós anava menjar, atrobà Evast e Aloma qui eren en la via per on passava; e dues fembres les quals Evast e Aloma havíen maridades, per amor de Deu, conteníense de Evast e Aloma, car cascuna volía donar a menjar aquell dia a Evast e a Aloma.

2. Lome accidiós passà a avant e viu lespital de Evast e Aloma lo qual era molt gran e molt bé obrat. En aquell espital hac molts pobres e molts servidors quils servíen molt diligentment; cascú dels pobres jaía en molt bell lit, e tenía devant sí les viandes que li eren necessaries. Aquest home accidiós començà a pensar en lo gran bé que Evast e Aloma faíen; remembrà en sa consciencia si havía fet negún bé per amor de Deu daquells bens que Deus li havía donats, e anc no poc atrobar en sí meteix que tota la almoyna que havía feta en sa vida, fos tan gran com era

sola la vianda que los malats qui eren del espital, teníen davant aquell dia.

3. Ah làs, mesquí! dix lome servidor de accidia: E quanta de injuria has feta als pobres de Jesu Christ tan longament! Ni on son los mèrits qui tesperen aprés ta mort, com presenten la tua ànima al Senyor del cel e de la terra, e que la defenen del mortal enemic qui la espera aprés esta mort a metre en foc perdurable? Mesquí caytiu! E qual malalt ha en est espital tan malalt com tu est? Dementre que ell deía aquestes paraules enfre sí meteix, ell viu al cap de la casa .ij. lits qui eren de serments, en los quals havía assats poca quantitat de palla, e havía en cascú una flaçada tan solament. Aquest home sen anà a la un daquells lits, e despullàs e mèsse en lo lit, e dix que hom li aportàs que menjar, car ell era malalt e era vengut en aquell espital per tal que pogués guarir de la malaltía en que era.

4. De tot ço que volc menjar e beure hac compliment lome malalt de accidia, e jac en lo lit dentrò a la nit que Evast e Aloma se veníen colgar. Evast atrobà en son lit lome accidiós. Germà amic! dix Evast: Qui sots vos qui en mon lit vos sots colgat? Anats jaer en los altres lits qui son millors que aquest. Sènyer! dix lo malalt: En volentat so que nom leu daquest lit dentrò sia guarit. Evast e Aloma demanaren al malalt quina era sa malaltía. Sènyer! dix lo malalt: Accidia ha en presó la mia ànima e nom dona licencia com pusca fer bé del bé que Deus mà comanat; e he fe e esperança en la vostra oració e de Aloma, que si pregats Deu quem trasca de la servitut en que accidia me té pres, que Deus exoirà les vostres oracions.

5. Dix Evast: Accidia ni altre peccat no son tan forts en home que pusquen destruír a home lo franc arbitre, que Deus ha creat en tan gran força e virtut que per null peccat no pot esser vençut ni sobrat. Mas car vos havets devoció en les nostres oracions, jatsía que nos siam indignes

de esser exoíts, pregarem Deus que ell vos faça tant membrar sa virtut e son honrament e la santa passió de Jesu Christ e la viltat e la breu vida daquest mon, que vos daquí en avant ab vostra persona e ab tots los vostres bens siats servidor de nostre Senyor Deus tots los temps de vostra vida.

6. Molt devotament e ab gran contricció de cor lo malalt se penedí e pregà Deus ensems ab Evast e Aloma; e finida sa oració, lo malalt se sentí guarit de la malaltía e pregà Evast e Aloma quel menasen a laltar. Evast e Aloma lo menaren davant laltar de Sent Andreu, en presencia del qual se offerí en persona e ab tots sos bens que per tots temps[1] fos servidor daquell espital.

¶ Cap. 16. *De enveja.*

Era un home molt ric en aquella ciutat, lo qual havía vulgut comprar lalberc de Evast. Aquell alberc era molt bell e era en drecera que tota hora que aquell home ric ixía de sa casa lo veía e molt fortment lenvejava; e tan gran enveja havía de aquell alberc, que mal mortal vulía a aquel senyor del alberc, e tot dia cogitava com puría trobar manera per que lalberc pogués haver.

2. Longament fo aquest home envejós e en mala volentat. Dementre que ell estava en aquest peccat, per ordenament de Deu sesdevenc que aquell ric home qui havía comprat lalberc de Evast, passà daquesta vida. A la porta foren molts pobres qui esperaven almoyna, segons que es acustumat com hom ha a soterrar los homens e per

1. A, tost emps.

lur ànima hom fa almoyna als pobres a l alberc del defunt. Enfre los altres pobres qui esperaven l almoyna, foren Evast e Aloma qui esperaven que hom los feés almoyna.

3. Gran fo la humilitat e lo bo exempli que tots los prohomens qui havíen seguit lo cors prengueren de Evast e Aloma, que veíen estar enfrels pobres e esperaven almoyna; e moltes foren les paraules que deíen de Evast e Aloma. Dementre que parlaven de Evast e Aloma e deíen gran bé de les obres que faíen, l ome qui era envejós oía les paraules, e remembrà e conec son peccat, e dix enfre sí meteix aquestes paraules:

4. Oh foll sens seny! E què val l alberc a aquell quin era senyor? ni qual es en millor fama, o aquell qui es mort o Evast qui ha venut l alberc e dels diners quen ha haúts ha edificat l espital en lo qual se fa tan gran almoyna? Envejós, colpable! Quin tort te tenía l ome qui es mort al qual sens nulla raó tu has tant longament de temps haúda mala volentat? Mesquí! Com poràs satisfer a aquest peccat en que enveja tà tengut longament a la porta del foc infernal qui null temps no cessa a turmentar tots aquells qui moren en peccat de enveja? Poríes tu fer nulla cosa per que null temps no tornás en mon cor enveja?

5. Dementre que ell cogitava enaxí e sí meteix reprenía del peccat en que era, ell preposà en son cor que dementre navía bona volentat, feés alcuna cosa tan senyalada, que per aquella fos tant confermat en caritat e en virtut per gracia de Deu, que enveja daquí en avant noy hagués null poder; e per açò ell, oent tots los prohomens qui eren venguts fer honrament al cors e qui sen volíen tornar, dix aquestes paraules:

6. Oh vosaltres, senyors, qui sots venguts en aquest loc per honrar l ome qui era senyor dest alberc! Per Deu vos prec e per Santa María, que seguescats mi dentrò al meu alberc, e que Evast e Aloma e tots los homens vagen ab nosaltres. Evast e Aloma e tots los homens e les fem-

bres qui eren ajustats en aquella plaça, lo seguiren dentrò a son alberc. Com aquest fo a la porta de son alberc, ell feu obrir les portes, e en la carrera, davant tots, ell confessà son peccat, e mès en possessió Evast e Aloma de son alberc qui era molt noble, lo qual donà al espital; e dix davant tots que ell en presencia de tuyt volc donar lalberc e dir les paraules que havía dites, per ço que fos occasionat a esser enemic de enveja e a esser sotsmès de caritat, e que pus fortment fos punit per sa colpa.

¶ Cap. 17. *De ira.*

EN lespital de Evast havía un malalt qui havía menjadura en la cama e non pudía guarir. Aquella malaltía destrenyía[1] lo malalt molt fortment. Un jorn sesdevenc que lo malalt ac gran passió per lo treball que la malaltía li donava, e considerà en lo lonc temps que havía estat malalt. On, tan gran ira esdevenc en son coratge,[2] que ell desirà la mort, e maleía sí meteix el dia que era nat e la vida en que era. Tant fo gran la ira en que era, que ell maleí[3] Deu e totes coses en son coratge.

2. Dementre que lo malalt era enaxí irat, Evast segons que havía acustumat, guardà ab lo metge la cama al malalt; e com lo metge li hac posada la polvora que li sulía posar, Evast ligà e adobà la nafra al malalt, e besà a ell sos peus estant de genollons, segons que havía acustumat tots jorns.

3. Per la gran humilitat caritat qui fo en Evast, Deus inluminà la consciencia del malalt del defalliment en que cogitava; e lo malalt cogità en la gran humilítat de Evast,

1. A, destrenya.— 2. A, on (en ?) tant gran ira sdeuench son coratge.— 3. A, maley.

remembrà son falliment e sa ira, e dix aquestes paraules: Ah, làs mesquí! E com estranya obra es aquesta; car tu est enemic de Deu e de totes coses per la ira en que est! Evast cuyda servir a Deu e serveix al demoni. Molt fo Evast maravellat de aquestes paraules, e demanà al malalt que li donàs a entendre ço que les paraules significaven.

4. Sènyer! dix lo malalt: Tan gran ira es entrada en mon coratge per la malaltía en que som, que més amaría la mort que la vida; e tant mà apoderat ira, que Deu e mi meteix e totes coses mà fet maleír. Mas la vostra humilitat pietat caritat, me fa cogitar en mon falliment, e fa m considerar en la gran gracia que Deus mà feta com mà donat aytal home com vos sots per servidor. E car tan gran es mon falliment e ma desconexença, no es dret ni raó que vos daquí en avant sostingats en vostre espital ni servescats tan colpable peccador com jo som.

5. Germà amic! dix Evast al malalt: Deus vol que jo haja mèrit en vos a servir, e que vos hajats mèrit per paciencia. Conèxer podets la viltat e la miseria en que som en lo mon; car daçò que vos sots irat deuríets haver plaer. En est mon sots vengut per ço que hajats mèrit per lo qual Deus haja raó queus apell a la sua gloria. On pus Deus vos multiplica la malaltía, pus vos dona occasió de paciencia e de remembrar la greu passió que ell sostenc penjant[1] en la creu per vos e per tots los altres. Tant devotament parlava Evast al malalt e tan piadosament laconsellava que hagués paciencia e ques penedís e que refrenàs sa ira, que lo malalt se penedí de son peccat, e dix aquestes paraules:

6. Ah Deus pacient! Qui puría aestmar[2] tan gran paciencia, qui per paciencia has vençuda la mia ira tant fortment, que daquí en avant tots los jorns de ma vida sotsmet a paciencia! E on pus fortment me faríes turmentar,

1. A, penyant.—2. A, aesmar *(passim)*.

pus agradable me serà la mia vida, e la tua senyoría e caritat men serà pus demostrable. Aquestes paraules e moltes daltres deía lo malalt demanant perdó a Deu e alegrant se en la misericordia de Deu.

¶ CAP. 18. *De vanagloria.*

A una gran festa sesdevenc que un religiós hac preycat en una esgleya on era ajustada gran multitut de gent a honrament de la festa. Gran re de prohomens seguiren lo frare tro al monestir per ço que li feessen honor. Al frare plac quel seguissen, per ço que los altres frares veessen que ell era honrat per los prohomens quil seguíen. Dementre que anaven per la via, lo frare los metía en noves per tal que ls endugués a loar ell de son sermó. Molt fortment loaven al frare lo sermó que havía fet, e lo frare havía gran plaer en son coratge.

2. Dementre que lo frare avía en son coratge vanagloria de les paraules que oía dir de son sermó, encontraren la dona jove que Evast e Aloma per bon exempli havíen gitada de la subjugació de luxuria. Com lo frare la viu, ell remembrà que longament de temps havía punyat com aquella dona qui dell se confessava, gitàs de peccat, e que son preicar ni son confessar noy havía tant valgut com lo bon exempli de Evast e Aloma. Dementre que lo frare cogitava en esta manera, ell se regonec colpable de la vanagloria en que era, e preposà ques punís a alcuna penitencia a sostenir e que null temps no mesclàs en sos sermons vanagloria.

3. Aprés la cogitació damunt dita, un frare lec companyó del frare qui havía preycat, demanà al frare: Sènyer! De qual sermó ix major fruyt, o de sermó de parau-

les o de sermó de bones obres e de bo exempli? Lo frare respòs: En quant es major virtut fer bones obres e hom nà major treball que de dir com hom faça[1] bé, es major lo fruyt que hom fa per bo exempli que per dir paraules; e encara, no ha longament de temps que Evast e Aloma han per bo exempli convertida una dona a castedat la qual jo noy podía convertir per preycar ni per paraules.

4. Com lo frare hac finides ses paraules, ell près cumiat dels prohomens quil volíen seguir tro al monestir e el frare no ho volc. E per virtut de Deu, e per lo bo exempli de Evast e Aloma, lo frare preposà en son coratge que ses obres fossen semblants ab les bones paraules que deía en sos sermons.

5. Segons la manera que oída havets, per la gracia de Deu, Evast e Aloma per bo exempli mortificaven e destruíen los peccats damunt dits; e longa cosa sería de recontar tots los bens quis seguíen de la vida de Evast e Aloma. Dementre que Evast e Aloma faíen tot lur poder en servir e amar Deu, plac a nostre Senyor Deus apellar Evast a la sua benauyrada gloria, e volc lo trer de la miseria e del perill daquest mon.

6. Mort fo Evast en est mon, mas viu fo en gloria. Aloma fo sola: tots jorns pregava Deu per Evast e que la tragués daquest mon si era complida sa penitencia. Desconsolar nos gosava, car temía esser desobedient a la volentat de Deu: consolar nos pudía per ço car no veía Evast ni son fill Blanquerna. Vella era, e son cor per afliccions e per vellea li donava treball dementre que vivía. Deus qui no ha en ublit sos servidors, la appellà a sa benauyrança, en la qual atrobà la ànima de Evast son marit que tant amava.

Fenit es lo primer libre de Evast e Aloma.

1. A, de dir chom faça.

Comença lo segón libre qui es de Religió.

Primera Part[1]

¶ Cap. 19. *Del contrast de Natana e Nastasia.*

DEPUYS que Blanquerna fo partit de Natana, fo Natana en gran pensament, tots jorns, de les paraules que li hac dites Blanquerna, e cogitava en la passió de Jesu Christ e en los treballs e la mort de Santa Catherina Santa Eulalia Santa Margarida,[2] que sostengren per la amor de Deu en est mon.

2. Per virtut de Deu e car es natura de cogitació que converteix la volentat a aquella cosa que hom molt cogita, fo Natana en gran volentat de desemparar lo mon e de entrar en lorde de religió.

3. Nastasia veía sa filla estar tot dia en pensaments,

---

1. A, manca aquesta rúbrica.—2. A, magdalena.

e viula tota mudada del estament en que esser sulía. Vijarès li fo que sa filla fos enamorada de Blanquerna, e dix a Natana estes paraules: Amable filla! Vos què havets? ni quals son vostres cogitacions? Vijarès m es que vos remembrets Blanquerna. Si havets volentat com Blanquerna fos vostre marit, no ho hajats; car Blanquerna es anat esser ermità tots los jorns de sa vida, segons que vos sabets. On, si vos volets haver marit, un honrat burguès ha un fill molt asalt macip, e podets laver per marit, car vostre exovar es gran e vos sots de honrat linatge; vostra persona es bella, bé sots acustumada, e per açò podets triar de tota esta ciutat lo millor home qui aja a pendre muller, el pus honrat desta ciutat, per marit.

4. Natana demanà a Nastasia si ella sabía un home en lo mon qui fos mellor, pus bell, pus poderós, que tots los altres homens qui son en lo mon, ni si aquell home puría ni volría esser son espòs; car ella se sentía tan noble e tan rica de coratge, que no tan solament volía triar de la ciutat lo millor home que hi fos a esser son espòs, que de tot lo mon lo volía triar, e aquell volía a totes passades per marit e per espòs. Filla! dix Nastasia: Lo mellor home del mon, quil poría triar ni saber? Ni vos no sots tan rica ni de tan hònrat linatge, que los reys nils emperadors nils altres prínceps volguessen que vos haguessets per marit negú de lurs fills. Natana dix: Si a mi defall riquea ni honrament ni bons nudriments a esser digna de esser esposa de alcú fill de rey, sería en negú[1] fill de rey, que vos sapiats, tanta de humilitat e de cortesía quis volgués humiliar a esser mon espòs? Nastasia respòs e dix que ella no sabía negú fill de rey ni de príncep qui hagués tanta de humilitat ques volgués enclinar a esser son marit.

5. Natana dix a Nastasia e demanàli si ella havía oít parlar de Jesu Christ qui es fill del Rey del cel e de la

---

1. A, seria nengu.

terra e de tot quant es, lo qual Jesu Christ es lo millor el pus bell el pus savi el pus amable que negún home qui anc fos. En aquell ha tanta de humilitat, que la natura divina se volc humiliar a esser una persona ab natura humana; aquell Jesu Christ ha tanta de humilitat e de cortesía, que pietat e amor lo feu humiliar a esser pobre e turmentat e mort per ço que los peccadors, qui no pudíen esser salvats ni reebre la benedicció de Deu, venguessen a vida perdurable e fugissen a les penes infernals qui son eternals. Mare! dix Natana: Aquell Jesu Christ demàn per espòs e per marit, e prec vos quel me donets com enans puscats, car molt lo desir a haver; e no dubtets en ell si tot es tan honrat ni tan poderós, car daltres humilitats en axí[1] grans o majors que jo demàn, ha fetes moltes vegades.

6. Molt desplac a Nastasia com conec que sa filla desirava religió, e dix mal de lorde de religió, loant orde de matremoni; e per açò fo questió enfre Natana e Nastasia qual valía més, o orde de religió o orde de matremoni. Nastasia loava orde de matremoni, dient que orde de matremoni feu Deus en paradís, e per matremoni es governat lo mon, car si tuyt eren en religió, en breu de temps sería lo mon sens homens; e per matremoni es religió, e matremoni pot esser sens religió. Natana respòs e dix que enaxí com Deus corporalment feu en paradís orde de matremoni, enaxí esperitualment per lum de gracia fa en coratge de home concebre orde de religió; e si matremoni es orde per ço que homens sien en lo mon, religió es orde per ço que homens sien en gloria. E jatsía ço que lo fruyt no pusca esser sens larbre, per tot ço nos seguex que larbre sia mellor quel fruyt, com sia cosa que larbre haja Deus creat per ço quel fruyt sia.

7. Dementre que Natana e Nastasia se contrastaven sobre orde de religió e de matremoni, Nastasia dix a Na-

---

1. A, ha axí.

tana que ella era estada en volentat de entrar en religió; mas alcuns religiosos e alcunes dones dorde liu desconsellaren e consellarenli que prengués marit, e per açò ella creía que en orde de religió ha alcuns treballs qui son molt greus[1] a soferir, e en orde de matremoni ha alcuns plaers qui son molt agradables.

8. Mare! dix Natana: Los homens e les fembres qui son en orde de religió, son diverses en voluntats; e tant es noble cosa orde de religió, que no consent que nulla mala ànima hi sia ensutzada de nulla vana concupiscencia; e per açò tot lo major treball que hom aja en orde de religió, es com li desplau lorde e desira les vanitats daquest mon; e tot lo major plaer que hom pusca haver[2] en est mon, es en home religiós qui ama son orde e pensa que es fuyt a les vanitats e als perills daquest mon, e en son coratge ha Deu e sos honraments.

9. Nastasia dix a Natana: Filla! En esta ciutat ha un asalt donzell molt bé acustumat, e segons que jo he entès per sa mare e per altres persones, ell volría vos per muller, car molt fortment es enamorat de vos. Mare! dix Natana: Aquex donzell, es tan forts quem pusca perdonar mes colpes? ni si som malalta, poràm sanar? ni poríam donar la celestial gloria? ni si ha carestía en la terra, poràns donar larguea e abundancia dels bens temporals? Dementre que Natana vencía e sobrava de raons Nastasia, segons que damunt es contengut, Nastasia feu fi a ses paraules, per tal que Natana nos confermàs massa en sa devoció, e que en altre temps li pogués fer abellir lorde de matremoni; e per açò levàs del loc on seía e anà mirar a la finestra les gents qui passaven per la carrera.

10. Dementre que Nastasia estava a la finestra, una donzella ab molt gran gent venía pregar Deus a lesgleya, e devía esser lendemà nuvía. Molt fo bella e molt noble-

1. A, molts greus.—2. A, auer *(passim)*.

ment vestida, e cavalcava en un bell palafrè. Molts honrats homens la seguíen a peu, e moltes honrades dones; bornadors juglars qui cantaven e sonaven estruments e homens qui ballaven, faíen honor a aquella donzella. Nastasia cridà Natana e dix que estegués ab ella a la finestra. Natana venc a la finestra. Filla! dix Nastasia: Vejats com bella cosa es a veer la donzella e tots los altres qui van ab ella. Dementre que Nastasia dix aquestes paraules, passà un cors que hom portava soterrar a lesgleya. Lo dol nil plor que sa muller faía, quil vos puría dir? Mare! dix Natana: Veets vos com gran dolor ha aquella dona qui ha perdut son marit? Nastasia no respòs a ses paraules, e levàs de la finestra per ço que Natana sen levàs e no veés lo plor ni la dolor que la dona menava.

11. Com Nastasia e Natana foren en la cambra, una sirventa venc molt plorosa denant Nastasia e Natana, e dix a Nastasia que anàs fer honrament a una dona qui era morta de part, e havíala hom uberta per ço que del ventre li tragués hom linfant viu. Mare! dix Natana: Entenets vos aquestes paraules? Nastasia no respòs a ses paraules, mas que sisqué del alberc e anà a la dona que hom devía soterrar aquell dia. Dementre que Nastasia era fora lalberc, Natana pensà en les paraules de Nastasia, ni com la havía temptada per ço que la endugués a orde de matremoni. Natana temé lo demoni e la frevoltat de coratge de fembra qui leugerament se gira, e hac paor que sa mare no li faés alcuna maestría per la qual li tolgués la devoció que ella havía a religió; e per açò Natana tramès missatge secret a una abadessa de un honrat monestir de dones, que li trametés dues dones dorde lendemà com sa dona mare sería a la missa, car ella volía anar a ella dir alcunes paraules.

12. Com Natana hac tramès lo missatge, ella tornà a la finestra per tal que veés retornar la dona qui plorava per la mort de son marit. Dementre que Natana estava a

la finestra, ella oí una crida qui cridava que hom veés fer la justicia de un fill de burguès que hom menava penjar per ço car havía mort un home. Lome que hom menava penjar passà denant Natana;[1] lo pare e la mare e gran re de parents lo seguíen. Lo dol que menaven, quil vos puría recontar? Dementre que Natana estava a la finestra e veía totes estes coses, ella viu venir Nastasia qui encontrà lome que hom menava penjar. Nastasia plorà per la pietat de la dona qui planyía son fill. Com Nastasia fo en lalberc, Natana li dix: Ma dona! Vijarès mes que vostres ulls hagen plorat e vostre cor se sia mugut a devoció. Havets vos haúda contricció de cor ni havets consciencia com mavets represa de la santa devoció que Deus ha mesa en mon coratge? Filla! dix Nastasia: Nom parlets daquí en avant daytals paraules, ni vos no concebats altre orde mas cell de matremoni; e si ho fets, per mi deseretada e batuda serets, e parents havets a quius faré donar molts colps e moltes templades.[2] Mare! dix Natana: Resemblar mi volets a les santes qui per lur espòs Jesu Christ sostengren molt de treball en est mon, lo qual espòs sostenc greu passió e mort per ço quels donàs gloria qui no ha fi. Nom menacets de ço que ja volría haver, ans vos prec quem façats sostenir e haver ço que desira mon voler.

13. Tota aquella nit estec Nastasia en gran pensament con pogués donar marit a sa filla, lo qual tengués com a fill e que lafillàs e posseís les grans riqueses que son marit havía jaquides a Natana sa filla, les quals riquees Nastasia planyía si sa filla entrava en orde. Natana, de laltra part, tota aquella nit estec en pensament com entràs en orde de religió. Lendemà matí, com Nastasia fo a la missa, labadessa tramès dues dones a Natana qui la seguiren al monestir. Com Natana exí de son alberc, ella dix a la serventa que volía anar al monestir de les dones, e queu

1. A, na nathana.—2. V, y molts açots.

digués a Nastasia per ço que nos pensàs que fos anada en altre loc desonest.

¶ CAP. 20. *En qual manera Natana entrà en orde.*

COM Natana fo al monestir, labadessa e totes les altres dones la reeberen molt honradament. En lo capítol fo Natana ab la abadessa[1] e ab les dones daquell monestir. Natana dix a la abadessa e a les altres dones aquestes paraules: En mi vencé la divinal virtut la falsa temptació del demoni quim faía temptar Blanquerna com fos desobedient a la divinal espiració qui lapellava per vida ermitana a esser son amador contemplador. Blanquerna mà lexades .vij. dones les quals vull servir en aquest monestir enfre vosaltres. Aquestes .vij. dones son les .vij. virtuts, per les quals hom serveix Deus Jesu Christ e per les quals hom va a la sua benauyrança e fuyg als .vij. demonis qui son los .vij. peccats mortals que Evast e Aloma mortifiquen tots jorns en esta ciutat. Pa e aygua demàn haver en aquest monestir tots los jorns de ma vida; fugir vull al mon ans quem prenga ni membarc a esser serva e sotsmesa a les .vij. dones a les quals no puría tan bé servir en lo mon com en religió.

2. En plorant e ab molt gran devoció de cor dix Natana ses paraules, e tant foren devotes e de noble coratge ses paraules, que la abadessa e totes les altres dones nagren bon exempli en foren mogudes a devoció e a làgremes. Labadessa respòs a Natana dient que beneyt fos lo nom de Jesu Christ e magnificada fos sa virtut, qui

1. A,V, abadesa *(passim)*.

tan bo exempli e mirall lur avía tramès per lo qual amassen lur orde e menyspreassen la vanitat daquest mon. Ma filla! dix labadessa a Natana: Bé siats vos venguda! La divinal resplandor ha inluminat vostre coratge, per lo qual lum vos inluminats nosaltres com perseverem en bones obres. Molt som pagada de esser en vostra companyía; mas a demanar me cové lo covent, segons que es acustumat, si vol que jous reeba en nostra companyía.

3. Natana anà a lesgleya pregar la celestial Regina que li acabtàs gracia ab son Fill com la abadessa e les altres dones la volguessen vestir a lorde. Dementre que Natana faía en plorant sa oració, labadessa demanà de consell a[1] les dones si vulíen ni consellaven que reebés Natana. Totes les dones hagren plaer que Natana fos lur sor; e una dona dix que Natana era molt rica e que per sa riquesa vendría molt de bé al monestir; mas la abadessa e les altres dones la reprengueren, e digueren que com hom reeb[2] altre en orde, no deu hom haver entenció a les riquees temporals; car injuria es feta a la persona que hom reeb en orde, com la reeb per entenció de les riqueses que ella lexa e menysprea, e hom no la reeb per les virtuts ab les quals vé a orde.

4. La sacristana dix a labadessa que hom temptàs alcún temps Natana de devoció ans que la vestís; mas labadessa respòs que molt hom romanía en orde per vergonya tant de temps tro que havía concebuda devoció per la qual amava esser en religió. Dementre que la abadessa deía estes paraules, ella tramès a Natana que vengués, car ella e totes les dones la reebíen en lur companyía.

5. Labadessa deía a Natana si vulía encontinent reebre làbit, o si volía estar alcún temps en lo monestir, per ço que temptàs la aspra vida que les dones faíen per donar aflicció al cors, ni si esaltaría[3] de la captinença ni custuma

1. A, manca *a.*—2. A reb *(passim).*—3. V, y sis contentaria.

del monestir. Natana respòs e dix que no calía que ella temptàs sí metexa de devoció; car la devoció que ella havía a religió, aquell qui lay havía mesa, la pot conservar quant se vol segons esguardament de gracia e de pietat. Natana volc demantinent làbit, per ço que si sa mare ni sos parents la volíen recobrar, quel monestir la pogués a ells defendre segons son prevelegi.

6. Dementre que Natana reebía làbit de religió e prometía a conservar les condicions de lorde e la abadessa li donava sa benedicció segons que era acustumat, Nastasia fo venguda de lesgleya e cuydà atrobar sa filla Natana; mas la sirventa li dix que ella era anada ab dues sors al monestir de les dones. Molt fo despagada Nastasia, e encontinent anà al monestir e demanà que·hom li mostràs sa filla. Labadessa mostrà Natana a sa mare en làbit de religió. Nastasia plorà e menaçà molt fortment com viu sa filla vestida, e tornàsen a son alberc e tramès missatge a tots sos parents e als parents del pare de Natana.

7. Tuyt foren ajustats a lalberc de Nastasia. De gran ira foren escomoguts contral monestir; consell e acort fo emprès que si la abadessa nols retía Natana, que lan traguessen per força, e que enderrocassen e trencassen e cremassen tot lo monestir, e totes les dones auciessen. Nastasia e tots los altres vengren al monestir demanar Natana; labadessa dix que no la podíen haver. Tuyt ensems cridaren e digueren que si no retía Natana, que ells cremaríen lo monestir e totes les dones. Molt fo espaventada labadessa e totes les dones, e respòs que ella volía haver consell ab les dones si retría Natana.

8. Labadessa e totes les dones foren en lo capítol. Natana plorava e pregava e soplicava a labadessa e a les dones que per nulla manera no la traguessen de lorde ni la liurassen a sa mare qui la volía sotsmetre a la vanitat daquest mon. En gran dubte e perill estava labadessa e

totes les dones, e gran era la paor que havíen, e molt planyíen que Natana retessen. Dementre que labadessa e les altres dones eren en est embargament, una dona dix que mellor seny sería que retessen Natana, que si totes muríen nil monestir era destruít. Natana respòs e dix aquestes paraules a labadessa e a les altres dones:

9. Tuyt havets oít que nostre espòs Jesu Christ desirà a murir e a esser màrtir per amor de nostra reemçó. Deus volc donar als apòstols devoció per ço que fos demostrat que lo Fill de Deu ha servidors qui no dubten[1] a murir per la sua honor a honrar e per la sua amor a amar. Deus donà devoció a Santa Catherina Santa Eulalia Santa Margarita e a les altres màrtires com desirassen a sostenir mort per la sua amor, per ço que fos exempli als homens com amassen murir per honrar Deu. Si vosaltres per mi murits, per honrar Deu morrets e màrtires serets e bo exempli darets; e si tant es que vosaltres soferits que forçadament me traguessen del orde, darnets exempli e custuma a les gents, e totes les vegades vos menaçaràn les gents que reebats nulla fembra contra lur volentat. Molt fortment pregava Natana que no la desemparassen ni no demostrassen que en elles hagués defalliment de devoció; la passió de Jesu Christ lus remembrava e conciencia lus donava del martiri de Santa Catherina Santa Eulalia Santa Margarida, e de les altres vergens qui muriren per Jesu Christ a honrar.

10. Tant eren devotes paraules aquelles que Natana deía a la abadessa e a les dones e tant havíen gran virtut, que la abadessa e totes les altres dones preposaren a soferir e sostenir mort enans que retessen Natana, e confiarense en les paraules de Natana havents esperança en Deu qui defén sos servidors tota hora que li vé de grat ni de plaer. Labadessa ni neguna de les dones no gosaren retre

1. A, dupten (*passim de* duptar).

resposta a Nastasia e als altres de la volentat que la abadessa e totes les dones havíen concebuda per obra de Sant Esperit.[1]

11. Labadessa e totes les dones samagaren e fugiren e hagren gran paor de mort. Natana feu denant sa cara lo sant senyal de la creu, e car hac noble coratge e forts, dix aquestes paraules: Esperança fortitudo caritat justicia! Pus quem havets sotsmesa a vosaltres a servir, hora es que majudets contra vostres enemics qui volen destruír per mi aquest monestir e les dones qui en los meus peccats no han colpa. Dementre que Natana deía aquestes paraules, ella anà ab les claus e pujà en una finestra qui era sobre la porta, e de la finestra ella se mostrà a sa mare e a tots los altres, e dix aquestes paraules:

12. Bé sia venguda ma dona mare Nastasia e tots vosaltres! Tots vos salut; sobre tots faç lo sant senyal de la creu per lo qual remembram la passió del Fill de Deu qui per nosaltres volc esser home, lo qual home liurà a mort per salvar nosaltres. De part ma dona la abadessa e de tot lo covent, vos salut eus faç saber que en volentat son de sostenir mort ans que mius retessen. Demostrar vos volen que Jesu Christ ha dones qui desiren murir per la sua amor: en Deu se confíen; la justicia el poder de Deu remembren. Dones son: nous cal aportar per elles armes; no son en cor de defendre a vosaltres. Veus les claus de la porta; fets ço que us vullats. Natana lançà les claus a Nastasia e pregà que la primera dona qui reebés mort fos sor Natana, pus que era occasió de la mort de totes les dones e del destruyment del monestir.

13. Esperança caritat justicia fortitudo, no foren virtuts si defallisen a Natana. Deus qui no sublida de sos loadors amadors, posà tanta de virtut en les paraules de Natana, que Nastasia e tots los altres ploraren per les de-

1. A, sperit *(forma usual)*.

votes paraules que Natana deía e per la santa vida de la abadessa e de totes les dones del monestir qui havíen eleta mort per la amor de Jesu Christ. Giràs lo cor e la mala volentat de Nastasia e de tots los altres; venc en ells devoció e abstinencia conciencia caritat justicia. Tuyt se penediren e loaren Deu e beneíren, qui havía donada tanta de virtut a Natana e a totes les dones del monestir. Tuyt saludaren Natana e li digueren que no hagués paor dells e que pregàs Deus quels perdonàs la folla injuriosa volentat que havíen concebuda.

14. En presencia de Natana sen tornaren tuyt, e Natana anà sonar lesquella per ço que la abadessa e les dones venguessen al capítol; mas per la paor que havíen, no volíen venir, e Natana anà cercar per lo monestir la abadessa e les altres dones, a les quals dix la misericordia pietat de Deu, qui no ha en ublit aquells qui en ell posen lur esperança. Gran fo lo goig que hagren la abadessa e totes les dones. La abadessa guardà per la finestra e viu que tuyt sen eren anats, mas Nastasia fo romasa a la porta tota sola; molt se complanyía e molt fort plorava, dient aquestes paraules:

15. Ah lassa mesquina! On son les gracies nil grat que tu has a Deu qui tan noble filla tà donada? ni qual colpa tavía labadessa ni les dones daquest monestir que volíes fer destruír als teus parents? Es neguna colpa semblant ni egual ab la tua? Ni si es la pietat misericordia de Deu major que tos peccats, volríat perdonar labadessa? ni les dones daquest monestir volríente perdonar ni volríense humiliar a reebre en lur companyía tan colpable fembra com tu est? Molt foren plaents e agradables les paraules de Nastasia a labadessa e a totes les dones, e sobre tot a sor Natana. Nastasia lançà les claus a labadessa en la finestra per ço que li obrís la porta e que entràs en lo monestir demanar perdó a ella e a totes les dones.

16. La abadessa e totes les dones reeberen Nastasia molt agradablement, e ensems anaren a lesgleya loar e beneír lo nom de Deu. Gracies feeren a Deu qui les havía deliurades de mort. En lo capítol fo Nastasia ab labadessa e ab tot lo covent. Primerament demanà perdó a labadessa de genollons besant la terra; e per semblant manera demanà perdó a totes les dones. Tuyt li perdonaren e totes les dones la besaren. Com Nastasia venc a sa filla demanar perdó, ella sagenollà e plorà molt fortment, e dix aquestes paraules a sa filla qui sagenollà a sa mare e besà ses mans e sos peus, e ab plors[1] e ab làgremes besà la terra, loant la virtut e la misericordia de Deu.

17. Amable filla! dix Nastasia: Custuma sol esser enfre nos que filla sagenolla a sa mare e li demana perdó; mas jo per peccat som colpable devés tu tan fortment, que no som digna quet demàn perdó ni sia en presencia de la tua persona, la qual jo he volguda fer esser occasió de la mort de totes les dones dest monestir. Filla! Si sents en ton coratge gens de pietat ni de misericordia, vulríesme perdonar? puríesme alegrar consolar en la tua amistat companyía? Ni Deus, per tes oracions e tots mèrits, vulríam remembrar ni apellar a la sua gloria? Nastasia besava sovén sa filia Natana, e aquestes paraules e moltes daltres qui seríen longues a recontar deía. Natana era tan compresa de goig devoció caritat, que parlar no podía; mas que sos ulls e ses mans al cel e al crucifici qui era en lo capítol levava, a sa mare ses mans e sos peus sovín besava. No tan solament ploraven Nastasia e Natana, ans ploraven labadessa e totes les dones per les paraules de Nastasia e Natana.

18. Filla! dix Nastasia: On has ton coratge? Ojas[2] mes veus, respòn a mes paraules, no remembres los falliments qui son passats. Ma dona! dix Natana: Vostre es

1. A, sagenolla a sa mare e ses mans ab plors.— 2. A, oges.

mon coratge e vostra es ma persona. Nos covê que sia colpa en coratge on Deus dona tan gran devoció com ha donada en lo vostre. Perdonades vos son les colpes e peccats. Si colpa no havets, perdò, per quel demanats? Si de mi e en mi res volets, tot ho ajats.

19. En aquell dia fo molt loat beneít lo nom de Deu en lo monestir per totes les dones. Nastasia demanà que hom li donàs làbit de religió; mas car era dona vella e de feble complecció, la abadessa e Natana e totes les altres dones consellaren a Nastasia que ella feés una casa fora lo monestir denant la porta de lesgleya, per ço que en aquella estegués e menjàs e hagués alcuna pietança a son cors, la qual no puría haver en lo monestir. Nastasia estec a consell de la abadessa, de sa filla e de les altres dones, e estec en la manera que elles volgren, e donà bo exempli a totes les dones qui la veíen. Sos vestiments eren humils e semblants en partida a les vestedures que vestíen les dones de religió.

¶ CAP. 21. *En qual manera Natana fo sacristana.*

NATANA après molt bé de letra e après lo cant e lufici en breu de temps. Tot dia estava en lesgleya en oració e ajudava volentera a la sacristana. Labadessa se près guarda de qual ofici se pagava pus fortment Natana, per ço que pus agradablement servís lufici; e car Natana estava volentera en la esgleya e ajudava a la sacristana,[1] per açò labadessa ab consell de tot lo covent, feu Natana sacristana dient estes paraules:

1. A, sagristana *(passim)*.

2. Natana! dix labadessa: Hora[1] es que hajats ufici; e car vos plau molt a vèer la creu e laltar qui significa nostre Senyor Jesu Christ, lo qual es espòs de la vostra ànima, e car molt nedeament tendrets la esgleya e tot ço qui es mester a honrar Jesu Christ en lufici de la esgleya, per açò vol tot lo covent e prega que vos siats sacristana.

3. Natana feu moltes de gracies a la abadessa e a tot lo covent de la honor que li volíen fer, e pregà que hom no la honràs daquell honrament del qual no era digna; ni ella no era venguda en lo monestir per esser honrada, ni raó no consentía que fos tolt lufici a la sacristana, pus que no havía colpa en son ufici.

4. Labadessa respòs a Natana, dient que natura de raó vol que les mellors persones servesquen los uficis, per tal que mills sia conservada la regla del orde; e com alcuna dona ha molt treballat en son ofici, adoncs lorde li fa gracia; e car la sacristana es dona anciana e ha molt treballat en esser sacristana, per açò volem que ella repòs e haja paciencia e humilitat si lo seu ufici donam a vos; e volem que vos treballets en aquell ufici e siats obedient al nostre manament.

5. Feta fo Natana sacristana e servía mol bé son ufici. Ab Nastasia sa mare estava tot jorn en la esgleya en oració, e parlaven de Deu, de son poder, de son honrament, de la passió de Jesu Christ, de la gloria de paraís[2] e de les infernals penes. Mare! dix Natana: Assats son pus cuvinents paraules e pus agradables a Deu e als sants de gloria aquestes qui son enfre nos tots jorns, que aquelles que deíem dementre que erem en lo mon e parlavem de les coses terrenals. Nastasia respòs e beneí lo nom de Deu qui en aquell estament la havía mesa e li havía dada companyía e consolació de sa filla Natana.

6. Sacristana, ma filla! dix Nastasia: Bé conec que jo

1. A, ora *(passim)*.—2. A, parays *(passim)*.

per nulla manera no pogra haver tan bé vostra companyía si fossets en lo mon e haguessets marit, com he ara com sots en orde. Ara veig com eren abcegats los ulls de mon enteniment com vos desconsellava que vos no entrassets en religió. Hora sería que los bens que nos havem temporals departissem als pobres de Christ. Natana respòs dient que tots jorns considerava que los bens terrenals que son pare li havía jaquits pogués bé partir e en tal manera que longament de temps sen seguesca gran fruyt; e per açò tots jorns me prenc guarda, segons lestament del monestir, en qual manera porem mellorar aquest monestir ab nostra temporal riquea.

¶ CAP. 22. *De la mort de la abadessa.*

LA misericordia justicia de Deu volc retre guardó a labadessa qui era dona anciana e havía molt treballat en servir Deu. Deus la volc apellar a la sua gloria per ço que li mostràs a qual Senyor havía servit: mostrarli volc com son poder pot guardonar sos servidors. Deus li volc donar sí meteix en gloria per esser sa gloria, pus que la abadessa se donà a ell en est mon. Los missatges que Deus li tramès com vengués a ell, foren los treballs que ella sostenía pacientment en sa malaltía, los quals Deus li donà per ço que hagués paciencia obediencia, e que purificàs son cors de tot peccat e que dretament aprés daquesta vida sen anàs al perdurable repòs.

2. Dementre que labadessa era malalta, acort fo emprès[1] enfre les dones que demanassen a labadessa que les consellàs en eleger abadessa aprés sos dies, car ella havía

---

1. A, enpres *(forma usual).*

mills conexença de les dones e de lur obediencia, que nulla altra dona. Alcunes dones de les millors del monestir pregaren secretament labadessa quels asignàs qual dona sería cuvinent a abadessa. Labadessa respòs dient que ella, segons son vijarès, tenía per cuvinent dona a esser abadessa sor Natana, car molt la havía atrobada tots temps obedient, e molt li plau son orde, e grans riquees e honraments ha lexats per religió; e car jo som en la mort, segons consciencia, podets considerar que no deig mentir; e per açò vos consell que sor Natana façats abadessa.

3. Plaer fo de Deu que labadessa passà desta vida en la gloria qui tots temps dura. Molt honradament fo procurat son cors en sa sepultura, e gran fo lonrament que los prohomens[1] e les dones de la ciutat e los religiosos feeren aquell dia a labadessa. Molt fo planta labadessa per totes gents e per totes les dones del monestir, e majorment per sor Natana. Moltes misses foren dites aquell dia en lo monestir per labadessa; e tant era de santa vida labadessa, que per totes les esgleyes de la ciutat cantà hom missa per la ànima de la abadessa. Tot aquell dia fo de oració e de plor enfre les dones del monestir, qui havíen perdut ço que més amaven en est mon. Consell fo emprès per les dones que en lo capítol, alcuna dona, aprés lo sermó quel frare feu de labadessa, consolàs totes les dones per alcunes paraules de consolació.

1. A, promens *(passim)*.

¶ CAP. 23. *De consolació.*

VOLENTAT fo de totes les dones del covent que Natana digués alcunes paraules per consolar les dones de la mort de labadessa. Natana se levà en peus, soplegà al sant Crucifix, gracies feu a Deu e a les dones qui li faíen honor sobre totes les altres. Natana dix que moltes dones havía en lo capítol qui sabríen mills dir la consolació que ella; mas pus que a elles plaía, diría ses paraules segons que Deus lin daría gracia. Començà Natana e dix ses paraules en esta manera:

2. Volentat mes venguda que do conort e consolació a mi metexa, e que per la mia consolació vosaltres prengats manera e exempli de consolar vosaltres metexes. Aquesta manera es novella, la qual havía un savi religiós qui preycava molt noblement parlant ab sí meteix.

3. Mort es mon major. Caritat justicia, mouen la mia ànima a enyorament e a plànyer ma dona labadessa. La mia ànima mou mon cor per ço que do aygua a mos ulls; plorar vull, car plorar e amar se covenen. Justicia vol que hom plor son major; a plorar me cové sim vull consolar, car sens plorar nom puría consolar: plor com no veg cella quim solía amar e mostrar la via de salut. Per lo goig de la sua benauyrança me cové alegrar, e per lalegre me cové plorar; car alegre sens plor no ha compliment en est mon. Fretura e defalliment son seguits enfre nos per lo compliment el repòs en lo qual es vengut nostre major. Alegrar me cové de son bé, e a entristar me cové de la mia fretura e del meu defalliment; e per açò, asembladament per goig e per tristicia me cové plorar. Si per dues raons deig plorar, adoncs dos tants me cové plorar: si no plor

pus raó ho vol, doncs per colpa me covenrà plorar. No sublit la mia ànima, per ço que pusca plorar. Si justicia me vol desconsolar e punir, nom leix plorar; e sim vol consolar e guardonar, prec la quem leix longament a tota ma volentat plorar.

4. Creat es mon voler per ço que haja plaer en lo voler de son creador. Si ma volentat no vol ço que vol son creador, doncs covém desconsolar. Si per mes necessitats vull haver ço qui fos imperfecció de mon major, on es la caritat anada qui mon major me faía amar? Si de la sua mort corporal he dolor, deigme consolar per lo bé de la sua ànima qui me fa alegrar[1] Ixit es de perill mon major, e doncs, has ira com no le hi veus[2] estar? Si tu, cors, bestial creatura per natura,[3] vols ma ànima desconsolar per ta semblant creatura, la mia ànima me vol consolar per sa semblant creatura. Plora tu, cors, si vols plorar; car per tos plors la mia ànima se vol consolar. A tu, cors, tany plorar, e a la mia ànima remembrar la verginitat perseverança santedat bones obres dignitat bona fi de mon major. Tant devotament e ab tan naturals paraules quis covenen ab consolació, consolava Natana sí metexa e tant plorava piadosament, que totes les dones muvía a pietat e a plor, e totes les consolava ab ses devotes paraules e ab sos plors; e totes les dones loaven e beneíen Deu e son poder, dients que hora era damar e de plorar e de haver paciencia, loant la volentat de Deu qui ha vulgut usar de son poder; e lo lur plorar amar, es occasió e raó de la lur consolació.

1. A, si de la sua mort corporal he dolor per lo be de la sua ànima qui men fa alegrar.—2. A, li ueus.—3. V, cors bestial per natura.

¶ CAP. 24. *En qual manera Natana fo eleta a abadessa.*

NATANA e totes les dones qui havíen veu a elecció foren en lo capítol per eleger abadessa. Natana dix a totes les dones que necessitat es molt gran haver bo major, car en la bonitat del major dona Deus virtut al menor. On, com nostre major sia passat desta vida en laltra, segons que natura e raó requer, necessaria cosa es a nosaltres que encerquem enfre nos qual de nos es major en santa vida e en la amor de Deu, car aquell es digne de esser nostre pastor segons lordenament e la volentat de Deu.

2. Totes les dones volgueren eleger abadessa segons la manera en la qual havíen acustumat a eleger; mas Natana dix que ella havía entesa novella manera de elecció, la qual està en art e en figures, la qual art segueix les condicions del *Libre del gentil e dels .iij. savis,* lo qual segueix la *Art de atrobar veritat.* Per aquella manera, dix Natana, es atrobada veritat, per la qual veritat porem atrobar aquella dona qui es pus cuvinent e mellor a esser abadessa.

3. Pregada fo Natana per totes les dones que digués la manera segons la qual per art poguessen atrobar e eleger la dona qui es millor a abadessa. Natana respòs dient estes paraules: De la art de elecció vos diré breument los començaments. Aquella art es departida en dues parts: la primera part es de eleger los elegedors qui elegen lur pastor, segona part es en qual manera dejen eleger lur major; e per açò, primerament vos vull recontar de la primera part e puys de la segona.

4. Natana dix: Nos som .xx. dones en est capítol qui

havem veu a eleger pastor. Segons art se covê que elejam destes .xx. dones nombre senar qui sia en .v. o en .vij., car aquest nombre es pus cuvinent a elecció que altre; e lo .vij.^e [1] nombre es pus cuvinent quel .v.^e On, primerament sia fet sagrament per totes les dones a dir veritat, e sia demanat secretament a la primera doña qual de les .xix. dones son pus cuvinents a esser .vij. qui elegen major; e aprés sia demanada la segona dona, e puxes la terça, e axí per orde tro a la derrera; e cascuna vegada escriva hom ço que diu cascuna de les dones. A la fi, sia vist quals son aquelles dones qui han haúdes més veus, e aquelles qui hauràn haúdes més de veus, aquelles sien les .vij. dones qui degen eleger abadessa.

5 Segona part de elecció es com los[2] .vij. elegedors elegen pastor. On, primerament covê que los .vij. elegedors se covenguen, al eleger, de cert nombre e de certes persones segons quels serà vijarès, e que cascuna persona comparen ab laltra segons quatre condicions, ço es a saber, qual ama e coneix més Deu, ni qual ama e coneix més virtuts, ni qual coneix e desama pus fortment vicis, quarta es qual ha pus cuvinent persona.

6. Cascú dels .vij. elegedors pot eleger una persona a esser en lo nombre del qual deu esser elet major, e cascú dels .vij. elegedors covê esser en aquell nombre on pusca esser elet major. E per ço que pus planament puscats entendre la art, sotsposem que lo nombre cert sia en .ix. persones de les quals sia triat e elet nostre pastor. On, primerament covê que los .vij. sien devesits en dues parts: .ij. a la una part, e .v. a laltra; e covê que los .v. encerquen quals dels .ij. deu esser elet, e escrivas secretament aquell qui ha més de veus. Aprés covê que ab la un qui ha més de veus haúdes, sia comparat altre daquells .v., e que sia mès en lo loc de aquell qui es estat vençut per menors

1. A lo .vij.—2. A, les.

veus; e aquell vençut sia mès en lo loc daquell qui es comparat ab lo primer o ab lo segón, E açò meteix, per orde, sia en tots los altres, e sien en est nombre meses lo .viij. el .ix. qui no son dels elegedors. On, siguent aquest nombre, serán multiplicades .xxx.vj. cambres, en les quals aparràn les veus de cascú; e sia elet aquell qui haurà més veus en més cambres.

7. Com Natana hac mostrada la art de elecció, una dona demanà a Natana: Si sesdevé que en les cambres haja qui hagen eguals veus, quèn mana fer la art? Respòs Natana: La art mana que sia sobre aquells .ij. o .iij. o més, encercat per art tant solament, e sia encercat qual daquells se cové mills ab les .iiij. condicions damunt dites; e aquell qui mills se cové ab les condicions, aquell es digne de esser elet.

8. Molt plac la art e la manera de elecció a totes les dones, e totes digueren que segons aquella art no pudía hom errar en elecció; e totes feeren establiment que per tots temps elegissen per aquella art e manera que Natana recontà, e trameteren encercar la art e aprengueren aquella. Aprés pocs de dies feeren elecció segons la art, e atrobaren per art que Natana devía esser abadessa.

9. Eleta fo Natana a abadessa. Gran desplaer hac Natana de son honrament. Deus beneí qui la volc honrar sobre totes les altres. Dubtà que les dones haguessen errat en la art, e volc veer les .xxx.vj. cambres en que està la art, per tal que si havíen errada la art e ella no devía esser abadessa, que elegissen aquella ab qui lendreçament de la art se covengués. Natana e les altres dones qui no eren estades de les .vij. dones qui havíen elegit, veeren la manera que havíen haúda segons art en la elecció, e atrobaren que la art havíen seguida segons ques covenía. En gran pensament entrà Natana com pogués e sabés regir sí metexa e les dones, e tots jorns cogitava com pogués ordenar lo monestir a bones custumes.

¶ CAP. 25. *En qual manera ordenà labadessa dels .v. senys corporals, e primerament de oír.*

LABADESSA feu sonar lesquella per ço que les dones sajustassen al capítol, e volía demanar consell en qual manera poría usar[1] que de oiment usassen en aquell monestir en tal manera que mills ne poguessen seguir la regla de lur orde. Dementre que labadessa era en lo capítol e les dones sajustaven per tenir capítol, una dona qui acaptava per amor de Deu en la ciutat, venc al capítol e contà a les dones que havía vista una nuvía molt bella e molt noblement vestida, e ab gran honrament la menaven a lesgleya. La dona contava volentera les paraules, e les dones les oíen volenters. Labadessa apercebé en les paraules lo desordenament quis seguía per ço que les dones qui acapten dien dels delits temporals a les altres dones.

2. En lo capítol fo labadessa e les altres dones. En presencia de tuyt labadessa beneí Deu e dix aquestes paraules: Molt ha cogitat la mia ànima a encercar com los bens de ma dona mare Nastasia e los meus poguessem retre a Deu qui los nos ha comenats. Ara per virtut de Deu es inluminada la mia ànima com les nostres riquees donem a aquest monestir, sots aytal condició, que daquí en avant neguna dona no vaja acaptar en la ciutat ni no reconte nulla cosa temporal de ço que veja ni oja; car per oír los delits temporals son remembrades e desijades les vanitats

1. V, poria fer.

daquest mon, e per aquells desigs son embargades oracions e cogitacions de la passió de Jesu Christ.

3. Establiment fo fet que neguna dona no exís del monestir sens gran necessitat; e los bens que la abadessa e sa mare donaren al monestir eren tants, que abastaven a les necessitats per les quals solíen acabtar. Aquells bens precuraven frares lecs vells homens bons, provats en altre orde. Aquells proveíen al monestir daquells bens sens que no entraven en lo monestir; e si labadessa ni nulla dona del monestir havía mester nulla cosa privada, de la qual se covenguessen celar dels frares, havíen dones vidues privades en la ciutat, les quals eren beguines e bones dones, e aquelles precuraven lurs necessitats.

4. Cert nombre de dones fo escrit, e que daquell nombre en avant no reebessen més dones. Aquest establiment fo fet per ço que bastassen los bens que labadessa donà al monestir, e per ço que haguessen escusa a reebre precs per reebre massa dones; e si neguna dona hi vulía entrar o metre sa filla, que feés la messió tro que altra dona del monestir morís; e que aquella messió cessàs aprés la mort de la sor en loc de la qual fos mesa altra sor.

5. Labadessa anava tot jorn per lo monestir, per encercar si atrobaría nulla cosa qui fos ordenament doyment. Un jorn labadessa entrà en lort e viu estar dues dones qui filaven a una part, e viune estar una per cabal.[1] Puxes entrà en lo dormitor, e del dormitor entrà en les altres cases[2] on les dones solen filar, e viu que no filaven ensems en un loc. Labadessa lendemà manà capítol, e feu establiment que totes les dones filassen en un loc e que alcuna dona legís alcún libre qui fos en romanç, per ço que les dones lo poguessen entendre. Aquell libre fos de la passió de Jesu Christ, e de la vida e del martire dels sants e de les santes, e de la vida dels sants pares qui son passats; en aquell

1. V, que estava sola a altra part.—2. V, cambres.

libre fossen los miracles de ma dona Santa María e de les vergens e màrtires e dels altres sants; e aquell libre legissen a les festes e als altres dies segons que a cascuna dona venría per tanda e per orde. Aquell libre fo encercat, e aquell ordenament fo fet en aquell monestir e en molts daltres qui daquell ne prengueren exempli.

6. Molt fortment volc labadessa que fos tengut aquell establiment, per ço que per oír aquell libre, lànima no cogitàs en vanitats ni en desordenats pensaments per los quals senclinás a peccat, e que cascuna dona senamoràs de la bona vida dels sants qui son passats: car enaxí com per veer belles coses la ànima se mou a amar, enaxí per oír paraules agradables se mou a desirar.

¶ CAP. 26. *De veser.*

LABADESSA fo en lo capítol ab totes les dones del monestir, e dix aquestes paraules: Segons que la divinal ordenació ha volgut ordenar home, es ordenat que home deja usar ordenadament de sa vista corporal, en tal manera que sen seguesca ordenació en la vida esperituàl; e per açò es bo que sia fet ordenament e establiment enfre nosaltres com de la corporal vista sapiam usar. On, primerament sien ordenats nostres ulls a veer lo crucifici, e en la ymage de nostra dona Santa María, e en les altres figures quins representen la vida dels sants qui son passats daquest segle. Honrament façam a aquestes figures soplegant a elles tota hora que les vejam e en nostra ànima remembrem ço quens signifiquen.

2. Nostres vestiments sien humils; en nostres fayçons no haja nulla maestría ni superfluytat, mas tant solament ço que natura hi ha posat segons volentat de Deu. Com

les dones seglars venràn veure nosaltres ni escoltar nostres paraules, segons que es ordenat en lo capítol doyment, com veurem lurs ergulloses vestiments ni lurs maestriades fayçons, adoncs covè que loem e beneescam Deu com nos ha triades a esser serves de humilitat ens ha defeses de la vanitat daquest mon. Adoncs nostres[1] ulls esperituals deuen veer com Jesu Christ nostre espòs e nostra Dona e los sants, hagren humils vestiments. Cascuna de nos pot guanyar mèrit si sab remembrar, com veu ergulloses vestiments. A les dones seglars digam que humilment venguen vestides enfre nos, e en lurs fayçons no aja adob ni maestría per ço que no tempten[2] la nostra ànima a cobeejar les vanitats daquest mon.

3. Com veurem lo cementeri, adoncs es hora de cogitar en la mort, e espiritualment podem veer los vermens qui menjaràn e rouràn los ulls ab que veem e les orelles ab que oím e la lengua ab que parlam. Com serem en les latrines e veurem la sutzetat que ix de nostre cors, adoncs es temps de cogitar en la viltat de nostra natura, per ço que mortifiquem en nosaltres superbia e quey sia exalçada humilitat. Si entram en lort e veem lase qui mena la cenia[3] e guardam en los arbres e en les herbes, adoncs es temps que façam gracies a Deu quins ha fetes de pus noble natura que les besties nils arbres ni les herbes; car sis volgués, de lur semblant fayçó nos pogra haver creades.

4. Esguardem en lo cel veent com es gran, remirant lo sol, la luna, les estelles. Cogitem en la mar e en la terra e en los aucells besties plantes gents. Loem Deu qui es tan gran; car si Deus ha creades tantes e tan diverses e tan belles creatures, quant més es gran qui es creador! E si totes creatures ha Deus creades a home, quant covè esser gran lo grat que devem haver a Deu per totes estes maneres e per moltes daltres! Labadessa pregava les dones que ve-

1. A, uostres.—2. A, temptem.—3. A, çenya

essen corporalment e esperitualment, per tal que lur coratge sexalçàs a amar Deu e que no senclinàs a malvestat ni a defalliment.

¶ Cap. 27. *De odorar.*

ODORAR roses liris[1] flors, donen adelitament e plaer al cors, e per aquell plaer es perill que lànima no senclín a desirar alcuna vanitat carnal; e per açò es bo que nosaltres qui som en est monestir per fer penitencia e aspra vida, no tingam nulla flor si doncs no la posavem en laltar per tal que sia mills aornat. Com sintrem les bones odors que les dones seglars han en lurs vestiments per almesc e per ambre, adoncs es bo que remembrem lo fel e la suja el vinagre ab lo qual fo abeurat nostre espòs Jesu Christ al dia de la sua passió; e adoncs podem remembrar lestable on volc néxer per ço quens donàs eximpli que nos nons adelitem en les odors qui mouen hom a peccat.

2. Com les dones seglars siuràn[2] enfre nos e sintrem les odors dalcunes colors on hauràn bé maestrejades lurs fayçons, adoncs es temps de remembrar la viltat de lur coratge, e es bo que les reprenam; car si elles no han vergonya enfre nos a significar lur folla entenció, gens nos cové que nosaltres hajam vergonya de elles a rependre, com sia cosa que vergonya nos cové sino de coses on ha malvestat e defalliment.

3. Esquivadora cosa es odorar mala odor per ço car corromp laer, per la corrupció del qual es engenrada en lo cors malaltía e mort. Mas, pus esquivadora cosa es amis-

1. A, liri.—2. V, se posaran.

tat de fembra qui en sa faç ni en vos vestiments posa odors per los quals significa los falliments que desira; car si per aer corrumput lo cors senclina a mort corporal, per amistat e privadea de mala fembra lànima n es moltes vegades enclinada a cogitar e a desijar vils obres, per les quals colpable volentat e[1] remembrament son a home occasió de eternal pena. Per esta manera e per moltes daltres ordenà labadessa com per odoració no fos peccat en lo monestir occasió de perdre la subirana benauyrança perdurable.

¶ CAP. 28. *De gustar.*

LABADESSA dix a les dones estes paraules: La raó per que nosaltres som principalment en orde, es per contemplar adorar e servir Deu; e enfre les altres coses qui pus fortment embarguen oració e contemplació, es superfluytat de menjar e de beure; e per açò es bon ordenament que mengem e begam atempradament, en tal manera que enfre nos no sia ypocresía, la qual es en aquells quis meten en orde e donen semblant a les gents que ells facen aspra vida menjant e bevent, e ells menuguen e beuen delicadament e superfluulment.

2. Si vèdada es carn a home religiós, no es cuvinent cosa que de peix ni daltra vianda faça semblant sabor ni plaer a la boca, la qual sabor e plaer atroba la boca per agençament de salses e daltres coses. Si bona cosa es dejunar, no es leguda cosa menjar tant en una hora lo jorn com en dues; car siu era, no sería gran virtut en dejuni. Si nostres vestiments e nostros lits signifiquen religió, lo pa que menjam el vi que bevem deu significar aspra vida.

1. A, manca e.

3. Massa menjar e beure engenra posterma e mala sanc, e es occasió a malaltía e a mort. Per superfluitat de viandes lo cors es occasió a la ànima de desijar carnals delits. Molt monestir es pobre e endeutat per massa superfluytat de viandes. Si alcún religiós es en orde qui menuc mills e pus delicadament que com era en lo segle, doncs en hàbit seglar faía més de penitencia que en hàbit de religió. Sentir fam set pacientment, es mortificament de colpa e es sanitat de cors, consumant natura en lo cors alcuna superfluytat de males humors.

4. Menjem e begam per ço que nostra vida sia en amar e servir Deu; no viscam per ço que mengem e begam. Si som en servitut de Deu per ço car som ses creatures e car nos ha recreats en la encarnació del Fill de Deu, no siam en servitut de nostre ventre qui no perdona ni dona remey a sos sotsmesos. Nons confiem pus fortment en les viandes del cors que en les virtuts de lànima. Totes estes paraules e moltes daltres deía labadessa a les dones, per tal que cascuna donàs aflicció a son cors per fam set magres viandes, e que per la lur aspra vida Deus perdonàs a aquells qui son seglars sotsmeses al peccat de gola.

¶ Cap. 29. *De sentir.*

SENTIMENT es tocament quis pertany a tot lo cors. Tot lo cors es creatura de Deu: doncs tot lo cors deu sentir aflicció per amor de Deu. Si som en hivern, adoncs es temps de sentir fredor; si som en estiu, adoncs es temps de sentir calor per amor de Deu. Si esquivam sentiment de calor e fredor, doncs injuria fem a la boca si no esquivam sentiment de fam e de set. En axí

com lo senyor vol esser servit per son vassall, vol Deus esser servit per lo cors qui es seu. Sil cors no sosté passió, doncs, on es lo serviy que fa a Deu? Car enaxí com Deus ha donats a nos ulls per veer les coses corporals e que per aquelles la ánima lo veja esperitualment, enaxí Deus ha donat sentiment al cors per ço que haja per aquell sentiment paciencia lànima qui es forma del cors.

2. Aspres vestiments e dur lit e orde de religió, se convenen: doncs blancs[1] vestiments e jaer en blan lit se co-vé ab làbit seglar. Si sentim puces ni menjança en nostre lit e no podem durmir, significat es a nostre enteniment que nostra oració es breu, car poc vetlam en pregar Deu. Molt es mellor cosa pregar Deu e vetlar, que voler durmir e sentir puces o altra menjança. Si no volem sentir puces poys, vullam molt vetlar: molt durmir e religió son contraris, car si eren coses quis concordassen, no sería diferencia enfre religió e hàbit seglar.

3. Si desiram sentir carnals delits, en concebiment de pensa se corromp nostra virginitat. Cors verge es digne de sentir foc infernal si sa ànima desira que sia corrumput. Sentir més la natura de son cors que la virtut de sa ànima, demostra que son cors es senyor de sa ànima. Si sentí Jesu Christ greus treballs e angoxosa mort per nosaltres, doncs sostingam nos per la sua amor aspra vida. Si som ajustades en est loc per ço que fujam al sentiment mundanal, doncs no siam en est loc en lo mon per desirar ses vanitats. Si desires sentir vanitats per les quals sies jutjat a sentir foc perdurable, doncs mit lo teu dit en lo foc e asaja si lo foc poràs soferir una hora.

4. Malaltía de febre o de dolor o daltra cosa, dona passió al cors, per la qual passió lànima usa de virtut si has paciencia. Si Deus[2] vol que ton cors senta passió e tu no has paciencia, remembra en ta ànima si la tua volentat se

1. A, blanchs (blans?): V, delicades uestidures.—2. A. E deus.

concorda o si es contraria ab la volentat de Deu. Si sents en ton coratge desig e enyorament de tos parents, doncs cerca en ton coratge si hi sents Deu. Si sents temptació o alcuna folla cogitació en ta ànima, adoncs te vol Deus fer sentir sa virtut per oració remembrant la sua passió; car per la temptació vol que la tua ànima se despert en contemplar sa benedicció.

5. Com labadessa hac fet establiment e hac donada doctrina a les dones en qual manera devíen usar dels .v. senys corporals, adoncs dix a les dones aquestes paraules:

6. Per volentat e ordenament de Deu sesdevenc que Blanquerna me comenà em sotsmès en servitut e en gracia de .vij. regines, les quals son virtuts a nosaltres molt necessaries. On, pus plau a vosaltres que jo sia abadessa, a totes cominalment [1] fas precs e manament com aquelles .vij. regines sien enfre nosaltres molt carament tengudes, e en totes nostres obres siam a elles obedients; e si neguna de vosaltres fa contra neguna delles engàn ni falliment, que en lo capítol denant totes les dones ne demàn perdò e venia, per tal que pus vergonyosa sia de son falliment e que pus tart no torn [2] en semblant cas, e que les altres dones ne prenguen exempli en sien contraries als enemics de les .vij. regines. Totes les dones tengren per bo ço que dix labadessa, e ordenaren una hora en lo dia en la qual fossen ajustades en lo capítol, e que cascuna encercàs en sa conciencia si hauría feta nulla cosa qui fos contraria a les .vij. regines, ni plaent [3] als .vij. peccats mortals.

1. V, generalment.—2. A, ne torn.—3. A, plaents.

¶ CAP. 30. *De les .vij. virtuts, e primerament de fe.*

ESDEVENCSE un dia que per amonestament del demoni una dona hac temptació contra fe, considerant en la santa trinitat de nostre Senyor Deus, e en la encarnació del Fill de Deu, e en la virginitat de nostra dona Santa María, e en la hostia[1] sagrada transsubstanciada de nostre Senyor Deus. Dementre que la dona era temptada en los articles damunt dits, ellas remembrà del establiment e ordenament qui era emprès per labadessa e per totes les dones del covent, segons que damunt es dit. Com labadessa e les altres dones foren en lo capítol, la dona qui havía haúda la temptació se levà en peus e demanà disciplina, dient estes paraules: Ordenament es de Deu que com la ànima ha alcuna temptació, que recorra a Deu e a les virtuts quens ha donades per ço quens sien ajudants a nostres necessitats. Usà la mia ànima de frevoltat e de mesquinea per ço que per lo seu defalliment fos conegut lo poder de Deu, e fortitudo esperança fortificassen fe[2] en la mia ànima; mas car la mia ànima sublidà de Deu esperança fortitudo, dubtà ma ànima en la trinitat del Altisme, cogitant com podía esser en Deu unitat de essencia e pluralitat de persones qui fossen diverses sens diversitat e compusició de essencia. No tant solament dubte fo en la mia ànima, ans dubtà en la encarnació del Fill de Deu, cogitant com pudía esser tan gran humilitat en la divina natura, que volc a sí ajustar natura humana ab la qual fos una persona. Contra lo poder vir-

1. A, ostia *(passim)*. —2. A, manca aquest mot.

tut divina dubtà la mia ànima, cogitant com poc esser que nostra dona Santa María fos verge ans del part e aprés lo part. Per totes aquestes maneres la mia ànima caec en dubte, e majorment per la hostia sagrada, la qual ha color e sabor de * pa, sots la qual color e sabor es la carn del espòs nostre Jesu Christ. Daquest dubte demàn penetencia, e la frevoltat de ma fe confés devant tot lo covent, per tal que totes les dones ne prenguen exempli e ques sapien guardar de la temptació per semblant cas. Declarament [1] vull quem sia fet daquest dubte, per ço que altra vegada no pusca retornar lo dubte en la mia ànima.

2. Labadessa respòs: Nos cové que la nostra ànima pusca tant entendre, com es la obra [2] que Deus ha en sí meteix engenrant lo Pare lo Fill e ixent lo Sant Esperit del Pare e del Fill; car si nostra ànima no entén tot ço que Deus ha creat, qui es cosa termenada e finida, doncs, quant menys pot entendre tot ço que Deus fa en sí meteix! On, ço que nos no entenem en Deu, es ço a que nostre enteniment no abasta a entendre, e per açò Deus per lum de fe vol que nos cream ço que no podem entendre de la sua trinitat e dels altres articles. Emperò Deus ha donada virtut al enteniment com per les creatures hajam [3] conexença de Deu: car enaxí com lenteniment pot entendre que home es una persona composta de dues natures diverses, ço es cors e ànima, enaxí e molt mills sens tota comparació pot esser Deus un en essencia e en tres persones, e que les tres persones sien una essencia; e si Deus no havía aytal poder, seguirsia que ell fos pus poderós de unir pluralitat en creatura que en sí meteix, e açò no es cosa atorgadora.

3. Tot quant Deus ha fet en lo mon, ha fet a demostrar ses virtuts a nosaltres per ço que sia conegut e amat per nosaltres, per la qual conexença e amor haja raó a

* Comença el m.s. P, de la Biblioteca Nacional de Paris.

1. V. Declaració.—2. P, com la obra.—3. P, aia.

usar en nos de justicia misericordia, per la qual nos do gloria perdurable; e per açò lo Fill de Deu près nostra[1] natura per tal que usàs en nos de humilitat e quens eximplificàs com nos haguessem humilitat. Mostrar volc son poder sa caritat; car mills es demostrat son poder sa caritat en encarnar la persona del Fill en natura humana, que no es en crear lo mon de no re, e més som obligades a amar Deu per ço car se volc encarnar e volc murir per nos altres, que no som per nulla altra cosa que pogués fer per nosaltres. On, enaxí com lo nostre enteniment entén que segons cors natural impossible cosa par que lo Fill de Deu[2] se deja esser encarnat, enaxí nostre enteniment veu esperitualment segons la gran humilitat caritat poder de Deu, que Deus se volc encarnar es poc[3] encarnar; car si nos volgués o no pogués ajustar a sí nostra natura, fora demostrat que en ell hagués defalliment de volentat e de poder, com molt nos encarregàs[4] a sí meteix a conèxer e a amar. On, per totes estes raons, e encara, que Deus pot ajustar ànima a cors e esser ensems una persona, jassía que lànima sia de una natura e lo cors daltra, per açò pot nostra ànima mortificar la dubitació[5] per la qual dubtava en la encarnació del Fill de Deu.

4. Deus creà Adam en paraís terrenal, e feu Eva sa muller duna costa que li trasc: on, aquesta obra no fo feta segons cors de natura, ans ho fo segons obra miraculosa.[6] On, lo concebiment que la Verge feu, estant verge, del Fill de Deu qui venc en ella home e Deu e nasc della home e Deu estant ella verge, fo obra miraculosa contra obra natural, a demostrar que Deus ha major poder e virtut e voler que natura, en ço que fa obra que natura no pot fer; e per açò demostras senyor de natura. On, si

1. P, la nostra.—2. P, impossibla cauza apar lo fill de dieu.—3. A, pocg.—4. P, nos subiugues e encargues: V, nos subjugas y obligas.—5. P, duptansa.—6. P, abans ho fo segons obra merauilloza *(forma usual)*.

Deus no usava daytal obra sobre natura, no demostraría que son poder fos sobre natura.

5. Ab ulls corporals no pot esser vist home, car home es compost de ànima e de cors, e los ulls corporals no poden veer sino part dome, ço es lo cors; mas ab los ulls esperituals e corporals pot esser vist home, veent lenteniment lànima, entenent e veent[1] los ulls corporals lo cors. On, ab los ulls corporals veu hom en la hostia sagrada forma e color de pa, e ab los ulls esperituals veu hom la carn de Jesu Christ: car enaxí com los ulls corporals veen coses corporals, en axí los ulls esperituals veen coses esperituals; e enaxí com los corporals veen per lugor e color la hostia, en axí los esperituals veen ab les virtuts de Deu en la hostia la carn del nostre espòs qui vol ab voler infinit e ab poder tot poderós e ab saviea on ha tot compliment, que en aquella forma e color de pa haja vera carn e sanc de Jesu Christ. E si açò Deus volía[2] e no podía esser, seguirsia que son voler poder saber, no hagués infinitat ni compliment; e car lo nostre enteniment veu esser tot compliment e tota infinitat en les virtuts de Deu, per açò veu ab les virtuts de Deu ço que no podem veer ab los ulls corporals.

6. Segons esta manera[3] e per altres maneres, mortificà labadessa lo dubte en que la dona era caúda contra fe, e la dona e totes les altres ne foren alegrades en lur coratge; e la fe fo en elles tan fortment fortificada contra les temptacions de fe, que daquí en avant[4] lo demoni no hac poder que les pogués fer dubtar contra la fe els articles, e totes les dones loaren e beneíren Deu qui tanta de saviea[5] havía donada a labadessa, ni com lur havía donat tant bo pastor qui per sciencia e per santa vida tant fortment les[6] adoctrinava en amar e conèxer lur espòs Jesu Christ e ses obres.

---

1. A, uehents.—2. P, no uolia.—3. P, aquesta manieira *(usual)*.—4. P, que daqui enant.—5. P, que tan gran sauieza *(usual)*.—6. A, los: P, las.

¶ CAP. 31. *Desperança.*

EN lo monestir havía una dona qui era estada molt peccadora[1] en lo mon, e depuis fo en lorde, havía fets alguns peccats mortals. Un jorn remembrà en la gran justicia de Deu e en los peccats que havía fets estant en lo mon e en lorde. Tan fortment remembrà aquella dona sos peccats oblidant la misericordia de Deu, e tant se sentí colpable dels peccats e majorment daquells que havía fets en lo monestir, que en desesperança caec que Deus li degués perdonar, e foli vijarès que per molt[2] bé que feés no pogués haver la benedicció de Deu.

2. Dementre que la dona cogitava[3] en esta manera, en volentat li venc que retornàs als peccats en que esser sulía; mas per los mèrits de la penitencia que havía feta dels peccats e per la santedat de labadessa e de les altres dones,[4] Deus la volc esguardar ab ulls de misericordia, e feuli remembrar ço que labadessa havía ordonat desperança e de les altres virtuts. En lo capítol, denant labadessa e denant tot lo covent, confessà la temptació que havía haúda contra esperança, e demanà perdó e consell contra la temptació qui fortment la destrenyía.

3. Labadessa respòs dient estes paraules:[5] Error de desesperança ha manera que fa a hom cogitar que Deus sia pus just que misericordiós, e per açò cau molt peccador en desesperament; e car Deus es misericordia e Deus es major que creatura, de necessitat se segueix que home qui es creatura, no pusca tant peccar com la misericordia de Deu pot perdonar; e per açò es necessaria cosa que

1. P, sera estada mot peccairitz *(formes usuals).*—2. B, negun.—3. P, consideraua.—4. P, e de las donas.—5. P, aquestas paraulas.

com hom cogita[1] en sos grans falliments, que cogit en la gran misericordia de Deu, a la qual fan honrament e honor aquells qui la comparen esser egual a la gran justicia de Deu, per lo qual honrament e honor la misericordia perdona a home sos mortals falliments donant a home contricció e dolor de sos peccats.

4. Remembrar en la concepció del Fill de Deu e en la passió, vivifica esperança e mortifica desesperança; car si Deus volc unir e ajustar a sa natura nostra[2] humana natura, e si Deus volc donar a greus treballs e a mort la natura que près per ço quens reemés del demoni, bés segueix que ell nos vulla perdonar sins confiam en la sua pietat e misericordia; mas per defalliment de caritat qui no es en lànima com se desespera, sesdevé que hom no remembra en la santa humilitat que Deus feu com près humana natura, ni en la sua passió; e per açò desesperança venç e apodera esperança. Mas, com caritat e esperança se concorden contra desesperança e peccat, adoncs encarreguen Deu[3] a perdonar, per ço car lo fan a hom amar e en ell fan hom confiar. On, qui ab caritat sab usar desperança en son remembrament enteniment voler, leugera cosa es que tots peccats li pusquen esser perdonats.

5. Dementre que labadessa deía aquestes paraules, la cellerera dix a la abadessa que ella peccava sovín contra esperança cogitant en la messió del monestir, e dubtava moltes vegades que aquella messió pogués bastar. Labadessa respòs que lo contrari daquell peccat, qui la faía desesperar, li era occasió com degués remembrar la riquea e la larguea de Deu, qui a tantes creatures dona tot ço que han mester; car si a les besties aucells pexes qui no han raó, ni si als homens seglars qui amen lo mon, Deus dona de que viuen, injuriós sería Deus si no donava a

1. P, que cum hom considere *(passim* considerar *per* cogitar).— 2. P, car si Dieus *(usual)* uolc unir e volc aiustar a sa nostra.— 3. P, adons obligan dieu.

elles, qui son en aquell monestir[1] ajustades per ell a servir e per fugir als delits temporals, e qui en Deu se confíen. On, cogitar aytals coses e confiarse en Deu, es virtut, la qual virtut e cogitació deu hom haver tantost que hom est temptat per lo damunt dit peccat.

¶ CAP. 32. *De caritat.*

DAVANT labadessa e totes les dones dix una dona sa colpa, la qual havía haúda per lonc temps[2] contra caritat; car ella havía amat Deus pus fortment per ço que li donàs gloria que per ell meteix, e més lavía temut per ço que no li donàs penes infernals que per sa bonea. Labadessa respòs a la dona dient estes paraules: Tant es Deus cuvinent a esser amat e temut per la excellent[3] bonea e virtut qui es en ell, que més lo deu hom amar e tembre per sí meteix, que per haver gloria ni per esquivar infern; car en amar gloria ama hom sí meteix, e per la amor que hom ha a sí meteix ha hom paor de les infernals penes; e car hom deu amar més Deu que sí meteix, per açò es contra caritat justicia, que hom tema Deu per ço qui menys es noble, e deulo hom[4] amar e tembre per ço qui es pus noble, com sia cosa[5] que ell sia millor e pus noble que totes les creatures.

2. Com labadessa hac mostrada la raó per la qual hom deu amar Deu e hac mostrat com hom pot amar gloria e tembre pena, una altra dona dix que ella havía colpa contra Deu e contra totes les dones, en ço que la enteció per la qual ella entrà en orde no fo segons caritat que ella hagués a Deu ni a les dones, ans fo per ço car era pobre

1. P, monestier *(forma usual).*—2. P, auuda lonc temps.—3. A, eccellent.—4. A, e deu l om.—5. P, que hom sia cauza *(usual).*

en lo segle, e per ço car no podía aver de que visqués entrà en orde. Labadessa respòs dient que en una obra metexa pot hom ordenar e desordenar sa entenció; car si per pobrea hom entra en orde, hom pot haver caritat principalment a Deu e a lorde, e secundariament pot hom haver entenció a sí meteix e a ses necessitats. E car vos hagués una entenció tan solament a vos metexa e pogrets haver entenció a entrar en orde amant Deu e amant societat de les dones, per açò sots contra Deu e les dones colpable, per la qual colpa cové que vos portets[1] penetencia.

3. Veritat es, dix una altra dona, que jo desirava esser abadessa majorment per honrament de ma persona que per caritat ni amor[2] que hagués a Deu ni a les dones. Labadessa respòs: Amar prelació per esser honrat, es ergull e vanagloria, e es contra la vida de Jesu Christ qui en est mon volc esser pobre; mas amar preladía[3] per servir Deu e per ordenar a via de salut aquells qui son desordenats, es amar Deu e son proísme, e es caritat a Deu plaent e agradable. On, mortificar aytal fat voler, ço es amar preladía per esser honrat, pot[4] esser mortificat remembrant la vida de Jesu Christ e dels sants qui amaren pobretat, e pot esser mortificat remembrant los treballs que prelat sosté en governar sos sotsmeses e la servitut en que es a tots sos sotsmeses. E per la folla volentat que vos hagués, fos[5] contra libertat, car esser dona coventual es sotsmetiment de son major tan solament, e esser abadessa es sotsmetiment e servitut a totes[6] les dones. On, si fos cosa que a Deu fos plaent e a les dones e que vos haguessets ordenada volentat, volentera camiara lo meu ofici per lo vostre.

4. Dona abadessa, dix una altra dona: Lonc temps ha que jo he desirat com jo pogués[7] haver caritat a Deu

1. P, que portetz.—2. P, ni per amor.—3. P, prelacio.—4. V, es necessari y pot.—5. A, manca *fos*.—6. P, de totas.—7 P, com pogues.

e a mon proísme. Demànvos doctrina com la pugués haver. Labadessa respòs: Qui vol haver caritat segons que la deu haver, covè que la sapia[1] membrar e entendre; car sens que saviea no sia en son remembrar e entendre, son voler no pot esser en caritat; e per açò covè remembrar e entendre suvinablement[2] Deu e son poder saber voler e ses obres e les sues virtuts, e covè membrar e entendre la viltat daquest mon e la gloria de laltre e les infernals penes, e covè remembrar e entendre la gran amor que Deus ha feta a nosaltres, ni com tuyt som de una natura, una carn, una sanc, la qual natura carn sanc, lo Fill de Deu volc per nosaltres pendre, e volc per nos esser penjat e mort en la creu. On, per aytal remembrament e enteniment conceb la volentat caritat e amor, e per oblidar e innorar aquestes coses, caritat ix de la volentat e entra hi ira mala volentat falsía e malvestat.

5. Com labadessa hac dites estes paraules, ella dix a totes les dones que sobre totes coses sesforçassen a haver caritat, car a nulla persona nos defén qui la vulla haver, e aytanta ne pot cascuna haver com ne volrà haver, e per caritat pot hom sostenir tots treballs, e ço qui es greu a sostenir fa leugerament sostenir, e en ço qui es plaent a desirar e consirar, fa hom alegrar totes les vegades que hom ab caritat ho sabrà membrar e entendre. Tant es noble e alta virtut caritat, que Deus feu devallar del cel en terra, el feu encarnar plorar treballar penjar[3] murir; e caritat li feu crear lo mon e tot quant es, e la sua caritat proveeix nosaltres, e totes creatures de que vivim nos matexes nos ha dades, e dades nos ha[4] totes creatures quens servesquen; e caritat divinal nos ha creat paraís al qual nos apella e en lo[5] qual hajam gloria perdurable e fujam a infinits treballs. On, com tants bens e tan grans e tan necessaris nos sien venguts per caritat, e com caritat se do

1. A, que sapia.—2. P, souen.—3. P, crucificar.—4. P, nos a donadas a nos e donadas nos a.—5. A, la.

a quis vol, gran malvestat e gran colpa es en coratge qui no haja caritat.

¶ CAP. 33. *De justicia.*

EN lo monestir havía una dona qui era molt fortment malalta. Labadessa, segons que havía acustumat, tot jorn cercava tot lo monestir per veer si en nulla cosa[1] lo poría millorar ni si per sa presencia se podía seguir alcún fruyt. Labadessa entrà en la enfermería on atrobà aquella dona malalta qui impacientment sostenía sa malaltía e deía paraules per les quals fo significat a la abadessa que en sa ànima no era justicia.

2. Labadessa demanà a la dona malalta que havía feta justicia caritat fortitudo paciencia. La dona respòs: Tant fortment me destreny la malaltía[2] que en ma ànima no pot caber virtut, ans so compresa de tan gran ira que vulría mes esser morta que viva.

3. Oh folla res! dix labadessa: Vull quem respones em digues qual te sería major pena, o que fosses dejús un grant munt ple de foc e de sofre, o la malaltía que sostens? Si tu mors sens justicia, la tua ànima sen irà[3] dintre foc infernal qui no ha fi. Qui es aquell quit dona la malaltía? Car no has paciencia, desames Deu quit dona malaltía per ço quet ponesca de tes colpes. Contra sa justicia est, car desames ses obres; fortitudo no es en ton coratge, car la malaltía ne gita caritat justicia e met hi impaciencia injuria. Dementre que Deus te dona malaltía, te demana que tu li dons tu metexa ab justicia caritat paciencia, per ço que ell te do salutable eternal benedicció. Tantes de bo-

1. P, si en neguna cauza. – 2. P, me destrein treballa la malautia.— 3. A, sera.

nes paraules dix labadessa a la dona malalta, que caritat justicia fortitudo paciencia, recobraren lànima que havíen perduda, e la dona dix aquestes paraules:

4. Ador te e beneesc te, divinal virtut de justicia, car me poneix e car me blandexs en ço que nom ponexs segons la multitut de mes colpes.[1] Digna som de sostenir ests treballs e molts daltres: faces de mi ço qui es agradable a ton voler; vulla ma volentat tot ço que vols tu. No som digna de gloria; colpes son en mi per les quals meresc[2] perdurable pena. Si mvols punir, vols usar de ta gran justicia; sim vols perdonar, vols usar de ta gran misericordia. Sia quem ponesques om perdons, en tot aor e beneesc ta gran justicia e en tot esper la dolça misericordia que la Regina del cel[3] te demana per tots nosaltres. Dementre que la dona deía aquestes paraules, ella sentí tan gran frevor devoció en son coratge que caritat justicia fortitudo paciencia li donaren, que la malaltía li fo leugera a sostenir.

5. Com labadessa hac consolada e adoctrinada la dona malalta, ella entrà en una casa[4] secreta on estava en carçre una dona qui havía fortment errat e peccat contra sa honestat e son orde. Dementre que la abadessa entrà veer aquella dona per ço que la consolàs en sa penetencia, la dona estava de genollons e en plorant deía aquestes paraules: Oh santa justicia de Deu qui has en ton poder totes coses! Tu ador, tu beneesc, car en los treballs que sostenc conec tu[5] e mes colpes. Daquesta conexença neix plaer a la mia ànima qui ta justiciam fa amar e mes colpes airar. On pus fortment me treballes, més te demostres a ma conexença e més me fas remembrar la gran misericordia qui en tu es. En esta pena corporal vull tots temps estar, per ço que la mia ànima tu pusca conèxer[6] e amar e

1. P, cor me puins e cor me blandis en so cor nom ponis segons la grandeza de mas colpas.—2. P, per les quals ai perseruida.—3. P, dels cels.—4. P, maizo *(usual)*.—5. P, conosc te.—6. P, te puesca conoixer.

en tu se pusca alegrar. Tant foren santes e devotes les paraules que la dona deía, que la abadessa mogren a devoció e a misericordia perdó; e en plorant labadessa dix aquestes paraules:

6. Nos covê que negún defalliment sia en ço on la santa justicia de Deu vulla participar ni estar. Aparellada som de perdonar e de pregar lo covent quet perdó, pus que la divinal justicia perdona a tots aquells e aquelles qui en ses obres la loen e la beneexen. Magra e treballada es vostra persona per gran aflicció de vostre cors; pobres son vostres vestiments, magres e poques son vostres viandes, vostre lit es de serments,[1] vostra companyía es solitat e tenebres corporals; mas vostra ànima ha en companyía[2] la divinal resplandor qui sa justicia vos fa amar e conèxer. Demanats e seràus donat, penedits vos e seràus perdonat. Vostre penediment e vostra devoció vos fa pus noble que la mia virginitat.

7. En plorant e devotament labadessa fení ses paraules e la dona feu moltes de gracies a labadessa, dient estes paraules: Natura es de bon senyor que am benedicció de son sotsmès. Lo meu carçre[3] e la mia aspra vida es doctrina a les dones com temen[4] en lur coratge falliment e malvestat. Ma benauyrança es punir mon cors e contemplar Deu en sa justicia. Perdó demàn, penetme de mes colpes. Esta penitencia en que som demàn tots los jorns de ma vida. On pus treballada es ma persona, la mia ànima més es exalçada en Deu:[5] Deus sia en ma ànima e penitencia e treball sia en ma persona.

8. Labadessa entrà en lort on viu estar sots un arbre una dona qui plorava. Aquella dona era estada en lo mon en grans riquees e honraments, e per los delicaments en que esser solía, plorava per la aspra vida que sostenía en lo monestir. Labadessa demanà a la dona per que plo-

1 P, uostre lieg es dissermens.—2. P, en uostra companihia.—3. P, la mia carcer.—4. A, teman.—5. P, es maiss exausada.

rava nis desconsolava, e la dona li recontà tota la volentat de son coratge. Oh folla ànima injusta! Haguist anc negún temps conexença[1] de justicia, qui ab aspres viandes poneix en orde aquells qui han menjat en lo mon delicadament, e ab humils vestiments humilía aquells qui han vestits ergulloses vestiments, e ab dur lit turmenta aquells qui han jagut en nobles lits? Folla re! Com no vas a lesgleya plorar? Leva tos ulls en la creu e vejas[2] nostre espòs Jesu Christ, Senyor del cel e de la terra, en qual lit jau; vejas sos vestiments qui son tints de vermella color exida de son cors; vejas com es núu e desemparat e penjat.[3] Set hac: vejas com de sal suja fel vinagre fo abeurat; vejas qual corona hac per honor; son cors com fo'açotat, nafrat.[4] Tant fortment reprès la abadessa la dona, que daquí en avant no fo en ella lo foll pensament en que esser sulía.

¶ CAP. 34. *De prudencia.*

UNA dona era en peccat e no havía certa conexença si era lo peccat mortal o venial, ni no volía encercar ni demanar si aquell peccat era mortal o venial. Açò faía per ço car amava esser en lo peccat, e havía temor que lexàs lo peccat si sabés que fos mortal. Un jorn sesdevenc que[5] dementre labadessa tenía capítol, la dona hac conciencia del defalliment que havía fet contra saviea, segons que damunt es dit. Labadessa respòs dient estes paraules:

2. Deus ha donada raó e discreció a home per ço que ús de raó contra peccat amant virtuts. On, com hom no vol usar de raó per ço que no haja consciencia del pec-

1. P, aguist anc conoixensa.— 2. A, uejes *(usual)*.— 3. P, e dezemparatz e pendutz batutz.— 4. P, com fo batutz nafrat.— 5. A, manca *que*.

cat en que es, la justicia de Deu ha raó que ponesca hom e que li tolla discreció e consciencia estant viu en lo mon; e per açò es molt peccador en est mon qui ha abcegats los ulls del enteniment per ço que no haja daquí en avant consciencia ni penediment de sos peccats. E per açò veem molts homens murir en estament en lo qual podem conèxer lur dampnació, en quant no fan restitució de lurs torts ni han penediment de lurs peccats a lur fi. On, com amistat e companyía sia enfre justicia saviea, per açò justicia poneix aquells qui no amen ni honren saviea.

3. Una dona havía en lo capítol dementre que labadessa deía ses paraules; aquella dona havía un fill lo qual era gran avocat en aquella ciutat. Aquell seu fill volía esser en orde e volía apendre la divinal Escriptura ans que fos avocat;[1] mas sa mare li feu apendre leys e dret per ço que fos en lo mon e que hagués muller. La dona remembrà que havía vist usar malament son fill de son saber; e per açò hac consciencia de los falliments que hac fets contra saviea, e dix aquestes paraules:

4. Colpable som contra la saviea e contra la Santa Escriptura per la qual hom ha conexensa de Deu. La dona demanà perdó e venies per la colpa que havía, segons que damunt havem dit. Labadessa dix a la dona que molt fortment havía errat contra la saviea e lenteniment que lo Sant Esperit dona, car la volentat que son fill havía en esser religiós e entendre les Escriptures de Deu, li era donada per lo Sant Esperit qui hi volía metre saviea per ço que fos conegut e amat per ell e que li donàs celestial benauyrança.[2] On, daquell falliment e de tots los altres que son fill farà usant mal de la sciencia de dret, ha la dona colpa, per la qual haurà menys de gloria si vé a salvació, o haurà[3] major pena si vé a dampnació. Molt fo labadessa muguda contra la dona e gran fo la penetencia que li donà.

1. P, auans que fos auocatz.— 2. P, la celestial benauransa.—3. P, o naura.

5. Dementre labadessa parlava dels dons quel Sant Esperit dona, una dona remembrà en sí metexa innorancia, la qual havía en ço que no sabía los .xiiij. articles nils .vij. dons quel Sant Esperit dona, ni sabía les .viij. benauyrançes que Jesu Christ promet en levangeli,[1] ni no sabía les .vij. vertuts per les quals hom va a paraís ni los .vij. peccats mortals per los quals hom va als focs infernals, ni los .x. manaments que Deus donà en la ley no sabía. Totes aquestes coses innorava la dona en sa ànima, les quals coses son molt profitables a saber. Daquesta innorancia demanà perdó la dona, e pregà que li fossen mostrades totes les coses damunt dites.

6. Molt fortment reprès labadessa la dona, dient estes paraules: Qui no sab los .xiiij. articles[2] on es la nostra fe, no sab creure ni usar de fe segons ques cové;[3] ni qui no sab los .vij. dons que lo Sant Esperit dona, de que sab haver grat al Sant Esperit si no entén ço que li dona? Ni qui no sab les .viij. benauyrances, no sab desirar gloria perdurable; ni qui innora les .vij. virtuts, on es lo lum per lo qual veu anar a via salutable? Ni qui no sab los .vij. peccats mortals, de ques sab guardar ni penedir confessar, ni on es la contricció que sab haver? Ni qui no sab los .x. manaments, en que sab esser obedient a Deu? ni si es desobedient, en queu sab conèxer? Qui totes les coses damunt dites vol saber,[4] remembre com totes aquestes coses e moltes daltres son en lo libre de *Doctrina Pueril*.

1. A, lauengeli.—2. A, afig: *de la fe.*—3. P, quens coue. —4. P auer o saber.

¶ CAP. 35. *De fortitudo.*

ENAXI com apellam prudencia saviea, apellam fortitudo força per ço que les dones nagen pus leugerament conexensa. On, dementre que una dona adorava tots jorns Deu pregant que li donàs les .vij. virtuts ab les quals lo servís e que la defenés dels .vij. peccats mortals, moltes vegades la dona era temptada per[1] vanagloria, la qual havía de sa bona vida e de la devota oració que faía, en la qual caritat e contricció de sos peccats la faíen[2] plorar e la misericordia de Deu remembrar.

2. Tant fortment era temptada aquella dona de vanagloria, que vijarès li era que Deus degués fer per ella miracles e que sobre totes les altres dones la degués honrar en sa gloria. Un jorn sesdevenc que dementre que aquesta dona havía vanagloria en sa oració, que ella conec son falliment, e maravellàs fortment[3] com tant mal pensament com vanagloria podía entrar en sa ànima dementre que estava en tan devota oració. On, per açò la dona en lo capítol, davant totes les dones, demanà a la abadessa don li venía lo defalliment damunt dit. Labadessa respòs dient estes paraules:

3. Companyía e fraternitat es enfre una virtut e altra com sien exalçades les unes virtuts per les altres, mortificant[4] los vicis. On, com caritat justicia fe esperança, son en la oració molt a ensús per contemplar les virtuts de Deu, prudencia fortitudo volen esser en lur companyía; e per açò com la ànima es temptada de vanagloria, e lànima es tan savia que sab conèxer aquella temptació, e es forts

1. P, de.—2. A, fahia.—3. P, e marauilles mot fort.—4. A, mortificans.

la raó contra la temptació, enclinat[1] lo remembrament a entendre la viltat on som per peccat, pujant lenteniment entendre[2] la nobilitat de Deu, adoncs saviea força son alt poder en virtut[3] en la companyía de les altres virtuts. Mas, com la vanagloria venç e lànima sublida de sos falliments e no entén les virtuts de Deu e consent e vanagloria, adoncs per defalliment de saviea e força de coratge, caen les altres virtuts en peccat.

4. Com labadessa hac dita la manera segons la qual vanagloria tempta aquells qui son en bones obres, una altra dona dix a labadessa que ella havía moltes vegades haúda temptació[4] de exir de son orde. E labadessa respòs que aquella temptació es per defalliment de forts coratge on[5] defall caritat a amar lorde e a menysprear lo mon; e per ço car la memoria remembra lo mon e ublida la honestat e la santa vida de les dones de religió, fortitudo es mortificada en la volentat. E per açò deu hom ublidar ço per que vé la temptació, e deu membrar altres coses.

5. Una altra dona dix a labadessa que tots jorns havía temptació de menjar e beure e parlar contra la regla del orde; e labadessa dix: Deus ha volgut ordenar que les creatures sien moltes e diverses per ço que en moltes maneres e diverses servesquen home a qui Deus les ha donades per ço que home per moltes e diverses maneres servesca Deu. E per açò la temptació es per ço que fortitudo vença per abstinencia, gola e desordonament de paraules, lo qual venciment fa com caritat justicia li ajuden contra los peccats. On, adoncs es la temptació occassió com les virtuts usen de la virtut que Deus lur ha donada, per ço que la ànima naja major gloria.

6. En lo capítol havía una dona molt bella e molt honrada per linatge, e havía jaquida[6] gran riquea per lor-

1. V, es inclinat llauos.—2. P, puian a entendre lenteniment.—3 A,P, manca el mot *poder:* V, força lo seu alt poder y es uirtut.—4. P, motas vegadas temptacio.—5. A, o.—6. P, e auia laixada.

de. Aquella dona era per ergull temptada tot jorn,[1] e demanà a labadessa que la degués consellar contra superbia.[2] Labadessa respòs a la dona e dixli que totes les vegades que li venría aquella temptació, entrás en lort e veés un ase qui menava la cenia, e cogitás[3] per quant volría esser ase. On, lo preu que ella rebujaría[4] a esser ase li enfortiría lo coratge contra ergull, cogitant en Deu qui la pogra fer ase sis volgués. Com hauría haúda aquella cogitació, anàs al fossar e cogitàs en los morts e remembràs lo pudriment qui es en lurs carns,[5] e membràs lo fems de son ventre; e enaprés anàs a lesgleya e guardàs en la creu, per ço que remembràs la humilitat a la qual Deus se volc humiliar. Totes aquestes coses e moltes daltres dix labadessa a la dona per ço que li donàs doctrina ab la qual fortificàs son coratge contra superbia, e per ço que totes coses rebujàs ans que no feés null peccat contra Deu.[6]

¶ Cap. 36. *De temprança.*

Labadessa fo en lo capítol ab les dones, e dix aquestes paraules: Per la virtut de Deu ordenat e tractat havem de les .vj. virtuts. Ara cové tractar de temprança, e vull saber si enfre nos ha neguna dona qui haja fet null falliment contra temprança. Una dona respòs e dix que ella no havía haúda conexença[7] de temprança, e per açò no sabía si havía errat contra temprança. Labadessa dix a la dona que temprança era virtut qui estava

1. P, totz jorns.—2. P, ergull *(passim, per* superbia).—3. P, e uegues laze del pos e consideres.—4. P, refujaria.—5. P, e con auria auda aquella consideracio anes al cimenteri e cogites en los mortz e membres lo poirimen que es en lur carns.—6. P, e per so que totas cauzas refujdes abans que fezes null peccat contra dieu.—7. P, non auia conoixensa.

en lo mijà de massa o de poc, per ço quel humà enteniment per lo massa entenés la granea de Deu qui es major que totes coses sens que no sen seguex null desordenament, e per lo poc entenés hom que en Deu no ha nulla re qui sia poca. E per ço car massa e poc fan mijà en creatura, no ha en Deu tempraça, en ço que no ha en sí nulla re qui sia massa ni poca.

2. Per altra manera, ço dix labadessa, ha Deus creada temprança enfre dos termens, ço es a saber, per ço que temprança sia mijà per lo qual hom sapia e pusca usar de saviea justicia fortitudo e de les altres virtuts; car en menjar beure parlar durmir vetlar anar vestir despendre cogitar e en totes les altres coses, ha mester temprança per ço que la saviea haja conexença de ço qui es massa e qui es poc, e que la caritat am lo mig,[1] e la justicia, dels .ij. vicis traga temprança e que la do a caritat, e fortitudo sia en lo coratge del home contra massa o poc per tal ques covenga ab temprança, per la qual temprança, fortitudo se concort ab les virtuts qui ab temprança se covenen.

3. Com labadessa hac demostrada la concordança qui es enfre temprança e les altres virtuts, la dona remembrà los falliments que havía fets[2] contra temprança, e dix aquestes paraules: Ah lassa peccadora,[3] e com gran es la mia colpa! Car en menjar beure parlar e en moltes daltres coses, he errat innorantment contra justicia caritat saviea fortitudo temprança; car justicia me donava consciencia, e saviea me revelava lo massa e lo poc per ço que caritat amàs la temprança; e car ma volentat no havía fortitudo, enclinavas o a massa o a poc e no usava de temprança. E car Deus ha donada libertat a lànima que pot usar de les virtuts damunt dites e la mia ànima non ha volgut usar e ha usat dels vicis, per açò som colpable e demàn venies e penitencia e rentme per colpable.[4]

1. P, ame lo meja.—2. P, lo falimen que auia fag.—3. P, Ai lassa peccairis.—4. P, deman perdo e penitencia e me rent colpabla.

4. Labadessa dix a les dones: Tres poders son en lànima, ço es a saber, memoria enteniment e volentat. Tot ço que lànima fa, fa ab aquests tres poders. On, per ço que haja ordenament en los .v. senys corporals qui covenen esser ordenats per la ànima e en les .vij. virtuts de la ànima, hajam ordenament segons que ja havem dit, lo qual haurem si en los .iij. poders som ordenats. On, primerament parlem de memoria.

¶ Cap. 37. *De memoria.*

MEMORIA es donada a nostra ànima per ço que membre lo sobirà bé don venen tots bens, e quins ha creades e donada gracia que per ell a remembrar som ajustades en est monestir e per ublidar les vanitats daquest mon. Reebre benefici daltre e ublidarlo es colpa en ànima.[1] On, com hajam reebut de Deu benefici, e com ell per salvar nosaltres haja presa nostra natura e aquella haja donada a grans treballs e a greu mort, molt som en gran càrrec[2] de remembrar aquestes coses tots jorns e totes les hores del dia, e per açò vull e man[3] que cascuna de vosaltres membrets en la bonea granea eternitat poder saviea amor perfecció de Deu, e que membrets en sa encarnació passió e en les altres coses quis pertanyen[4] a Deu, e que les unes dones a les altres remembrets aquestes coses; car per aytals remembraments fugen temptacions e son aleujats treballs e es inluminada lànima del lum de benedicció.

2. A membrar nos covè la gloria de paraís per ço que la desirem; membren les infernals penes per ço que

1. P, darma *(forma usual, per* ànima).—2. P, mot em en gran pessament.—3. P, e coman *(passim)*.—4. P, que pertanhon.

les temam; no hajam en oblit la mort per ço que estiam aparellades, car no sabem quant se vendrà[1] e havem certenitat que a murir havem; membrem don som vengudes per ço que ergull no sia enfre nos; no ublidem la corrupció[2] ni la putrefacció de nostre cors per ço que hajam humilitat; membrem nos en caritat e justicia per ço que pau sia enfre nos. Si sabem membrar, sabrem oblidar; e si sabem ublidar, sabrem membrar; e si sabem membrar e oblidar, sabrem entendre e amar. Nostres peccats membrem per ço que membrem la justicia misericordia de Deu; membrem les virtuts per ço que a Deu les quiram.

3. No cové remembrar ço que havem fet en lo mon, per ço car per aytal remembrament se mou lo voler a desirar lo mon. Si havem temptació, recorram a membrar Deu e nostra Dona e los sants de paraís, e demanem ajuda. Cascuna de nosaltres remembre làngel que Deus li ha donat per ço que la defena de peccat, e cascuna li faça tots jorns alcuna honor. Cascuna de nosaltres remembre alcún sant especial qui sia son precurador en la cort celestial: membrem la vida dels sants e de les santes, per ço que de lur vida nos enamorem. Membrem los infeels per ço que preguem Deu quels trameta lum de intelligencia e de fe, per ço quel coneguen e lamen e que sien endreçats a via de salut. A la nit, aprés la completa, cascuna de nosaltres remembre si lo dia ha ofès son creador[3] en nulla cosa; al matí, aprés les matines, remembre en qual estament som estades[4] la nit. En totes estes maneres e en moltes daltres adoctrinava labadessa totes les dones a membrar, per ço que en la dolça piadosa misericordia de Deu fossen remembrades. E totes les dones loaven e beneíen Deu qui tanta de saviea caritat santetat havía donada a lur abadessa Natana.

1. P, coras uendra.—2. P, lo corrompemen.—3. P, si lo jorn a offendut son creator.—4. A, som estats: P, em estadas.

¶ CAP. 38. *De enteniment.*

SOR Natana abadessa dix a les dones que enteniment era lum esperitual qui inlumina lànima com entenés[1] veritat de son creador e de les sues obres, e com la volentat ans ques mogués a voler o airar nulla cosa, reebés lum del enteniment per ço que no erràs en ses obres: car enaxí com los homens cecs erren les carreres per on van, per defalliment de vista corporal, en axí lànima erra en son membrar e voler com no reeb lum del enteniment.

2. Moltes vegades sesdevé que per massa membrar e voler es torbat lenteniment, e per açò qui vol reebre lum esperitual, cové que haja atrempament en son voler e son remembrar[2] e en son entendre. On, qui vol entendre, sapia membrar e voler, e qui vol membrar e voler, sapia entendre; car per molt membrar e voler es engenrat molt entendre, e per molt entendre, molt membrar e voler com hom sab concordar la obra de son remembrar e entendre e voler.

3. Si en Deu volem entendre, primerament cové que usem de fe e puxes dentendre, e que creegam so que no podem entendre, e que entenam que Deus en sa essencia e en ses obres es major que nos no podem entendre; car si en tot ço que nos som ni en tot ço que fem nons basta lenteniment a entendre, quant menys sens tota comparació lo nostre enteniment pot abastar que entena tot Deu e ses obres! E si açò no era enaxí, seguirsia que nosaltres fossem en essencia e en obres majors que Deu; e açò es cosa impossible.

---

1. P, entenda.—2. A, aja atrempament en son remembrar.

4. No es defalliment de enteniment en ço que no[1] pot entendre; mas defalliment es daquell o aquella qui ha enteniment e non sab usar en ço en que pot entendre; e qui no vol usar de enteniment en ço quen puría entendre, no vol usar de la mellor creatura que Deus ha vulguda crear, ni vol haver lo excellent plaer que lànima ha per entendre, ni ha temor de la tristicia en la qual cau lànima per innorar. On pus fortment entén enteniment, pus noble e major e pus alt es per son entendre; mas per massa membrar pot la memoria esser menor en son membrar, e per massa amar o airar pot la volentat esdevenir menor en son voler. On, qui no vol entendre ço que pot entendre, per que ama membrar ne voler?

5. La volentat no deu voler que lenteniment entena ço que no pot entendre, ans deu voler que lenteniment haja innorancia en ço que no pot entendre. E si lenteniment entén veritat, la volentat la deu amar, e si entén falsetat, la volentat la deu desamar; e si lenteniment entén la volentat, deu lo amar la volentat, car enaxí es feta la volentat per amar lenteniment com es lenteniment per entendre la volentat; e si la memoria membra suvín sens entendre e voler, acustuma la ymaginativa a ymaginar en tal manera per la qual hom esdevenga orat.[2]

6. Dementre que labadessa donava doctrina a les dones com deguessen usar de entendre, una dona demanà a labadessa en qual manera puría la memoria membrar sens voler e entendre, e labadessa dix a la dona que com hom remembrava alcuna cosa e puxes altra, e tan suvín membra una cosa e puxes altra que la volentat noy pot haver espay a amar ni a airar ni lenteniment a entendre, e usa[3] a aventura en son membrar, per lo qual ús se desordena lo ymagenar, per lo desordenament del qual se destrúu la virtut memorativa.

1. A,P, manca *no*.—2. P, esdeue fol.—3. V, llauos la memoria recorda sens entendre y uoler y usa: e = adoncs(?) (adoncs usa).

¶ CAP. 39. *De volentat.*

L'ABADESSA dix a les dones que Deus havía donada volentat a home besties aucells pexes e a totes coses vivents; mas la volentat que havía donada a home e a fembra era pus noble que la volentat [1] de les besties e de les altres creatures qui no han raó; e açò es per ço car volentat humana no deu voler nulla cosa sens raó. On, com s'esdevé que hom e fembra ama o desama alcuna cosa sens raó, adoncs ha pijor volentat que nulla altra creatura.

2. Volentat se cové a amar ço qui es bo e a desamar ço qui es mal: on, com hom ama més ço qui es menor bé que ço qui es major bé, adoncs ordena hom son voler a amar ço qui es mal e a desamar ço qui es bé. On, dementre que la abadessa deía subtilment aquestes paraules, una dona dix a l'abadessa que no era leguda cosa que a fembres [2] fossen dites tan subtils paraules. E l'abadessa respòs dient que pus l'enteniment les podía entendre, cuvinent cosa era que la volentat volgués que l'enteniment s'en exalçàs a entendre, e que mills ne pugués la volentat contemplar e entendre Deu e ses obres; car si Deus no volgués esser contemplat per amar e entendre, no hagra posada tan gran virtut en les creatures ni en membrar entendre voler, la qual hi ha posada per ço que mills sia entès e que per mills entendre sia més amat. E si per voler entendre alcuna subtilitat es engenrada alguna dubitació, adoncs cové que hom recorra a fe fortitudo, per la qual coratge humà s'enforteix a creure ço que no pot entendre.

---

1. P, que las uolentatz —2. A, fembra: P, femenas: V, dones.

3. Libertat se covê mills en est mon[1] ab volentat que ab membrar ni entendre; e obediencia mills se covê en religió que en lo segle ni fora religió;[2] e açò es per ço car la libertat[3] es pus costreta en religió que en lo segle, per ço que la volentat qui ama de franc arbitre sobjugament de libre albitre en[4] obediencia, sia pus a ensús en haver mèrit caritat justicia, que la volentat qui no està sots obediencia; car si plaent cosa es amar de grat son amat, major mèrit es amar contra sa volentat obediencia de son major; car la volentat es sotsmesa a sí metexa en quant ama ço a ques sent[5] major aparellament a desamar. E si en esta subtilitat no goses cogitar, dubtes contra lexalçament[6] de ta fe, lo qual deus amar per ço que en tu sia major fortitudo esperança. On,[7] ço que jo t dic[8] te significa alcún secret, lo qual segons lo temps en que som no t gos[9] donar a entendre.

4. Cascuna de vosaltres ha volentat e enteniment: cascuna sotsmeta sa volentat a son entendre, é la volentat de cascuna vull e man que sia ubligada e sotsmesa a la mia volentat; e lo meu enteniment e la mia volentat sien obligats e sotsmeses en general a lenteniment de vosaltres, car segons aquesta manera es atrobat en religió ufici de abadessa e de abat.

1. P, Franqueza se coue mielIs en aquest mon.—2. A, que fora religio.—3. P, e aiso es car franqueza.—4. A,P, manca *en.*—5. P, so que sent.—6. P, non auzas considerar duptas contra leixament.—7. A, e en.—.8 P, ieu *(usual)* te dic.—9. P, en que era non to auzi.

¶ Cap. 40. *De oració.*

En lo capítol fo labadessa ab totes les dones del convent, e labadessa volc saber la manera segons la qual faíen oració; car molt es necessaria cosa haver ordenament en sa oració, com sia cosa que oració sia la pus noble obra qui sia en religió, e desordonada oració sia a Deu molt desagradable. Dementre labadessa deía estes paraules, una dona demanà venia[1] per ço car havía errat contra oració moltes vegades, dient alcunes paraules doració e tinent son coratge a altres coses vanes contraries a oració dementre estava[2] en oració. Labadessa respòs e dix que oració es en .iiij. maneres: primera es com lo cor contempla Deu sens que la boca no diu negunes paraules; segona es com lo cor e la boca se covenen a la oració, entenent lànima ço que dien[3] les paraules; terça manera es com hom està en bona vida e sens peccat mortal, car tot ço que fa es oració; quarta manera es com la boca diu paraules doració e lo cor cogita en altres coses. Aquesta quarta manera es a Deu desplaent e no porta fruyt, e es per defalliment de caritat saviea fortitudo, per lo qual defalliment lànima sublida e innora ço que signifiquen les paraules. On, a aytal[4] oració cové que hom recorra a les virtuts damunt dites, e que ab elles faça hom concordar lànima e les paraules, entenent e membrant e amant lànima les paraules que diu la boca.

2. Entès havets com Blanquerna aorava Deu en los .xiiij. articles, ni com Evast adorava Deu en essencia e en vertuts, ni com Aloma pregava per son fill Blanquerna

1. P, demandet perdo.—2. P,V, que estaua.—3, P, en so que dizon. —4. P, On as aital; V, En tal.

nostra dona Santa María. On, la gran afecció e amor que havíen[1] en lur oració, sacordava ab les paraules; e per açò covè que nosaltres amem tant fortment Deu e ses obres, que lànima e les paraules se concorden a pregar Deu en tal manera que laygua de nostre cor puyg a nostres ulls per ço que decorren de làgremes, e que en nostra ànima les vertuts vençen e apoderen nostres peccats, consolant se nostra ànima ab plors, alegrantse ab devoció,[2] donant gloria e benedicció a Deu.

3. Estant en oració, devem membrar entendre amar les virtuts e les obres de Deu, e ab fe esperança caritat justicia saviea força temprança, devem ordenar nostra ànima e nostre cors per tal que pusquem en alt pujar memoria enteniment e volentat a contemplar e a desirar sa gloria, e enaprés covè que membrem e entenam e desamem nostres colpes e la viltat daquest mon. E daquesta obra aytal, per ajuda del foc de Sant Esperit, serà inluminada nostra ànima a pregar Deu, e nostres oracions seràn exoídes per la justicia e la misericordia de Deu en qui es tota perfecció e en qui tota perfeta oració atroba virtut de salutable benauyrança.[3]

4. Pregar devem per lo Sant Pare Apostoli e per los cardenals, per los prelats, per los prínceps, e per tots los crestians, que Deus los do devoció com tota lur vida sia en conèxer e amar Deu, e que en ells retorn la santa devoció qui sulía esser en lo mon a exalçar la fe, en lo temps que en est mon era nostre espòs Jesu Christ els apòstols.

5. No sublit la nostra ànima, en nostra oració, dels infeels, car de nostra sanc e de semblant forma son ab nos altres. Innorancia de fe e de sciencia es en ells per defalliment de mostradors los quals no han segons que veem.

1. P, auia.—2. A, ab lagremes ab deuocions.—3. P, atroba perfeccio uertut de tota saludabla benauransa: V, troba compliment: e uirtut de saludable benauenturança.

Aquells no conexen Deu ni amen ni creen, ni dels bens que Deu los dona[1] no li fan gracies. Molts son dells qui blastomen tots jorns nostre espòs Jesu Christ e quis cuyden que ell sia estat home peccador[2] e enganable. Molt sería gran virtut qui davant aquells confessava[3] lo nom de Deu e sa virtut e lonrament qui es en nostre espòs; agradable sería a Deu quil faía honrar a aquells quil desonren. Ab semblants vestiments de Jesu Christ venríen a la cort al dia del judici[4] aquells qui per exalçar lo nom de Deu penríen passió.

6. Gracies façam a Deu com nos ha donat esser humà ni com a tantes creatures nos fa servir; no bastam a graír lo bé quen havem reebut en reebem tots jorns: preguem nostra dona Santa María e tots los àngels els sants de paraís que graesquen per nosaltres. Acusemnos per colpables e demanem perdó. Nons tingam per dignes del bé que reebem ni de la gloria que esperam. Graescam a Deu quins ha tretes[5] de la servitut del mon e quins ha ajustades en est loc[6] en lo qual façam penitencia. Demanem a Deu virtuts per ço que siam defeses de vicis. Ab santetat de vida adorem nostre Salvador. Ab amors plors contriccions devocions perseverem, per tal que nons ugem[7] de adorar pregar amar aquell quins ha donat lo cor per amar e los ulls per plorar e la boca per loar sa virtut e ses obres. Per totes estes maneres e per moltes daltres, labadessa donava doctrina a les dones com deguessen Deu pregar adorar contemplar.

1. P, que dieus lur a donatz.—2. P, peccaires.—3. P, mot sera grans uertutz que denant aquels confesses hom.—4. P, al jorn del juzizi.—5. P, quens a gitadas.—6. P, en aquest luoc *(usual)*.—7. P, enugem.

¶ CAP. 41. *Despiar.*

DAVANT totes les dones dix labadessa aquestes paraules: Membrant som en mon coratge que com jo veía ma dona labadessa a qui Deus perdó, temía sa presencia e desimulava [1] alcunes coses per tal que ella non hagués conexença. On, per tal que lànima sia en totes les hores del dia tement la justicia de lorde, ab consell de vosaltres vull fer un novell establiment en est monestir, ço es a saber, que totes setmanes secretament elegiscam una dona a esser espía, [2] quis prenga guarda de ço que vosaltres farets, e que neguna de vosaltres no sapia qual dona sia espía, per ço que la una se tema de laltra aytant com de la mia presencia; e que en lo capítol aquella dona reconte tot ço que haurà vist fer a vosaltres, qui sia mal estant ni contra nostre orde.

2. Encara vull ordenar que metam espíes en la ciutat qui espíen [3] si alcunes dones nostres entren en la ciutat per alcuna necessitat, quis prenguen guarda de lur comportament e dels locs on iràn; ne si delles ni de vosaltres oiràn [4] dir alcunes paraules desonestes ni nulles coses per les quals nosaltres siam colpables.

3. No tan solament vull que sia donada espía [5] sobre vosaltres, ans vull que sia posada espía sobre mí, per tal que jo mills me guart de tot falliment; e per açò vull que elejats totes setmanes tres dones, e aquelles secretament [6] elegen una dona quis prenga guarda de ço que jo faré, e que jo no sapia que ella sia espía de mi. E en lo capítol vull

---

1. P, feinhia.—2. P, espia gacha.—3. P, que metam gachas en la ciutat que esagachon.—4. P, ni de nosaltres auzirian.—5. P, gacha *(usual)*.—6. P, tot secretamen.

que macús davant totes les dones si mà vista fer nulla cosa descuvinent ni contra mon orde; e davant totes es bo que jon port penitencia èn demàn venia. Totes les dones tengren per bo ço que deía labadessa, e segons que ella ho volc ordenar ho confermaren totes les dones.

4. Molt de temps visc labadessa en aquell monestir siguent totes les ordinacions[1] damunt dites; e molta bona dona hac en aquell monestir per la santa vida e doctrina de labadessa Natana. Molta dona de la ciutat ne près bon exempli, e molts daltres monestirs prengueren regla e manera daquella quen ordenà[2] labadessa Natana.

¶ Fenit es lo libre del orde de les dones per gracia e per ajuda de Deu. Ara cové que retornem a Blanquerna qui es en lo boscatge e va cercar loc on pusca adorar, contemplar, conèxer, amar Deu.

1. P, totz los ordenamens.— 2. P, que ordenet

SEGONA PART[1]

¶ CAP. 42. *Dels .x. manaments.*

TOT aquell dia anà Blanquerna per la forest depus fo partit de Evast e Aloma. A la nit[2] esdevenc en un bell prat on hac una bella fontana sobre la qual hac un bell arbre. En aquell loc reposà e durmí Blanquerna aquella nit. Gran matí Blanquerna començà sa oració segons que havía acustumat; e per la soliditat e la estranyedat del loc e car veía lo cel e les estelles, era sa ànima molt exalçada a contemplar Deu. Mas per les besties salvatges que sentía anar per la forest, se torbava sa oració per la paor quen havía; mas ab esperança fortitudo enfortía son coratge en lo subirà ajutori.

2. Tro al sol exit[3] estec Blanquerna en oració. Aprés mès se en son viatge e anà tot aquell jorn, dentrò que a lora baxa ell esdevenc en un loc on hac gran multitut[4] darbres. En aquell loc hac un bell palau obrat molt noblement. Blanquerna venc a la porta del palau. Al cap del portal eren escrites ab letres daur e dargent estes paraules: No hauràs deus estranys. No te perjuraràs. Colràs lo disabte. Honraràs ton pare e ta mare. No faràs homey.[5] No faràs fornicació. No emblaràs. No faràs fals testimoni. No envejaràs la muller de ton veí. No hauràs enveja dels bens de ton proísme. Aquests son los .x. manaments qui

1. A,P, manca aquesta rúbrica. El m.s. A posa: De la manera segons la qual Blanquerna cerchaua son ermitatge.—2. P, e a la nueg.—3. P, al soleill ixent.—4. P, molteza *(usual)*.—5. P, homicidi.

estàn en est palau.[1] Exillats son en est boscatge, menyspreats desobeíts ublidats son en lo mon per les gents. En est palau ploren es desconsolen[2] e planyen la honor que solíen haver en lo mon per tal que Deus fos honrat e que les gents venguessen a salut perdurable.

3. Molt fortment[3] fo maravellat Blanquerna com hac lestes les paraules qui eren escrites sobrel portal, e tocà[4] a la porta e volc entrar en lo palau per veer los .x. manaments. Un asaut donzell obrí la porta. Blanquerna volc entrar, mas lo donzell li dix[5] que null home no pudía entrar en lo palau, qui fos desobedient als .x. manaments.[6] Blanquerna respòs e dix que ell havía gitades totes coses de son coratge e havía dada tota sa ànima a servir Deu, senyor e creador de tots bens. Blanquerna recontà son estament al donzell per ço que pogués entrar en lo palau. Lo donzell tancà la porta e dix que ans que ell lo lexàs entrar en lo palau, li covenía demanar[7] licencia als .x. manaments. Lo donzell demanà licencia als .x. manaments als quals recontà lestament de Blanquerna; per lo qual estament hagren alcún plaer los .x. manaments, e manaren[8] al donzell que lexàs entrar Blanquerna e que lamenás davant ells.

4. Blanquerna venc en una gran sala molt bella on eren escrits los noms[9] daquells qui als .x. manaments son desobedients. En aquella sala hac .x. cadires daur e devori molt bé entallades, en les quals seíen molt honradament los .x. manaments. Molt foren noblement vestits daur e de seda; grans barbes hagren e loncs cabells; en lur semblança paregueren[10] homens ancians. Cascú tenía en sa falda un libre; cascú plorava[11] e planyía molt fortment, dient estes paraules:

---

1. P, aquest palais.—2. P, en aquest palaitz ploron e desconforton.—3. P, Mot fort.—4. P, e fier.—5. P, lo dozel dis.—6, P, comandamens *(passim)*.—7. P, a demandar.—8. P, e dixeron.—9. A, lo noın.—10. P, apparian.—11. P, e cascus ploraua.

5. Ah làs, menyspreat per les gents! dix lo primer manament: Morts son tos amadors per los quals eres servit molt honrablement.[1] Molts son los homens en est mon qui creen en ydoles e fan deus estranys del sol[2] e de la luna e de les estelles. Amar més[3] son fill o son castell o sa persona, fa deu de ço que ama més que lAltisme qui es subirà bé a tots bens. Ah làs! On son aquells qui amen Deu sobre totes coses? ni qui es aquell qui per honrar Deu se liure a mort e a sostenir tots treballs? On pus remembre la gran multitut[4] de les gents ni menys atrob dels homens qui amen Deu vertaderament, pus fort creix ma dolor e més multipliquen mos marriments. Membrats son peccadors per la misericordia de Deu quils sosté e quils proveex daquests bens temporals. Mas, qui membra ni tem la gran justicia de Deu? ni qui fa gracies a Deu segons ques covė? Com lo primer manament hac dites estes paraules, ell legí en son libre en plorant, e complanyent ligía e ligent se desconsolava e sentristava.

6. Forment se maravellà Blanquerna del dol quel primer manament havía, al qual demanà que era ço que legía en cell[5] libre. Amable fill! dix lo primer manament: En est libre es escrita la gran gloria qui es en la celestial benauyrança e la gran pena que sostenràn aquells qui a mi son desobedients. En aquest libre son escrits tots aquells qui a mi son obedients e aquells quim son desobedients; e car lo nombre es molt major daquells quim son desobedients que daquells quim son obedients, e car jo no he colpa ni tort per la qual meresca[5] a esser desobeít, e car som desobeít pus fortment per aquelles persones a qui Deus fa en lo mon més donraments, per açò creix adès ma desconsolació e moñ marriment a totes les vegades que lig en est libre.

---

1. P, mot honradamen.—2. P, soleill *(usual)*.—3. P, Mas amar.—4. P, aquel libre.—5. P, perservisca *(usual, de* perseruir) a esser dezobediens.

7. Dementre que lo primer manament parlava ab Blanquerna, lo segón manament planyía e plorava tant fortment, que Blanquerna escoltà ses paraules, e sos plors esguardà, los quals lo mogueren a pietat e a contricció de coratge. Oh caytiu ublidat! dix lo segón manament: Jurar per Deu falsament es menyspreament de ton Senyor, e es feta honor a creatura sobre la alta senyoría de son creador. Deus ama més una ànima que totes les riquees daquest mon; e home perjur ama més ço per ques perjura, que Deu ni la gloria perdurable que pot haver.

8. Per semblant manera planyía e plorava lo terç manament, dient estes paraules: Deus manà als jueus que colguessen lo disabte, e lo Fill de Deu sencarnà e ordenà que los crestians colguessen lo dicmenge. On, com los jueus sien blastomadors de nostre Senyor Jesu Christ e sien en error e colguen mills lo disabte que los crestians lo digmenge, qui consolarà[1] la mia ànima daquest falliment? Ni, com los homens a les festes facen més de falliments menjant e bevent e usant de vanitats que a los altres dies[2] de la setmana, qui es aquell qui a mi es obedient?

9. En altes veus en plorant dix lo quart manament: Pare es Deus de totes creatures per creació e per gracia; mare es de tots homens la misericordia e la justicia de Deu; manament som com hom deja honrar son pare e sa mare. Qui es obedient a mi honrant Deu com a creador? ni en sa misericordia, quis hi confia?[3] ni qui tem ni ama la justicia de Deu?

10. Nos poc soferir lo .v.^e manament de dir aquestes paraules: Morta es caritat en aquell qui aucíu son proísme; en peccat aucíu sa ànima qui a mi es desobedient; pus fortment som desobeít en mort esperitual que corporal; més es temut senyor terrenal per justicia quel Deu celestial; desonrat menyspreat som per aquells qui a mi son

1. P, confortava.— 2. P, que als autres jors.— 3. P, qui se confiza.

desobedients; trista es ma ànima quils veu anar per carreres per les quals van a perdurables turments.

11. Lo sisé manament dix: Manament som de Deu contra fornicació; donat som per Deu per confondre sutzetat[1] de coratge e de cors; tintes son celles e cabells, posades son colors e ornats son vestiments, per ço que jo sia desobeít e menyspreat; perduda he ma heretat[2] e ma senyoría per lucxuria en aquells als quals jo som tramès. Sil meu enemic luxuria me té desonrat trist desconsolat,[3] la mia sor justicia pendrà venjança contra aquells qui mi tenen desonrat.

12. Començà lo .vij. manament en plorant aquestes paraules: Amistat e amor es enfre mi e caritat e justicia. Ladrunici fa tot jorn malvestat e engàn; manament som contra ladrunici per ço que sia caritat enfre les gents. Justicia poneix los ladres; mas no fa mi esser obeít per caritat, mas per temor de sí metexa; emblats son a Deu los bens que dona a mos desobedients qui no lin han grat dels bens quels dona;[4] lo bé qui es en ells, a sí metexes atreboexen e donen. Si jo per lur dampnatge sostenc en est mon passió ni dolor, en laltre segle sostendràn perdurables penes per la desonor quem fan en est mon.

13. Parlà lo .viij. manament ab compassió de coratge, e dix estes paraules: Fals testimoni me persegueix tot jorn e fa esser desobedients aquells per qui cuydava esser honrat; fals testimoni fa de la honor de son Deu aquell qui ama més lonrament de son orde que de son Deu; negar en Deu trenitat e negar quel Fill de Deu sia encarnat, es fals testimoni contra bonea poder saviea amor perfecció de Deu; multiplicar mala fama e negar veritat son contra ma volentat. Tots jorns fas manament e tots jorns som

1. P, encantamen. —2. P, Perdut ai mon eretatge —3. V, afig: Enemich so de lluxuria: y de tots sos ualedors. Hon es anada la mia uirtut? Y de on es uenguda la força que lluxuria ha en tots aquells als quals yo so enuiat? Empero si per lo meu enemich me tenen les gents desonrat: y desconsolat...—4. P, que no lan grat del bens que lor dona.

desobeít; fals testimoni mà gitat de mon heretatge, e a ell son donats los honraments que jo solía haver. Amar més aquest mon que laltre es fals testimoni donat contra la gloria de Deu.

14. Muntiplicà enveja e clamàs lo nové manament de la injuria que li han feta enveja e lucxuria, dient estes paraules: Si vos, caritat,[1] haguéssets tan gran poder contra enveja, e si vos, justicia, puníssets encontinent tots aquells qui envegen la muller de lur veí, jo fora honrat e temut per aquells quim tenen desonrat e qui menyspreen ma virtut. Si luxuria e enveja han força contra mi, on es la ajuda que jo he per vosaltres? No soblit caritat ni justicia a fortificar noble coratge per ço que jo sia honrat obeít contra enveja luxuria. Obediencia amiga! Nom lexets per enveja luxuria quius fan desagradable a Deu e a mi totes les vegades que obeíts[2] a luxuria enveja.

15. Blanquerna fo en presencia del .x.^{e} manament quis complanyía enaxí desperança fortitudo: Ah làs! E qui mà mès en ira e en desgrat desperança fortitudo? car anc per null temps nols fiu falliment ni engàn. Envejar riquees ni possesions contra son proísme, es desesperança e frevoltat de coratge qui no sespera nis confía en les riqueses ni en les virtuts de Deu. Trop se tarda caritat justicia prudencia, a destruír[3] mos enemics e a retornar mi en la amistat en que esser sulía ab esperança fortitudo. Ublidat so per mos valedors; menyspreat, desonrat som per mos enemics. Aquestes paraules e moltes daltres deíen los .x. manaments, e tant fort ploraven e lamentaven, que Blanquerna nos podía abstenir de plorar.[4]

16. Longament plorà e estec Blanquerna ab los .x. manaments, e Blanquerna dix als .x. manaments si era nulla cosa qui pogués ajudar ni valer a complir lur desirer e a cessar la tristicia en que eren; e los .x. manaments li digue-

1. A, karitat *(passim)*.—2. P, que etz obediens.—3. A, destruuir.—4. P, plorauon que blanquerna nos podia tenir de plorar.

ren que a lur greu dolor no podía nulla cosa ajudar sens molt gran devoció afecció de coratge qui fos en los prelats e en los prínceps e en los religioses, qui afectuosament e ab gran animositat[1] punissen tots aquells qui son desobedients a nos altres.

17. Blanquerna sagenollà als .x. manaments e demanà cumiat e licencia que pogués anar en son viatge, e que li donassen gracia e virtut com cascú pogués haver e perseverar en son coratge per esser obedient a ells en son ermitatge. Cascú dels .x. manaments beneí Blanquerna, e agradablement Blanquerna se partí dells e anà cercar lo loc on pogués esser ermità tots los jorns de sa vida.

¶ CAP. 43. *De fe e de veritat.*

BLANQUERNA se partí del palau on estaven los .x. manaments, e anava per la forest de un loc en altre cercant si poría atrobar loc on pugués edificar sa cella. Com fo hora nona e Blanquerna hac dites ses hores, prés de una fontana[2] ell sasec e menjà un dels .vij. pans que portava. Com Blanquerna hac menjat e hac beguda de laygua de la font, ell feu gracies a Deu e mèsse en son viatge. Dementre que anava per lo boscatge, ell veía leons lops[3] orses senglars serps e moltes daltres males besties; e car era tot sol e no era acustumat daquelles besties a veer, havía temor e paor en son coratge; mas esperança fortitudo li remembraven lo poder de Deu, e caritat justicia enfortíen son coratge, e gitavas a oració e graía a Deu qui li donava tal companyía per la

1. P, et ab gran encoratgament.—2. P, font *(passim)*.—3. P, uezia los lops.

qual remembrava son poder, e qui en la sua esperança lo faía esperar.

2. Dementre que Blanquerna anava enaxí per lo boscatge, oí davant sí una veu molt agra e esquiva.[1] Molt fo maravellat Blanquerna de la veu que oía. Com hac anat un poc, ell viu a través per la forest venir dues dones tan solament qui foren molt noblement vestides e molt foren agradables a veer; mas la una dona plorava e planyía fortment. Blanquerna exí a carrera a les dues dones, e demanà a la dona qui plorava qual cosa era occasió de son plor[2] e de sa tristicia. La dona qui plorava respòs e dix aquestes paraules: Jo som Fe qui ané[3] ab aquesta dona Veritat en una terra de sarraíns per tal quels convertís a via de salut: no han volguda reebre mi ni Veritat; descreents son e contraris a mi e a Veritat. Trista es la mia ànima com[4] Deus no es honrat creegut amat en aquelles terres; dolor he e pietat de la dampnació daquelles gents innorants. A plorar me cové lo gran dampnatge quis segueix de la error en que son, e a plànyer me cové lo mèrit quis pert en aquells qui nols van mostrar mon frare e ma sor.

3. Blanquerna demanà a Fe qui era son frare ni sa sor. Fe respòs: Aquesta es ma sor, e Enteniment es mon frare, al qual vaig per ço que ell vaja a aquelles gents don jo vinc e que per raons necessaries mostre a ells los .xiiij. articles; car temps es vengut que no volen reebre auctoritats de sants, ni miracles no son per los quals eren inluminats los innorants de mi e de ma sor. E per ço car les gents requeren raons e demostracions necessaries, vayg a mon frare[5] qui es poderós per la virtut de Deu a provar los .xiiij. articles.

4. Respòs Blanquerna dient que fe hi perdría sos mèrits si lenteniment demostrava sos articles,[6] per los quals fe ha inluminament a creure contra enteniment; mas Fe

1. P, agra e aspra e esquiua.—2. A, plorar. — 3. P, anja.—4. P, quar. —5. P, uazai mon fraire *(usual)*. — 6. P, mostraua los articles.

dix a Blanquerna que no era cosa cuvinent que la principal raó per que hom vol convertir los infeels sia per ço que la fe ne sia occasió de major mèrit; ans covè que sia secundaria entenció, e que la principal entenció sia que Deus sia conegut e amat, e que enteniment pusca usar de sa virtut per ço que jon sia major e en pus alt gran; car aytant com lenteniment pot pujar més a ensús per entendre los articles, daytant pusc jo sobrepujar més a ensús sobre lenteniment e creu[1] ço que ell no pot entendre; e aytant com hom aferma que ma sor Veritat no sia en les raons necessaries, es contra mi e ma sor e mon frare, jassía que pusquen esser calumniades per alcuna frèvol raó, segons comparació de mi e ma sor e mon frare.

5. Blanquerna dix que moltes vegades eren anats homens religioses e daltres homens preycar la fe romana als infeels e que nols havíen poguts convertir; per que era semblant que Deus no volgués lur convertiment; e com Deus ho volría, adoncs sería leugera cosa dells a convertir. Fe respòs: Si Deus airava convertiment de gents, per ques fora encarnat? ni per que volc en la creu sostenir passió? ni per que ha tant honrats los apòstols nils màrtirs qui sostengren mort per exalçar mi en lo mon? Mas Deus espera amadors tots jorns, los quals vol que venguen a ell de libre albitre[2] e no costretament, per ço que meresquen gran gloria; e les gents tempten Deu e cuydense que com Deus ho volrà, quels do volentat de sostenir per sa amor martire. E qual pronunció pus forts es que Deus vulla que hom sostenga treballs e mort per sa amor, mas cella que la creu[3] representa a nostres ulls, e les paraules que Jesu Christ dix en levangeli com dix a Sent Pere .iij. vegades que si li havía amor donàs a menjar a ses ovelles?[4] Ni qual error pot contra Deu e mon frare e mi e ma sor? Mas car no es perseverança ni continuació de desputació contra

1. P, e crezi: V, e crech.—2. P, franc albire *(formes usuals)*.—3. P, que aquella cros.—4. P, fedas *(usual)*.

los infeels, per açò apar[1] a les gents que error no pusca esser vençuda per nosaltres.

6. Com Fe hac represès molt fortment Blanquerna, retornà a son plor e començà a plànyer e a cridar segons que sulía, e tenc son camí en vés Enteniment[2] son frare. Blanquerna seguía Fe e Veritat, e aytant com pudía consolava Fe, dient aquestes paraules: Savi es Deus en totes coses, e la sua justicia en nulla re no defall. On, pus que Deus sab que vos, Fe, havets fet vostre poder en voler convertir los infeels, la justicia de Deu vos escusa; e per açò covéus consolar segons la saviea e la justicia de Deu, e es aytàn gran vostre mérit com si vos havíets convertits los infeels que tant desirats convertir. Fe respòs en plorant a Blanquerna: Ah lassa, mesquina! Anc nom cuydé null temps que tan fortment fos mensypreada per les gents. E cos cuyda[3] negú que jo m pusca consolar estant mon creador e mon lum menyspreat innorat desamat blastomat per les gents? Si jo m consolava per mon mèrit e per mos poders, on sería caritat en ma volentat? Aytal consolació es per defalliment d amor devoció pietat qui son mes sors, contra la virtut de les quals sería ma consolació. Dementre que Fe reprenía Blanquerna, e vergonya consciencia hagren comprès Blanquerna, foren esdevenguts en aquelles parts[4] on Enteniment havía son tabernacle.

1. P, es senblant.—2. P, son cami ues entendemen.—3. P, e com se cuida.—4. P, en aquelas partidas.

¶ CAP. 44. *De Enteniment.*

A la ombra de un bell arbre carregat de flors e de fruyts,[1] sobre la bella herba prés de una clara fontana, hac una alta cadira ornada e entallada molt subtilment daur e dargent e de vivori e benus e de peres precioses. En aquella cadira sec[2] un home vell ancià, molt noblement vestit de un samit vermell per lo qual era significada la passió del fill de Deu. Aquell home era Enteniment qui ligía a molts escolans philosophía, teología. Dementre que Enteniment legía a sos escolans, Fe e Veritat e Blanquerna vengren en aquell loc e saludaren Enteniment e sos escolans, e agradablement foren acullits per Enteniment e per tots los altres.

2. Enteniment demanà a Fe e a Veritat de lur estament, ni que havíen acabat de ço per que anaren en lur viatge. Ab gran compassió e dolor, Fe respòs a son frare e recontà tota la manera segons la qual era anada enfre los sarraíns, ni com havía atrobats homens molt savis en philosophía qui descreen[3] en los articles dels sarraíns e no volíen reebre auctoritats de sants ni volíen aver creença; e per açò ma sor Veritat e jo venim a vos, que dejats anar a ells mostrar per raons necessaries veritat, e que de la error en que son los tragats per tal que Deus sia conegut e amat per ells e que a mí sien aleujats mos marriments.

3. Enteniment esguardà sos escolans e dix aquestes paraules: Temps es vengut en lo qual es exalçada nostra conexença, e los infeels requeren raons e demostracions necessaries e esquiven creença. Hora es que anem e que

1. P, frug.—2. P, sezia.—3. P, descrezian.

usem de la sciencia que havem; car si no nusam segons que devem en honrar aquell per qui la havem, fem contra consciencia e contra ço que sabem, e no volem haver lo mèrit ni la gloria que haver porem si usam de nostra conexença. Molt es gran lo dubte que los sarraíns savis han en lur creença; en dubte son los jueus per la captivitat en que son, e desiren haver conexença; ydolàtrics son molts qui no han nulla creença: hora es que anem. Vull saber de vos altres qual es en volentat de anar ab companyía de mi e de mes sors. Novella manera havem en desputar[1] ab los infeels mostrant la *Art abreujada datrobar veritat;* e com la hauràn apresa, poremlos confondre per la art e per sos començaments.

4. Com Enteniment hac finides ses paraules, los escolans sescusaren al Enteniment, dients estes paraules: Temerosa cosa es mort e sostenir treballs e turments; esquivadora cosa es sustenir fam set, lexar sa terra e sos amics, e anar en terres estranyes enfre gents qui aucíen hom e turmenten com hom lus reprèn lur creença. Dementre que los escolans deíen estes paraules, nos poc abstenir Veritat, e dix estes paraules: Si temables son totes aquexes coses que vosaltres deíts,[2] quant més es temedora cosa esser enemic de mí e de ma sor e de mon frare, e encara desperança caritat justicia fortitudo! Si mon frare vos ha donada mi, on es la honor que vosaltres fets a mi contra falsetat quim té desonrada contra tantes de gents? Ni qual es de vosaltres qui vulla esser semblant e Jesu Christ, al dia del judici,[3] en sos vestiments vermells? Ni si per mort natural no muríssets, qual de vosaltres volgra morir per honrar son Senyor celestial? Plorà Veritat, retornà Fe a plànyer ses greus dolors; dix lEnteniment: Ah làs! E qual es lo grat que man aquells a qui he mostrada veritat! Dix lEn-

1. P, de desputar.—2. P, no se poc tenir ueritat de dir aquestas paraulas si temedoiras cauzas son totas aquestas que uos autres dizetz.—3. P, al jorn del juzizi *(usual)*.

teniment a Fe e Veritat: Anats a Devoció, vostra sor, e pregatsla que venga a aquests escolans qui son sens pietat, per ço quels enamor els do animositat[1] com seguesquen mi en lo viatge que vosaltres tant desirats. Fe Veritat e Blanquerna anaren a Devoció. Dementre que Blanquerna seguía Fe e Veritat, ell loava e beneía Deu qui lavía menat en tal loc on havía oídes les paraules damunt dites, les quals no havía oídes negún temps.

¶ CAP. 45. *De Devoció.*

Fe e Veritat e Blanquerna pervengren en lo loc[2] on estava Devoció sots un pi molt bell, e estava en oració e plorava desirant la honor de Jesu Christ e remembrant la sua greu passió. Devoció acullí e saludà Fe e Veritat ab semblant agradable; mas Fe e Veritat ab semblant de tristicia e de tribulació saludaren Devoció; per lo qual semblant,[3] Devoció hac temor que son frare Enteniment hagués algún agreujament, e demanà a Fe e a Veritat del estament de son frare. Fe e Veritat respongueren a Devoció recapitolant les paraules damunt dites, e recontaren com Enteniment son frare la pregava molt fortment que ella degués anar enamorar los escolans de Enteniment, per tal quel seguissen a donar laor de la santa trinitat divina e de la encarnació del Fill de Deu, per tal que Deus e ses obres hagen la honor quils cové enfre nosaltres, e que nos siam agradables a Deu, e aquells qui son en falsetat e error sien inluminats per fe e per veritat e enteniment.

2. Com! dix Devoció: E los escolans de mon frare no

1. P, uaja per so quels enamor els don coratge.—2. P, uengron en lo luoc.—3. P, per los quals senblans.

han mi en lur coratge com mon frare los mostra Veritat ma sor? Contra natura es, ço dix Devoció, conèxer Deu e ses obres e no haver caritat devoció a honrar Deu e ses obres. On, aquesta contrarietat es engenrada per ublidar la virtut divina e la gloria celestial e les infernals penes, e per remembrar la vanitat daquest mon e per tembre mort. Ah lassa, mesquina! On es esperança caritat justicia prudencia fortitudo, e no ajuden a vosaltres[1] e a la saviea de mon frare? Molt se maravellà Devoció e molt se desconsolà[2] dient les paraules damunt dites.

3. Dementre que Devoció se maravellava de la desconexeça dels escolans damunt dits, qui temíen pus fortment mort e sostenir treballs per honrar Deu e per haver la celestial benauyrança, que esser sens caritat[3] esperança fortitudo, Fe e Veritat pregaren Devoció que anàs als escolans, car trop se trigava e temps era que los infeels fossen preycats per devots mostradors; car cada dia decoríen ànimes[4] a foc perdurable, enaxí com los flums qui no cessen de decórrer a la mar. Devoció respòs: Bé sabets vosaltres que no basten poders sobre franc arbitre en los dexebles[5] de mon frare, e per açò jo no pusc esser en ells sens lur[6] franca volentat; car si u era, seríen mes obres contra caritat justicia quis covenen ab mérit de gloria e de colpa; e per açò cové que vosaltres retornets a mon frare e a sos escolans, e que lur digats que ells me poden haver totes les hores quem vullen haver en lur companyía e en lur coratge encontinent quem volràn remembrar ni voler. E per ço que ells me vullen haver, es representada en la creu la ymage de Jesu Christ, del qual deuríen gran vergonya haver com nom volen haver a honrar sa honor.

4. Fe e Veritat sen tornaren en vés Enteniment ab gran desconsolació. Blanquerna près lur cumiat molt agradablement e anà cercar son habitatge. Dementre que ana-

1. P, nos autras: V, nos altres.—2. P, desconfortet.—3. A, sens de caritat.—4. P, anauan armas.—5. P, discipols.—6. A ne en lur.

va tot sol per la forest, ell remembrava les paraules que havía dites Devoció, e loava e beneía la caritat saviea justicia de Deu qui enaxí havíen encarregats[1] los feels crestians per la encarnació passió del Fill de Deu, com no dubtassen a sostenir nulls treballs ni mort per honrar Deu e ses obres.

¶ CAP. 46. *De diligencia.*

BLANQUERNA anava per la selva de un loc en altre encercant[2] lo loc que tant desirava. Son coratge no cessava damar ni sa ànima de remembrar ni sa boca de loar lo nom de Deu. Dementre que Blanquerna anava en[3] esta manera per la forest, ell viu venir davant sí cavalcant un home qui anava molt cuytosament.[4] Aquell home portava una gran cantitat de diners. Blanquerna saludà aquell home e demanà a ell[5] qual cosa era aquella per que ell anava tan cuytosament. Respòs aquell home dient que ell era majordom de un rey quil trametía en una ciutat per aparellar hostal e per comprar aquelles coses quel rey havía mester a sa honor en una gran cort que volía tenir ab gran re de alts barons.[6] Blanquerna li demanà moltes de coses, mas[7] aquell majordom nos volc aturar ab ell per ço que nos trigàs en son viatge, e no volc respondre a tot ço que li demanava.

2. Tot aquell dia anà Blanquerna tro a hora nona baxa, que menjà de son pa e de les herbes crues prés de una fontana. Dementre que Blanquerna menjava, un escuder venc cavalcant en son palafrè qui anava molt tost. Aquell

1. P, auian ubligatz.—2. P, per lo boscatge encercan.—3. A, per.—4. P, mot tost.—5. P, e demandet li.—6. P, ab moutz de grans baros.—7. A, mes.

escuder venía de cort e anava a una ciutat en la qual era elet un bisbe;[1] e car era confermat per lApostoli, aquell escuder anava fer albixena[2] al capítol e als parents daquell bisbe. Lescuder abeurà son palafrè a la font qui era davant Blanquerna. Dementre son palafré bevía, lescuder recontava les paraules damunt dites a Blanquerna; mas tant se cuytava lescuder, que a penes poc donar a entendre les paraules a Blanquerna, ni lexà assats beure lo palafrè en la font.

3. Blanquerna hac menjat e estec a genollons faent gracies a Deu. Dementre que Blanquerna loava Deus, aprés sa[3] hora nona segons que havía acustumat, ell viu venir un mercader a peu despullat, lo qual plorava e planyía fortment dient estes paraules: Ah làs, mesquí! Tant longament has treballat per diverses terres, e tanta fam set, tanta calor e tant de fret, tanta paor, has sostenguda,[4] per guanyar ço que has perdut! Caytiu mesquí! Què faràs? ni ta muller e tos infants, què farán? Robat est e tolt tà hom tot ço que portaves. Clamarten has daquells qui tan robat? En perill de mort est que no taucíen los robadors, car enfre les mans daquells vas e estàs. Bells amics! dix Blanquerna: On anats? ni qui ha vos posat[5] en la tan gran tristicia la qual representa vostra desconsolació?[6] Lo mercader recontà a Blanquerna com era estat robat per un cavaller qui havía un castell per lo loc on ell passava, ni com ell sanava clamar daquell cavaller quil havía robat, ni com havía perdut tot ço on tots temps ell havía treballat.

4. Aprés un poc de temps que lo mercader se fos partit de Blanquerna, venc un home a peu molt cuytosament. Carregat fo de oques e de gallines que portava a son coll. Blanquerna li demanà si sabía en tota aquella forest null loc on pogués habitar, lo qual loc fos en alcuna

1. P, elegutz un auesque *(usual)*.—2. P, far saber: V, demanar les albixeres.—3 P, la.—4. P, e tan gran fam set calor freg e tan gran paor as sostengut.—5. P, uos a pauzat.—6. P, uostre desconort.

muntanya on hagués fontana e hagués alcuna fruyta salvatge[1] don pogués hom viure en vida ermitana; mas aquell home no respòs a ses paraules, tant era apensat en lo plet que menava, e cuydàs que Blanquerna li demanàs de son estament e de son viatge, e per açò dix a Blanquerna estes paraules: Sènyer! dix aquell home: Jo vaig ací, prés de un castell, a una vila on men plet contra mon frare a qui demàn una vinya que mon pare mà lexada en son testament; e port aquest present que veets al jutge e als avocats de la una part e de laltra, e encara lur port diners los quals he manllevats a gran usura. Per Deu vos prec que si vos sabets de plet quem najudàssets[2] e quem naconsellats.

5. Molt fo Blanquerna maravellat de la gran afecció que aquell home havía a guanyar la vinya, e remembrà les paraules de Fe e Veritat Enteniment Devoció, e la gran diligencia que havía coneguda en los homens damunt dits. Agenollàs Blanquerna, e son cor fo mugut a devoció e sos ulls a plors e làgremes, e dix aquestes paraules: Oh estranya volentat contra orde e natura, en la qual ha defalliment densenyament e de cortesía! On est venguda,[3] tu qui tant fas ublidar la honor e la conexença de Deu, e qui devoció no vols donar a aquells qui temen sostenir treballs e mort per honrar Deu e per endreçar los errats a via salutable![4] Folla est, volentat, e poc es lo grat que has a ton creador, e poc tems linfernal treball en lo qual null temps no atenyeràs ton desirar.[5] On es lo bé quit pot esser guardonat per lo majordom ni lescuder nil mercader nil pagès? Mesquina! Com not remembres en los restauraments los quals pots haver en est mon? Ni per que no tems a perdre en est mon ço que en laltre es inrecuperable? Molt fo lo pagès maravellat de les paraules que Blanquerna deía; e partís de Blanquerna e tornà en lo pensament en que esser sulía.

1. P, on agues font e agues alcuns frugs saluatges.—2. P, ajudets.—3. P, don jest uenguda.—4. P, a uia de salut.—5. P, ton dezirier.

¶ CAP. 47. *De ahuyrs.*[1]

CLAR fo lo temps el sol inluminava tota aquella selva per la qual anava Blanquerna. En una alta muntanya estava un cavaller en son cavall; guarnit fo de totes armes. Aquell cavaller era ahuyrer, e era vengut per guardar ahuyrs qui li significassen veritat de una cavalcada que volía fer contra un altre cavaller qui era son mortal enemic. Dementre que lo cavaller esguardava si veuría alguna àguila o cornella o esparver[2] o algún altre aucell en lo qual pogués conèxer ço que desirava a saber, Blanquerna pujà en aquella muntanya per demanar al cavaller si sabía alcún loc qui a sa vida fos cuvinable.[3]

2. Com Blanquerna fo ab lo cavaller, Blanquerna e lo cavaller se saludaren amigablement. Cascú demanà a laltre son estament, e cascú recontà a laltre la raó per la qual era vengut en aquell loc. Com Blanquerna hac entesa[4] la raó per la qual lo cavaller era en aquell loc, adoncs dix al cavaller aquestès paraules: Sènyer cavaller! Sots vos axí forts e noble de coratge com significa la bellea[5] dispusició de vostre cors e vostre cavall e vostres armes? Assats me parets bé aparellat cous puscats defendre de un altre cavaller. Amic! ço dix lo cavaller: Forts som de persona e molt som bé arreat, e en mon coratge no sent null defalliment per lo qual menclinàs a malvestat ni a engàn; e per la gracia de Deu, lonc temps ha que he mantengut lorde de cavallería; e per açò esme semblant que no pugués esser vençut ni sobrat per un sol cavaller.

---

1. A, auuyrs: P, augurs *(formes usuals respectivament en aquest mot i en sos derivats)*.—2. P, aquila o esparuier.—3. P, couinentz.—4. P, ac entenduda *(usual)*.—5. P, com demostra la beleza.

3. Sènyer! ço dix Blanquerna: Tot ço qui es en aquest mon, va e decorre per dues coses, ço es a saber, occasió e ventura. Occasió es ço qui ha esguardament a les coses qui son a venir segons que discreció e raó ho coneix per inluminat enteniment o per inluminament de fe; mas ventura es cosa qui sesdevé sens nulla occasió ni previsió; e per açò demàn vos qual cosa es pus forts, occasió o ventura. Bell amic! ço dix lo cavaller: Pus forts cosa es occasió quis convé ab raó e enteció, que ventura quis covè ab la cosa sens deliberació de raó e discreció e enteció. Blanquerna respòs al cavaller dient que saviament havía respòs; mas sa obra era contraria a ses paraules, en quant guardava ahuyrs: car los aucells qui van volant per laer volen per occasió com pusquen percaçar lur vianda, e lo lur volar es ventura segons la drecera a la qual passen a home volant. E per açò un cavaller qui guerreja ab altre siguent ventura de les aus,[1] no es tan forts ni tan savi segons la art de guerra, com es aquell qui guerreja per albirança de raó e de discreció de son enteniment qui li significa les coses qui li son a venir segons la circumstancies de la guerra. On, per aquestes paraules podets entendre que pus forts es contra vos vostre enemic si segueix ço que raó li demostra, que no sots vos contra ell si seguits ço que les aus fan a aventura, sens que noy ha necessitat de raó qui no pot usar de sa virtut; e majorment car aytal usança es a Deu desagradable e es contra esperança fortitudo justicia; per que per açò havets vos lo pijor de vostra guerra.

4. Molt cogità lo cavaller en les paraules que li dix Blanquerna; e per los mèrits de Blanquerna e per natura de raó, lo cavaller conec sos falliments, e dix aquestes paraules: Moltes vegades mes esdevengut que raó me demostrava com degués fer alcuns asalts e alcuns ardiments;

1. P, seguent auentura dels aucels *(passim)*.

mas car creía més a ahuyrs que a mon enteniment, lexava ço que raó me dictava e seguía ahuyrs quim faíen fer ço qui era contra raó e intelligencia. On, beneít[1] sia Deus qui per vos mà tramesa aytal conexença, e daquí en avant, ahuyrs ni aravanys[2] nom hauràn null temps en poder.

5. Sènyer! dix Blanquerna: Una altra ley ha Deus posada en guerra, ço es a saber, que com raó dicta e demostra com hom pusca fer mal a son enemic, adoncs raó deu haver esguardament si sacorda ab caritat esperança justicia prudencia fortitudo; car totes aquestes virtuts son sors de raó, e raó no pot avenir en sos pensaments si es contra ses sors. E per açò es cuvinent cosa que vos hajats remembrança de la concordança quis cové enfre raó e les virtuts damunt dites. Molt plagueren al cavaller les paraules de Blanquerna, e dix a Blanquerna que ell faría un tal pensament, lo qual no havía fet null temps de sa vida.

6. Longament pensà lo cavaller si en la guerra havía usat de caritat justicia esperança; e sa conciencia remembràli injuria enamistat, la qual havía contra son enemic, ni com havía haúda esperança en ahuyrs, ni com ergull e vanagloria havíen estat en son coratge en semblant de fortitudo. On, com lo cavaller hac cogitat molt de temps en aquestes coses e en moltes daltres per les quals hac conexença de sos falliments, adoncs loà e beneí Deu e penedís de sos falliments. En guarda e en servitut fo mès de raó e de ses sorors, e dix a Blanquerna estes paraules: Beneít sia Deus qui mà donada fortitudo per la qual he vençuts mos enemics en mon coratge. Anc no vencí batalla tan profitable ni tan agradable. Per los enemics que he vençuts en mon coratge, vençré mos enemics en lo coratge del cavaller a qui longament de temps som estat[3] mortal enemic. Ah làs! E qual batalla es bé ferida ni vençuda, mas ab caritat justicia paciencia humilitat fortitudo ven-

1. A,V, O beneit: P, Obezistz.—2. P, augurs ni deuinars.—3. P, son auutz.

çre[1] e sobrar injuria mala volentat ergull malvestat e engàn? Dementre que lo cavaller deía estes paraules, Blanquerna prés cumiat del cavaller e anà en son viatge.

¶ CAP. 48. *De valor.*

BLANQUERNA anava molt desirós com pugués atrobar loc cuvinent a fer penetencia. Dementre que ell anava enaxí per la forest, atrobà un camí per lo qual venc un juglar a peu molt pobrement vestit; son semblant e sa manera significà pobretat e tristicia de coratge. Blanquerna demanà al juglar per qual raó significava son visatge[2] marriment ni tristicia. Sènyer! dix[3] lo juglar: Jo som vengut de una cort on es estat cavaller un noble baró destes encontrades.[4] En aquella cort cuydava atrobar valor quim fos[5] restaurament a mon pobre vestiment e quim guardonàs dels repreniments que jo he fets longament contra aquells qui son enemics de valor, e per ço car loava aquells qui en est mon mantenen valor; e anc en aquella cort no fuy guardonat per valor ni per negú de sos amadors. Sol per açò som entrat en pensament[6] com faça un novell serventesc en lo qual diga mal de valor e de sos servidors.

2. Bell amic! dix Blanquerna: Enans que vos façats lo servetesc, covè que hajats conexença de valor e de aquells qui son sos servidors, per ço que vostres paraules contenguen veritat. Sènyer! dix lo juglar: Lonc temps ha que jo he conexença de valor, e tots temps la he encercada per diverses terres, e anc no mà ajudat a ma pobretat ni per

1. P, uenser.—2. P, per qual razo demostraua son semblant.—3. P, Seinher *(usual)* so dix.—4. P, daquestas partidas.—5. P, que fos.—6. P, de sos ualedors ni amadors son per aiso intratz en pessament.

ella no pusc exir de servitut[1] dàvols gents. Amic! dix Blanquerna: Si valor fos ço que vos deyts, de necessitat se covengra que ella us valgués; car si nou feés, no fora valor. Mas puría esser que ço que apellats valor, fos desvalor malvestat defalliment.[2] On, si malvestat maldir innorancia desvalor, vos fan anar pobrement, a tort deíts que valor vos haja feta injuria ni falliment.

3. Sènyer! dix lo juglar: Pus tant fort vos fets mantenidor de valor,[3] vull quem digats què es valor. Blanquerna respòs e dix que valor es valença de vertuts contra vicis, e valor es aquella cosa per la qual es utilitat e conservament contra engàn e defalliment. Sots aquesta valor es veritat larguea ensenyament humilitat mesura leyaltat pietat conexença e moltes daltres virtuts, qui son filles de fe esperança caritat justicia prudencia fortitudo temprança, de qui es filla de valor.[4] Dementre que Blanquerna mostrava valor al juglar, un cavaller venc a peu, e portava sa lança en sa mà e sa espasa per son coll. Com fo prop del juglar e Blanquerna, lo juglar dix a Blanquerna que aquell cavaller era lemperador, car ell lo conexía e lavía vist moltes vegades. Lo juglar e Blanquerna feeren reverencia e honor a lemperador, e lemperador amigablement los saludà.

4. Lo juglar demanà a lemperador qual ventura lo faía anar tot sol e a peu per la forest. Lemperador respòs e contà a Blanquerna e al juglar com ell havía seguit un senglar en sa caça, e tant de temps, que ell se partí de sos companyons; e com en un gran boscatge aconseguí lo senglar, ni com lo senglar aucís, son cavall e ell nafrà a mort lo senglar. Com lemperador hac recontada laventura que li era esdevenguda, ell demanà al juglar e a Blanquerna si li pudíen donar alguna cosa que menjàs; car

1. A, suplici.—2. P, maluestatz engan defalimen: V, maluestat y gran deffalliment.—3. P, pueis que tant fort mantenetz ualor.—4. V, de les quals es filla Valor.

molt fortment fam lo destrenyía,[1] car dos jorns eren passats que ell no havía menjat ni begut. Sènyer! dix Blanquerna: Ací prés ha una fontana on podets[2] beure de bella aygua e podets menjar de la herba fresca qui es entorn la fontana. Lemperador respòs dient que no podía beure sens menjar, ni no havía en custuma menjar herba; e per açò creía en breu esser mort si alguna cosa no havía que pogués menjar, la qual cosa hagués acustumada a menjar.

5. Blanquerna menà lemperador a la font; sobre la herba fresca sasigueren[3] tots .iij. prés de la font. Blanquerna trásc .iij. pans que li eren romases; ensems se dinaren e menjaren. Dementre que lemperador menjava, Blanquerna demanà a lemperador qual cosa li profitava pus fortment,[4] o lo pa que menjava o son emperi. Respòs lemperador e dix que en aquell loc més li profitava e li valía[5] lo pa que menjava que son emperi. Blanquerna respòs e dix que pobre es de valor emperi qui no es tan profitable a son senyor com lo pa que menjava. E per açò tu, juglar, dix Blanquerna, pots conèxer què es valor, car tota valor està en tres coses: la una es com les coses terrenals valen a sustentar[6] lo cors, laltra es com valen a guanyar virtuts e mèrits, terça es com totes coses son bones en quant Deus nes servit conegut amat, e vol usar de son poder en ses creatures.

6. Lemperador demanà al juglar e a Blanquerna en quals paraules eren entrats de valor, e ells li recontaren les paraules que deíen de valor adoncs com ab ell sencontraren. E Blanquerna dix a lemperador: Sènyer! Molts nobles fets havets fets moltes de vegades per los quals sots estat amic de valor. On, si havets feta nulla cosa qui sia mal estant contra valor, nous pot re ajudar en est boscatge on havets axí pobre poder com un de nosaltres; mas

1. P car fortment fam lo costrenhia.—2. P, pres daisi a una font on poiretz.—3. P, sezian.—4. P, qual cauza li aprofechaua plus fort.—5. P, mais li tenia de profieg e li ualia mais.—6, P,V, sostenir.

si en la vostra ànima ha noblea de coratge quis concort[1] ab valor, les virtuts damunt dites qui son filles de valor, vos poden ajudar en est boscatge a haver paciencia humilitat, e a haver consolació en la esperança de Deu qui us pot ajudar en aquest loc e en altre.

7. Molt parlaren tots .iij. de valor, e tan longament anaren ensems, tro que esdevengueren en un bell prat environat de molts bells arbres. En lo mig daquell prat fo edificat un bell palau[2] tot entallat e murat de marbre. Al cap del portal eren escrites estes paraules: Aquest palau es de la dona de valor, en lo qual no pot ni deu entrar null home qui sia enemic ni perseguidor de valor.[3] En aquest palau està valor, qui es exillada[4] del mon e de sos amadors e qui son amadors de desvalor. Valor plora e plany tots jorns sos dampnatges, e desira a recobrar sa honor, e espera valedors qui la retornen[5] en lo mon per ço que la honor de Deu sia multiplicada per totes les terres. Desconsolada es valor e multiplicada es malvestat e engàn. En la desonor de valor han dampnatge tots los homens. Si desvalor fos valor, la honor de Deu fora major en lo mon. Espera valor qui la remembre e la am en son coratge e qui planga son dampnatge e desir sa honor.

8. Com lemperador e Blanquerna el juglar hagren lestes les letres, molt foren maravellats de ço que significaven, e tocaren a la porta del palau per ço que entrassen. Una asalta donzella fo a la finestra, e demanà què volíen, ni qual era la condició ni lestament de tots tres. Cascú dix a la donzella son nom e son estament, e digueren que ells volíen entrar en lo palau per ço que veessen valor. La donzella recontà a valor lo nom e lestament de tots tres, e demanàli licencia si volía que entrassen en lo pa-

1. P, si en uostra arma a nobleza de coratge que sacorde.—2. P, en lo mieg loc daquel prat fon bastitz .i. bel palaitz.—3. P, que sia enemics de ualor ni perseguidor.—4. P, ixida: V, bandejada.—5. P, recobren.

lau; mas valor no volc que entrassen lemperador nil juglar, car aquells eren sos enemics e eren daquells qui la perseguíen en lo mon e la faíen estar en aquell boscatge; mas car Blanquerna era son servidor, vulía que entrás e que agradablement fos acullit.

9. Blanquerna entrà tan solament en lo palau, on atrobà valor qui deía aquestes paraules: Creada som valor a significança e a mostrar la valor de mon Creador e de mon Senyor. Deus fa valer plantes besties aus cels estelles .iiij. elements metalls, per ço que home aja valor sobre totes estes coses. E car home not vol haver, val menys que totes aquestes coses ni que nulla altra creatura,[1] per ço que ama desvalor, la qual vol haver cuydantse que sia valor. Honraments e riquees han molts homens en lo mon, en los quals es desvalor; menyspreats e pobres son en lo mon los amics de valor. Molts son los libres on es escrita veritat de la encarnació passió[2] del Fill de Deu, qui val a recreació; mas no valen los libres als infeels, qui han defalliment de mostradors. Molts posseexen los bens de santa Esgleya per ço que puguen[3] en valor. Mas, qui vol exalçar santa Esgleya en valor ni en honor contra desonor e error e infidelitat? Molts son los homens qui volen que Deus haja valor per ço que ells hagen honor; mas pocs son los homens qui amen valor per ço que Deus haja honor. Si anc no fiu injuria ni tort, per que mes feta desonor? Ni si anc desvalor no feu justicia ni guazardó, per que li es feta honor? Dementre que valor deía aquestes paraules e moltes daltres, sos ulls eren en plors e son cor en tristicia e en dolors, e planyía molt fortment son dampnatge.

10. Tro a lendemà matí estec Blanquerna ab valor, aconsolant valor e donantli esperança, dient estes paraules: Forts es Deus sobre tots poders; sa saviea[4] no ha null

---

1. A, ual meyns que nulla altra creatura.—2. P, manca aquest mot.—3. P, que pueion: V, que puixen pujar.—4. P, sobre totz poderoa sauieza.

defalliment; lo mon es sa obra; e per açò covė que venga lo mon a compliment, al qual no venría si desvalor no venía en decayment, e valor no prenía exalçament e no retornava en son honrament. Misericordia de Deu no sublida dels peccadors, ni la justicia de Deu no ha amistat ab los enemics de valor. Totes aquestes consolacions e moltes daltres deía Blanquerna a valor. Ab plors e ab devoció près cumiat Blanquerna de valor, a la qual sotsmès son coratge tots los temps de sa vida; e valor lo mès en sa guarda e en son heretatge.

11. Blanquerna exí del palau, e en son viatge recontà al emperador e al juglar los plors el[1] desconort en que havía atrobada valor, ni quals eren les paraules que valor deía, dementre ques complanyía de sos enemics. Molt cogitaren e pensaren lemperador el juglar en les paraules que Blanquerna deía de valor; e consciencia costrenyía cascú, dels falliments que havíen fets moltes vegades contra valor. Dementre que lemperador considerava en sos falliments, ell demanà a Blanquerna de son estament, e Blanquerna recontà son estament e lestament de Evast e Aloma, ni com anava esser ermità per ço que en son coratge hagués Deu e sa honor, e que fugís al mon enemic de valor.

12. La humilitat de Deu moc pietat paciencia a perdó, e remembrat fo lemperador per la misericordia de Deu; contricció penediment de sos peccats fo en sa ànima, e dix aquestes paraules: Oh foll colpable qui perseguexes valor e encalces les besties salvatges, en perill de mort! e ço qui es desvalor has servit tots los temps de ta vida oppinant[2] que fos valor! A falliment covė satisfacció e a desordenament ordenació; e per açò en aquest loc, en presencia de Blanquerna, fas promessió que tot mon emperi e tot mi[3] sia daquí en avant en servitut de valor, per

1. A, del.—2. P, aesmant.—3. P, e ma persona.

tal que recobre sa possesió en mi e en los altres, la qual ha lonc temps perduda. E per açò covè que sia ordenament en mi e en mon emperi a honrar valor, e que per exempli de mi, a valor sia retut[1] son honrament e retorn enfre nos sens tristicia, alegrament.

13. Dient lemperador estes paraules anaven tots tres per un camí qui desviava Blanquerna de son viatge; e per açò Blanquerna dix a lemperador que a retornar lo covenía en vés les partides en les quals cercava son ermitatge. Dejús un bell arbre, Blanquerna près cumiat de lemperador e del juglar molt amablement, e lemperador dix a Blanquerna aquestes paraules: Blanquerna! dix lemperador: Beneyta sia la hora que jo encontré vos en mon viatge. Dolorós es mon partiment[2] de la vostra agradable persona. A ordenar me covè mon alberc e lalberc de la emperadriu ma muller, e tot lemperi vull ordenar e comenar a homens qui amen valor, per ço que satisfaça a valor segons que he promès. Daquest ordenament vull fer un libre, e aquest juglar e molts daltres vull trametre per lo mon per ço que reconten valor en les corts on es blasmada e que perseguesca e reprena desvalor per tots los locs on es loada. No vull que prenguen re de null home, mas de mi tot sol, per ço que pusquen mills esser loadors[3] de valor. Heretar e nudrir vull mos fills e lexar vull lemperi, e vull ab vos tots temps servir Deu en vostre ermitatge, per tal que pusca en mon coratge haver Deu e valor. Prec vos que preguets Deu per mí, quem perdó e que vostra companyía me do.

1. P, rendut. — 2. P,V, departiment. — 3. P, de mi tant solament per so que puescan esser mieills lauzadors.

¶ CAP. 49. *De consolació.*

EN drecera daquella encontrada on anava Blanquerna, estava un pastor qui guardava gran re de bestiar.[1] Aquell pastor havía un fill de edat de .vij. anys. Per la gran amor quel pastor havía[2] a son fill, lo menà un jorn ab sí. Esdevencse quel pastor sadormí segons que havía acustumat, e linfant se lunyà daquell loc on son pare durmía. Un lop venía al bestiar, e atrobà linfant e près aquell.[3] Als crits que linfant gità com lo lop lo près, se despertà lo pastor e viu que lo lop sen portava[4] son fill. Lo pastor ab sos cans encalçà lo lop; mas ans quel hagués attent, hac lo lop devorat e mort son fill e li hac menjada la corada[5] de son ventre. Com lo pastor fo al loc on atrobà son fill mort, ell se desconsolà e dix estes paraules:

2. Ah làs, mesquí! Perdut has ço gue més amaves· Mort est ton fill; tu est occasió de sa mort, com a força de sa mare lo amenest en est boscatge. En tristicia e en dolor has mesa ta muller tots los jorns de sa vida. Sobre tota desconsolació te cové desconsolar e sobre tots plors te cové plorar. A entristar te cové tan fortment, que en tu jamés consolació ni goig no pusca entrar. Davant ta muller estaràs vergonyós e colpable. Dementre quel pastor deía aquestes paraules, ell abraçava e besava son fill, dient: Fill! On es lo bell semblant quem demostrava ton visatge?[6] ni on es anat lo gran plaer que navía mon coratge? Fill! La tua mort me fa desirar morir. No havía mas tu en mon coratge; daquí en avant, qui serà en mon coratge? Viu

1. P, bestias.—2. P, que auia el pastor.—3. P, e pres lo.—4 P, se residet e vi que lo lop ne portaua.—5. P, lo cor.—6. P, regart.

som e vull murir; angoxosa dolor sostenc com nom sent murir; ma vida es mort en ta mort; no he esperança de conort ni quem sia perdonat lo tort que he de ta mort.

3. Tant eren grans los crits els plants els plors quel pastor gitava, que per aquells crits e per lo ladrament dels cans quis combatíen ab lo lop, Blanquerna dreçà son camí[1] a aquelles veus, de les quals fo molt fortment maravellat.[2] Blanquerna venc en aquell loc on lo pastor plorava e planyía e son fill sovín abraçava e besava. Blanquerna volc consolar lo pastor, mas lo pastor no faía semblant quel veés ni que oís ses paraules, tant era costret de la angoxa e de la dolor[3] que sostenía.

4. Blanquerna viu lo lop qui havía mort la un cà[4] e laltre tenía en terra, e pensà que ajudàs al cà e que auciés lo lop per ço que per la sua mort lo pastor nagués alguna consolació. Blanquerna près una maça quel pastor portava e venc vés lo lop abrivadament e com a home mugut a pietat per la mort del infant. Lo lop volc fugir, mas lo cà lo tenc tant de temps tro que Blanquerna hac mort lo lop, e dix al pastor: Mort es vostre enemic, per la mort del qual la vostra tristicia covè retornar en consolació.

5. Moltes paraules e devotes e de gran consolació dix Blanquerna al pastor, e per re que feés ni digués lo pastor no li volc respondre nis lexava[5] de menar son dol a tot son poder. Molt fo maravellat Blanquerna de la dolor quel pastor menava, e molt nac gran pietat, e pensà que per sobre gran ira e gran tristicia, havía lo pastor perduda sa memoria e no havía de ell conexença ni de ses paraules; e per ço que Blanquerna li pogués donar consolació e conexença[6] de sí mateix e de ses paraules, per la qual conexença lo pogués endur[7] a consolació, començà novella ma-

1. A, manca *son camí*. — 2. P, fo mot merauillatz. — 3. A, de la angoxa dolor. — 4. A, la .j. cha *(passim)*; P, .i. dels cas. — 5. P, no uolc respondre ni laixaua. — 6. P, donar conoixensa. — 7. P, per la qual lo pogues enclinar.

nera qui es segons raó natural, e dix aquestes paraules al pastor:

6. Oh foll caytiu, qui est occasió de la mort de ton fill! Per que no plores ni per que no planys lo dampnatge que has près? Desconexença es en tu, e leugerament te est aconsolat de ço que tant amaves. Mort es ton fill; lo lop ha morta ta muller e ha morts tos cans. Lo pastor amava molt forment sa muller e cuydàs que Blanquerna digués veritat, e pensà que ell no plorás[1] ni feés lo dol que havía emprès. Dementre quel pastor pensava enaxí, ell dix aquestes paraules: Es ver[2] que sia morta ma muller? ni ço que jo fas, es plorar o es consolar? Blanquerna respòs: Vinem, veurás[3] ta muller quel lop ha morta. Lo pastor seguí Blanquerna tro al loc on era lo lop mort: Aquesta es ta muller, dix Blanquerna. Molt fo maravellat lo pastor de les paraules de Blanquerna, e pensà que ell hagués perdut son seny o que lo lop fos sa muller.

7. Com Blanquerna viu que la memoria del pastor començava a revenir e a tornar en sa natura, e lenteniment començava a entendre, Blanquerna retornà lo pastor al loc on jaía son fill mort, e près linfant e començàl a besar e abraçar, e plorà e feu dol segons que son pare faía. Molt se maravellà lo pastor del dol que Blanquerna faía; e on pus se maravellava, pus fortment recobrava la intelligencia[4] que perduda havía. Com lo pastor hac recobrat son seny, ell anà al loc e conec que era lop, e hac goig com no era sa muller; e per aquell goig refrenà e asuavyà en partida sa tristicia. Puxes venc a Blanquerna qui tenía son fill e qui sobre ell plorava. Sènyer! ço dix lo pastor: Per que plorats vos per mon fill? Retetsme mon fill e lexatsme retornar en los plors en que esser sulía. Blanquerna respòs al pastor: Custuma es daquella terra de la qual som vengut, que hom ajuda a plànyer e a plorar lo dampnatge

1. P, e penset se que no plores.—2. P, Es ueritatz.—3. P, Sauai e ueiras.—4. P, lentendement.

del altre;[1] e per açò jo vull vos[2] ajudar a plorar e a plànyer, per ço que gran sia lo plant que vos menets per la mort de vostre fill, com sia cosa que vos hajats gran raó que molt dejats plorar. E si vos volets seguir la custuma de ma terra, jous mostraré art e manera per que vos porets plorar e plànyer per la mort de vostre fill, segons ques cové e segons que vos sots de sa mort colpable. Sènyer! dix lo pastor: Agradables me son vostres paraules, e prec vos quem digats la manera e la custuma de vostra terra per la qual pusca molt plorar e plànyer dementre que mort me sostenga a vida, per ço que pus fortment ne sia[3] turmentable.

8. Blanquerna dix al pastor: Ans que vos puscats saber la manera per la qual puscats gran dol menar, cové que hajats conexença de caritat justicia prudencia fortitudo esperança, e cové quem digats veritat de ço que jo vos demanaré. Sènyer! dix lo pastor: Totes coses apendré e tot ço que sapia vos diré, ab quem mostrets[4] la manera per la qual pusca aver tanta de tristicia e de dolor que mort maucía, sobre la desconsolació quem cové haver de mon fill, Blanquerna dix al pastor que li digués veritat, qual havía més amat, o Deu o son fill. Lo pastor respòs e dix que més damor[5] havía haúda a son fill que a Deu. Blanquerna dix que defalliment es de caritat en home qui ama nulla cosa més que Deu; e justicia es aquella cosa qui poneix aquells qui amen menys Deu que altra cosa: e com vos havíets[6] major amor a vostre fill que a Deu, per açò vos ha punit justicia en la mort de vostre fill, e vol la saviea de Deu que daquí en avant vos amets Deu sobre totes coses, per ço que sia en vos prudencia, per la qual hajats fortitudo contra la ira en que sots, e mortifiquets vostre coratge, e hajats esperança en veer vostre fill qui es en la gloria de Deu.

---

1. P, a plorar e a plainher lautrui dampnatge.—2. P, a uos.—3. P, men sia.—4. P, quem digatz em mostretz.—5. P, respos que maiss damor.—6. P, e quar uos auetz.

9. Lo pastor començà a remembrar e a entendre les paraules que deía Blanquerna, e on pus hi pensava, pus se sentía aleujat de sa tristicia e pus[1] cuydava que sa dolor degués multiplicar. E per açò fo molt maravellat, e dix a Blanquerna estes paraules: On pus fortment remembre vostres paraules, menys sent en mi de tristicia e més me sent consolat. On es la tristicia que vos per les vostres paraules volets en mi multiplicar? Blanquerna respòs e demanà al pastor que li digués veritat: ans que son fill fos mort, qual amava més, o goig o tristicia? Lo pastor respòs e dix que més amava goig. Blanquerna dix: Si ara que vostre fill es mort amats més tristicia que goig, doncs mort es dona de goig e de tristicia, segons que vos amats. On, com mort vos sia estada tan noable, no li devets donar tanta de senyoría queus faça més desirar tristicia que paciencia alegrança; ans cové que siats contra mort pus fortment ara com vos ha mort vostre fill, que dabans com vostre fill era viu.

10. Blanquerna! dix lo pastor: Com poría[2] esser contra mort qui mà mort mon fill e qui mi no vol auciure? Blanquerna respòs: Ab paciencia consolació, havent goig de tot ço que fa la justicia de Deu, e havent alegrança en coratge on sia fortitudo contra tristicia, e haver[3] goig de haver prudencia e utilitat reebent damnatge daquestes coses terrenals, es hom contra mort corporal e contra mort esperitual, e concordas hom ab vida celestial qui per tots temps es perdurable.

11. Longues seríen a recontar les paraules que Blanquerna dix al pastor per ço quel consolàs; e per la art e la manera que Blanquerna près, trasc lo pastor de tristicia e aduixlo en consolació e en goig, lo qual goig hac lo pastor dient estes paraules: Alegrada es la mia ànima daquí en avant en conexença de son creador e en haver les virtuts

1. A, e que.—2. P, e com poiria.—3. A,P, e auer: e havent(?).

que haver no sulía ni de que no sabía usar. Exit es mon fill de gran perill e es ab son Senyor en sa gloria. La mia volentat sia tots temps sostmesa a obeír lo voler del meu Senyor Deus. Com lo pastor hac dites aquestes paraules e moltes daltres, ell près son fill e besàl e posàl en son coll, e beneí e loà Deu dient que més era lo profit que havía per sa mort, usant per sa mort de les virtuts damunt dites, que no era lo damnatge que havía reebut per la mort de son fill. Blanquerna e lo pastor prengueren cumiat agradablement, e Blanquerna pregà lo pastor que Deus fos tots temps en son remembrament, e consolació e paciencia fos en sa volentat tots los jorns de sa vida. Lo pastor promès a Blanquerna que hauría consolació e paciencia, mas en pensament era com pogués consolar sa muller de la mort de son fill que sobre totes coses amava.

12. Blanquerna aconsellà lo pastor com degués consolar[1] sa muller segons la manera que ell lavía consolat; e dix al pastor que com diría a sa muller la mort de son fill, que li digués ensems la mort de un frare de sa muller lo qual sa muller molt amava, e que enaprés vengués son frare a consolar sa sor,[2] en la vida del qual hauría enaxí consolació, com ell hac com entès quel lop no era sa muller.

1. P, confortar (*passim, per* consolar).—2. P, seror.

¶ Cap. 50. *De fortitudo.*[1]

En la forest per on anava Blanquerna havía un castell molt forts lo qual era de un cavaller, lo qual per la força del castell e car era forts de persona e sabía molt de fet darmes, era molt ergullós e faía moltes de injuries a tots aquells qui estaven en torn sa encontrada. Un jorn sesdevenc quel cavaller tot sol en son cavall, guarnit daquelles armes que havía acustumades a portar, feu asalt en un castell qui era de una dona que havía molt bella filla. Ventura fo que lo cavaller atrobà la donzella fora les portes del castell ab daltres donzelles, e près aquella, en lo coll de son cavalll la posà a força de la donzella e de totes les altres, e entràsen ab ella en lo gran boscatge. Gran fo lo sò e lencalç[2] qui fo fet al cavaller per ço que li tolguessen la donzella. Dementre que lo cavaller la sen portava, la donzella plorava e cridava molt fortment. Un escuder qui seguía lo cavaller, atès[3] lo cavaller e combatés ab ell, e lo cavaller nafrà e enderrocà lescuder e aucísli son cavall, e tenc sa via ab la donzella en vers son castell.

2. Segons que ventura menava Blanquerna per un loc e per altre per la forest, esdevencse que lo cavaller e Blanquerna sencontraren. La donzella plorava e cridava, e pregà Blanquerna que li ajudàs; mas Blanquerna considerà que son poder corporal era frèvol contra lo poder del cavaller, e per açò cogità com ajudàs a la donzella ab fortitudo caritat qui son forces esperituals, e per açò dix al cavaller est exempli:

1. A, De fortitudo caritat. — 2. P, lo crit e lencausament. 3. P, e .i escudier que seguia lo cauailier acosseguet.

3. Segons que es recontat, sesdevenc que un home molt savi en philosophía e en teología e en altres sciencies, hac devoció danar preycar als sarraíns[1] veritat de la santa fe catòlica, per tal que destruís la error dels sarraíns e que lo nom de Deu hi fos adorat e beneít segons que es enfre nos. Lo sant hom anà en terra de sarraíns, e preycava e demostrava veritat de nostra ley e destruía la ley de Mafumet aytant com pudía. Fama fo per tota aquella terra de ço que ell faía. Lo rey sarraí feu fer manament a aquell sant crestià que exís de tota sa terra, car si nou faía ell sería liurat a mort. Lo sant home no obeí al manament corporal, car caritat e força eren en son coratge que li faíen menysprear la mort corporal. Molt fo lo rey indignat contra ell e feulo venir davant sí e dixli aquestes paraules:

4. Oh foll crestià qui has menyspreat mon manament e la força de ma senyoría! E no veus tu que jo he tant de poder que pusc tu turmentar e liurar a mort? On es lo teu poder per lo qual has menyspreada ma força e ma senyoría? Sènyer! dix lo crestià: Veritat es quel vostre poder corporal pot vençre e sobrar lo meu cors; mas la força de mon coratge no pot esser vençuda per la força de vostre coratge ni per la força qui es en tots los coratges dels homens de vostra terra. E car força de coratge es pus noble e major que força corporal, per açò caritat qui es en mon coratge, ama tant fortment la força de mon coratge, quem fa menysprear tota la força corporal que vos havets en vostra persona e en vostre regne; e per açò la força e la caritat de mon coratge vos té aparellat[2] com se combata ab tots los poders de vostra ànima e de totes les ànimes qui son en vostre senyoratge.

5. Molt fo lo rey maravellat de les paraules que oía, e demanà al crestià qui era occasió de son coratge per la

1. A, sserrayns *(passim)*.—2. V, estan aparellades.

qual arremía[1] totes les forçes e totes les caritats qui eren en les ànimes dels homens de sa terra. Sènyer! dix lo crestià: Tant es gran cosa la encarnació del Fill de Deu e la passió que sostenc per salvar nosaltres, e tant es forts cosa veritat contra falsetat, que per açò som ab tanta de caritat e de fortitudo en mon coratge, que en tota vostra terra ni enfre tots los homens que vos havets, no es caritat fortitudo qui pogués per raons contrastar a la mia. E açò es per ço car tots vosaltres sots en error e no havets devoció en la encarnació e passió de nostre Senyor Deus Jesu Christ.

6. Lo rey sarraí fo molt irat contra lo crestià, e feu manament per tota sa terra que venguessen tots los pus savis homens e aquells qui més haguessen de caritat, e que vencessen al crestià la fortitudo caritat de son coratge, e puxes que son cors feessen a mala mort murir. Tuyt foren ajustats contra lo crestià, e lo crestià los vencé els sobrà tots de força esperitual e de caritat; e dix al rey que injuria faría als cors sil tullía a lànima, qui ha major virtut en força caritat que totes les ànimes dels seus homens, e injuria faría a lànima si no la guardonava de sos mèrits.

7. Com Blanquerna hac dit al cavaller lexempli damunt dit, ell feu al cavaller aquesta demanda: Sènyer! dix Blanquerna: Qual vos es semblant que sia pus forts e pus noble poder,[2] o la força de coratge qui vencé e apoderà tants de altres coratges, o la força corporal quel rey sarraí havía major quel crestià? Lo cavaller respòs e dix que la força[3] de coratge es la millor força qui sia en home. Sènyer! dix Blanquerna: Aytant com la força es major e pus noble, daytant deu més esser amada per caritat. Bé veets vos que la mia força corporal ni la força de la donzella que vos portats, no han força contra la força de vostre

1. P, el arramia.—2. P, e plus noble de poder.—3. P, e dix aquela forsa.

cavall e de vostres armes e de vostra persona; e per açò vejats on ha més de força, o en vostre coratge o en vostre cavall e armes e persona; car si vostre coratge es pus forts contra malvestat e injuria e lucxuria que vostra persona ni vostres armes ni vostre cavall, vos retornarets la donzella al loc on la havets presa e no enclinarets vostre coratge a malvestat ni a falliment; e enaxí com Deus ha donada força al vostre cors, haurets per virtut de Deu força en noble coratge, per lo qual haurets caritat a tots bons fets on sia leyaltat e cortesía, ensenyament e humilitat.

8. Molt considerà lo cavaller en les paraules que deía Blanquerna, e no volc que mal ensenyament ni vilanía vencés ni sobràs son coratge, ab lo qual havía vençuts e sobrats moltes vegades molts cavallers en asalts e en batalles; e per açò lo cavaller dix a Blanquerna estes paraules: Anc no fuy vençut ni sobrat per null home. On, si jo no obeía a vostres paraules, viltat e vilanía vençríen mon coratge, lo qual coratge es a mi molt amable, car per sa força som estat sobrer tots temps a mos enemics. No es vençut mon coratge per les vostres paraules, ans venç e apodera en mi la malvestat e la vilanía que hi sulía esser. Veus la donzella: prec vos que la retornets al castell de sa mare. Jo he nafrat a mort un escuder del castell, e per açò segurament no poría retornar la donzella en aquelles encontrades. E ab aquestes paraules lo cavaller se partí agradablement de la donzella e de Blanquerna.

¶ CAP. 51. *De temptació.*

MOLT desplac a Blanquerna com havía a exir de son camí per acompanyar la donzella que lo caváller li havía comenada; mas caritat fortitudo lo feeren anar ab la donzella en vés les partides del castell. Dementre que Blanquerna anava ab la donzella, Blanquerna sentí temptar son coratge de carnal delit per la gran bellea de la donzella e per la soliditat[1] en la qual era ab ella en lo boscatge; mas encontinent que Blanquerna sentí la temptació, remembrà la metgía per la qual hom mortifica tota temptació, ço es a saber, Deu e la sua passió e la celestial gloria e les infernals penes; e gitàs a oració, e demanà ajuda a les .vij. virtuts qui eren en sa companyía, e remembrà la viltat e la sutzetat[2] qui es en la obra de luxuria, e desirà haver la noble obra qui es en les virtuts com sajuden contra los vicis.

2. Moltes vegades hac Blanquerna temptació de luxuria dementre que anava ab la donzella, e encontinent se donava a oració, segons que damunt es dit, e mortificava la temptació. Per esperit maligne sesdevenc que la donzella hac temptació de peccar ab Blanquerna; e car no havía la manera de Blanquerna contra temptació, dix aquestes paraules: Sènyer! dix la donzella: En vostre poder so e vostres paraules man deliurada de les mans del cavaller. Altre guardó nous pusc fer mas daytant queus podets pleuir de ma persona a tot vostre plaer.

3. Blanquerna sentí en sí multiplicar la temptació per les paraules que la donzella deía,[3] e retornà remembrar

1. P, soletat.—2. P, la uilltat e lentacament.—3. P, per las paraulas de la donzella que dizia.

Deu e les virtuts, segons que havía acustumat. Dementre que Blanquerna considerava en fortitudo e en nobilitat [1] de coratge, per lum e espiració de divinal saviea, remembrà e entès com Deus desemparava molts peccadors per ço que fossen occasió com homens justs ne poguessen multiplicar lurs virtuts; e per açò Blanquerna apercebé que desemparada era la donzella de la gracia de Deu, per ço que Blanquerna nagués major occasió, e com ne fos pus forts contra temptació e luxuria, per tal que per major fortitudo hagués major mèrit. E·per açò Blanquerna sagenollà e adorà e beneí Deu qui li donava tantes de maneres per les quals pogués molt exalçar ses virtuts. Dementre que Blanquerna adorava e beneía Deu, per divinal virtut venc en volentat a Blanquerna com adoctrinàs la donzella contra temptació totes les vegades que fos temptada de lucxuria o daltre peccat.

4. Donzella! dix Blanquerna: Natura es de enteniment que fa molt amar o airar ço qui es molt membrat; e per açò totes les vegades que hom ha temptació de fer peccat alcú, [2] deu hom molt membrar la viltat e la sutzetat [3] del peccat e los dans quis seguexen per lo peccat; car aytant com hom més membra en esta manera, daytant lenteniment pus fortment fa a la volentat desamar lo peccat. Altra manera hi ha de mortificar temptació, ço es a saber, que hom remembre Deu e sa bonea granea poder saviea amor perfecció justicia, ni com ha feta gran amor a home, ni com li té gran gloria aparellada, ni com es noble cosa [4] usar de fe esperança caritat justicia prudencia fortitudo temprança. La terça manera es com hom deu [5] oblidar lo peccat e totes les circumstancies dell com es temptat; car per oblidar lo peccat es mortificada la volentat a amar lo peccat; e per açò deu hom membrar altres coses. Per aquestes .iij. maneres damunt dites pot hom mortificar tota temp-

1. P, nobleza.—2. P, de far alcun peccat.—3. P, lageza.—4. P, gran cauza.—5. P, es en qual manieira deu hom.

tació. La donzella conec que Blanquerna li deía aquelles paraules per ço car havía conegut ço de que era temptada, e loà e beneí Deu[1] qui tanta de virtut havía donada a Blanquerna contra temptació; e tota hora que li venía temptació de Blanquerna, usava de la doctrina que Blanquerna li havía donada; per la qual doctrina mortificava la temptació e acustumava la ànima a usar de vertuts.

5. Longament anaren Blanquerna e la donzella per lo boscatge, e tant anaren, que la donzella fo ujada[2] danar, e volc reposar sots un arbre, a la ombra del qual sadurmí. Dementre que la donzella durmía, Blanquerna estava en oració e contemplava en la divinal benedicció. Estant Blanquerna en oració, ell oí[3] una veu qui planyía e plorava e donava semblant de gran tristicia[4] e desconsolació. Blanquerna anà en vés aquella veu[5] e atrobà lescuder quel cavaller havía nafrat, lo qual escuder sen tornava[6] molt fortment desconsolat.

6. Bell amic! dix Blanquerna: Què havets? ni qual cosa puría restaurar vostre damnatge per ço que vos fóssets consolat? Sènyer! dix lescuder: Desconsolat som e irat com no pusc complir ço per que som tramès. Lescuder recontà a Blanquerna com seguía lo cavaller per ço que li tolgués la donzella, ni com lo cavaller lavía nafrat e sen havía menada la donzella. Bell amic! dix Blanquerna: Raó vol que vos dejats esser consolat, pus havets fet vostre poder; car aytant de grat ne devets haver, com si havíets cobrada la donzella. Sènyer! dix lescuder: Natura es de caritat que nos consol null home per fer son poder, si doncs no dona perfecció a ço que desira; e car jo desir servir la dona qui mà nudrit, e per mi no es vengut a compliment son desirer, per açò en la sua desconsolació covè que jo sia desconsolat, jassía que jo haja fet[7] mon poder.

1. P, e lauzaua e benezia dieu.—2. P, fon enoiada —3. A, ohij.— 4. A, de tristicia gran.—5. P, anet ues la uotz —6. A, se retorna.— 7. P, que naja fag.

7. Molt fortment considerà Blanquerna en les paraules del escuder qui significaven[1] gran perfecció de caritat fortitudo, e per ço que considerava, remembrava com per defalliment de caritat se teníen per escusats alcuns homens qui volíen examplar la fe catòlica, en quant hi faíen lur poder e no podíen adur[2] a compliment ço que tant desiraven; per lo qual defalliment de compliment, devíen esser desconsolats en la desonor que Deus pren per aquells qui nol conexen e per aquells qui nol honren segons quel conexen. Dementre que Blanquerna havía aytals cogitacions,[3] ell dix al donzell: Bell amic! Veusla sots aquell arbre, la donzella que vos demanats; e car havets perfeta caritat, Deus vol que sia complit vostre coratge e que hajats mèrit de ço que havets treballat. Lescuder anà a larbre e atrobà la donzella qui durmía, la qual despertà[4] e ab la qual sen retornà al castell, e de Blanquerna prengueren cumiat molt amablement.

8. Blanquerna retornà en son viatge e anava molt angoxós com pogués atrobar loc on pogués servir Deu segons que desirava. Dos dies anà Blanquerna per lo boscatge, que no atrobà nulla cosa que pogués menjar. Al terç jorn ell fo molt fortment[5] destret per fam; e on pus fortment la fam[6] lo destrenyía, pus fortment sesperava es confiava en Deu, que li ajudàs contra la fam e contra la temptació que havía, per la qual lo demoni lo volía fer peccar contra esperança paciencia, ab desesperança impaciencia. Dementre que Blanquerna contrastava a la fam e a la temptació ab les virtuts aytant com pudía, prudencia volc ajudar a son servidor e inluminà los ulls mentals de Blanquerna,[7] considerant Blanquerna que gran afecció e exaltament doració fortifica lo cors[8] per influencia de

1. A, signifiquen: P, significauant.—2. P, far uenir.—3. P, consideracions —4. P, reixidet.—5. P, mot fort.—6. P, lo fam.—7. P, de la pensa de blanquerna.—8. P, e gran exalsament de oracio fortifican lo cors.

devoció. Com Blanquerna considerà enaxí, adoncs sesforçà[1] de tots sos poders a pregar contemplar Deu e a usar de ses virtuts en fruír Deu, e per la virtut de Deu e per la natura del enteniment qui entès Deu e la volentat qui lamà, los ulls de Blanquerna foren en plors e son cor en devoció e en caritat; e tan altament fo rabit[2] Blanquerna en sa oració, que no sentí fam ni set[3] ni passió, ans fo en molt gran[4] benanança son cors, qui près virtut e força per la oració. Enaxí adorava e anava Blanquerna per aquella forest, sens que no menjava ni bevía;[5] e tota hora que havía fam, adorava Deu segons que damunt es dit, e Deus li trametía virtut e força per la qual era sa ànima en devoció e son cors en sustentació e en força.[6]

¶ Cap. 52. *De penitencia.*

Blanquerna anava per lo boscatge remembrant e amant son Creador e son Deu, cantant: *Gloria in excelsis Deo.* Dementre que anava enaxí, ell trobà una carrera per la qual anà tro que fo hora nona, que atrobà un escuder qui venía per un altre camí, molt plorós e demostrava en son semblant senyal de tristicia. Blanquerna demanà a lescuder per que plorava. Lescuder respòs: Sènyer! Jo plor per ço car un senyor ab qui estava, lo qual ha nom Narpàn, mà tolt mon loguer, e som me partit dell per ço car nol pusc servir a sa guisa, car tant es enujós e desordenat en ses custumes, que null home no pot soferre[7] son mal estatge.

2. Bell amic! dix Blanquerna: On està aqueix senyor

1. P, Can blanquerna consideraua enaixí adonc sesforsaua.—2. P, raubitz.—3. P, ni fam ni set.—4. P, fon en gran.—5. P, ni no beuia.—6. P, en forsa e en sustentacio.—7. P, sofrir.

Narpàn que vos deíts? Sènyer! respòs lescuder: Ell està prés dací, en una abadía. En aquell monestir ha fet alberc e es vengut en aquell loc per fer penetencia; mas la penetencia en que ell està es semblant a la penetencia del lop. Blanquerna demanà a lescuder qual fo la penetencia del lop. Sènyer! dix lescuder: En un temps sesdevenc que lo lop entrà en un corral on havía moltes ovelles,[1] e aucís e devorà aquelles. Lendemà matí, com lo senyor de les ovelles entrà en lo corral e atrobà mortes les ovelles, hac molt gran ira contra lo pastor qui no havía guardat lo corral[2] aquella nit, e aucís lo pastor; e com lac mort, ell planyé[3] la mort del pastor e de les ovelles. Lo lop qui viu la mort del pastor e oí lo dol quel pagès menava,[4] hac contricció de cor, e dix que cosa cuvinent era que feés penitencia del dan que havía donat al pagès e de la occasió en la qual era de la mort del pastor; e en una vinya on havía molts raíms, la qual era del pagès a qui[5] havía mortes les ovelles, ell anà fer penitencia menjant tots jorns dels raíms a tota sa volentat. On, en semblant manera fa penitencia lo senyor ab qui he estat longament; car ell ha estat home peccador en lo mon, e ha morts homens, e ha fets molts peccats, e es vengut en aquell monestir on menuga[6] e beu e jau a sa volentat, e viu en gran benanança de la qual han mal exempli tots los monges daquell monestir, e molts dells nan enveja.

3. Amic! dix Blanquerna: Es vos semblant que si jo anava al monestir e estava un temps ab Narpàn, sil puría convertir a bon estament? Lescuder respòs: Si vos estats ab ell, a vos pendrà enaxí com près al papagay. Blanquerna lo pregà que li digués[7] lexempli del papagay. Sènyer! ço dix lescuder: En una terra sesdevenc que dues bugíes posaren lenya sobre una luerna, e cuydavense que fos foc,

1. P, intret en .i. pargue on auia motas fedas.—2. P, parregue.—3. P, plainhia.—4. P, fazia.—5. P, al qual.—6. P, en aquest monestier on manja.—7. P, que ill dixes.

e bufaven en la lenya per ço quel foc sencenés.[1] Un papagay estava en un arbre e deía a les bugíes[2] que no era la luerna foc, e les bugíes no escoltaven ses paraules. Un corp deía al papagay que no volgués treballar en correcció daquells qui no reeben doctrina. Lo papagay avallà del arbre e mèsse enfre les bugíes per ço que loíssen, e la una daquelles près e aucís lo papagay. Enaxí pendrà a vos si volets corregir aquell qui no reeb correcció; car en los seus vicis serets corrumput contra alcuns bons nudriments, sils havets.

4. Blanquerna dix: Jom confiy en lo consell que la volp dix al senglar. Lescuder pregà Blanquerna que li recontàs aquell exempli. Blanquerna dix: Una volp anava per un boscatge e atrobà un senglar qui esperava un leó ab lo qual se volía combatre. La volp demanà al senglar qui[3] esperava, e lo senglar li recontà son coratge. La volp dix al senglar que ell no havía mas dues dents ab que pogués combatre lo leó, e que lo leó havía moltes dents e moltes ungles contra lo senglar; e per açò era semblant quel leó hagués lo millor de la batalla. Lo leó venc e combatés ab lo senglar, e aucís e devorà aquell, per ço car havía senyoría darmes. On, per semblant manera jo he senyoría darmes contra Narpàn, car jo combatré aquell ab la ajuda de les divinals virtuts e de les virtuts creades, e ell no porà combatre mi mas ab vicis tan solament, los quals vicis no han poder contra Deu ni virtuts.

5. Com lescuder hac oít lexempli, ell se partí de Blanquerna e tenc son camí. Blanquerna considerà en lo perill qui pudía esdevenir en lo monestir per lo mal exempli de Narpàn qui falsament hi faía penitencia; e caritat esperança feeren lanar al monestir, on atrobà Narpàn, de qui lescuder li havía parlat. Amic! dix Narpàn: On venits?[4] ni volríets estar un any o pus ab senyor? Sènyer! dix

1. P, quel fuoc sescomprezes.—2. P, a las simias: V, a les monetes. —3. P, que.—4. P, don uenetz.

Blanquerna: Jo isc daquesta selva e vaig cercant mon prou, e estaría ab senyor on me pugués mellorar e que ell per mi prengués mellorament. On, pus vos havets demanat de mon estament, prec vos quem digats lestament segons lo qual vos estats en est monestir.

6. Narpàn respòs a Blanquerna: Jo estic en est monestir per fer penitencia dels peccats que he fets en lo mon, al qual som fuyt.[1] Un escuder ses partit de mi, e per açò es me mester un altre escuder. On, si vos volets estar ab mi, jo satisfaré a vostre treball en tal manera que vos ne serets pagat. Sènyer! dix Blanquerna: Si vos fets penetencia e jo servesc vos, segueixse que jo faça penetencia; e per açò jo estaré ab vos un any, sots tal forma e condició, que vos façats penetencia. Narpàn e Blanquerna se covengren de lurs empreniments, e Blanquerna serví Narpàn .viij. jorns segons la volentat de Narpàn, per ço que Narpàn lo concebés damor en son coratge e que mills lo creegués, e encara per ço que Blanquerna conegués les custumes de Narpàn.

7. Al .viij. jorn Narpàn dix a Blanquerna que auciés una oca daquelles que tenía en past e que la adobàs a dinar.[2] Blanquerna entrà en la casa on estaven les oques ab gran re de gallines e de capons, e atrobà la volp[3] qui era entrada en aquella casa. Blanquerna aucís la volp e escorxà aquella,[4] sal la coa, e mèsla en ast; e com Narpàn fo a la taula, Blanquerna aportà en un tallador la volp davant Narpàn. Molt fo maravellat Narpàn, e demanà a Blanquerna per que no aportava la oca e aportava la volp, la qual era horrible cosa a menjar e a veer. Sènyer! dix Blanquerna: Les oques ni les gallines no han tan mortal enemic com es la volp; e car vos amats oques e gallines, cové que mengets lur enemic. Molt fo despagat[5] Narpàn contra Blanquerna, e moltes de vilaníes li dix, per ço car li con-

1. P, als quals soi fugitz.—2. P, al disnar.—3. A, la uolch —4. P, e escorguet la.—5, P, fon iratz.

sellava que menjàs la volp e no havía aparellada la oca. Sènyer! dix Blanquerna: Enaxí com la volp es contra les oques e les gallines, enaxí oques e gallines e capons e grasses escudelles, son contra penetencia; e car jom som[1] obligat a vos a servir segons forma de penetencia, si menjats la volp contra los delits els delicats menjars que desirats menjar, farets penetencia.

8. Tot aquell dia passà Narpàn que no menjà carn, e fo molt irat contra Blanquerna. A la nit, com volc entrar en son lit, Blanquerna hac posada la cocera dejús lo matalaf, e lo matalaf dejús lo saclit,[2] e les flaçades foren dejús los lençols el cobertor.[3] Narpàn dix a Blanquerna per que no havía fet lo lit segons que havía acustumat. Blanquerna respòs que aquell lit era fet segons obra de penetencia, e que en altra manera no sabría fer lit de penetencia. Narpàn era home pererós, e no volc fer lo lit segons que lo lit era acustumat de fer. Narpàn esperà que Blanquerna sagenollàs el descalçàs, segons que havía acustumat de fer; mas Blanquerna li dix que humilitat era amiga de tots aquells qui faíen penitencia. Aquella nit jac Narpàn en lo lit que havía contrafet Blanquerna e no poc durmir, e considerà molt en los falliments que havía fets en lo mon e en les paraules que havía dites Blanquerna.

9. A la mija nit, com los monjos se levaren a matines e Blanquerna oí lesquella, ell cridà Narpàn e dixli ques levàs a oració, car hora era. Narpàn li dix que no era acustumat de levar a aytal hora. Blanquerna volc ques levàs a totes passades,[4] e levàli los draps desús, e primerament li donà un escapolari qui era de drap gros e aspre,[5] lo qual Narpàn portava sobre la gonella. Narpàn per ço que hac considerat la nit e car contricció se començà a acostar[6] a son coratge, obeí[7] a Blanquerna e vestí a sa carn aquell

1. P, ieu son.—2. P, e lo matalas dejus la paillassa —3. P, dejus los lansols.—4. P, en totas manieiras. —5. A, e de aspre.—6. P, se comenset apropiar.—7. A, ell obehi.

hàbit qui era de pel[1] de boc, e enaprés Blanquerna li donà la gonella qui era de blanc de Narbona, e puis donàli la camisa qui era de prim drap de lí, e vestíla sobre la gonella.

10. Com Narpàn fo levat e vestit, Blanquerna sen anà ab ell a lesgleya per estar en contemplació e en oració; mas Narpàn dix a Blanquerna que molt gran vergonya havía que labat els monges lo veessen enaxí vestit. Blanquerna respòs que vergonya fortitudo se convenien[2] ab penitencia, e que Deus havía benauyrats aquells qui hauríen paciencia humilitat en esser escarnits e represes per fer obres de penetencia.

11. Tota hora foren Narpàn e Blanquerna en lesgleya tro al dia, quels monges hagren volentat de entrar en capítol e que aprés la satisfacció e les disciplines diguessen la missa, la qual pus dignament es dita per la satisfacció del capítol. Com los monjos entraren en lo capítol e lo senyor abat demanà a Narpàn com anava[3] tan estranyament vestit ni com sera levat tan matí, Narpàn respòs que enaxí lavía vestit son escuder e quel havía despertat[4] e que ell volía daquí en avant esser obedient a Blanquerna en tot ço que Blanquerna li consellàs. Blanquerna dix a labat que ell volía dir en lo capítol alcunes paraules de Narpàn en presencia de tot lo covent. Labat e Narpàn e Blanquerna entraren en lo capítol, e tots los monges hagren maravella dels vestiments de Narpàn.

12. Com tuyt foren en lo capítol, Blanquerna se levà en peus e dix aquestes paraules: A penetencia se covenen .iij. coses: contricció de cor e confessió de boca e satisfacció dels falliments que hom ha fets. A contricció cové plorar e penedir e remembrar e airar los peccats que hom ha fets, e cové que hom se confiy en la misericordia de Deu e que tema e am la justicia de Deu. A confessió se

1. pell(?).—2. P, sacordauan.—3. P, per que anaua.—4. P, reszidat.

covė[1] que hom confés sos peccats e que noy vulla tornar null temps. A satisfacció covė que hom reta ço que té de tort, e que hom do aflicció a son cors de vigilies oracions aspres viandes aspre lit aspres vestiments e humils, e les altres coses semblants a aquestes. On, com aquestes tres coses damunt dites se covenguen ab penetencia, e carta e empreniment sia enfre mi e Narpàn com jol pusca servir segons penetencia, per açò en presencia de tuyt demàn a Narpàn quem sia conservada la condició qui es enfre mi e Narpàn.

13. Com Blanquerna hac fenides ses paraules, Narpàn dix en presencia de tuyt que ell havía estat abcegat longament e havía innorades les condicions quis covenen a penitencia, e que Deus li havía tramés Blanquerna qui li havía inluminats los ulls de sa ànima, e que daquí en avant tots los temps de sa vida volía servir Deu e fer penetencia en totes aquelles maneres qui a Blanquerna fossen plaents ni agradables. Labat e tots los monges loaren Deu e beneíren, per ço car demostrava sa virtut en les paraules de Narpàn e de Blanquerna.

14. Narpàn e Blanquerna foren per cabal[2] en la cambra de Narpàn. Blanquerna no sublidà de son viatge e desirà anar cercar son ermitatge, e per açò dix a Narpàn son coratge ni com ell lo pregava quel solvés de la promessió a la qual sera ubligat destar un any; e pus[3] Narpàn havía conegut son falliment, que li retés sa carta e que li solvés sos covinents.[4] Molt desplac a Narpàn com entès que Blanquerna se volc partir dell, e ab devoció e contricció de cor, en plorant, dix a Blanquerna aquestes paraules:

15. Inluminat so per divinal espiració, mugut som a devoció de contricció confessió satisfacció. Sim volen recobrar mos malvats nudriments, qui majudarà? si romanc

1. P, es mestier.—2. P, foron tug sol.—3. P, e pueis que —4. P, e que lo solues de sos couenens.

sens maestre, quim nudrirà a amar servir honrar Deu qui es digne de tan gran honor e al qual jo som tan colpable? A justicia demàn quem sia conservada la covinença qui mes estada promesa. Si jo obeesc a mon maestre, per que mon maestre me serà enemic en lo meu departiment del seu? Companyó e servidor vull esser de Blanquerna, e no senyor segons que era emprès. Ab mon senyor e mon maestre Blanquerna, iría en son ermitatge; mas a estar me covè en est monestir per satisfer al senyor abat e a tot lo covent qui longament man servit. A donar me covè bon exempli, e en lo meu melloramant deu haver alcún profit aquest monestir.

16. Tant foren[1] devotes e raonables les paraules de Narpàn e tant les deía piadosament, que Blanquerna ne fo mugut a devoció e a plor, e hac contricció e pensament; e per açò cogità com estegués tot aquell any ab Narpàn per ço quel conservàs en son bon estament e que amdós fossen bon exempli a tots los monges daquell covent. En aquell dia confermà Blanquerna a Narpàn la promessió que li havía feta, e amdós emprengueren com fossen vestits a la carn de cilici, e com fossen companyons per tot aquell any en aquell monestir, donant gloria e laor de Deu, faent penetencia. Molt plac a Narpàn e a labat e a tot lo covent com Blanquerna revocà son departiment.

1. P, eran.

¶ Cap. 53. *De perseverança.*

Tot aquell any perseveraren e foren ensems Blanquerna e Narpàn en fer penetencia; e Blanquerna cantava ab los monges en lesgleya antífenes proses ymnes responses, e esponía als monges les Escriptures. Molt desirà labat e tots los monges que Blanquerna fos monge, e quels mostràs gramàtica e teología e les altres sciencies que sabía; mas Blanquerna sescusava a esser monge per ço car volía perseverar en la volentat en que era, desirant vida ermitana.

2. En una festa sesdevenc que labat volc preycar; mas dubtà a preycar per ço car no sabía parlar latí ni espondre[1] les Escriptures, e hac vergonya de Blanquerna per ço car sabía que ell conexería[2] los falliments de ses paraules. On, com labat e tot lo covent foren en lo capítol, e Blanquerna e Narpàn entraren en lo capítol per oír labat qui devía preycar; mas ans que labat digués negunes paraules, venc lostaler en lo capítol e dix a labat que gran re de cavallers e daltres homens eren venguts per honrar la festa e preposaven menjar aquell dia en lo monestir. Labat manà quels fos adobat[3] de menjar molt bé, e que a lurs besties donàs hom civada e tot ço haguessen quils fos mester,[4] car enaxí era custuma daquell monestir. Com labat hac dites aquestes paraules, ell dix a Blanquerna aquestes paraules: En volentat era que preycàs; mas car he innorancia de saber, no atrob la mia ànima aparellada com pusca preycar segons la honor del sant de qui vuy fem festa. E per açò he molt gran desirer que vos,

1. P, declarar.—2. P, conoixia.—3. P, comandet que lur fos aparellat.—4. P, e aguesson tot so que lur fos necessari.

Blanquerna, fóssets monge e que preycàssets a nosaltres e a tots aquells qui venen en aquest monestir a les festes; car si nos havem en custuma de satisfer al cors de viandes corporals per almoyna, injuria fem a la ànima com no li satisfem de viandes esperituals per sermons e per paraules de Deu.

3. Blanquerna respòs a labat dient que perseverança era virtut on era demostrada la perfecció de les altres virtuts, car sens perfecció de virtuts no pot esser perseverança virtut; e car jo som sotsmès a esser servidor de virtuts, per açò cové que servesca perseverança en la qual les virtuts demostren lurs obres. On, si lexava lo prepòsit per lo qual som partit de ma terra e mudava altra volentat, faría injuria a caritat fortitudo e a les altres virtuts; e per açò prec lo senyor abat e tot lo covent que majats per escusat.

4. Blanquerna! dix labat: Una vegada sesdevenc que un ermità entrava en una ciutat. Lo rey daquella ciutat fo mort, e era en custuma que lo primer home estrany qui entrava en aquella ciutat al terç dia de la mort del rey, que aquell fos rey. Per ordenament de Deu sesdevenc que aquell ermità entrà en aquella ciutat, e fo fet rey; mas lermità contrastà a la elecció per ço car volía perseverar en vida ermitana. Questió fo enfre los elegedors quil hagren elet a rey, si ell pudía perseverar en la devoció en que esser sulía. Judici e sentencia hagren per sí[1] los elegedors, dient que lermità pudía esser escusat en entenció[2] e en volentat a ufici de rey pus fortment, que esser estranyat de les gents en los locs agrests on estava en vida ermitana, e pus fortment pudía usar de fortitudo[3] esperança justicia e de les altres vertuts; e per açò eran pus servidor de perseverança. On, per semblant manera havem nos raó com vos dejats perseverar ab nos qui som ermitans e volem esser vostres companyons.

1. P, agron per els.—2. P, estrainh en entendement.—3. P, podia usar de uida ermitana e de fortitudo.

5. Respòs Blanquerna e dix aquestes paraules: Membrar podets, senyors, com Sent Joan Baptista fo ermità qui estava tot sol en lo boscatge e menjava lagostes e mel salvatge, e vestía vestedura de pell de camell; ni com Jesu Christ dix que no era nat de fembra mellor home que Sent Joan Baptista. E per ço car Sent Joan estava tot sol en son ermitatge e faía gran aflicció, lonrà Deus en sa gloria segons la paraula que dix dell.

6. Com Blanquerna hac dites estes paraules, lo prior dix a Blanquerna que Jesu Christ, qui es mellor home que Sent Joan, anava e estava en companyía dels apòstols, a significança[1] que pus noble vírtut es perseverança en los homens com son ensems sens que no pereix perseverança per companyía daltres homens, que no es com perseverança es tan solament en home qui estía tot sol. E per açò covenía que segons justicia esperança, Blanquerna fos obedient a obeír ço de que labat e tot lo covent lo pregaven.

¶ Cap. 54. *De obediencia.*

Lo cellerer dix a Blanquerna que en tot lo mon no havía pus meritoria virtut que obediencia. On, com obediencia fos pus forts en home quis sotsmet a altre, que en home qui està tot sol en son ermitatge, per açò Blanquerna sería contrari a obediencia si la lexava en ço on ella es pus virtuosa e a Deu pus agradable.

2. Respós Blanquerna: Una vegada sesdevenc que un home orb havía un fill quil menava per les portes, acabtant per amor de Deu. Aquell fill del orb nudría un cà.

1. P, a demostrar.

Murí linfant e lorb ligà lo cà, lo qual lo menava per les portes segons que linfant lavía acustumat. Una vegada sesdevenc que lorb exí de una ciutat e anava en una altra ciutat. En la via per on anava venc una lebre, e lo cà volc encalçar la lebre e exís del camí, e lorb seguí lo cà. Lo cà anà en vés la lebre e esdevenc en una gran riba e volc devallar a la lebre que era devallada per la riba. Lorb seguía lo cà e caec lorb per la riba e trencàs la cama, e dix aquestes paraules:

3. Gran gracia fa Deus a home com li dona vista corporal per ço quels ulls de la pensa obeesquen a açò que la vista corporal significa en les creatures veybles[1] la noblea del creador; mas major gracia fa Deus a volentat qui obeeix als ulls del enteniment qui entén[2] aquelles coses a les quals la volentat deu esser pus obedient; car volentat obedient a aquell qui no ha enteniment, es semblant al meu estament; e si enteniment degués esser obedient a volentat, non fora intelligencia en tan gran honrament si doncs volentat no li fos pus fortment obedient.

4. Com Blanquerna hac dites estes paraules e moltes daltres, lo sacristà respòs: Bé conexem e entenem la semblança segons la qual parlats e significats que volentat es en perill com obeeix a enteniment on ha defalliment de entendre; e per açò, per vostres paraules metexes, volem que caritat e justicia ne faça jutjament. Dementre quel sacristà deía aquestes paraules, missatge li venc que anàs combregar un frare lec qui era malalt a mort. Lo sacristà e labat e tots los altres seguiren lo cors de Jesu Christ e confortaren lo malalt. Com lo sacristà dix al malalt que ell creegués que aquella hostia era lo cors de Jesu Christ, lo malalt respòs e dix que ell no creía que aquella hostia que ell veía sots forma de pa, fos carn de Jesu Christ.

5. Molt desplac a labat e tots los altres com veeren

1. P, ueziblas.—2. P, que entenda.

que lo frare descreía e era en error; e appellaren Blanquerna e pregarenlo que ell responés al malalt e que lo gitàs de la error en que era; e Blanquerna demanà al malalt si lenteniment humà ha pus noble virtut que los ulls corporals. Lo malalt atorgà a Blanquerna que pus noble cosa era en enteniment intelligencia, que en ulls corporals vista. Blanquerna dix al malalt que[1] per ço car intelligencia era pus noble cosa que vista corporal, convenía que hom fos pus obedient a intelligencia que a vista corporal, per ço que a intelligencia salvàs hom son honrament; la qual intelligencia entén per lo divinal poder obra miraculosa en la hostia, enaxí com entén quel mon sia creat de nient.

6. Naturalment sots forma de home son los quatre elements, los quals son invisibles als ulls corporals qui no veen mas tan solament la forma del home en la qual son composts; e la forma primera es en aquella forma secretament. On, si natura abasta a aytal obra,[2] quant més pot abastar lo poder la saviea la volentat de Deu, a fer esser carn sots forma de pa! E si açò no era enaxí, Deus no demostraría que son poder fos sobre lo poder natural. Aquestes paraules e moltes daltres dix Blanquerna al malalt, lo qual reebé lo cors de Jesu Christ com a feel crestià, loant e beneínt e adorant Deu quil havía tret[3] de la error en que esser sulía. Lo malalt murí e Deus hac la sua ànima; e labat e los monges tornaren a les paraules en que esser sulíen ab Blanquerna.

7. Blanquerna! dix labat: Aquest cas quins es esdevengut vos es exempli e significança que Deus vol que vos siats son servidor en nostra companyía; car si vos no fóssets ab nos, aquesta ànima qui vuy es pasada daquest segle, hagra Deus perduda, e de la sua dampnació hagrem nos consciencia per la innorancia qui es en nos, en ço que no saberem dir al defunt[4] les paraules que vos li havets di-

1. A,P, manca *que.* — 2. P, a aitals obras. — 3. P, lauzan e adoran dieu que l avia gitat. — 4. P, al mort *(passim).*

tes. Moltes vegades sesdevé que Deus aporta semblants cases[1] per ço que hom naperceba la volentat de Deu. No tan solament havets profitat a la ànima del defunt, ans[2] a tots nosaltres havets donada doctrina com contrastassem a temptació sin veníem en semblant cas.

8. Respòs Blanquerna: Una altra manera es, per que hom pot gitar de error aquell qui ha temptació del cors de Jesu Christ, ço es a saber, segons fe; car Deus vol que hom sia obedient a fe mortificant la ymaginació qui vol offerre[3] al enteniment falsament semblança contra la operació[4] del poder divinal, e per aquesta manera vosaltres podets usar, jatsía que hajats innorancia per defalliment de sciencia. Labat respòs a Blanquerna: Pus forts cosa e pus segura es combatre error ab intelligencia e ab fe, que ab fe tan solament; e per açò acusa justicia vostra[5] conciencia qui es contra vostres paraules, escusant vos de nostra companyía.

¶ CAP. 55. *De consell.*

BLANQUERNA considerà molt fortment en les paraules qui li eren dites e en lo cas qui sera esdevengut en la temptació del defunt. Dementre que Blanquerna considerava en esta manera, labat e tots los monges lo pregaven ques retés monge. Narpàn en plorant dix a Blanquerna[6] aquestes paraules: Amable amic Blanquerna! Què pensats, e no obeíts als precs del senyor don abat e de tot lo covent, e majorment al vostre enteniment quius dona consciencia si no dats a aquests servidors de Deu intelligencia per la qual pusquen mills haver

1. casos: V, coses.—2, A, cor: V, Mas.—3. P, donar.—4. P,V, obra. —5. V, nostra.—6. P, Narpan dis a blanquerna en plorant.

conexensa de Deu? Car aytant com lenteniment es pus exalçat a haver conexença de Deu, daytant pus fortment la volentat ha aparellament com sexalç a molt amar Deu e sos servidors. On, si vos vos retets monge, jom retré ab vos e vull esser vostre companyó e vostre servidor, e profitarets a vos meteix e a tots los altres; e si estats tot sol en lermitatge, profitarets a vos meteix tan solament.

2. Blanquerna li respòs: Injuria sería feta a home contemplatiu qui està tot sol per amor de Deu, si no profitava sa oració a altre,[1] mas a sí meteix tan solament. On, per altra manera som entrat en consirer, ço es a saber, per la conciencia quim fa remembrar que diverses volentats deuen esser ovelles e deuen estar sots illuminat e exalçat enteniment qui sia lur pastor; e conciencia me fa remembrar lo capítol de devoció e lo damnatge que han los escolans de enteniment com no han devoció. On, per totes estes coses, Blanquerna dix al senyor abat e a tots los altres, e que en totes coses devía hom haver deliberació e consell enans que passàs de un preposament en altre, e que ell se consellaría ab les .vij. vertuts qui moltes vegades lavíen bé aconsellat. Labat e tots los altres pregaren Deu que en lo consell e lacort que Blanquerna savía retengut, fos salvat lur dret e lur necessitat.

3. Tot aquell dia e tota aquella nit foren los pensaments de Blanquerna en altres coses, car alcunes altres coses deu hom cogitar en lo mig ans que entre en consell;[2] car lenteniment comença novellament a retornar en sa virtut sobre ço que hom preposa a perseguir, e lenteniment ho entén pus manifestament per ço car hi es fet doble retornament. A laltre dia aprés la missa, Blanquerna fo en sa oració, e finida sa oració entrà en son pensament e remembrà cascuna de les virtuts per sí, e tro hora de nona[3] ell estec en aquest pensament. Aprés menjar Blanquerna

1. P. si no profeitaua a autre.—2. P, abans que intre hom en conseil. —3. A, tro ora de ora nona.

sanà deportant per lort per recrear son esperit, e aprés la recreació durmí per ço que la vianda ne fos pus digesta e que la nit pogués mills vetlar a considerar. Al vespre no volc vetlar, e durmí per ço que gran matí pogués retornar altra vegada a son pensament, e majorment car a hora de matí ha la ymaginativa major concordança ab lenteniment.

4. A hora de matines se levà Blanquerna e anà en lort per veer lo cel e les estelles per ço que hagués major devoció, e agenollàs en terra e feu lo senyal de la creu e levà ses mans e sos ulls al cel ab afectuosa volentat e pregà Deus que li plagués remembrar son servidor com linluminàs daquelles obres qui a ell fossen pus agradables. Per volentat de Deu sesdevenc que Blanquerna preposà a esser monge, per ço car cogità que més de serviy pudía fer a Deu en lo monestir que en lermitatge. Blanquerna se confermà en son prepòsit[1] e membrà que tota hora que havía considerat en aquella materia, havía apercebuda aquella concepció metexa sens que neguna de les virtuts no li neren estades contraries;[2] e esperança lo metía en consolació e en fiança que temps puría esdevenir que ell sería ermità e en la vida que tan desirava; e prudencia[3] li demostrava que la vida que hauría en lo monestir li faría a justicia multiplicar santedat de vida ermitana.

5. Com Blanquerna hac concebuda aquesta devoció, ell sen anà al capítol, on atrobà don abat e tot lo covent qui parlaven ab Narpàn de la santa vida de Blanquerna. Blanquerna sagenollà a labat e a tot lo covent, e donàs a lorde a tot lur manament sens negún reteniment. Gran fo lo goig que labat hac e tots los altres; e Blanquerna e Narpàn reeberen làbit e la benedicció molt honorablement, e feeren la promessió qui s covenía a aquell orde.

1. P, prepauzament.—2. P, non li eron auudas contrarias.—3. P, savieza.

¶ Cap. 56. *Del ordenament del estudi.*

Labat e tot lo covent foren en lo capítol ab Blanquerna per ordenar lestudi. Ordenat fo per tots que feessen estudis e escola[1] a una part del monestir, per ço quel loc se covengués al estudi. Com hagren ordenat de loc separat[2] cuvinent a estudiar, ordenaren de temps; car sens ordenació[3] de temps no es estudi profitable. Aprés lordenament de temps ordenaren de persones qui deguessen apendre, segons preporció de edat e de volentat e de natural enteniment e de bons nudriments. Aprés tota esta ordenació ordenaren de sciencies, quals fossen les sciencies en les quals estudiassen. Dementre que volíen ordenar en quals sciencies deguessen estudiar, un home aportà en lo capítol una letra de .ij. monges qui demanaven diners a messió e a libres de dret. Aquella letra legí labat en presencia de tot lo capítol.[4] Labat recontà a Blanquerna com ells teníen dos monges en Monpesler per apendre dret per tal que sen poguessen ajudar a lurs negocis temporals. Recontant labat aquestes coses, un escuder venc davant labat e dix que un frare lec era molt fortment malalt en una granja daquell monestir, e que ell li degués trametre un metge qui pensás dell. Labat tramés a una ciutat a un metge lo qual noy volc anar sens gran loguer ni no volc estar ab lo malalt mas un jorn tan solament. Lo frare murí per defalliment de metge qui nol visità sovín, e labat e tots los altres hagren conciencia de la sua mort.

2 Segons que ventura ho volc ordenar, sesdevenc

1. P, e escolas.—2. P, manca aquest mot.—3. P, ordenament.—4. P, covent.

que un bisbe venc en aquell monestir dementre que labat era en lo capítol ab tots los monges. Lo bisbe entrà en lo capítol, e labat e tot lo covent lo reeberen a gran honor. Lo bisbe era gran clergue e sabía de moltes sciencies, e feu moltes questions e demandes de diverses sciencies; e en aquell monestir no fo null home qui sabés respondre a les questions quel bisbe faía, mas Blanquerna tan solament, lo qual solvía e esponía totes les questions quel bisbe faía. Tot aquell dia foren labat els monges en acompanyar lo bisbe. Lendemà matí aprés la missa, labat els monges retornaren en lo capítol per ordenar quals sciencies degués mostrar [1] Blanquerna.

3. Blanquerna! dix labat: Quals sciencies vos es semblant que dejats mostrar? Sènyer! dix Blanquerna: Una vegada sesdevenc que un home fo nafrat a mort. Aquell home hac una nafra en la cara. Lo metge primerament pensà [2] daquella nafra que primerament viu, el home nafrat havía una nafra mortal en lo ventre, per la qual perdé tanta de sanc [3] dementre quel metge li adobava la nafra de la cara, que per aquella nafra murí. Altra vegada sesdevenc que una volp demanà a làguila per que havía ales ni ploma ni bec ni ungles. Làguila respòs a la volp, dient la necessitat per que natura li havía donades totes aquelles coses les quals li eren necessaries. Per aquesta semblança e per moltes daltres podets entendre qual sciencia es pus necessaria, ni de quals sciencies deuen apendre vostres monges.

4. Labat e tots los altres pregaren Blanquerna que esponés les paraules que deyía per semblances. Blanquerna espòs lexempli del home nafrat, per un altre eximpli, dient: Una vegada sesdevenc que un abat tramès un monge en escoles. Aquell monge era bé acustumat com partí del monestir. Com fo en escoles e fo ab los homens mundans, aprés lurs custumes e ublidà les sues. Com lo monge re-

1. P, ensenhar *(passim)*.—2. V, adoba.—3. P, tant de sanc.

tornà al monestir, fo viciós, e mostrà per obres vicis e per doctrina mostrà sciencia. Per los vicis corrompé tots los monges a malvats nudriments; e de la sciencia que aprengueren, usaren malament. Aprés que Blanquerna hac espost lo primer eximpli, ell espòs lo segón eximpli per altre eximpli, dient que una vegada sesdevenc que un russinyol estava en un arbre fullat e florit de moltes fulles[1] e flors. Aquell russinyol demanà al arbre per que havía tantes flors ni tantes fulles. Larbre respòs que natura ordenava com fossen les fulles e les flors, per ço que fos lo fruyt. On, segons estes paraules es significat que segons la fi per que som en est loc ni havem lexat lo mon, cové que hajam diverses sciencies per ço que puscam aver la sciencia de teología, qui es fi e compliment de totes altres sciencies.

5. Com Blanquerna hac esposts los exemplis damunt dits, ordenaren que Blanquerna mostràs primerament gramàtica, per entendre les altres sciencies; en aprés mostràs lògica, per entendre e apendre natures; e philosophía per ço que mills ne poguessen entendre teología; e com haguessen[2] apresa teología, mostràs medicina, e aprés sciencia de dret. Dementre que aquest ordenament se faía, un monge dix que impossible cosa era que los escolans poguessen apendre totes aquelles sciencies; mas Blanquerna respòs dient que de cascuna sciencia podíen apendre cuvinentment, e a la fi puríen apendre en un any los començaments e la art de les quatre sciencies generals qui son pus necessaries, ço es a saber, teología e natures e medicina e dret, e per lurs començaments demostrats per arts, puríen usar de les sciencies segons lurs necessitats; car per començaments ordenats e demostrats per arts, pot hom usar daltres començaments.

1. P, de totas fuellas.—2. P, aurian.

¶ CAP. 57. *De vanagloria.*

BLANQUERNA mostrà les sciencies e la art segons lordenament damunt dit. Labat el prior el celerer estaven un jorn en la cambra de labat, e parlaven de Blanquerna e de sos escolans. Lo cellerer dix a labat e al prior que ell dubtava que temps vengués que ells fossen menyspreats per los escolans de Blanquerna, com sia cosa que sciencia sia occasió de vanagloria e ergull, per la qual son menyspreats aquells qui no han sciencia. E per açò lo cellerer consellà a labat e al prior que destruissen lestudi, e majorment per la gran messió que levava lestudi.

2. Molt cogitaren labat el prior en les paraules del cellerer; mas labat era home molt sant e devot, e jasfos[1] que ell no hagués grans letres, havía seny natural mesclat ab devoció, e per açò dix al cellerer aquestes paraules: En la sciencia natural ha un libre qui tracta de virtuts morals, e Blanquerna mostra en teología les .iij. virtuts teologicals. On, aquelles virtuts seràn raó e doctrina als escolans com hagen humilitat e justicia, e com facen honor a nosaltres qui som provisors e procuradors a ells com hagen sciencia, e per açò he esperança que vanagloria ni ergull no enclí lur coratge en vers nosaltres a nulla cosa qui sia vilanía ni mal estant.[2]

3. Moltes vegades sesdevenc quel prior havía ymaginat e considerat e desirat com fos abat aprés la mort de labat, e cogità que per ço car havía poca sciencia, si labat muría, seguirsia que fos Blanquerna o alcú de sos

1. P, e iassia aisso. — 2. P, estar.

escolans abat; e per açò lo prior era tots jorns en gran tristicia e desirava com lestudi fos destruít. Labat era savi e conexent, e prenías guarda dels monges e de lur estament, e veía estar lo prior tots jorns en gran tristicia. Labat volc saber qual era la occasió per quel prior era entrat en tan gran marriment; car mal senyal es de monge ni dome religiós tristicia, si doncs no es trist per remembrar sos peccats o per los defalliments qui son en lo mon, per los quals no es fet a Deu aquell honrament quis cové a sa honor.

4. Labat feu manament al prior en virtut de obediencia que li digués son coratge. Lo prior respós e dix que ço de que havía pensament era cosa secreta e qui no covenía esser sabuda sino per manera de confessió. Labat apercebé que la tristicia en quel prior era no era virtuosa, e remembrà aquell dia quel cellerer dix les paraules damunt dites; e per açò labat dix al prior aquest exempli: Una vegada sesdevenc en est monestir que un fill de un burgès molt honrat se volc retre monge, e lo pare ab gran re de sos amics vengren en est monestir e forçadament traguerenlo del monestir, dients que ells no volíen consentir que fos monge per ço car nosaltres havíem defalliment de letres; e consentiren que fos en altre orde on havía homens molt letrats.

5. Dementre que labat parlava ab lo prior e li deía moltes paraules per tal quel consolàs el gitàs de tristicia, .ij. religiosos vengren al monestir, qui eren grans clergues, e vengueren veer don abat qui estava ab lo prior, e foren ensems tots quatre longament de temps parlants de Deu e dients los .ij. frares questions de la santa Escriptura a labat e al prior, que noy sabíen respondre. Dementre que eren en estes paraules, labat remembrà un monge escolà de Blanquerna, qui tots jorns era molt alegre e donava senyal de gran alegrança. Labat tramès missatge a aquell monge per ço que responés a les questions quels .ij. fra-

res estranys faíen. Aquell monge venc e solvé lurs questions, e feune a ells moltes daltres a les quals los .ij. frares no saberen respondre. Dementre que eren en estes paraules, lostaler apellà los .ij. frares que anassen menjar. Aprés lo departiment dels frares labat demanà al monge per qual occasió era tan alegre tots jorns. Sènyer! dix lo monge: Tant es gran lo plaer quim vé de la sciencia que aprenc, per la qual philosophía mes occasió de haver conexença de Deu, e tant me tenc a gran benauyrança com som en religió e som fuyt al mon, que nit e jorn som en alegrança e en plaer, e majorment com ma sciencia me faça tant menysprear lo mon e vanagloria, em faça amar humilitat e Deu.

6. Lo monge tornà oír la liçó que legía Blanquerna, en la qual liçó demostrava per raons naturals de philosophía com les creatures significaven lo creador e ses obres. Labat romàs ab lo prior e dixli aquest exempli: Una vegada sesdevenc que fo gran questió enfre lo pi el datiler e la figuera, dient cascú la noblea que li havía donada natura sobre laltre. Lo pi allegava que la pinya el clovell del pinyó eren en ell per conservar lo pinyó, qui era conservament[1] del linatge de la especia, e per açò era pus noble. Lo datiler allegava son dret per ço car donava en lo dàtil dolçor e lo gra conservava sa natura. La figuera deía que per ço car tot son fruyt donava dolçor[2] e tot era bo, valía més quels altres. On, per semblant manera pot esser consolada vostra ànima, dix labat al prior; car nosaltres som lo clovell, e lo pinyó e lo gra es Blanquerna e sos escolans, e som ço de fora del dàtil que hom menuga, e lo gra es la conservació de la sciencia; e per açò aprés nostra mort, temps venrà que tot aquest monestir serà semblant al fruyt de la figuera, e molt seràn grans clergues en nostre orde abats e uficials e escolans.

1. A, lo pi allegaua que la pinya el pinyo qui era conservament...— 2. A, manca aquest mot.

7. Com labat hac dites estes paraules, lo prior conec sa error e com ergull li faía desirar honor e vanagloria, e confessà a labat son falliment e aleujada fo sa ànima del treball en que tristicia la havía tenguda longament; e per açò dix estes paraules: Una vegada sesdevenc que un home molt ric era malalt, e planyía molt la mort per ço car lexava[1] les riqueses e sa muller e sos infants; e per la tristicia de sa ànima e per la paor de la mort, era turmentat doblement, car la malaltía lo turmentava per una manera e la tristicia de la ànima per altra. Com[2] per la semblança damunt dita lo prior hac revelat a labat lo pensament en que era, e demanà venia e perdó a don abat, e exí de la servitut de tristicia e tornà en la[3] alegrança en que esser sulía.

8. En aquella terra sesdevenc quel rey tenc gran cort, e demanà de consell sos barons, e tramès missatge a labat que vengués a sa cort e que amenàs dels pus savis monges que fossen en son covent. Labat e lo prior vengren ab Blanquerna e daltres monges a la cort; e sobre tots los altres consells qui foren donats al rey, fo elet[4] e triat lo consell de Blanquerna. Blanquerna preycà aquell jorn al rey e a tot lo poble e a molts de religiosos qui foren apellats a aquelles corts: molt fo son sermó agradable al rey e a tots los altres. Dementre que labat e lo prior sen retornaren[5] al monestir ab Blanquerna, labat el prior metíen en noves Blanquerna de ço que havía dit al consell e al sermó; mas Blanquerna los metía en altres noves per ço que mortificàs vanagloria. Labat dix al prior com gran virtut era en Blanquerna qui enaxí avenía en tots bons nudriments e qui enaxí havía honrat aquell dia tots los monges daquell monestir, ni com lo rey, per lo pagament el asalt[6] que hac de Blanquerna, elegí sepultura en aquell monestir.

1. P, car era ric e laixaua — 2. A, cor. — 3. A, sa. — 4. P, elegut. — 5. P, tornauon. — 6. P, el bon saber.

¶ CAP. 58. *De acusació.*

Al temps del pascor hac finits Blanquerna sos libres, e per lo treball que hac haút del estudi, labat e lo cellerer menarenlo per les granges per ço que hagués[1] alcún recreament a sa persona. Labat el cellerer hagren peix salat e salses e daltres coses que portassen. Blanquerna reprès labat el cellerer, dient que contra esperança pobretat, es portar aytals coses en son viatge; e per açò covenía que ells anassen ab virtuts en lur viatge, e que lexassen aquelles coses qui son contraries a aspra vida e semblants a vida activa. Moltes coses feu Blanquerna jaquir[2] a labat e al cellerer, de ço que volíen portar; mas lo cellerer contrastava molt fortment a Blanquerna, e majorment de les vànoves els cuxins els enaps e los cetres[3] que Blanquerna havía descarregats de la azembla.[4]

2. Dementre que Blanquerna anava per lo camí ab labat el cellerer, encontraren lo bisbe qui sanava deportant, e davant sí anava un seu nebot que molt amava, lo qual anava ab gran re de companyons qui caçaven e portaven auztors esparvers falcons, e menaven cans de diverses maneres. Aquell bisbe convidà labat ab sos companyons e ensems entrarensen[5] en la ciutat aquell dia, e menjaren ab lo bisbe. A la taula hac de diverses viandes e en moltes maneres; copes daurades, bacins dargent e cetres, foren a la taula. Gran fon la multitut de les gents qui menjaven tots jorns en lo palau. Aprés la oració, com foren levats de la taula, vengren juglars ab diverses esturments, qui cantaven e ballaven dients paraules contraries al

1. P, ques agues.—2. P, laixar.—3. P, pichers: V, pixels.—4. P, maleta: V, mula.—5. P, intreron.

vers que havíen dit a la taula. Sènyer! dix Blanquerna al bisbe: Ací ha juglars quis tenen per tenguts[1] com vos facen vostre plaer, per ço car los havets donat a menjar. Jo he menjat ab vos, e si a vos plaía, volría esser vostre juglar e volría dir alcunes paraules. Al bisbe plac e a tots los altres que Blanquerna parlàs e digués ses paraules.

3. Blanquerna se levà en peus e reprès molt fortment lo bisbe de les viandes superflues e dels vestiments e les companyes[2] que tenía è de los ornaments de la taula, e sobre totes coses reprès lo bisbe com escoltava los juglars enemics de la honor de Jesu Christ, per lo qual era tan honrat e qui li havía creades tantes creatures per les quals donava plaer a sa persona. Blanquerna portava lo crucifici de Jesu Christ, lo qual mostrà al bisbe e a tots los altres, dient estes paraules: Murí Jesu Christ, e morta es devoció. A honrar Jesu Christ son donades preladíes[3] canongíes prebendes; mas, qui honra Jesu Christ? Plorà Blanquerna. Molt hagren gran vergonya lo bisbe e tots los altres, e labat el cellerer hagren gran desplaer de Blanquerna com reprenía lo bisbe tant fortment.

4. Labat ab sos companyons vengren a hostal en un monestir on havía un bon preycador qui regía e governava tot aquell monestir; e totes les gents daquella encontrada honraven e amaven aquell monestir per aquell frare. En aquella nit foren molt bé acullits labat e Blanquerna e lo cellerer. Lo cellerer parlà aquella nit ab lo frare qui tam bé preycava, e consellàli que se isqués daquell orde e que vengués a lur monestir e fos de lur orde. Com labat e Blanquerna foren exits daquell monestir, lo cellerer recontà com havía procurat com aquell frare vengués pendre lur hàbit. Blanquerna reprès molt fortment lo cellerer,[4] dient aquestes paraules: Enveja, defalliment de caritat, ergull, avaricia, injuria, son en nostra companyía. Aquells

1. P, ques tenon per ubligatz.—2. P, companhias.—3. P, prelacios.—4. P, lo cellarier mot fortment.

frares on havem albergat a nit han haút a nos molt bon solaç e agradablement nos han reebuts, e nos los havem sostret e emblat un frare qui es lur compliment. Daquest falliment cové que sia fet acusament en lo capítol, per ço que sia punit.

5. Al vespre vengren a hostal en un honrat monestir labat e Blanquerna e lo cellerer. Dementre que labat e Blanquerna parlaven ab los frares, los quals mostraven lo monestir a labat e a Blanquerna, lo cellerer se contenía ab un frare daquell monestir, dient que la esgleya el capítol el durmidor e les altres cases de son monestir, eren majors e pus belles que la esgleya ni les altres cases de aquell monestir. Com hagren contrastat de les cases e de les uficines,[1] contrastaren del orde; e cascú loava tant son orde, que deía mal de laltre orde. Blanquerna concebé les paraules del cellerer en sa memoria per ço quel ne acusàs en capítol.

6. Anants per lo camí, labat e Blanquerna e lo cellerer passaren davant un noble loc,[2] abundós daygues, de camps vinyes arbres pastures. Aquell loc era de un ric burgès. Lo cellerer dix a labat que totes les vegades que passava per aquell loc, envejava que aquell loc fos de lur abadía, car molt hi hauría noble granja. Labat demanà al cellerer si lo tresorer tenía tants diners que poguessen comprar aquell loc. Respòs lo cellerer que los diners que tenía lo tresorer, eren mester a pagar los deutes los quals devíen per raó de un castell que havíen comprat; mas que com[3] aquells deutes hauríen pagats, que ajustassen diners per comprar aquell loc e que sestrenyessen en lurs viandes,[4] per ço que mills lo poguessen comprar, lo qual estrenyiment havíen fet com compraren lo castell. Blanquerna notà en son cor[5] les paraules, e dix que encara no seren partides de lur companyía enveja injuria avaricia, e per

1. P, de las maizos e de las foganhas. —2. P, logal.—3. P, mas can. —4. P, que sostraxessan de lurs uiandas.—5 P, coratge.

açò dix aquestes paraules: Ah làs! E com gran es la error daquest mon, car no es defès religiós a peccat per hàbit, mas per justicia caritat. Menjar faves, beure vi mudat e agre, longues faldes, dos caperons, estreps[1] de fust, levar a matines, com[2] no ajudats a justicia caritat com sien en nostra companyía? Blanquerna pregà labat que retornassen al monestir, car la sua ánima era molt treballada e desirava aquella recrear siguent covent, e haver companyía e solaç ab sos companyons, parlant paraules de Deu.

7. Com labat e Blanquerna e lo cellerer foren retornats al monestir e foren en lo capítol, Blanquerna acusà labat el cellerer del gran aparellament que portaven com partiren del monestir, e dix que home dorde deu haver plaer com en son camí ha defalliment e fretura dalcunes coses; car la fretura li es occasió desperança paciencia penetencia pobretat humilitat, e es bon exempli als grangers e a les altres persones ab qui sencontra en son viatge.

8. Labat el cellerer acusaren Blanquerna com reprès tan fortment lo bisbe quils havía covidats; mas Blanquerna sescusà dient aquestes paraules: Amor veritat justicia fortitudo, me feu blasmar lo bisbe lo qual nom pot donar dan per vida corporal ni esperitual. Si hagués vergonya dell a blasmar, on foren les vertuts damunt dites? Si hagués vergonya e temor[3] de parlar, plaer hagra de callar la desonor e la injuria qui era feta al meu senyor creador salvador. Amar e murir en membrar Christ e ses obres, se covenen contra menjar e viure ublidant la honor e les gracies qui covenen esser fetes a Deu.

9. Blanquerna se fo escusat, car bon dret havía; e acusà lo cellerer qui volía sostrer lo bon preycador als frares qui tam bé lavíen acullit. Moltes raons forts e veres dix Blanquerna a provar injuria falsetat vilanía cobea esser en aquells qui sostraen los uns frares als altres; e con-

1. P, dos capairos estrenps.—2. P, car.—3. P, ni temor.

tra comunitat es tot frare qui sostrau a un orde altre frare, e per vici de proprietat pot esser acusat e punit.

10. Loar orde es leguda laor contra inregulitat de orde; mas loar orde sobre altre orde, es dir mal dorde e es contra comunitat caritat justicia fraternitat unitat de Deu. Envejar viles castells granjes, es avaricia proprietat. Endeutar e manlevar per haver riquees e moltes granjes, es companyía e societat de religiós e seglar, e es servitut de religiós a seglar, e es injuria feta a pietança de covent e a les almoynes dels pobres. Endeutar monestir per haver defalliment de viandes fallides per pestilencia o per defalliments de pluja o daltres coses naturals, es cosa leguda. Blanquerna dix que acusava lo cellerer de totes les coses damunt dites e volía que en sa presencia li fossen donades disciplines.

11. Jutjat fo lo cellerer a pendre disciplines: un monge aportà moltes vergues qui eren ligades ensems, e volc donar disciplines al cellerer; mas Blanquerna desligà les vergues e dix que vanagloria significaven moltes vergues a donar disciplina, e donaven dan a la persona en ço que la cascaven,[1] e no donaven sentiment de passió tant fortment com faía una verga tant solament. E per açò lo cellerer fo ferit[2] ab una verga tant solament, de la qual hac major passió que no hagra per totes les altres vergues. E fo establiment fet que tota hora donassen disciplines ab una verga tant solament, en la carn nua.

12. Molt se tenc lo cellerer per confús e fo molt vergonyós,[3] e escusàs d alcunes coses, dient estes paraules: La raó per que som acusat de enveja cobea, es contraria a justicia caritat quim fa desijar que lo monestir hagués moltes viles castells granjes, per ço que en aquest monestir poguessen estar molts monges e que pogués esser feta en est monestir gran almoyna. Blanquerna respòs: Jesu

---

1. P, macauan.—2. P, fon batutz.—3 P, e mot fo uergonhos.

Christ pogra haver en est mon companyía de molts príncceps sis volgués; mas a significar humilitat pobretat, volc eleger companyía de pocs homens, a destruír ergull vanagloria. E per açò es millor cosa voler santedat de pocs homens, que multitut de homens on sia falliment ni peccat. Santa Sufía donà major almoyna en edificar[1] la esgleya de Contastinoble, que lemperador; car més plac a Deu la mealla que ella donava tots los jorns a la obra, que tot lo romanent que lemperador donava, per la qual sacabà e sedificà lesgleya; e car vos sots escusat contra justicia penediment contricció, covê que altra vegada per disciplines façats satisfacció. Altra vegada fo batut lo cellerer, per ço car no valía segons dret sa escusació.

Cap. 59. *En qual manera fo Blanquerna sacristà.*

TANT longament continuà Blanquerna donar doctrina a sos escolans, que molts foren los escolans qui aprengueren maravellosament e qui esdevengren nobles preycadors e maestres. Fama fo per totes aquelles terres de la gran doctrina que Blanquerna havía ensenyada, e molts daltres monestirs hi trametíen monges per apendre la doctrina que Blanquerna ensenyava, e molts escolans[2] tramès labat en diverses monestirs per esser maestres; e molts homens daquelles terres establíen capellaníes perdurablement en aquell monestir per lurs ànimes. Gran fo lo bé qui muntiplicà[3] en aquell monestir per la sciencia que Blanquern ensenyava. Estant Blanquerna maestre sesdevenc que lo sacristà passà daquest segle en laltre.

---

1. P, bastir.—2. P, escolars.—3. P, que multiplicaua.

2. Desirà Blanquerna a estar tots jorns en contemplació, en la qual no pudía estar per lempatxament que havía per son estudi en lo qual treballava molt fortment. Labat e tot lo covent volgueren que Blanquerna fos sacristà e que un altre monge qui era esdevengut maestre per la sciencia que Blanquerna li havía mostrada, tengués[1] lestudi en loc de Blanquerna. Novellament fo fet Blanquerna prevere, e ab gran temor reebé aquell ufici, per ço car no sen tenía per digne, e humilment e secreta cantà missa[2] novella sens nulla vanitat. Blanquerna fo elet a esser sacristà. Molt nedeament tenía Blanquerna la esgleya e tot ço qui pertanyía a son ofici, e tots jorns cantava missa, e quaix tot dia estava en oració. Al vespre jaía denant laltar de nostra Dona Santa María. Los plors ni les oracions que Blanquerna faía, quils vos poría recontar? ni la alta manera que ell havía en sa contemplació, qui laus puría dir? ni la art que ell havía en exalçar sa ànima a Deu, qui la puría saber?

3. Esdevencse un vespre aprés completa, que Blanquerna estava en oració e plorava per abundancia de devoció, e cogitava que dementre quel prevere canta la missa, son àngels qui fan reverencia e honor al sant sacrifici de Jesu Christ lur senyor. Molt fortment concebé Blanquerna aquesta consideració. Dementre que Blanquerna estava en aquest pensament, adurmís[3] e sumniava ço que en vetlant havía considerat; car per la influencia de la gran imaginació que havía dementre vetlava en lo ministeri damunt dit, li fo vijarès en durment[4] que ell cantàs la missa e que Sent Miquel e Sent Gabriel li servissen. Dues o .iij. vegades sesvetlà Blanquerna aquella nit, e tota hora retornava en aquell somni meteix. A la mija nuyt se levà Blanquerna sonar lesquella, e dix matines ab los monges. Aprés estec en oració e remembrà ço que havía sumniat

1. P, regis.—2. P, cantet la messa *(passim)*.—3. P, el sa durmi.—4. P, en lufici damunt dig li fo uejaires en dorment.

aquella nit. Dementre que Blanquerna enaxí remembrava, ell se revestí per cantar la missa. Com fo davant laltar, vijarés li fo que veés a cascún corn de laltar un àngel havent ales, e que cascú tengués en la una mà una creu e en laltra un libre. Molt fo Blanquerna maravellat daquesta visió, e hac oppinió que fos enaxí com a ell era vijarès; mas Blanquerna no volc enantar a cantar[1] la missa dentrò que fos exit daquell dubte. Retornà Blanquerna a remembrar les virtuts ab les quals sajudava tota hora a ses necesitats: justicia li feu remembrar sa indignitat a veer los àngels; prudencia li donà intelligencia[2] com per influencia de consideració e per feblea de cervell afeblit per abstinencia vigilia dejunis e per gran esvetlament, la fantasía representa alcunes vanitats en semblança de veritat; fortitudo enfortí son coratge contra la ymaginativa qui a les vegades ymagena desordenadament, per lo qual desordenament la vista corporal pren alcunes vanes semblançes contra veritat. Per totes aquestes virtuts fo ajudat Blanquerna e exí de dubte en lo qual era entrat, e aprés cantà la missa molt devotament segons que havía acustumat.

4. Una nit sesdevenc que Blanquerna fo en lesgleya tot sol, e cogità en los demonis e en lur horrible figura la qual prenen com volen donar espaventament a home. Dementre que Blanquerna considerava enaxí, sentí entrar temor e espaventament en son coratge e hac paor de estar sol en lesgleya, e fo en volentat que sen anàs al dormidor durmir aquella nit; mas remembrà que temptat era contra fortitudo e contra prudencia[3] per tal que exalçàs fortitudo e prudencia, lo qual exalçament prengueren com Blanquerna remembrà lo perfet poder de Deu quil pot aytàn bé defendre en lesgleya tot sol com en lo dormidor ab companyía. E per açò Blanquerna fo enfortit contra la temptació e la paor en que era entrat, e gitàs a oració e remem-

1. P, enauansar de cantar.—2. P, li donet entendement.—3. P, sauieza *(passim)*.

brà lo gran poder de Deu lo qual volc que Blanquerna fos temptat segons que damunt es dit, per tal que cogitàs lo poder de Deu esser poderós axí tant[1] fortment en los uns locs com en los altres.

5. Per moltes maneres era temptat Blanquerna dia e nit, e encontinent que era temptat remembrava les .vij. virtuts, e segons aquella virtut qui mills era cuvinent a mortificar la temptació, adorava Deu en aquelles virtuts increades quis representaven a Blanquerna per lo remembrament que havía de les .vij. virtuts creades; e on més Blanquerna era temptat e més combatía la temptació, pus exalçats eren sos mèrits, e loava e beneía Deus qui li donava occasió com sos mèrits fossen grans per ço que la justicia de Deu li donàs gran gloria. Enaxí vivía Blanquerna e servía Deu tots los jorns de sa vida. Gran era la virtut que Deus de sí demostrava en Blanquerna, e Blanquerna era lugor e bon exempli a tots los monges e a totes les gents de aquella terra com fossen de santa vida. E per la santa conversació de Blanquerna, beneía Deus totes les gents e totes les terres daquella encontrada en sanitat pau abundancia de fruyts esperituals e terrenals.[2] Tuyt beneíen e loaven Deu qui tanta de virtut havía donada a un home, que per aquell havíen tantes virtuts molts homens per gracia de Deu.

1. P, aitant.—2. P, temporals.

¶ Cap. 60. *En qual manera fo elet a abat Blanquerna.*

Envelli lo senyor abat, e sa persona no poc satisfer a les necessitats del monestir. Labat fo en lo capítol ab tot lo covent e demanà misericordia, dient estes paraules: Longament de temps mes estat fet[1] honrament per vosaltres, senyors, qui mavets tengut per major. Indigne som estat a reebre tan gran honrament. En temps som vengut que som despoderat en ma persona, per lo qual despoderament som pus fortment indigne de esser vostre pastor. En la fi som de mos dies, e volría esser sotsmès a alcú de vosaltres per ço que fos pus obedient. Prec vos que elegiscats abat e de mi vos prenga pietat.

2. Consell e acort fo pres[2] per Blanquerna e per tot lo capítol que fos feta gracia al senyor abat, a significar caritat justicia qui volíen que al senyor abat fos retut guardó del treball en que longament havía perseverat per guardar e servir ses ovelles. Caritat volc que al senyor abat fos donat un loc cuvinent en alguna granja on estegués e vivís, e que un monge lo servís e que son cors hagués alcuna pietança per ço que vivís[3] pus longament. Labat graí a tot lo capítol la misericordia que li havíen feta, e reté lo sagell e renuncià a labadía; e los monges ordenaren com elegissen abat.

3. Segons la art de elecció per la qual fo eleta a abadessa Natana, fo emprès que fos elet abat. On, com los elegedors demanaren a Blanquerna qual li era semblant

1. P, lonc temps mes auut fait.—2. P, Coseil e acordamen fon enpres.—3. A, que son cors uiuis: P, que uisques.

que degués esser abat, Blanquerna dix estes paraules: Comuna fraternitat es caritat enfre nosaltres. On, a significar que caritat sia comuna virtut e a donar bon exempli, cuvinent cosa sería que elegissem a pastor alcún bisbe destes encontrades,[1] lo qual fos de pus santa vida que altres bisbes.[2] Respongueren los elegidors e digueren que no era custuma de lur orde que elegissen abat home qui no fos de lur orde, e majorment que ells no creíen que null bisbe lexàs son bisbat[3] e ques retés a lur orde per esser abat, com sia cosa que bisbe haja pus ampla regla que abat.

4. Blanquerna dix als elegidors que moltes vegades sesdevenía que de abat elegía hom bisbe; e per açò era raó que bisbe pogués esser elet a abat, com sia cosa que abat se covenga mills ab vida contemplativa que bisbe, e bisbe ab vida activa que abat. On, com vida contemplativa sia molt mellor e pus prop a Deu que activa,[4] si de vida contemplativa passen los abats a vida activa, quant més de vida activa deuen venir los[5] bisbes a esser abats en vida contemplativa! On, per ço que entre en custuma que bisbe sia elet a abat e que la vida contemplativa sia exalçada e amada sobre la activa, segons mon seny e ma volentat, es bo que elegiscam bisbe a abat.

5. La un dels .vij. elegedors era lo cellerer, lo qual dix a Blanquerna que si elegíen a abat bisbe ni altra persona qui no fos de lur orde o de lur monestir, parría[6] que defalliment fos de bones persones en lur monestir, indignes quen fos elet[7] abat; e per açò no era cuvinent cosa que elegissen bisbe a esser abat, e majorment que ell creía que hom no pogués atrobar bisbe qui lexàs son bisbat per esser abat. Blanquerna respòs: Ergull e vanagloria desesperança proprietat, signifiquen les paraules del cellerer, con-

---

1. P, alcun auesque *(usual)* daquestas partidas. —2. P, quel autres. —3. P, auesquat *(usual)*.—4. P, sia mot mellor que actiua e plus prop a dieu —5. P, manca *los*.—6, P, semblaria.—7. indignas de que fos elegutz.

tra justicia caritat esperança; e car prudencia vol que la mellor persona sia eleta, caritat fa comunitat de diversitat dordens, e justicia condemna proprietat de ço qui deu esser comuna caritat e fraternitat, e esperança fa remembrar que si nostre senyor e pastor Jesu Christ sostenc mort per salvar los homens qui han bisbat, segueixse que alcún bisbe atrobem qui per honrar Christ vulla lexar bisbat per abadía.

6. Lo cellerer lexà la raó que havía emparada[1] contra Blanquerna, e près altra raó, dient estes paraules: Abat covê esser acustumat de menjar nostres viandes e de seguir covent e que haja nostres custumes, per ço que sia lum e exempli a nos altres com dejam perseverar en nostres custumes; e per açò altre home qui no sia de nostre orde no es tan cuvinent a esser abat com es home qui sia de nostre orde e qui longament haja perseverat ordenadament en la regla de nostre orde. Cellerer![2] dix Blanquerna: Encara segueix vostra volentat lesclau el camí de desesperança; car Deus qui ha vos reglat en vostre orde, pot reglar e acustumar altre religiós qui sia daltre orde si entra en nostre orde. Dementre que Blanquerna e lo cellerer se contrastaven en esta manera, lo bisbe que Blanquerna havía reprès, segons que damunt es recontat, venc en lo monestir, e cessaren les paraules de Blanquerna e del cellerer, e tot lo covent anà reebre lo bisbe per fer honrament a ell e a sos companyons.

7. Lo bisbe volc fer honrament al monge qui havía renunciat a labadía, segons la honor quis covê a abat; mas aquell monge recontà al bisbe la gracia que li havía feta lo capítol, ni com havía renunciat a labadía, ni com li era asignat un loc molt delitable en lo qual degués estar fora lo monestir, e fer en aquell loc alcuna pietança[3] a son cors, major que no pudía fer en lo covent. Lo bisbe e aquell

1. P, azamparada.—2. P, Senher.—3. P, pitansa *(usual)*.

monge sen anaren estar en aquella granja. Lo bisbe ne tramès tots sos companyons e retenc ab sí un escuder tant solament. Longament feu lo bisbe ab aquell monge penitencia, e parlaven tots jorns de Deu e de la sua gloria, e la vanitat daquest mon menyspreaven.

8. Lo cellerer els altres elegedors retornaren a les paraules en que esser sulíen, e encercaren per art e per necessitat qual persona de tots los monges daquell monestir era pus suficient a esser abat. Manifestat fo a tots los elegedors que Blanquerna devía esser abat segons totes les condicions quis covenen a abat ecceptat[1] una condició tan solament, ço es a saber, que Blanquerna era pus fortment amador de la vida contemplativa que de la activa;[2] e a ufici dabat cové vida activa per ço que mills proveesca a les necessitats del monestir. Questió fo enfre los elegedors si per la condició damunt dita sería Blanquerna refusat a esser abat; mas un dels elegidors dix als altres que enaxí com Blanquerna nostre maestre ha mostrat a nosaltres com ab les virtuts nos ajudem a nostres necessitats, cové que en est cas nos recorram a esperança justicia, e quens confiem en la santa vida de Blanquerna, la qual en vida contemplativa satisfaça per justicia a nosaltres aytant o pus com si havía Blanquerna més de la vida activa que contemplativa; e per açò no dubtem a fer abat de Blanquerna e sia nostre pastor, pus que es estat nostre maestre.

9. Elet fo a abat Blanquerna. Molt desplac a Blanquerna la elecció, e moltes raons allegà per les quals se pugués escusar a esser abat. Neguna de ses raons no volgueren reebre los monges, e a totes passades[3] volgren tots los monges que fos abat. Blanquerna fo abat, e tots jorns lo covenía perseverar en son ufici, segons lo qual havía a remembrar e a tractar de les coses temporals, les quals lembargaven a considerar en les coses celestials.[4] Plorava

1. P, ecceptada.—2. P, que de la uida actiua.—3. P, en totas manieiras.—4. P, en las cauzas sperituals celestials.

Blanquerna per la servitut en que era esdevengut. Desirà Blanquerna libertat a contemplar Deu e a cogitar en la passió de son redemptor; e per açò dix estes paraules:

10. Oh vertuts amigues quim sulíets ajudar e quim deliuràs em guardàs de la servitut en la qual me volgren metre Evast e Aloma! On sots anades? ni per que no mavets ajudat contra la servitut en que som esdevengut? Dementre que Blanquerna deía estes paraules, en sa consideració atrobà fortitudo prudencia, qui deíen aquestes paraules mentalment:

11. Forts es coratge qui no sergulla[1] per honor dabadía ni per esser senyor de molts homens. Obedient es abat per fortitudo de coratge com segueix ço que son enteniment li demostra, a seguir covent e a entrar a tart en enfermería.[2] Dementre que fortitudo parlava enaxí, respòs prudencia e dix que en los mèrits de tots los monges ha part labat, qui té ordenat son voler a esser servidor e sotsmès de sos monges. Gran som, ço dix prudencia, en governar una persona, mas molt major so en governar moltes persones; e per açò justicia e mèrit se cové mills ab mi que fer no sulía.

12. Alegrar se volc Blanquerna per ço car prudencia li significà multiplicament de sa gloria; mas caritat li feu remembrar que ell no pudía tant bé contemplar en Deu com sulía; e car amava més Deu que mèrit de gloria, per açò caritat e enyorament lo feeren plorar longament. En aquesta manera estava Blanquerna, e estec longament abat; e per desig de consolació e de contemplació sen anava a vegades a la granja on estava lo bisbe e lo monge qui solía esser abat, e ab ells ell recreava sa persona e consolava sa ànima contemplant nostre Senyor Deu.[4]

1. P, qui no seruisgola.—2. P, intrar tart en efermaria.—3. P, motas uegadas.—4. P, contemplant dieu.

¶ CAP. 61. *En qual manera labat Blanquerna fé lo libre de Ave María.*

BLANQUERNA fo abat duna abadía molt honrada on havía gran multitut de monges e qui havía grans rendes. Tots jorns cogitava Blanquerna com pogués honrar nostra Dona per alcuna novella manera. Un jorn consirà Blanquerna en la honor de nostra Dona, e per divinal virtut vencli en volentat que en lo monestir edificàs una cambra apartada[1] on estegués un monge qui en aquella casa saludàs tots jorns nostra Dona, e en aquella casa[2] menjàs e jagués, e que no seguís covent e fos franc en totes aquelles coses on mills pogués saludar e contemplar nostra Dona. Labat Blanquerna feu edificar aquella casa[3] e mèsli aquest nom: Ave María. En lo capítol fo labat ab tot lo covent, e dix aquestes paraules: Tot lo major honrament que creatura haja pugut reebre de son creador, fo fet en lo ventre de nostra Dona com lo Fill de Deu hi près natura humana; e per açò cové que nostre orde qui ha fet cap de nostra Dona, honre a tot son poder nostra Dona. E per açò, qual de vosaltres vol saludar nostra Dona tots jorns e estar en la cambra qui ha nom Ave María? Molts foren los monges qui hagren volentat de estar en la casa de haver[4] aquell ofici; mas labat dix que lo monge qui hauría aquell ofici covenía esser gran clergue en diverses sciencies, per ço que per elles sabés elevar son enteniment a contemplar e a saludar nostra Do-

1. P, bastis una cambra apart.—2. P, maizo.—3. P, fes bastir aquela cambra.—4. P, en la cambra per auer.

na, e aquell monge covenía esser devot e home de santa vida; e per açò fo elet entrels altres aquell monge qui havía mills les condicions damunt dites.[1]

2. Aquell monge fo en la Ave María, en la qual hac sos libres e sa cella e la ymage de nostra Dona. Un frare lec li aportava tots jorns ració[2] del covent. Aquell monge cantava missa en la esgleya e anava per tot lo monestir e parlava ab quis volía e havía molts daltres previlegis. Un jorn sesdevenc que labat entrà en la cambra del monge, e volc saber en qual manera lo monge saludava nostra Dona Santa María. Lo monge sagenollà davant la ymage de nostra Dona, e dix aquestes paraules e moltes daltres segons que havía acustumat:

3. Ave María! Saludat lo teu servidor de part los àngels els patriarques els profetes els màrtirs els confessors e les vergens e los vergens;[3] e salutte per tots los sants de gloria. Ave María! Saluts taport de tots los crestians justs e peccadors: los justs te saluden car est digna de salutació e car est esperança de lur salvació; los peccadors te saluden per ço car te demanen perdó e han esperança quels teus ulls misericordiosos esguarden ton Fill per ço que haja pietat e misericordia de lurs colpes membrant la greu passió que sostenc per donar salvació e per perdonar colpes e peccats.

4. Ave María! Saluts taport dels sarraíns, jueus, grecs, mogols, tartres, búlgars, ongres de Ungaria la menor, comans, nestorins, rossos, guinovins:[4] tots aquests e molts daltres infeels[5] te saluden per mi qui som lur procurador. En la tua salutació[6] los met, per ço que lo teu Fill los vulla remembrar e que tu acabtes ab ell[7] com los trameta missatges quils endrecen a conèxer e a amar tu e ton Fill, en tal

1. P, las condicios damunt ditas miels.— 2. P, sa ratio.— 3. P, els uerges e las uerges.—4. P, ginouins: V, comans beduyns axaxins surians jacobins nestorins marotins Rossos armenis e georgians.—5. P, no fizels,— 6. P, saluatio.— 7. *ab illo?*

manera ques pusquen salvar e en est mon sapien e vullen tu e ton Fill, de tot lur poder, servir e honrar.

5. Ave María! Aquests infeels per qui jot salut han innorancia de la tua salut e del honrament que Deus tà donat. Homens son. Semblant natura e figura han del teu Fill que tu tant ames e per qui tant est amada e honrada. En foc perdurable van per innorancia. La gloria perdurable de ton Fill perden, car no es quils preíc ni quils demostre veritat de la santa fe catòlica. Boques han ab quet sabríen loar sit conexíen, cor han ab quet puríen[1] amar, mans han ab quet puríen servir, peus han ab que poríen anar per les tues carreres. Tu est digna que per totes gents e que en totes terres fosses coneguda servida amada loada. Saludente. Ajuda e gracia e benedicció te demanen per mi.

6. Ave María! A plorar me cové e a fer penitencia, e a sostenir me cové aspra vida, e a loar amar conèxer servir me cové tu, per ço que mes saluts te sien pus agradables. Plorava lo monge molt fortment dementre saludava nostra Dona. Plorava Blanquerna per la gran devoció del monge e per la devota salutació[2] que faía a nostra Dona. La dolçor ni la virtut qui eren en labat e en lo monge dementre ploraven e nostra Dona saludaven, qui laus poría recontar?

7. Amable fill! dix labat: Saluda nostra Dona qui es salut e benedicció nostra. En la sua salut son salvats aquells qui sens la sua salut foren damnats. En nostra mare na Eva fo nostra damnació, e en nostra Dona es nostra salvació. María es lum e resplandor inluminat e inluminant. Ave es esser sens mal e sens defalliment. Saludem e amem. Dona havem[3] per la qual virtuts haurem e vicis vençrem. Remembra, fill, com molts son aquells qui nostra Dona saluden, ni com benauyrats son aquells qui son amats remembrats per nostra Dona qui ha tant noble remembramet e

1. P, ab quet sabrian e poirian.—2. P, deuocio e salutatio.—3. dona ave(?)

tan piadosa volentat. Vejas lo cel com es gran ni com es bellament illuminat per lo sol e la luna e les estelles. Mar terra homens aucells besties peixs plantes herbes e totes coses vivents e tot quant es, es a serviy de nostra Dona, e tot es de son Fill qui ho ha creat. Saluda e plora, car daytal salutació sagrada nostra Dona. Saluda remembrant nostra Dona qui no cessa damar remembrar ajudar a tots aquells qui la saluden ab exalçat enteniment e ab efectuosa volentat. Fill! Cerca tots los poders de ta ànima e vejas sils mets tots en saludar nostra Dona.

8. Dementre que labat esforçava e enagava[1] aytant com pudía lo monge de Ave María, lo monge dix a labat aquestes paraules: Vençut es mon poder, exalçat es lonrament de nostra Dona. No pusc més amar ni considerar a ensús; çajús me cové estar[2] en mos defalliments. Si fer se pudía, pus fortment volría plorar e amar e membrar en saludar la regina del cel e de tota la terra e la mar. Consolat, alegrat me té nostra Dona totes les vegades que la salut. La sua salutació es ma companyía e mon conort e confort.

9. A gran maravella hac gran plaer labat del monge dAve María, com tant bé sabía saludar e contemplar nostra Dona, e moltes vegades la setmana venía saludar nostra Dona ab lo monge, per honrar nostra Dona e per ço que ajudàs a plorar la un a laltre e que a contemplar nostra Dona la un per laltre pus fortment sa ànima pogués exalçar. Tant fo home de bona vida lo monge dAve María, que molts monges havía en aquell monestir quin servíen pus ordenadament nostra Dona, e com havíen temptacions o despagament de nulles coses,[3] sen veníen al monge per ço que fossen per ses paraules consolats e adoctrinats en servir nostra Dona.

1. P, enantia(?).—2. P, a estar.—3. P, de neguna cauza.

¶ CAP. 62. *Gratia plena.*

En un temps sesdevenc que fo gran carestía de blat en la terra per defalliment de pluja. Molt fo gran la almoyna que labat faía a tots los pobres qui veníen al monestir. Longament durà lalmoyna que hom faía en aquell monestir, e per la fama[1] qui fo en la terra e car en aquell monestir faía hom almoyna de pa e de legum[2] a tots aquells qui hi veníen, muntiplicaren molt fortment los pobres qui hi veníen pendre almoyna. Un jorn sesdevenc que lo cellerer entrà en los graners qui eren en lo monestir, e anà per les granges, e atrobà que aquella almoyna que labat faía no pudía longament durar ni lo covent no havía blat a despesa tro al novell. Molt fo despagat lo cellerer, e dix a labat que cessàs lalmoyna, car del blat havía tant poc atrobat en les granges e en los graners, que en breu de temps falliría al covent.

2. Gran despagament hac labat de ço quel cellerer li havía dit, e anà a les granges e als graners per saber veritat sil blat era en tant poca quantitat com lo cellerer deía. Dementre que labat e lo cellerer sen tornaven al monestir, labat passà per una granja don era granger un frare lec qui sobre totes coses amava e honrava nostra Dona Santa María. En tota aquella granja no havía mas una cija de blat. Molt desplac a labat com tan poc blat havía, e hac gran dolor com hac a cessar la almoyna,[3] per la qual dolor sa ànima fo en tristicia e sos ulls foren en plor. Lo frare granger demanà a labat per que plorava. Bell fill! dix

1. P, Mot fo gran lalmorna que labat fazia en aquel monestier a totz los paubres que venian e per la fama...—2. P, legums.—3. P, cant tant pauc de blac i auia e ac gran dolor a sessar larmorna.

labat: A plorar me cové la mort dels pobres qui morràn si cessa lalmoyna qui es acustumada al monestir, la qual covenrà a cessar per defalliment de blat. Sènyer! dix lo granger: A honor de nostra Dona donats e fets almoyna, car jous bastaré de blat per tot aquest any; e en açò no dubtets, e metvos en fermança nostra Dona qui es plena de gracia. Labat respòs: Tant es cuvinent e bastant la fermança, que colpables seríem si la refusavem ni si lalmoyna cessavem.

3. Labat sen retornà al monestir molt alegrament, e manà donar tots jorns almoyna segons que havía acustumat. Tant longament e a tantes persones donà almoyna, que tot lo blat dels graners e de totes les granjes fo despès, ecceptat lo blat de la cija qui era en la granja on lo granjer havía mesa fermança[1] nostra Dona. Labat tramès missatge al granger quel bastàs de blat segons que havía promès. Lo granjer obrí la cija e tramès al monestir la meytat del blat qui era en la cija. A laltra[2] vegada lo granger obrí la cija e atrobàla mija enaxí com la havía lexada, e tramès tot lo blat a labat. Com lo granjer hac tancada la cija, e les besties qui portaven lo blat foren partides de la granja, lo granjer dix ave maríes segons que havía acustumat. Dementre que ell dix gracia plena, ell se maravellà com havía lexada buyda de blat la cija,[3] ni com Santa María no la tenía plena, per ço car ell la havía mesa fermança[4] a labat.

4. Dementre que lo granjer pensava enaxí, ell dubtà que Santa María fos plena de gracia, car vijarès li era que si Santa María fos plena de gracia, que la cija degués esser tota hora plena de blat. Altra vegada tramès labat al granger que li trametés del blat, car aquell que li havía tramès era tot despès. Lo granger se confià en nostra Dona e altra vegada obrí la cija, e atrobàla plena de blat; e

1. P, meza en fermansa.—2. P, e lautra.—3. P, com auia laixada la sieja uueia de blat.—4. P, en fermansa.

lo granjer remembrà com nostra Dona era plena de gracia. Tot aquell any atrobà lo granger plena la cija totes vegades[1] que la obría; e aquella cija bastà[2] a tot lo covent e a tota lalmoyna, tro al blat novell. Labat els monges loaren e beneíren nostra Dona quils havía volguts remembrar a lurs necessitats.

5. A una festa sesdevenc quel granger fo al monestir per tenir festa. Labat li demanà com era esdevengut del blat qui tot lany lur havía bastat. Lo granjer dix a labat com enfre les altres paraules qui son en la Ave María, havía gran devociò en Gratia plena; e per açò se confià[3] en nostra Dona que tengués plena la cija de blat dementre que la carestía fos en la terra. Molt cogità labat en les paraules quel frare granjer li hac dites de nostra Dona, ni com havía devoció en Gratia plena; e per açò feu edificar[4] en un loc del monestir una cambra a la qual mès nom: Gratia plena, e en aquella cambra volc que lo frare estegués tots los temps de sa vida adorant e contemplant nostra Dona plena de gracia.

6. Molt era lo frare de Gratia plena home sant e devot, e de tot son poder adorava tots jorns nostra Dona, considerant en la gracia de que era plena; e per vellea e per santa vida qui era en lo frare, sen veníen estar alcunes hores los monges ab lo frare e escoltaven ses paraules devotes les quals los edificava els muvía[5] a devoció e a caritat, e per les quals eren consolats e alegrats. Tot aquell monestir era inluminat per aquell frare e per lo frare de Ave María, e moltes vegades se visitaven es veíen[6] lo monge de Ave María el frare de Gratia plena, e lo monge parlava dAve María el frare de Gratia plena. Lo plaer ni la fraternal companyía damdós, qui laus poría recontar?

1. P, atrobaua lo granjer plena la sieja de blat totas las horas e totas las ueguadas.—2. P, abastaua.—3. P, se confizaua.—4. P, fes bastir. —5. V, los edificauen e mouien.—6. P, se uizitauan lo monge daue maria el fraire de gracia plena.

nil bo exempli que donaven a tots los monges e a tots los frares, quil vos puría dir?

7. Labat Blanquerna hac desig de plorar e de contemplar nostra Dona; car los grans negocis temporals los quals li covenía tractar per lo monestir, li havíen molt fortment enclinat son pensament en aquestes coses terrenals;[1] e per açò labat sen anà un jorn al frare de Gratia plena, tot sol, e volc saber segons qual manera[2] contemplava nostra Dona. Dementre que labat entrà en la cambra on estava lo frare, atrobà lo frare qui estava agenollat davant la imatge de nostra Dona, e en plorant deía aquestes paraules:

8. Plena est María de ple qui es ton Fill,[3] lo qual es compliment e ple de tot quant es. En tu, plena, es ple lo remembrament e lenteniment e la volentat de la mia ànima. Tot lo mon no pot complir ço que tu té plena. E sabs per que? Per ço car tu pots esser pus plena per ton Fill, que tot lo mon, com sia cosa que tot lo mon no sia tan bo com tu. Tu est plena de gracia per ço que recobrem la gracia que havíem perduda. En tu es plena nostra fe esperança caritat justicia prudencia fortitudo temprança. Nos som plens[4] car tu est plena. Ple es de gracia qui tu remembra e ama; qui per tu es remembrat amat, no ha null defalliment.

9. Plena de gracia! Plena fuist[5] de Deu e dome, com làngel Gabriel tac saludada. Aquell Deu e home de qui tu est mare, es ple de bonea eternal infinida, e de poder saber voler eternal infinit. On, sil teu ple es eternal infinit en bonea granea poder saviea volentat, lo teu ple no pot esser buydat ni minvat ni muntiplicat. On, com tu, Gratia plena, sies María tan plena, la mia ànima umpli de caritat ab quet pusca plenament[6] amar e conèxer, e umpli los

1. P, temporals terrenals.—2. P, en qual maneira —3. V, Plena est tu Verge Sancta Maria de gracia la qual gracia es lo teu fill.—4. P, nos en pleix.—5. A, fust.—6. A, planerament.

meus ulls de làgremes e de plors per honrar los teus honraments e per plorar mos peccats e mes colpes.

10. Segons aquestes paraules e segons moltes daltres, adorava e contemplava lo frare nostra Dona com labat lo venc visitar. Molt fo maravellat labat com dome lec pudíen exir aytals paraules tan subtils e tant devotes; mas pensàs[1] que per lo compliment de nostra Dona eren plenes ses paraules de sciencia infusa e de devoció. Bell fill frare! dix labat: Deus te sal, qui tà complit de la gracia plena de nostra Dona. Lo frare respòs a labat: Sènyer! Si sabíets nulles coses per les quals pogués molt amar e honrar nostra Dona, prec vos que les me mostrets; car plena es nostra Dona de gran gracia e de virtut, e per açò hauríam mester complida intelligencia ab la qual la pogués complidament conèxer, e que per la complida conexensa sumplís ma volentat a molt amar e loar Gratia plena.

11. Com labat viu la gran replecció de gracia devoció caritat qui fo en la ànima del frare e remembrà que en sa ànima no havía tanta de devoció com en lo frare, ell dix aquestes paraules: Ah! Per que fuy abat e no fuy frare ermità, e que hagués tan gran compliment de devoció com ha aquest frare?[2] Labat Blanquerna sagenollà al frare de Gratia plena, e pregàlo que ladoctrinàs e li ensenyàs com pogués retornar en la devoció en que esser sulía; la qual havía perduda per los negocis de la abadía. Plorà lo frare e plorà Blanquerna, e la un esguardava laltre ab semblant amorós. La un no poc parlar a laltre, car amor los sobrava; mas cascú significava per signes a laltre la ymage de nostra Dona e la passió de son Fill, e la dolor que sostenc dementre que son Fill hom turmentava e auceía en la creu en la qual penjava[3] per ço que tuyt lo veessen e lescarnissen.

12. Molt ploraren e estegren amdós ans que parlar

1. P, el consideret.—2. P, com aquest fraire.—3. P, pendía.

se poguessen. Tant estec labat dagenollons, tro quel frare dix aquestes paraules: Plena era de gracia nostra Dona com son Fill moría. Aquella gracia significa[1] la gracia de la qual son plens los fills de Deu en est mon com sostenen treballs e mort per honrar lo Fill de nostra Dona, qui es en gloria Gratia plena de nostra Dona. Defalliment ha en lo mon de Gratia plena. Doncs plor[2] labat Blanquerna les colpes daquells qui gracia plena no lexen estar en lo mon. Plorà Blanquerna e dix aquestes paraules:

13. Plorar conèxer amar! Hauríets tant de poder que a la Dona plena de gracia feéssets remembrar lo defalliment en que som en esta present vida? Volrías per vos enclinar a pregar son Fill com nos degués umplir de tanta gracia, quens feés anar preycar als infeels sa honor? ni com cobràs santa Esgleya la terra santa que los serraíns tenen a desonor de nosaltres, en la qual desonor es significada desconexença defalliment de caritat e membrança de la santa sanc qui per nos sescampà?[3] Es nulla cosa qui a aquestes vos pusca ajudar? Frare! dix labat: Aydatsme a plorar e a pregar, e plorem tan fortment e tan longament tro que la regina que vos tant amats nos[4] deja ajudar, e tanta de sa gracia do en aquest mon, que a honrar son Fill tot lo vulla ordenar. Ploraren labat e lo frare longament; e aprés lurs plors agradablement se departiren, e labat Blanquerna sentí en sa ànima que la devoció en que esser sulía era tornada en son estament; e per açò preposà labat que retornàs suvinablement plorar e contemplar nostra Dona en la cambra de Gratia plena.

1. P, significaua.—2. P, ploret: V, plora.—3. P, del precios sanc que per nos sescampaua.—4. A, manca *nos*.

¶ CAP. 63. *Dominus tecum.*

ESDEVENCSE una vegada que labat Blanquerna tenía capítol, e venc un granger en lo capítol dient que un pagès era entrat cavar[1] en una vinya de la granja. Aquell pagès deía que aquella vinya era sua, e menaçà fortment al frare quil volc[2] gitar de la vinya. Labat demanà de consell als monges, daquell home quel granger recontava. Un monge ancià dix al senyor abat aquestes paraules: Lonc temps ha que es haút contrast enfre nos el pagès per aquella vinya, e molt de damnatge nà pres aquest monestir del[3] pagès, e gran infamia ha dita de nos lo pagès per la terra; e per açò es cosa cuvinent que anem a la granja e que gitem lo pagès de la vinya, o que nos metam en guarda e en captinença de alcún cavaller[4] qui per nos defena la vinya al pagès.

2. Molt cogità labat en les paraules quel monge deía, e en presencia de tots dix aquestes paraules: Descuvinent cosa es que hom dorde per possessions se meta en perill de mort ni que aucía null home, e contra justicia es que hom dorde se leix deseretar; e per açò, segons caritat esperança, cové que en aital cas hom recorra a Deu e a virtuts, combatent vicis ab virtuts; car ab aytals armes se deu primerament tot hom combatre, e majorment home dorde. Com labat hac dites aquestes paraules, ell cavalcà e menà en sa companyía lo cellerer, e anà en aquell loc on lo pagès cavava[5] en la vinya. Labat saludà lo pagès dient: Dominus tecum. Lo pagès no reté les saluts a labat, mas que cavava en la vinya e tenía ses armes en torn sí per ço ques

1. P, era intratz obrar.—2. P, uolia.—3. A, el.—4. P, en garda dalcun e captenensa.—5. P, fozia *(passim)*.

pogués defendre. Totes les vegades quel pagès fería del càvec[1] en la terra, labat deía: Dominus tecum; mas lo pagès no faía semblant que oís labat ni quel veés, mas que cavava en la vinya.

3. Labat se maravellà fortment com lo pagès no li responía, e majorment se maravellà labat com la virtut de la salutació no profitava;[2] mas cogità labat que a devallar lo covenía e que sagenollàs al pagès e quel saludás ab devoció e ab humilitat, per tal que en la salutació vengués virtut. Labat devallà e agellonàs davant lo pagés, levà sos ulls e sa pensa e ses mans,[3] e dix aquestes paraules:

4. Regina del cel e de la terra! Deus fo en tu home e Deu; en gloria es lo Senyor en tu com a Deu e a fill. En aquest mon nostre orde es teu e es en ta mantinença.[4] Per aquella virtut per la qual lo Senyor fo en tu, te prec que tu sies enfre nos e aquest home, com per tu reebam virtut per la qual siam servidors de la virtut que tu haguist per ço car lo senyor fo en tu.

5. Lo cellerer reprès fortment labat, dient que tot lo monestir era avilat[5] en la honor que ell faía al pagés; mas labat respòs al cellerer, dient que gran humilitat feu lo Fill de Deu qui volc esser tot en la verge Santa María home e Deu, e volc que en la creu fos turmentat e aontat[6] e mort; e armes de monge son humilitat caritat paciencia oració. Tant devotament e tan humil pregava labat e deía: Dominus tecum, que Deus posà tant gran virtut en les paraules que labat deía e en la devoció que havía, que lo pagés hac conciencia de la injuria que faía a labadía, e per la conciencia hac contricció caritat justicia, e per açò lo pagès dix aquestes paraules:

6. Sènyer abat! Qual cosa es occasió que mon corat-

1. P, aixado: V, axada.—2. P, Labat se merauillet mot fort car lo pages no li respondia e maiorment se merauillaua car la uertut de la salutatio non profichaua.—3. P, sos uuels e ses mas. —4. P, es tieus e en ta garda. – 5. P, enuillezitz —6. P, turmentatz e enhanctat.

ge se sia mudat a contricció caritat justicia? ni qui ha gitada avaricia ira injuria de mon coratge? Labat respòs: Per la volentat de Deu sesdevenc que làngel Gabriel saludà nostra dona Santa María, e enfre les altres paraules dix a nostra Dona: Dominus tecum; e per la virtut desta paraula, esperança mà donada confiança com Dominus tecum te do virtut per la qual lo Senyor del cel e de la terra e de tot quant es, sia en tu e ab tu, per ço que les virtuts sien en ton coratge, per les quals, vicis te sien desagradables.

7. Com labat hac dites aquestes paraules, lo pagès dix que vençut e sobrat lavía Dominus tecum, e per açò volía esser tots temps servidor de Dominus tecum, e pregà labat que li donàs vianda del monestir per la qual pogués viure en vida ermitana en un alt pug prés de labadía. Labat atorgà al pagès ço que demanava e feuli cella en aquella alta muntanya on volía estar, per ço que contemplás lo Senyor e nostra Dona en Dominus tecum. Labat mès nom a aquell loc: Dominus tecum, e volc edificar una capella en aquell ermitatge; mas lo pagès no ho volc per ço que per occasió de romeríes e de vigilies,[1] no y venguessen alcunes persones qui li embargassen sa oració e li mortificassen sa devoció.

8. Com lo pagès fo en Dominus tecum, labat li donà regla e manera com per Dominus tecum contemplàs Deu e nostra Dona segons la forma destes paraules: Lo Senyor dels àngels e de tot quant es, fé en nostra Dona la mellor obra que creatura pusca reebre, com Deus volc pendre en nostra Dona natura humana. Pus noble obra Deus no pot fer en creatura. Senyor es Deus de natura en nostra Dona e en totes coses on sia naturada natura; mas pus fortment exalçà natura en nostra Dona que en altra creatura, e per açò lo Senyor mills fo en nostra Do-

1. P, de peregrinage e de ueiolar.

na e ab nostra Dona com làngel li dix Dominus tecum, que ab nulla creatura; e per açò devem tuyt fer reverencia e honor a Dominus tecum. Per aquestes paraules e per moltes daltres donà regla e doctrina labat a lermità com[1] contemplàs Deu e nostra Dona ab Dominus tecum.

9. Longament fo lermità en aquell loc en penitencia e en aspra vida contemplant Deu e nostra Dona, e abundancia de gran devoció exalçava son enteniment a major intelligencia per infusa sciencia, que lenteniment de molts monges qui han sciencia atquisita, la qual per defalliment de devoció no pot haver conexença de la divinal essencia ni de sa operació. Tant era gran la devoció de lermità, que molts monges hi veníen vivificar devoció e sciencia, per la santa vida en que era e per les santes e altes paraules que deía de Dominus tecum.

¶ Cap. 64. *Benedicta tu in mulieribus.*

Custuma era de labat Blanquerna que anava suvín visitar lo monge qui sulía esser abat e lo bisbe qui estava en aquella granja on lo monge damunt dit estava. Un jorn sesdevenc que labat passava per una gran selva, dementre anava a la granja on estava lo monge el bisbe. En la via era una bella font dejús un bell arbre, a la ombra del qual estava un cavaller guarnit qui anava cercar ventura per amor de sa dona. Aquell cavaller havía levat son elme de sa testa, per la gran calor; son cavall pexía de la herba[2] fresca prés de la font; lo cavaller cantava una novella cançó en la qual blasmava los trobadors qui havíen mal dit damor e qui no ha-

1. P, en qual maneira.—2. P, paixía en lerba.

víen loada sobre totes dones aquella dona quel cavaller amava.[1]

2. Labat Blanquerna oí la cançó e entès les paraules, e venc en lo loc on cantava lo cavaller. Devallà[2] labat e assecse prés del cavaller, e dix aquestes paraules al cavaller: Natura es damor que fa amar aquella cosa qui es a hom plaent e agradable. Semblant mes que vos siats enamorat de alguna dona segons ço que la vostra cançó significa. Aquella loats sobre totes dones. Prec vos quem digats, si fos una altra dona mellor e pus noble e pus bella que la vostra, si la amàrets més[3] que aquella que amats. Lo cavaller lexà sa cançó e respòs a labat dient estes paraules:

3. Si fos ventura que altra dona fos pus noble e pus bella que aquella a la qual amor mà sotsmès, injuriosa coça fora amor si nom feés amar la millor sobre totes altres dones; e amador qui no ama la millor, ha defalliment damor, e amor fa defalliment contra la dona mellor si no la fa amar pus fortment e per mellor amador que nulla altra dona qui no sia de sa valor ni de sa ricor. Com lo cavaller hac dites aquestes paraules, labat feu al cavaller aquestes demandes:

4. Sènyer cavaller! Prec vos quem digats per que portats armes. Lo cavaller respòs: Per ço quen pusca defendre mon cors contra aquells qui mi[4] volràn ofendre. Labat dix al cavaller si havía nulles armes ab que[5] pugués defendre sa dona contra la dona que labat amava. Respòs lo cavaller: Amor e beutat e valor majuden a provar que ma dona sia mellor e digna de major laor que nulla altra dona. Sènyer! dix labat: Per pus noble manera pot esser loada e deu esser loada ma dona que la vostra, per ço car amor beutat e valor hi son pus ajudables; e per açò es pus digna de laor la mia dona que la vostra, e per açò som

1. P, e que no auian lauzada aquella dona quel caualier amaua.—
2. P, e deuallet.—3. P, si la amariatz mais. —4. P, que me.—5. P, que s.

jo pus noble amador servidor loador de ma dona, que vos de la vostra.

5. Molt desplac al cavaller ço que labat deía, e dix que si labat fos cavaller, que ell lo rendera mort o près, per les paraules que deía, e que per força darmes li feera atorgar[1] que sa dona era mellor e pus bella que nulla altra dona. Sènyer! dix labat: Conexença e raó son armes esperituals per les quals hom venç malvestat e error. On, sius volets combatre ab mi ab aytals armes e que vejam qual dona es mellor e pus bella e digna de major honor, nom fan temor vostres raons, ans me sent cor e força com faça a vos atorgar que la mia dona es mellor que la vostra.

6. Gran contrast fo enfre labat el cavaller, qual dona era mellor. Amdós se covengren que cascú loàs sa dona per veer qual ne puría dir major laor. Labat volc que lo cavaller loàs þrimerament la dona que amava. Lo cavaller loà sa dona, dient estes paraules: Tant es ma dona bella e gençor, que amor mà fets vençre e sobrar molts cavallers, e per ma dona a honrar me so mès moltes vegades en perill de mort, e per ella he sostenguda molta fam[2] e set, calt e fret, e treballs molts he haúts en ma persona per ella a servir. On, com totes estes coses sien majors e de major treball que ço que vos fets per vostra dona, per açò, en monge, dix lo cavaller, es significança que si vostra dona fos mellor e pus bella que la mia, vos feérets e hàgrets fetes majors coses, e major afany hàgrets sostengut[3] per loar e servir vostra dona, que aquelles coses que jo he fetes e sostengudes per loar la mia. Moltes daltres paraules qui seríen longues a recontar dix lo cavaller a labat, loant sa dona.

7. Sènyer cavaller! dix labat: Moltes laors vos puría recontar per veritat de ma dona; mas car una laor tant solament abasta a loar ma dona e a provar que ella es me-

1. P, li faria autrejar *(usual)*.—2. P, ai sostengut motas vegadas fam. —3. A, sostenguts.

llor e pus bella que la vostra, per açò contra vostres laors no la vull loar, mas daquesta laor tan solament, ço es a saber: Benedicta tu in mulieribus. Lo cavaller volc que labat li esponés la laor damunt dita, e labat li espòs la paraula que làngel Gabriel dix a nostra Dona, per estes paraules:

8. Volentat fo del Fill de Deu que volc eleger nostra Dona Santa María sobre totes altres fembres, e volc fer a aquella major gracia que no es tota la gracia qui es en totes les altres fembres; car Deus près de la verge Santa María carn humana com sencarnà en ella e com ella concebé per gracia del Sant Esperit en son ventre, estant verge, Deus e home. Aquesta dona es mare de Deu e dome. Lo Deu de qui es mare es mellor que totes les creatures; el fill home de qui es mare es mellor que totes creatures, per ço car es una persona ab lo Fill de Deu qui es creador de totes creatures. Aquesta dona es ma dona e es cap de nostre orde; e aquesta laor abasta a vençre tota altra laor qui sia dita daltra fembra.

9. Molt considerà lo cavaller en la laor que labat havía dita de nostra Dona Santa María; e per lo lum de gracia e per los mèrits de labat, lo cavaller considerà en la vana e folla amor que havía a la dona que amava, ni com era per aquella amor en peccat mortal, ni com era en perill de damnació, e com sa dona no havía poder quel pogués defendre del foc[1] infernal, ni li pogués donar per guardó la gloria celestial, ni li pogués alongar vida. Dementre que lo cavaller cogitava enaxí, suspirà e plorà e dix aquestes paraules:

10. Tardada us sots,[2] amor, a enamorar aquest colpable peccador de la dona mellor. Si jo, amor, vos conegués eus amàs, servidor e sotsmès fora estat tots los jorns de ma vida de la dona mellor, de la qual es servidor aquest monge qui a sa dona ha feta honor en quant la fa a mi

1. P, fuec *(passim)*.—2. P, Trigada uos etz.

conèxer sobre totes fembres mellor. Si en vos, amor, havía pietat ni perdó, ni do ni paciencia, caritat ni humilitat, puríetsme fer servidor de la dona mellor? ni la mort, volrías soferir[1] tro que moltes coses hagués fetes per amor? Aquestes paraules e moltes daltres deía lo cavaller ab tan gran contricció devoció,[2] que labat nera mugut a plors e a devoció.

11. Sènyer en monge! dix lo cavaller: Si era[3] possible cosa que la dona que vos amats volgués sofrir que jo la amàs e que per ella a amar mesforçàs a tots mos poders tots los jorns de ma vida en batalles e en guerres on fos tots temps contra aquells qui li fan desonor e qui neguen sa valor? Labat dix al cavaller: On pus es major la valor de la dona mellor, pus[4] li es agradable home peccador quis penet es fa son servidor amador; e per açò es digna de haver honor sobre totes altres dones. Molt hac gran goig lo cavaller e longament plorà, dient estes paraules:

12. No som letrat ni no sé los lenguatges com pogués per paraules donar laor de nostra Dona als infeels; mas per armes vull anar honrar la Dona que Deus ha honrada sobre totes fembres. Novella manera vull pendre a honrar nostra Dona. Aquesta manera es quem vaja combatre en terra de sarraíns contra un cavaller qui no sia servidor de nostra Dona; e com aquell hauré vençut, quen vença altre. Com lo cavaller hac dites aquestes paraules, ell près cumiat de labat; e labat li donà sa benedicció, e mès nom a aquella novella regla quel cavaller havía presa: Benedicta tu in mulieribus.[5]

13. Per volentat de Deu sesdevenc que lo cavaller servidor de Benedicta tu, venc en un una terra de un rey sarraí. Com fo en la terra,[6] venc guarnit en son cavall al

1. P, uolria te sufrir: V, uolria s sperar.—2. P, manca aquest mot.—3. Sería(?).—4. P, e plus —5. P, benedicta tu.—6. P, can fo en la terra dun rei sarrazi.

palau del rey, e dix que ab lo rey volía parlar. Volentat fo del rey quel cavaller entràs davant ell. Com lo cavaller fo davant lo rey, ell dix al rey aquestes paraules: Servidor amador som de una dona qui es mellor que totes fembres [1] e qui es mare de Deu e home per gracia de Sant Esperit. On, qui nega aquesta honor a nostra Dona, jo larremesc de batalla en vostra cort, per tal que li faça atorgar la honor qui cové esser feta a nostra Dona verge Santa María, de la qual som cavaller novellament.

14. Lo rey sarraí dix al cavaller que ell no creía que nostra Dona fos mare de Deu, mas bé creía que fos dona santa e verge, mare de home profeta; e que daçò no volía que lo cavaller se combatés, mas que per raons responés al rey qui negava a nostra Dona la honor quel cavaller ne deía. Lo cavaller respòs al rey e dix que la major honor que nostra Dona ha, es esser mare de Deu; e que ell combatría a [2] tot home qui aquella honor vedàs [3] esser dita de nostra Dona. Mas car ell no sabía de letres e no sabía les Escriptures, per açò no volía respondre al rey per raons, mas que per força darmes arremía tots los cavallers de sa cort, la un aprés laltre.

15. Mols fo irat lo rey contral cavaller qui arremía tota sa cort, e manà que hom lo feés murir a mala mort. Mas un cavaller sarraí dix al rey que sil cavaller muría sens batalla, parría que defalliment de cavallería fos en sa cort; e pregà lo rey que volgués que ell se combatés ab lo cavaller. Al rey e a tots los altres plac que fos la batalla dels .ij. cavallers. Com los cavallers foren en lo camp, lo cavaller crestià remembrà sa Dona, e dix: Benedicta tu in mulieribus, e feu devant sa faç [4] lo senyal de la creu, e brocà son cavall e ferí lo cavaller; e per força darmes vencé e aucís lo cavaller sarraí.

16. De gran ira fo escomugut lo rey, e sís foren tots

1. P, que totas donas ni que totas femenas. — 2. P, se combatria ab. —3. negàs(?): P, deu: V, deneguara. — 4. P, cara.

los altres. Lo rey manà que tants de cavallers se combatessen ab lo cavaller crestià la un aprés laltre, tro que vencessen lo cavaller crestià. Un altre cavaller entrà en lo camp, e tot aquell jorn se combateren amdós sens que la un no poc vençre laltre. Aquella nit reposaren amdós los cavallers, e lo rey tenc justicia en la batalla per ço que no fos fama que per força de volentat lo cavaller crestià fos injuriat en la[1] batalla. Com venc lendemà matí, amdós los cavallers tornaren en lo camp per combatre, e com lo cavaller crestià volc ferir lo cavaller sarraí ab lespasa, lo sarraí se reté per vençut e atorgà que nostra Dona era digna de esser loada daquella laor segons la qual lo crestià la loava. En presencia de tuyt dix aquestes paraules, e dix que ell volía esser de la regla e del orde de Benedicta tu, e que ell era aparellat de combatre ab altre cavaller sarraí qui a nostra Dona negàs sa honor. Molt gran ira hac lo rey, e manà que amdós los cavallers fossen preses e morts. Aquells foren màrtirs per nostra Dona, qui los honrà en la gloria de son Fill per ço car per ella a honrar havíen pres martiri; e està aparellada de honrar tots aquells qui per semblant manera la vullen[2] honrar.

¶ CAP. 65. *Benedictus fructus ventris tui.*

COM labat fo vengut a la granja on estaven en contemplació lo bisbe el monge, labat recontà laventura que li era esdevenguda del cavaller que havía atrobat a la font cantant damor, e recontà les paraules quel cavaller havía dites e la regla a la qual se fo ubligat.

1. A, sa. — 2. P, uolon.

Molt cogità lo bisbe en les paraules que hac recontades labat del cavaller, e remembrà les paraules qui son de la Ave María aprés Benedicta tu in mulieribus; e com lo bisbe hac cogitat longament, ell dix a labat aquestes paraules:

2. Beneesc lo divinal lum de pietat e de gracia qui ha inluminat est home peccador quis sotsmet tots los jorns de sa vida a esser servidor del benauyrat fruyt qui fo en lo ventre de nostra Dona. Aquell fruyt ador, e a loar aquell me sotsmet ab tots los poders corporals de mon cors e ab tots los poders de la mia ànima. Lo bisbe agradablement e ab gran devoció près cumiat del abat e del monge al qual era estat companyó en honrar nostra Dona, e anàsen a son bisbat. Los canonges e tot lo capítol e tots los homens de la ciutat hagren molt gran goig com hagren cobrat lur bisbe, lo qual cuydaven haver perdut.

3. Tots jorns cogitava lo bisbe com pogués atrobar alcuna manera per la qual molt pogués honrar lo fruyt que nostra Dona hac en son ventre per gracia de Sant Esperit. Un jorn sesdevenc que lo bisbe tenía sènet,[1] e preycava als clergues, a los quals demanà de consell com pogués molt honrar lo fruyt beneyt de nostra Dona. Ventura e cas fo que en aquell sènet hac un clergue qui era de una illa sobre mar, la qual es apellada Mallorques; e recontà al bisbe en presencia de tots que aquella illa es de un noble rey savi, lo qual es apellat en Jacme Rey de Mallorques. Aquell rey es bé acustumat e ha devoció com per preycació fos honrat Jesu Christ enfrels infeels; e per açò ha ordenat que .xiij. frares menors estudíen en aràbic en un monestir apellat Miramar, apartat assegut[2] en loc cuvinable, e hals proveíts a lurs necessitats; e com sabràn laràbic, que vagen[3] honrar, per licencia de lur general, lo fruyt de nostra Dona, sustinents per honrar aquell, fam

1. P, senede: V, sinodo. - 2. P, apauzat e assegut.—3. P, que anon.

set calt fret temors turments e mort. E aquest establiment es fet per tots temps.

4. Molt plac al bisbe e a tots los altres aquell establiment, e molt fo loada la devoció del rey e dels frares qui per Deu desiraven[1] esser màrtirs. Aprés pocs jorns lo bisbe ordenà e bastí luny de tot poblat en un loc cuvinent, un monestir molt bell; e per volentat del Apostoli e del capítol daquell bisbat, aquell monestir fo heretat com hi poguessen viure e estudiar .xiij. persones, e apendre diverses sciencies e diverses lengues,[2] per tal que la Santa Esgleya feés son deute[3] en honrar lo fruyt beneyt de nostra Dona. Lo bisbe mès nom a aquell monestir: Benedictus fructus; e renuncià al bisbat, e ab alcuns canonges e religioses e homens lecs, mès se[4] en aquell monestir per honrar lo fruyt de nostra Dona, segons la regla e la manera del monestir de Miramar, lo qual es en la illa de Mallorques.

¶ CAP. 66. *Sancta María, ora pro nobis.*

Lo monge qui sulía esser abat hac gran enyorament del bisbe qui sulía esser en sa companyía. Lo monge remembrà en la Ave María aquestes paraules:[5] Sancta María, ora pro nobis, e volc esser tots temps de sa vida preycador daquella paraula a honor de nostra Dona. Lo monge considerà que molts son los preycadors qui preyquen la paraula de Deu en les viles e en les esgleyes; mas als pastors qui van per les selves e les

1. P, deziron.—2. P, lengatges.—3. P, deuer.—4. P, el se mes.—5. A, aquesta paraula.

muntanyes,[1] no son asignats preycadors, e per açò lo monge dix a labat Blanquerna aquestes paraules:

2. Segons ma conexença, fretura han de preycadors les gents qui son e estàn per les muntanyes e per les aforests, les quals no venen a lesgleya;[2] e per açò demàn regla e ufici com tots los jorns de ma vida sia preycador dels pastors, als quals preíc Sancta María, ora pro nobis; car los pastors han avinentea de cogitar e de pensar, per ço car estàn tots sols e no es quils embarc a cogitar en ço que hom lur pot significar del honrament de nostra Dona; e on la cogitació es major, més pot en ells multiplicar devoció e amor en amar nostra Dona.

3. Molt plac a labat la devoció e la novella manera quel monge vulía haver en honrar nostra Dona; e anà sen al monestir per procurar e per fer establiment, ab volentat de tot lo capítol, que per tots temps fos en custuma que un monge daquell monestir fos preycador dels pastors, e que aquell ufici hagués nom ufici de Ora pro nobis. A tot lo covent plac aquell establiment; e lo monge qui sulía esser abat près aquell ofici e demanà regla e doctrina a labat com preycàs als pastors Sancta María, ora pro nobis. E labat significà per estes paraules la regla e la doctrina quel monge demanava:

4. Natural cosa es, dix labat, que enfre lenteniment e la volentat es gran concordança, com lenteniment entén ço que la volentat ama e la volentat ama ço que lenteniment entén; e per açò es sermó profitable com hi son provades les raons provables per natura de enteniment. On, com los pastors sien gents pus adonables a entendre per raons que per auctoritats, per açò amaràn pus leugerament los honraments de nostra Dona si les entenen per raons necessaries probables, que no faríen si los havíen a creure per auctoritats.

1. P, per los boscatges e en las montanhas.—2. P, questan per las montanhas e per los forestz las quals no uenon a gleiza.

5. Com lenteniment ha entesa una raó daquelles que preyca lo preycador, lenteniment la comana a la memoria e entén la altra raó que lo preycador preyca; e com lo sermó es lonc o es de massa subtils raons, la memoria no pot retre tot ço que lenteniment li comana; e per açò es innorancia e defalliment de devoció en aquells qui oen los sermons. On, com açò sia enaxí, per açò es bona ordenança que hom faça breus sermons.

6. Volentat ha natura damar ço qui li es pus agradable. On, aytant com les raons son de mellor materia, aytant més les deu hom finir[1] en la fi, per ço que la volentat ne romanga desijosa, e per lo desig[2] sia la devoció de les paraules, e per la devoció sia la obra; e per açò cové que en sermó hom diga a la fi les mellors paraules. Moltes coses dix labat qui eren mester a preycar, e majorment bones obres e devotes paraules.

7. Com labat hac mostrades les maneres damunt dites e moltes daltres al monge de Ora pro nobis, per les quals maneres sabés preycar, labat contemplà nostra Dona denant lo monge, per tal quel monge ne prenés regla e doctrina a preycar Ora pro nobis; e per açò labat dix aquestes paraules:

8. Santa María! Ador e beneesc lo teu Fill gloriós, lo qual tu pregues per nosaltres peccadors. Si tu est pus volenterosa de pregar per nosaltres peccadors que no som nos, no cal quet preguem que precs per nos; mas car nos no seríem dignes que fossem enteses[3] en tes oracions si no pregavem tu[4] e si nons confiavem en tes oracions, per açò som ubligats a pregar e a contemplar tu e los teus honraments, per ço que a tu façam reverencies e honors, e que tu remembres nos ab ton remembrament piadós e quens esguarts ab tos ulls misericordiosos en aquest temps tenebrós en lo qual som per defalliment de devoció caritat,

1. P, aitant las deu hom fenir mais.—2. P, desirabla e per lo dezirier.—3. P, persones.—4. P, si non te pregam.

per lo qual defalliment ublidam la passió del teu Fill en quant no la remembram segons que deuríem, ni a honrar tu e ton Fill no fem ço que deuríem e que fer puríem, ni tu no cesses a pregar per nos de tots tos poders. On, com açò sia enaxí, doncs tu, Regina dels reys e de les regines, ajudasses a nos com honrassem tu honrant ton Fill en aquells locs on es menypreat desamat descreút[1] blastomat per aquells homens als quals lo teu Fill espera quil vaja[2] honrar escusar de los defalliments que falsament li son atribuíts per aquells qui son en errors e qui van[3] a foc perdurable.

9. Regina! Tant tost com fuist plena de Sant Esperit[4] e del Fill de Deu que concebist, fuist tenguda a pregar per nosaltres peccadors; car aytant com los teus honraments foren majors, daytant se covenc ques confiassen pus fortment en tu justs e peccadors; e on[5] pus fortment nos confiam en tu, pus te fa ta justicia[6] esser curosa de nostres langors a sanar e de nostres colpes a perdonar.

10. Esguarda, Regina, çajús enfre nos, e vejas quant home te prega e taora,[7] cantant remembrant adorant. On es ta justicia pietat caritat nobilitat, si tu no pregues per nos? E si tu per nos pregues ton Fill gloriós e si ton Fill no exoeix[8] tos precs, on es la amor quet sulía haver com sencarnà en tu e com en la creu estant penjant[9] prés de mort, li membrà de tu com te comenà a Sent Joan?

11. Amable fill! dix labat al monge: Segons la manera que havets oída, anats preycar e contemplar nostra Dona als pastors, e estats enfre ells; e a alcunes festes del any retornats a nos. De Deu hajats gracia e benedicció, e de nostra Dona. A Deu e a nostra Dona siats comenat. Humiliat vos sots per nostra Dona a honrar; exalçat serets si la fets remembrar e pregar e amar, car les sues

1. A descreent: P, descrezutz.—2. P, quel ane.—3. P, en que uan.—4. P, plena de gracia e de sant esperit.—5. A, Con.—6. P, plus te fai justicia.—7. P, tazora.—8. P, exauzis.—9. P, pendent.

oracions vos faràn pujar a gloria qui no ha fi. Lo monge près cumiat del abat e de sos companyons, e anàsen en aquells locs on estaven los pastors.

12. Anava lo monge de Ora pro nobis per munts[1] e per plans e per boscatges, preycant a los pastors los honraments de nostra Dona qui prega per justs e per peccadors. Esdevencse un jorn que lo monge venc en una gran vall on havía gran re de bestiar. En aquella vall havía una cova en la qual un pastor tenía amagada una fembra la qual havía levada[2] a son marit e ab la qual peccava. Lo monge venc[3] en aquella cova a aventura, en la qual cova[4] menjaven lo pastor e la fembra. Agradablement fo acullit e convidat lo monge per lo pastor e la fembra. Sènyer! dix lo pastor: Nostra vianda es pa e aygua e un poc de formatge e de ceba; placiaus menjar de ço que Deus nos ha donat. Lo monge menjà ab lo pastor e bec de laygua, segons que havía acustumat com menjava ab los altres pastors als quals preycava.

13. Dementre menjaven, lo pastor hac a anar a gitar les ovelles de un camp de blat on eren entrades, e lo monge romàs ab la fembra a la qual demanà de son estament; e la fembra li recontà com era muller de un altre pastor, e com era ab aquell pastor en peccat, ni com se penedía del falliment que havía fet contra son marit; mas per paor no gosava tornar a son marit, nil pastor ab qui era no la volía lexar per la gran amor que li havía. Tornà lo pastor e menjaren ensems, e com hagren menjat, lo monge senyà e beneí la taula, e dix aquestes paraules:

14. Una vegada sesdevenc que un pastor estava ab una fembra en peccat en una alta muntanya. Aquella fembra pregava tots jorns nostra Dona Santa María que la tragués de peccat. Una nit lo pastor durmía: vijarès li fo

1. P, puegz. — 2 P, auia una balma *(passim)* en la qual .i. pastor tenia rescosta una femena la qual auia sostracha. — 3. A, hi vench — 4. P, en lo qual loc.

que ell veés ma dona Santa María qui escrivía tots aquells per qui pregava son Fill, e escriví en aquell libre lo nom de la fembra quel pastor tenía, e lo pastor pregà Santa María que son nom escrivís en aquell libre. Santa María respòs e dix que per ço car ell no la pregava tots jorns, no era digne que son nom fos escrit en aquell libre.

15. Sènyer! dix lo pastor al monge: Sabets vos si nostra Dona volría pregar per mi si jo tots jorns la pregava? Lo monge respòs e dix que ell li entrava[1] fermança que nostra Dona pregaría per ell ab que ell no feés nulla desonor a son Fill, al qual fan desonor tots aquells qui estàn en peccat, e al qual fan honrament tots aquells qui ixen de peccat. Dementre que lo monge deía aquestes paraules, lo pastor hac conciencia del peccat en que era, e dix al monge aquestes paraules:

16. En peccat de luxuria som e volrían exir, per ço que lo Fill de nostra Dona honràs e que per mi nostra Dona pregàs; mas car aquesta fembra no hauría consell si jo la lexava ni ella a son marit no gosava[2] tornar, per açò me cové en peccat estar. Lo monge dix a la fembra si ella se confiava tant en les oracions de nostra Dona, que ab ell volgués anar a son marit. La fembra li respòs e dix que ella tornaría a son marit e acusarsia de sos falliments per ço que son marit ne prengués venjança, e hauría esperança en nostra Dona que li ajudàs en la penetencia que son marit li faría sostenir per raó de venjança.

17. Lo monge e la fembra sen anaren a la casa del marit de qui la fembra era muller; e lo pastor qui romàs, feu tots temps penetencia e tots jorns adorava e pregava nostra Dona. Dementre que lo monge e la fembra anaven,[3] atrobaren a la ombra de un arbre, durment, lo pastor marit de la fembra, lo qual anava cercar sa muller e anava armat per ço que auciés lo pastor qui sa muller sen havía[4]

1. P, lin seria.—2. P, non auzaria.—3. P, sen anauan.—4. P, que sa moller nauia.

menada. Lo monge e la fembra sagenollaren devant lo pastor qui durmía, e lo monge dix aquestes paraules:

18. Sancta María, ora pro nobis. Santa María! Complida es ta oració en aquesta fembra peccadora [1] quis penet de son peccat; car si tu no pregasses [2] per ella, nos penedira de son peccat. A complir te cové com lo pastor reeba gracia de ton Fill per la qual perdó a sa muller. A guaardonar te cové la nostra esperança que havem posada en tu per ço quens ajuts. Com lo monge hac dites aquestes paraules, la fembra en plorant ab gran contriccio [3] de cor, dix aquestes paraules: Peccadora so e colpable contra mon senyor e mon marit, lo qual pot usar de justicia en mi, o de perdó. De tot ço que ell ne faça som pagada. Si era cosa que mon marit me volgués perdonar, desijosa som [4] de estar en vida ermitana e de estar sola, e que feés [5] penetencia del falliment que he fet contra mon marit. Sim fer nim turmenta nim met en presó mon marit, farà justicia: ab paciencia sostendré mon treball; [6] gracies faré a la regina del cel; beneyré son Fill qui volrà que jo en est mon port pena dels peccats per los quals som tan colpable. Dementre que la fembra deía aquestes paraules, ella deía suvinablement: Sancta María, ora pro nobis; car vijarés li era que aquella paraula li ajudàs a ses necessitats.

19. Estant lo monge e la fembra a genollons davant lo pastor qui durmía, lo pastor somniava que hom lo penjava per raó de un home que havía mort, e com la ànima sua devía exir del cors, un demoni molt horrible a veer volía pendre la sua ànima; mas nostra Dona retenía lànima en lo cors per ço quel demoni no la prengués, e pregava son Fill que al pastor degués perdonar la mort del home, lo qual havía mort a gran tort. Com lo pastor hac fet aquest somni, ell oía en gravit [7] les paraules quel monge e

1. P, peccairis.—2. P, non pregauas.—3. P, deuocio contriccio.—4. P, dezirier auria.—5. P, que fezes totz temps.—6. P, ab justicia ab paciencia sofrirai mon trebail.—7. P, auzia en pantais.

sa muller deíen. Lo pastor se despertà a aquelles [1] paraules, e viu sa muller e lo monge qui estaven davant ell dagenollons e adoraven e pregaven en plorant nostra Dona, dient les paraules damunt dites.

20. Molt fortment se maravellà lo pastor del monge e de sa muller; e per la virtut de les paraules que deíen e per lo somni que havía fet, lo pastor fo mugut a perdonar e a plorar, e pregà e loà ensems ab ells nostra Dona. Molt estegueren ensems en oració e en plor; [2] e aprés la oració, lo pastor dix aquestes paraules: Si luxuria mou lo cors a peccar, quant més membrança de la passió de Christ e de la noblea de nostra Dona deu moure la volentat a pietat a perdonar! [3] E quis penet es jutja, nol cal dues vegades punir. Si no perdó, a tort demàn perdó. No tant solament perdó, ans daría tot ço que pugués donar a quim demanava [4] perdó. Si nostra Dona demana per mi perdó, raó es que jo perdó.

21. La fembra sagenollà devant son marit e besàli ses mans e sos peus; e son marit li perdonà e li dix que tornàs en son alberc, en lo qual fos en la pau en que longament havía estat. Sènyer! dix la fembra: No som digna de esser en vostra companyía; no tant solament vos covNé perdonar, ans vos covNé donar do per lo qual pusca estar sola e viure pobrement en vida ermitana, menjant de les herbes crúes e faent penetencia del torts e dels falliments que he fets contra vos. Ordenament fo fet enfre tots .iij. que la bona fembra feés penetencia en una cova qui era en una alta muntanya prés de una font, e que son marit li aportàs alcunes vegades alcuna pietança don pogués sostenir son cors, e que daquí en avant nos coneguessen del carnal delit e cascú estegués en castedat. Molt era gran la devoció e la santa vida de cascú, e com son marit la anava veer, molt eren grans les benediccions que

1. P, se rexidet per aquellas.—2. P, plors.—3. P, a pietat perdonar. —4. P, a tot home quim demandes.

la un deía a laltre e la doctrina que cascú deía a laltre com poguessen honrar Deu e nostra Dona.

22. En un prat prés de una bella font, estaven gran re de pastors qui guardaven bestiar.[1] Lo monge de Ora pro nobis venc en aquell prat e saludàls pastors, e dix que ell era preycador de pastors e pregàls que volguessen oír lo sermó que ell los volía dir. Lo monge preycà los[2] pastors ab exemplis, per tal que mills los endugués a devoció. Tant plaents sermons faía lo monge als pastors, que tot dia cogitaven en ço quel monge los preycava; e per ço que cogitaven, senamoraven de Deu a honrar e de nostra Dona a pregar. Set jorns estec lo monge ab ells en aquell loc. Al .viij. jorn, près cumiat dells e anà preycar a altres pastors qui estaven en altres partides. Los bens ni les laors per que Deus era honrat per aquells pastors quel monge preycava, quils vos puría dir? ni la bona fama quel monge havía per totes les terres, qui laus puría recontar?[3] nils pastors quil veníen oír, quils[4] puría nombrar?

Esplegat[5] es lo libre de Religió.

1. P, gardauon besties.—2. P, als.—3. P, poiria dire ni recontar.—4. P, qui los uos.—5. P, Fenitz.

Comença lo terç libre qui es de Prelació.

¶ Cap. 67. *En qual manera labat Blanquerna fo elet a bisbe.*

COM lo bisbe hac renunciat al bisbat e fo en lestudi aràbic, los canonges foren en lo capítol per ordenar com elegissen pastor. Un dels canonges dix que demanassen al bisbe qual de tots ells li sería semblant que degués esser bisbe, car per ço car havía estat bisbe e havía renunciat al bisbat e volía murir per honrar Jesu Christ, era semblant que ell[1] degués esser demanat e que hagués veu en lo capítol. Tots los canonges tengren per bo ço quel canonge deía. Aquell qui sulía esser bisbe venc al capítol, e en presencia de tuyt dix que ells elegissen a bisbe labat Blanquerna, car no sabía null home tant digne fos de esser bisbe; emperó no creía que volgués esser bisbe. E si renunciava a esser bisbe, consellava que elegissen bisbe segons la manera e la art de elecció.

1. P, que a el.

2. Molt desplac a lartiaca ço que havía dit aquell qui sulía esser bisbe, e sís feu a alcuns dels canonges, car ells eren canonges seglars e havíen temor que si labat Blanquerna era bisbe, que nols tornàs a esser canonges reglars. La major força dels canonges tengren a bo que labat Blanquerna fos bisbe; emperò volgueren fer elecció per manera de la art de elecció. Mas lartiaca contrastà[1] ab alguns canonges a la elecció que volíen fer segons la art; e per açò los demés canonges qui volíen que Blanquerna fos bisbe, elegiren sens la art Blanquerna a bisbe; mas alcuns altres canonges contrastaren[2] e elegiren a bisbe lartiaca.

3. Gran fo la discordia qui fo enfre los canonges per raó de la elecció que havíen feta en discordia. Dos canonges vengren a labat Blanquerna, e diguerenli que ell era elet a bisbe e que havía més veus haúdes que lartiaca; e per açò ells lo pregaven per tots lurs companyons, que reebés lo bisbat e que anàs a Roma[3] per esser confermat. Labat Blanquerna sescusà, dient que nos covenía a vida contemplativa lexar religió per esser bisbe, e dix que en nulla manera no sería bisbe. Molt desplac als .ij. canonges com labat no volc esser bisbe, e sís feu a tots los altres qui lavíen elet a bisbe. Lartiaca anà a Roma per demanar son bisbat e per esser confermat; mas la major força dels canonges trameteren procurador contra lartiaca, e pregaren que lo senyor Apostoli feés manament a labat Blanquerna que fos bisbe.

4. Oídes cascunes de les parts, lo senyor Apostoli dix aquestes paraules: Semblança de simonía es esquivadora cosa a elecció, e son contrari hi es cosa cuvinable; e per açò, es semblant que labat Blanquerna qui no vol esser bisbe ni de estreta vida no vol passar a ampla vida, que aquell sia digne de esser bisbe. E per açò lApostoli volc a totes passades que Blanquerna fos bisbe, e tramèsli ma-

1. P, contrastaua. — 2. P, i contrasteron. — 3. P, en roma.

nament que ell fos bisbe. Molt desplac a labat e a tot lo covent lo manament del Apostoli, e tramès dos monges al Apostoli per escusarse e per dir son dret lo qual havía en aytant; car si aquell qui sulía esser bisbe poc renunciar al bisbat per elegir pus estreta vida, semblant era que ell pogués renunciar a la elecció, com fos en hàbit monacal e com hagués pus contemplativa vida.

5. Los monges anaren a Roma e pregaren lo senyor Apostoli que nols tolgués labat Blanquerna, car molt lur faría gran fretura e molt havía mellorat lo monestir, e majorment com sescusava per lo dret damunt dit. A totes passades volc lo Papa que fos bisbe labat Blanquerna per ço que melloràs lo bisbat segons que havía mellorat lo monestir; e volía [1] que usàs de obediencia, que fos bisbe. Labat hac a jaquir sa abadía e a pendre lo bisbat. Molt desplac a tots los monges e gran plaer nagueren los canonges quil hagren elet.

¶ Cap. 68. *En qual manera Blanquerna ordenà son bisbat.*

En lo capítol fo lo bisbe ab tots sos canonges, e dix aquestes paraules: Volentat es de vosaltres, senyors, que jo sia vostre pastor. En servitut era com era abat, mas ara som en major, car ab major afany e ab major perill guarda lo pastor les grasses ovelles que les magres. Pus volets que sia bisbe, ajuda e consell vos demàn com majudets a esser pastor e a guardar mes ovelles. Primerament vull saber quanta es la renda de la esgleya ni quants son los canonges nils beneficiats de la Seu, ni la

---

1. P, uolc.

renda de lesgleya en qual manera es partida. Totes aquestes coses sien meses en escrit, per tal que pusca encercar en ma ànima si en aquesta esgleya puría nulla cosa mellorar ni ordenar[1] a honor de Deu, e a donar bon exempli als homens lecs qui pequen moltes vegades per lo mal exempli que han de lur pastor e de sos companyons.

2. En presencia del bisbe e de tots los canonges fo fet lescrit quel bisbe demanava, en lo qual escrit atrobà lo bisbe que en aquesta Seu havía .xxiiij. canonges, ecceptat sacristà e artiaca prebost e cabíscol. Item hi havía .xiij. capellaníes, e havíay daltres oficis segons ques cové a esgleya catedral. Gran renda havía lesgleya, e la part del bisbe valía .iij. millia liures de renda. Molt cogità lo bisbe en lestament del bisbat e en la manera com lo pogués mellorar.

3. Esdevencse un jorn que en la missa se cantà levangeli[2] en lo qual Jesu Christ promet .viij. benauyrances. Aprés la missa lo bisbe tenc capítol, segons que havía acustumat a tenir capítol un jorn de la setmana. Com lo bisbe fo en lo capítol ab tots los canonges, ell dix aquestes paraules: Entès havets, senyors, com nostre Senyor[3] Deus Jesu Christ promet en levangeli .viij. benauyrances. Ab consell e ab volentat de vosaltres, vulría ordenar aquest bisbat a tal regla[4] e ordenament que les .viij. benauyrances poguessem haver. Primerament començ a ma renda, e faç daquella .iij. parts: la una sia donada a almoyna, laltra sia donada a fer pau enfre aquells qui son en treball, laltra sia a la messió[5] qui es a mi necessaria e a aquells qui son de mon hostal.

4. Lartiaca respòs al bisbe, e dix que desonor sería dell e de tots sos clergues de la Seu, si ell no tenía gran companyía en son alberc per ço que mills fos acompanyat e quen fos pus honrat, la qual companyía no puría tenir

1. P, E uul hordenar.—2. P, se cantaua lauengeli *(usual)*.— 3. A, maior.—4. P, en aquest auesquat aital regla.—5. P, en la mession.

ab lo terç de la renda tan solament. Respòs lo bisbe que honrament no deu esser desijat sino a entenció de servir Deu, e que fer almoyna es més honrar Deu que tenir companya supèrflua per haver vanagloria; car mills es honrat palau de prelat com ha a sa porta molts pobres a qui hom dona almoyna, que no es com ha a sa taula moltes copes dargent e moltes persones, ni en lestable moltes besties, ni en les perxes molts vestiments,[1] ni en les caxes molts diners.

5. Lo bisbe volc que .iij. parts fossen fetes dels canonges: la una fos asignada a servir les .viij. benauyrances, la segona fos a estudi de teología e de dret canònic, la terça fos a servir lesgleya; e volía que tots aquests .xxiiij. canonges e ell meteix e tots los altres fossen reglats.[2] Aprés volía que los preveres qui cantaven e servíen les capellaníes, fossen estudiants, aprés la missa e les hores, en teología e en dret, e que menjassen en refector e durmissen en durmitor, per tal que de ells fossen fets canonges aprés la mort dels altres,[3] e que a ells fossen donades les esgleyes parroquials; e aquest ordenament volía que fos fet a tots temps e confermat per lApostoli e per tot lo capítol.

6. Gran fo lo contrast qui fo enfre lo bisbe e lartiaca e alcuns dels canonges qui eren de la part de lartiaca; mas lo bisbe dix que ell no sería bisbe si aquell ordenament no confermaven, e trametría[4] al senyor Apostoli per ço que confermàs aquell ordenament; e si nol volía confermar, quel hagués per escusat a esser bisbe, car ell no volía esser pastor de ovelles que no pogués defendre als lops. Lo bisbe tramès per canonges sants e devots tot lo procés del fet al Apostoli. Encontinent lApostoli rescrisc al bisbe e volc que fos feta tota sa volentat, e hac gran plaer com ell lavía confermat a esser bisbe, car en lo bé que ell faría havía esperança. Com los missatges foren venguts

1. P, ni en las perias motas raubas.— 2. P, fosson reglars.—3. P, dels altres canonges.—4. A, trametam.

de cort, lo bisbe Blanquerna ordenà lo bisbat segons que damunt havem dit, e primerament ordenà del estudi, e puxes de les .viij. benauyrances.

¶ CAP. 69. *De pobrea.*[1]

COM lo bisbe fo en lo capítol ab los canonges, ell dix que Jesu Christ promès lo regne del cel als pobres; e per açò volía que un canonge fos asignat a ufici de pobretat, lo qual canonge preycàs pobretat e fos cap dels pobres daquella ciutat, e que la renda de la sua canongía donàs per amor de Deu, e que ell acaptàs de que vivís e anàs pobrement vestit, e que reprenés los rics desperit. Dementre que lo bisbe deía lo procés del ofici, un canonge qui era home de santa vida, se levà en peus e demanà lufici de pobretat, e promès complir a son poder totes les condicions damunt dites les quals se coveníen al ufici.

2. Altrejat fo lofici a aquell canonge, e lo bisbe feu preycar per les esgleyes que aquell canonge fos cap de los pobres e que acabtaría als pobres; e donà gran perdó a tot home qui daría al canonge. Lo canonge donà sos rics vestiments[2] per amor de Deu, e totes les besties que havía e tot larnès de son hostal; e pobrement vestit acaptava a pobres vergonyants[3] e a pobres despoderats e a puncelles a maridar e a infants orfens pobres, als quals faía mostrar alcún mester de que vivissen.[4]

3. Esdevencse un dia que lo canonge de pobretat venc menjar a lalberc de lartiaca. Dementre que menjava lartiaca menjars delicats e de moltes maneres, lo canonge

1. P, paubretat.—2. P, sos ricx uestirs.—3. P, a paubres uergoinhos. —4. P, mostrar mester de que uisquesson.

de pobrea cridà altament: Via fora, via fora, que lartiaca menuga e guasta los bens dels pobres de Jesu Christ! E enaxí cridant lo canonge sexí de la casa de lartiaca,[1] e cridant anà per la vila e per les cases dels canonges, e molts pobres anaven ab ell qui cridaven e deíen aquelles paraules metexes quel canonge deía. Molt hac gran vergonya lartiaca, e a molt home donà consciencia lo canonge reprenent lartiaca.

4. Altre dia sesdevenc que lo canonge de pobrea menjava ab lo cabíscol. Dementre que menjaven entraren en lalberc del cabíscol moltes besties carregades de blat qui era del cabíscol, lo qual cabíscol era home avar e ajustava diners per tal que enriquís un seu nebot lo qual molt amava. Lo canonge tantost com viu entrar les besties per lalberc, se levà[2] de la taula e anàsen per les carreres ajustant los pobres; e com hac ajustats molts pobres venc al palau del bisbe e cridà: Dretura, dretura! e tots los pobres cridaren ab ell ensems. Molt fo lo bisbe maravellat daquells crits, e sís foren tots los altres. Lo bisbe e[3] sos canonges exiren a la porta on atrobaren los pobres qui ab lo canonge lur precurador cridaven: Dretura, dretura! Lo bisbe demanà al canonge per que cridava, e lo canonge dix al bisbe estes paraules:

5. Sènyer! Escrit es que tot ço qui sobra als clergues part lurs necessitats, deu esser dels pobres de Christ. Lo cabíscol ha molt blat ajustat, e vol lo vendre per ço que compre un castell a son nebot. Aquells[4] diners que haurà del blat demàn quem sien donats, car daquests pobres que vos mavets comanats deuen esser;[5] car son nebot no es clergue, nel cabíscol no ha boca ni ventre a qui sia mester tot lo blat: demàn que sia feta dretura. Lo bisbe tramès al cabíscol e sabé veritat del fet, e atrobà que en

1. P, issi del alberc del artiaque.—2. P, el se leuet.—3. P, e totz.—4. A, [de] aquels.—5. P, cor totz deuon esser daquestz paubres que m auetz comandatz.

axí era com lo canonge de pobretat ho deía. En vergonya e en confusió fo lo cabíscol, e lo bisbe donà sentencia que tot aquell blat fos donat als pobres; e si lo nebot del cabíscol se volgués jutjar per pobre, quen pogués haver una part [1] en axí com altre pobre.

6. Lo canonge de pobrea preycava per les places pobrea e reprenía riquea. Un dia sesdevenc que un burguès molt ric e molt honrat daquella ciutat lac convidat. Ans que menjassen, lo canonge pregà lo burguès que li mostràs tot son alberc. Per totes les cases de lalberc lo menà, e lo canonge viu que en tot lalberc no hac nulla cambra ni nulla casa a qui defallís nulla cosa; car lalberc era molt bell e bé obrat. En cada casa havía tot ço qui pertanyía a son ofici; car en la cambra havía molts lits e molts rics draps, e en lo palau hac moltes armes [2] e moltes taules, e moltes besties en lestable, [3] e en la cuyna molts arreaments; en lo corral hac moltes gallines oques lenya, e en lort molts arbres; en los graners hac molt blat, e en la despensa molt pa e farina, e en larmari moltes copes dargent, e en les perxes moltes vestedures, e en les caxes molts diners. Lo burguès e sa muller e tots sos infants e tota sa companya hac compliment de vestirs e de tot ço que hac mester. [4] Com lo canonge hac vistes totes estes coses, ell dix que tant no havía guardat çà ni llà quey pogués veer pobretat en nulla casa; e per açò ell no volía menjar ab ell, com fos cosa que ell era servidor de riquea qui era contraria [5] a pobretat, sa dona.

7. Com lo canonge se volc exir de lalberc del burguès e volc anar menjar en altre loc, lo burguès li dix que una casa havía secreta en son alberc, la qual ell no havía vista, [6] e volía que la veés. Lo burguès menà en aquella ca-

1. P, partida.—2. P, armaduras.—3. P, e en lestable moltas besties. —4. P, sos efans e tota sa mainada ac gran compliment de uestirs e de tot so que lur ac mestier.—5. P, de riquea contraria.—6. P, lo borzes li dis que una cambra *(passim)* auia secreta que encaras no auia uista.

sa lo canonge, e fo pobre de aparellament. En aquella casa menjà aquell dia lo canonge ab lo burguès e ab sa muller privadament, e menjaren magres viandes; e lo burguès mostrà lo pobre lit on jaíen ell e sa muller, e mostràli lo cilici que vestíen, e mostràli un libre on eren escrites les almoynes que ell faía secretament. En altra casa secreta era lo crucifici on lo burguès e sa muller estaven en oració e en contemplació pregant Deu e parlant de Deu. Molt fortment se maravellà lo canonge de la vida del burguès e de sa muller; e demanà al burguès per que tenía en tan gran benanança de vestiments e de viandes sa companya ni son alberc, ni com lo tenía tan[1] aparellat de totes coses. Respòs lo burguès e dix que per ço tenía bastat son alberc de totes coses, quen fos pus pobre desperit; car aytant com les benanances dels altres e les riquees eren majors e aytant com les veía pus suvín e les menyspreava, daytant era pus pobre desperit. Molt plac al canonge la vida del burgès e de sa muller; e loà e beneí Deu qui li havía donat tan bo companyó a servir pobrea.

¶ CAP. 70. *De suavetat.*

LO bisbe Blanquerna donà ufici de suavetat a un canonge, lo qual degués preicar suavetat e suau fos, per ço que los sermons[2] ne fossen pus vertaders. Los altres uficis partí per los altres canonges asignats a servir les benauyrances, e retenc a sos obs lufici de pau. Esdevencse un jorn que lo majordom de lartiaca hac comprada carn gallines perdius; e lo canonge de pobrea anava ab gran re[3] de pobres per la carrera, e encon-

1. P, tam be. —2. P, sos sermos.—3. P, companha.

tràs ab lo majordome[1] de lartiaca qui vanía ab .ij. homens carregats de carn. Lo canonge els pobres cridaren: A ladres, a ladres,[2] que lartiaca embla la carn als pobres de Jesu Christ! Molt fo escandalitzat e irat lo majordome, e pus fortment ne fo irat lartiaca al qual ho dix lo majordome. Tant fortment fo irat lartiaca, que ell volc ferir lo canonge de pobretat; mas lo canonge de suavetat li remembrà com nostre Senyor Jesu Christ fo suau en la creu en la qual se lexà clavar[3] e penjar e nafrar e auciure sens colpa que no havía. On, com lartiaca[4] hagués colpa, quant donca devía esser pacient si lo canonge de pobretat lacusava segons justicia ni sil reprenía de la injuria que ell faía als pobres qui eren comenats al canonge de pobretat per volentat del bisbe e de tot lo capítol! Tan devotament e ab tan humils paraules dix a lartiaca ses paraules lo canonge de suavetat, que lartiaca hac conciencia paciencia, e refrenà sa ira e sa mala volentat e demanà perdó al canonge de pobretat.

2. En aquella ciutat havía una dona qui amava molt son marit lo qual era lucxuriós, e per la errada que son marit faía contra ella, era la dona impacient dels falliments que son marit faía. Una vegada sesdevenc que ella anava ab daltres dones a lesgleya, e en la carrera lo canonge de suavetat preycava paciencia e suavetat, dient estes paraules: Forts es suau e simple sobre irat e impacient ergullós; car suau se combat ab caritat justicia prudencia fortitudo, e impacient e irat se combat ab contraries coses de les virtuts damunt dites. Molt cogità la dona en les paraules quel canonge preycava, e pensà que assajàs[5] si son marit puría castigar del vici[6] de lucxuria ab simples paraules e humils e ab suavetat paciencia; e per açò la dona dix suaus paraules e humils[7] a son marit, e li faía bell semblant; e on

1. P, encontrec lo maier dome.—2. P, a lairons a lairons.—3. P, se laisset clauelar.—4. P, e com lardiaque.—5. P, e pensaua que assages. —6. A, ufici.—7. P, manca *e humils*.

pus fortment son marit errava, consciencia pus fortment muntiplicava en son marit, e per lo muntiplicament de consciencia vengren castedat justicia vergonya quis covenen ab conciencia, e venceren ab fortitudo lucxuria en lo coratge de son marit.

3. En la plaça preycava lo canonge suavetat, e un home reptava un altre de ladrunici e aquell escusavas irosament e menaçant, e en tal manera sescusava, que paría segons ses paraules que ell fos Deu e que no pogués errar ni fer falliment; e on pus fortment sescusava, pus crexía e muntiplicava la ira a aquell quil reptava e major suspita havía en ell, com sia cosa que ira e suspita[1] se concorden, e los homens qui han colpa sescusen pus fortment de paraula que aquells qui no han colpa. Dementre que amdós se contrastaven enaxí, lo canonge qui preicava dix aquestes paraules: Reptaren a tort Jesu Christ com digueren que ell era embriac e endemoniat, e humilment e devota e ab poques paraules respòs Jesu Christ dient que ell no era endemoniat ni embriac. On,[2] qui pus fortment sescusa que Jesu Christ, dona semblant en ses paraules que no pogués errar ni fer peccat.

4. Dementre que lo canonge deía aquestes paraules, una teula caec de una teulada[3] e ferí en lo cap lo[4] canonge e feuli gran nafra; e lo canonge hac paciencia e en pau soferí la nafra e dix paraules humils e devotes. Dementre que menaven lo canonge al metge, .ij. homens se barallaven, e la un cuydà donar del coltell a laltre[5] e ferí lo canonge de suavetat per lo braç e feuli gran nafra; e lo canonge suaument dix que Deus liu perdonàs, e loà e beneí[6] Deu qui volía que ell hagués paciencia e suaus paraules. Molt edificaren les paraules del canonge tots aquells qui ab ell eren, e majorment aquell qui tant fortment sescusava del ladrunici.

1. P, ab sospeita.—2. P, Doncs.—3. P, cazec de la teulada.—4. P, del.—5. P, cuidet ferir lautre del coutel.—6. P, e lauzaua e benezia.

5. A cap de un temps lo canonge fo guarit de les nafres. Lo príncep de la terra deseretava lesgleya[1] e faía moltes injuries a lesgleya; car aquell príncep no era bon crestià ni volía obeír lo bisbe Blanquerna de ço que li deía segons son ofici. A saber venc al Papa la injuria que aquell príncep faía a lesgleya, e lApostoli tramès missatge al bisbe que vedàs e escombregàs[2] lo príncep. Tuyt temeren a vedar lo príncep per ço car lo sabíen mal e cruel e havíen paor de mort; e per açò dubtavenlo a vedar. Un jorn fo lo bisbe ab los canonges en lo capítol, e forenhi los canonges qui eren uficials de les .viij. benauyrances. Questió fo qual[3] de tots .viij. devía anar vedar lo príncep segons son ofici, e determenat fo per lo bisbe que lo canonge de suavetat devía haver aquell ofici, per ço car[4] Jesu Christ fo suau que es lur pastor, del qual son procuradors los pastors daquest mon; e car ab suaus paraules e ab contricció de cor deu esser fet vet, per açò fo jutjat que lo canonge de suavetat anàs vedar lo príncep.

6. Com lo canonge fo devant lo príncep, ell dix aquestes paraules: Nostre Senyor Jesu Christ dix que los suaus posseiríen la terra. Car som suau, som jutjat a esser tramès a vos per ço queus vet per raó del tort que fets a lesgleya. Vençut mà suavetat e fam esser en perill de mort. Si en vos es[5] fortitudo justicia humilitat paciencia, suavetat vos farà[6] agradables mes paraules; si en vos es ira desobediencia injuria, ab mes paraules humils vull combatre vostres paraules ergulloses.

7. Molt desplac al príncep lo vet, e manà que davant ell hom despullàs e ligàs e açotàs lo canonge, e que en aprés a mala mort hom lo feés murir. Dementre que hom ligava[7] e açotava lo canonge, e ell pregava Deus per lo príncep e per aquells qui laçotaven, e loava Deu qui li faía portar penetencia dels peccats que havía fets en est mon.

1. P, las gleizas —2. P, escumenges.—3. A, quals.—4. P, per so que. —5. P, Si es en uos.—6. P, faran.—7. P, elliava.

On pus fortment hom laçotava el turmentava, pus piadós esguart havía e pus devotament deía aquestes paraules: Jesu Christ Senyor! Creat mas a ta semblança e semblant natura humana has presa de la mia natura. En semblant manera que tu volguist esser turmentat me fas turmentar, per ço que mills sia a tu semblant: not puría guardonar los dons quem vols donar. Beneescte, Senyor, com me vols honrar; no sería suau ni semblant a tu si ayrava aquells quim turmenten.

8. Molt fo maravellat lo príncep de les paraules quel canonge deía, e per açò manà que hom no laçotàs ni li feés mal, e dix aquestes paraules: Temps ha estat que clergues sulíen esser ergulloses e de vilanes paraules. On es açò vengut, que tu has tan humils e tant devotes paraules? Sería temps vengut que humilitat e devoció se concordassen en vosaltres clergues e que nosaltres lecs ne prenguessem exempli de vosaltres? Per Deu te prec et[1] conjur quem digues lestament de ton bisbe e de tos companyons; car alcuna novella virtut es en aquells qui en aytal cas han a mi tramès aytal home com tu.

9. Lo canonge li recontà lestament del bisbe Blanquerna, ni com sulía esser abat, ni com lo elegiren a bisbe, ni com lo bisbe havía ordenat son bisbat, ni com ell era la un dels .viij. companyons qui significaven en lur vida les .viij. benauyrances que Jesu Christ promès als apòstols e a lurs consequents. Divinal lum escalfà lo cor del príncep de celestial amor, e dix aquestes paraules: Nos cové que aytal bisbe ni sos companyons sia desobeít de nulles coses. Lo príncep e lo canonge de suavetat anaren al bisbe Blanquerna, e lo príncep demanà perdó e feu satisfacció, e comenàs[2] en gracia e en benedicció del bisbe e de tot lo capítol.

---

1. P, e.—2. P, e fes satisfacions e comandet se,

¶ CAP. 71. *De plors.*

Lo bisbe Blanquerna donà regla al canonge de plors com degués plorar cuminalment per totes aquelles coses quis covenen a plors, e donàli art e regla com mogués son cor a amar tan fortment Deu, que lo cor pujàs laygua als ulls per ço que plorassen. Esdevencse un jorn que aquell canonge passava per la carnecería,[1] e viu estar lo canonge de suavetat en la carnecería, lo qual guardava los anyells que vehía ligar e auciure als carnicers,[2] sens quels anyells nos treballaven e en pau reebíen mort. Lo canonge de plors demanà al canonge de suavetat per que estava en aquell loc, e ell li respòs dient que per ço estava en aquell loc que veent auciure los anyells remembràs[3] son Senyor Jesu Christ, qui enaxí suaument com los anyells se lexà ligar e auciure per salvar los peccadors. Com lo canonge de plors hac oídes aquestes paraules, ell dix que a plorar li covenía la mort de son Senyor[4] Jesu Christ. En plors e en devoció foren longament amdós los canonges, e moltes vegades veníen plorar ensems en aquell loc per lo plaer que atrobaven en plorar e per lo fruyt que faíen a molts homens en aquell loc, los quals havíen contricció de lurs peccats e ploraven per la passió de Jesu Christ.

2. Passà lo canonge de plors denant la sinagoga dels jueus, e viu entrar en la sinagoga[5] molts jueus qui veníen pregar Deu, e secse[6] a la porta de la sinagoga. Lo canonge remembrà com los jueus havíen tractada la pas-

1. P, per lo mazel.—2. P, mazeliers.—3. P, remembraua.—4. P, a plorar lo couenia la mort de nostre senher.—5. A, sinaguoga *(passim)*: P, synagoga dels juzieus.—6. A, assech se.

sió de Jesu Christ, ni com lavíen desonrat en lo mon, ni com lo descreíen el maleíen tots jorns. Cogitant lo canonge en estes coses e en la damnació en la qual van los jueus innorantment, plorà molt fortment dient aquestes paraules: Ah caritat devoció! Com no venits honrar nostre Senyor enfre aquestes gents quil cuyden honrar el desonren? Ah pietat! Com no havets mercè daquestes gents qui innorantment van tots jorns a foc perdurable? Moltes daltres paraules dix lo canonge e molt plorà en aquell loc, e moltes vegades venía plorar en aquell loc per tal que la divinal gracia inluminàs los errats e donàs devoció als crestians com per virtut de Deu haguessen major diligencia que no han a inluminar los infeels.

3. Una bona dona havía marit que molt amava, lo qual era en catiu[1] e fos reemut per gran cantitat de diners. La dona vené tots los seus bens[2] e cells de son marit per pagar la reemçó, e ço que no bastava a la reemçó acaptava per les places.[3] Lo canonge de plors satrobà ab la dona un jorn en la plaça. Aquella dona plorava dementre acaptava, e recontava a gran re de prohomens la captivitat en que son marit era nil turment que sostenía en la presó. Aquella dona menava .iiij. infants pocs.[4] Tots los prohomens hagren pietat de la dona, e donaren a la dona diners, e consolarenla en sa tribulació. Com la dona hac dites ses paraules e hac reebuda lalmoyna, lo canonge de plors en plorant dix aquestes paraules: Plora la dona son marit e ha pietat del turments que sosté en lo carçre.[5] Empobrits ha sos infants, per açò ab ells[6] va acaptant. Tot son poder fa la dona en cobrar son marit. Qui es qui faça son poder en honrar son creador recreador benfactor senyor de quant es? Aquest senyor es pus amable que no es lo marit de la dona: en catiu[7] es lo loc on fo concebut e nat e

1. P, en caitiuitat.—2. P, uendet totz sos bens.—3. P, per las gleizas e per las plassas.—4. P, petitz.—5. P, la carse.—6. A, per aço les; P, per que ab els.—7. P, en caitiuitz.

crucificat, car sarraíns lo tenen en poder. Qual de vosaltres majudarà a plorar la desconexensa de les gents qui no fan lur poder a lur senyor a honrar? Plorà lo canonge, e les gents en la plaça pensaren de lurs diners a nombrar e de lurs mercaderíes a parlar, e per açò los plors del canonge començaren a multiplicar.

4. A lentrant de la ciutat estaven fembres de bordell. Un jorn sesdevenc quel canonge de plors passava per aquell loc e viu gran re daquelles fembres; e assecse costa[1] elles e començà a dir aquestes paraules: Plorar vull los peccats daquestes fembres quis venen als demonis per un diner. Tot lo mon no val una ànima, e cascuna dona sa ànima per un diner al demoni. A plorar me cové com lo príncep no veda que en aquest loc aquestes fembres qui fan peccar los homens no estíen. Ploren mos ulls com no es en esta çiutat qui precur que aquestes pobres fembres no haguessen aquest ofici. Dementre que lo canonge plorava enaxí, les fembres de bordell[2] ploraven ensems ab lo canonge e escusavense per pobretat. En plors era lo canonge ab les fembres, e les gents qui passaven per la carrera navíen pietat. Dementre que enaxí ploraven, un ric burgès qui no havía infants, entrava cavalcant en son palafrè en la çiutat, e sa muller e daltra companya venía en sa companyía; e oí[3] les paraules que lo canonge e les fembres deíen. Per los mèrits del canonge, Deus volc espirar de divinal gracia lo burguès e sa muller, e reeberen[4] per filles aquelles fembres e menarenles a lur alberc; e lo burguès feu un espital on esteguessen totes aquelles fembres quis volríen partir de peccat de lucxuria; e lo burguès e sa muller comenavenles a esser serventes, o a alcún mester de que vivissen[5] les metíen. E lo burguès tractà ab lo

1. P, de costa.—2. P, las femenas del bordel.—3. P, intraua caualgan en la ciutat sobre son palafre e sa moller daltra part e daltra compainha que uenian en lur companhia et auziron.—4. P, que receubron.—5 P, o a qual que mestier de que uisquesson.

príncep e ab lo consolat de la ciutat, que null temps fembres de bordell no esteguessen per los camins qui son a lentrant de la ciutat, per ço que ls homens ni les fembres qui entren e ixen en la ciutat no prenguessen mal eximpli.

5. En lo temps de pascor, lo dia de Pascha, com lo canonge de plors volc haver alcuna recreació a sos plors en los quals fo[1] estat per la santa passió de son Senyor, ell venc a lesgleya on lo bisbe Blanquerna devía preycar; e com fo a lentrant de lesgleya, ell viu moltes dones entrar en lesgleya, les quals foren vestides de molt nobles vestiments. Tintes hagueren lurs celles e lurs cabells; en lur cara foren colors de blanc e de vermell per ço que fossen vistes per los homens e cobeejades als plaers de lucxuria. Homens jovens bé vestits e ab lurs garlandes en lo cap entraren en lesgleya, e guardaren enans les dones que laltar ni la creu on es representada la passió del Fill de Deu. Com lo canonge hac vistes totes aquestes coses, ell sec a la porta de lesgleya, e plorà los peccats de les gents e loblidament que havíen de la passió del Fill de Deu.

6. Dementre que lo canonge plorava, lo bisbe Blanquerna venc a lesgleya on atrobà lo canonge qui plorava, al qual demanà per que plorava; el canonge li dix aquestes paraules: Remembrà lo Fill de Deu lo poble que havía perdut, e venc pendre carn humana e passió per reembre[2] son poble. Ublidada es sa passió e no es qui salegre en sa resurrecció. Remembrada es luxuria. Les dones e los homens qui porten senyals de lucxuria venen en esta esgleya per ço que ns vegen[3] plorar; e consolarmé en mos plors, car los meus plors son ma consolació, e la cogitació que en[4] lurs peccats me dona, desconsolació.

7. Molt plac al bisbe com lo canonge plorava, e assec se costa ell e ploraren longament amdós, e totes les gents qui eren en lesgleya saberen la raó per que ploraven; e

1 P, en los cals auia.—2. P, rezemer.—3. P, que ls uejan. 4 P, que es: V, que yo he.

los homens e les fembres que faíen senyal[1] de luxuria ne foren en gran vergonya e confusió. Preycà lo bisbe e dix que daquí en avant no volía que los homens ni les fembres fossen en una esgleya sens que en lesgleya no hagués mijà per lo qual los homens ni les fembres nos poguessen veer; e trascne[2] exempli dels sarraíns e dels jueus, car si ells han aquest ordenament, jassía que sien en error, quant més lo deuen haver los crestians qui son en veritat e deuen esquivar que al sant sacrifici de laltar no sia feta nulla desonor, com sia cosa que ell sia digne de tan gran honrament!

8. Tots jorns anava lo canonge a lesgleya a plorar per los peccadors, e anava per les carreres e plorava com veía per que degués plorar; car en tot ço en que pudía apercebre que Deus no fos amat ni conegut ni obeít, sesforçava a plorar per tal que les gents naguessen contricció e consciencia, e demanassen a Deu perdó e li quesessen devoció.[3] Lo bé que faía, nil mal que cessava per ço quel canonge faía, quil vos puría dir? Ni aquells qui tan rien, sil volen resemblar, com se poden adurmir?

¶ CAP. 72. *De aflicció.*

Lo canonge de aflicció preycava tots jorns dejunis vigilies afliccions, dient que Jesu Christ promet sadollament a tots aquells qui sostendràn fam set per la sua amor. Esdevenc se un jorn que un traginer[4] menjava pa e ceba dementre que son mul menjava la civada. Aquell traginer era magre e descolorit, e son mul era gras. Lo canonge dix al traginer per que pensava mills del mul que de sa persona; e lo traginer dix quel mul[5] no pu-

1. P, que portauon senhal.—2. P, e trais en.—3. P, quesisson deuoçion.—4. P, menador de bestias *(passim)*.—5. A, mull,

ría portar lo feix sens compliment de civada e que ell se pudía flixar ab pa e ab ceba. Com lo traginer hac dites estes paraules, lo canonge dix en presencia de molts homens aquestes paraules:

2. Dejunar per avaricia ni menjar per magres viandes, no es occasió de les benauyrances que Deus promet en levangeli; ni sadollar son ase e donar fam a sa persona per avaricia, nos concorda ab justicia.

3. Esdevencse un jorn que en la plaça preycava lo canonge de aflicció, e lartiaca passava cavalcant per la plaça, e anavas deportar a un castell qui era seu; e en la azembla[1] que manava havía barrals de vi e havía gallines que havíen mortes per ço que fossen al dinar pus tendres, e portava blanc pa e salses e confits. Aquell artiaca era molt gras e era gran menjador. Davant tuyt lo canonge demanà a lartiaca qual sadollament valía més al cors e a lànima, o sadollament de viandes temporals o lo sadollament de gracia lo qual Deus promet a tots aquells qui per amor dell sostendràn fam e set e aflicció. No hac bon dret lartiaca, e per açò anàsen sens que no li feu nulla responsió.

4. Lo canonge exí de la ciutat e anà preycar aflicció en una altra ciutat; e en un entreforc de dos camins, ell encontrà dos religiosos quis contrastaven, car la un volía anar per lo un camí e laltre per laltre camí. Aquell qui volía anar per la un camí havía devoció a anar preycar a un castell, e laltre sescusava per ço car lo castell era luny e en lo camí hauría haúda fam set; e a esquivar fam e set, volía anar per laltre camí. Com lo canonge de aflicció hac entès ço per que contrastaven, ell reprès molt fortment aquell frare qui temía a sostenir fam set per preycar la paraula de Deu; car si Jesu Christ no temé fam set mort[2] per ço que salvás son poble, quant, doncs,[3] null home no

1. P, laembla.—2. P, car jesu crist no temia fam ni set mort.—3. V, quant menys.

era escusat a sostenir fam set, per honrar e per preycar la paraula de Deu!

5. Com lo canonge hac anat tant que fo a lentrant de la ciutat on anava, ell encontrà un home qui donava a un pobre un diner [1] per ço que Deus lagués per escusat de un jorn que havía trencat de la quaresma. Lo canonge e aquell home se desputaren longament, si aquell diner lescusava o no del dejuni Lome havía aquestes raons, dient que per ço car major bé se seguía del diner que de son dejuni, per açò lescusava lalmoyna que faía. Lo canonge deía que lalmoyna no era en aquell cas segons justicia; car si lome havía peccat per superfluytat de gola, covenía que per fam ne fos punit, la qual fam no havía per donar lo diner. Molt fortment lo représ el vencè lo canonge.

6. Com lo canonge fo en la ciutat, ell atrobà gran re de pobres qui anaven per les carreres per amor de Deu cercant almoyna. Tots los pobres feeren cap del canonge, e lo canonge anava cridant ab los pobres: Fam, fam! per los albercs dels rics homens. Un jorn sesdevenc que un ric mercader manà donar al canonge e als pobres a menjar tant que fossen sadollats. Com lo canonge els pobres hagren menjat, ells cridaren pus fortment que dabans no faíen: [2] Fam, fam! Molt se maravellà lo mercader, e cuidàs que no haguessen assats menjat e manà que hom los donás més [3] a menjar. Sènyer! dix lo canonge: Molt havem menjat e begut la mercè de Deu e de vos; mas la fam que nos cridam es que vos els altres hajats fam e set per amor de Deu, per ço que de la salutable [4] benedicció siats sadollats.

7. Aytant com pudía sesforçava lo canonge de haver fam e set per punirse de sos peccats e per donar doctrina a les gents com sostenguessen afliccions e com remembrassen la fam que Jesu Christ hac en lo desert e la set que

1. P, .i. denier a un paubre.—2. P, plus fort que deuant no faziont. —3. P, lor dones asats mais.—4. P, de saludabla.

sostenc en la creu. E no tant solament havía lo canonge ufici de fam corporal a preycar, ans ho havía de fam esperitual per ço que les gents haguessen fam de justicia caritat e de les altres virtuts, per ço que fossen per elles sadollats en estament de bona vida.

CAP. 73. *De misericordia.*

Lo canonge de misericordia preycava tots jorns[1] misericordia. Esdevencse un dia que un home segons justicia devía reebre mort. Aquell home havía muller e .v. infants qui vivíen dels maltrets que aquell home faía usant de son mester. Dementre que lo rey manava que hom feés justicia daquell home, la bona fembra recorrec al canonge qui servía misericordia, e pregàlo que pregàs per ella e per sos infants com lo rey li feés misericordia de son marit, per ço que ella e sos infants haguessen de que visquessen. Lo canonge anà al rey e dixli aquestes paraules:

2. Sènyer! Misericordia e justicia son germanes.[2] On, si vos sots elet a rey per servir justicia, si vos a peccat vos sots inclinat null temps, covè que siats servidor de misericordia, per ço queus perdó e ques seguesca en vos la paraula que Jesu Christ diu en levangeli a aquells qui hauràn misericordia, que conseguiràn misericordia. On, si vos no sots[3] alcunes vegades misericordiós, nous serà perdonat; e car jo sia precurador de misericordia, per açò en presencia de justicia vos requir que vos façats misericordia a aquesta fembra e que li donets son marit. Molt considerà[4] lo rey en les paraules que li dix lo canonge de mi-

1. P, tot jorn.—2. P, serors.—3. P, E si uos non es.—4. P, consira.

sericordia, e hac temor que no fos contra justicia si obeía a les paraules del canonge, e per açò dix aquestes paraules:

3. A honrar me cové justicia; e si perdó, tem que no faça desonor a justicia; si no perdó, tem que justicia no sia agreujada per ço car no obeesc a misericordia sa sor. E per açò som en gran pensament e no sé elegir lo mellor. Lo canonge respòs e dix que aytant com home era en ses obres pus semblant a Deu, daytant era millor e pus noble e mills acustumat. On, com Deus[1] perdonàs alcunes vegades e alcunes vegades jutjàs, e car príncep era posat en terra a representar Deu e a esser son oficial, per açò era leguda cosa a senyor terrenal alcunes vegades perdonar, e alcunes vegades jutjar. Tantes de bones raons dix lo canonge al rey e tant piadosament li demanava misericordia, que lo rey li reté lome qui era jutjat a mort, e dix al canonge que nos covenía que fos desobeít null home qui tan vertaderament fos servidor de misericordia ni tan piadosament la demanàs com ell faía.

4. Tant fortment servía lo canonge son ufici, que en la plaça on era la cort venía moltes vegades per raonar e per ajudar sens que non prenía loguer, e era avocat als pobres e als òrfens e a les vidues qui no havíen qui les mantengués. Lo canonge era bon clergue e sabía de dret, e reprenía los avocats qui falsament menaven los plets; e tots los avocats lo temíen, e per paor dell se lexaven de fer moltes falsíes e molts engans en los plets que menaven. Un jorn sesdevenc que un pagès prenía tort de un camp que un seu veí li tollía. Aquell pagès era estat moltes vegades a la cort, e lo veguer no len volía oír. Lo pagès anava al palau del rey per mostrar la injuria que li era feta, e no pudía venir en cas ni en saó[2] que pogués parlar ab lo rey; car alcunes vegades era lo rey a la caça, altres ve-

1. P, E com dieus.—2. P, sazon.

gades estava en sa cambra privadament, altres vegades menjava o durmía os deportava. Lo pagès recorrec al canonge de misericordia e demanàli ajuda, e recontà al canonge ses necessitats ni com no pudía parlar ab lo rey. Lo canonge qui era en la plaça e raonava un plet a una pobre fembra, cridà en alt, si que tots aquells qui eren en la plaça ho oíren, e dix: Es en esta plaça negú qui haja esperança en misericordia? Molts foren los homens e les fembres qui responeren e digueren que ells havíen esperança en misericordia. Lo canonge lur dix els pregà que li ajudassen a honrar misericordia; e anàsen ab tots a la porta del palau del rey, e en altes veus cridaven tots ensems: Misericordia, misericordia!

5. Molt fo maravellat lo rey daquells crits, e sís foren tots los altres; e exí a la porta e demanà al canonge per que cridava ell ni sos companyons. Sènyer! dix lo canonge: Nostre Senyor Jesu Christ se donà a mort per haver misericordia, e vos vos sots tot donat a caçar menjar durmir deportar per misericordia, e per açò nous poden veer ni ab vos no[1] poden parlar los homens qui han mester justicia. Molt fo vergonyós lo rey de les paraules quel canonge li dix, e feu establiment que un home estegués a la porta del palau, qui oís aquells qui a ell recorríen per defalliment de la cort, e que ho representàs al rey per ço quel veguer e los altres uficials ne fossen punits per ço car no havíen usat en ells de lufici qui a ells pertanyía.

6. Esdevencse un jorn en presencia del canonge que un pagès, a lentrant del hivern[2] com hom devía sembrar, perdé un bou e no lin romàs car un,[3] e ajustà aytants de diners com poc e venc al mercat per comprar un bou. En lo mercat era lo[4] draper a quil pagès devía diners, e clamàs a la cort, del pagès. La cort destrenyé lo pagès a pagar los diners. Lo pagès cridà lo canonge de misericordia que

1. P, manca *no*.—2. A, yuern.—3. P, for .i.—4. V, un.

li ajudàs e que li fos donat temps que pogués pagar e que lo bou se compràs, per ço que no perdés son sementer[1] e que sa muller e sos infants haguessen de que visquessen aquell any. Tant no pregà lo canonge de misericordia, que li tengués prou ab lo veguer ni ab lo draper, ni no volgren alongar del deute lo pagès. Lo canonge de misericordia no havía de que ajudàs al pagès, car tota la renda de la sua canongía havía donada per amor de Deu; e dix al pagès que amenàs lo bou qui li era romàs.[2] Lo pagès amenà lo bou, e lo canonge e lo pagès menaren lo bou per lo mercat e per tota la vila, cridant si null home havía en aquella vila qui volgués donar sí meteix per aquell bou. Tant no anaren ni cridaren que poguessen atrobar null home[3] qui sí meteix volgués donar per lo bou. Dementre que lo canonge e lo pagès menaven lo bou per la vila, encontrarense ab lo rey qui venía de la missa, e lo canonge dix al rey si volía donar sí meteix al pagès per lo bou. Molt fo maravellat lo rey daquelles paraules quel canonge de misericordia li deía, e dix al canonge que li digués ço que ses paraules significaven.

7. Sènyer! dix lo canonge: Deus dona sí meteix a aquells quis donen a ell, e en quant Deus val més que aquells a quis dona, fa misericordia del sobrepus. On,[4] major es la misericordia que Deus fa de sí meteix com se dona a aquells a qui perdona e qui a ell se donen, que no sería la misericordia que vos faríets de vos meteix al pagès si ell vos donava lo bou e vos li donavets vos meteix. Molt plagueren al rey e a tots los altres les paraules quel canonge dix de la misericordia de Deu, e en gran esperança los mès de misericordia, e manà quels diners que la cort havía forçats al pagès li fossen retuts,[5] e ell per lo pagès pagà lo draper e feu escriure en lo capbreu del draper[6] que si sesdevenía cas que demanàs misericordia al

1. P, sas semensas.—2. P, lo buou que li era remasutz.—3. P, atrobar home.—4. P, Doncs.—5. P, que li fosson rendutz.—6. P, en lo libre.

rey, que lo rey volía usar en ell de justicia. Enaprés feu establiment lo rey que null home per negún deute no fos desposseít daquells bous que havía mester a son ofici.

8. Tots jorns anava lo canonge per la ciutat e prenías guarda daquells qui ofeníen e injuriaven misericordia, e escrivía lur nom e anava al canonge de nedeetat per ço quels metés consciencia, e al canonge de plors ell deía lur nom[1] per ço que ploràs lurs peccats e que lo canonge daflicció ne dejunàs en feés oració. En esta manera treballava nit e dia lo canonge per servir misericordia; e tots los .viij. canonges uficials de les .viij. benauyrances sajustaven en un loc e ajudavense los uns ab los altres a honrar les benauyrances en les quals fos Deus honrat. Lo bé ni lordenament quis seguía per la lur obra en aquella ciutat, qui laus puría dir? nil bo exempli quen havíen les altres ciutats,[2] quil vos poría recontar?

CAP. 74. *De nedeetat.*

Lo canonge de nedeetat preycava tots jorns mundicia de cor per ço que en laltre segle veessen Deu tots aquells qui hauríen nedea, consciencia, segons que Jesu Christ havía promès en levangeli. Aquell canonge anava per la ciutat e espiava qui era en peccat ni qui estava en penitencia; e aquells qui eren en peccat, ell los preycava e los deía moltes semblances per les quals lur donava consciencia. Esdevencse un jorn que ell feu aquesta comparació denant gran re de gents, dient estes paraules:

2. En una terra havía un home qui havía una gran

1. P, e dizia lurs noms.—2. P, nil bon ixemple que navian los altres ni las altras ciutatz.

serpent en son ventre qui li roía e li menjava ses entralles, e tenía en sa mà una pedra preciosa qui era molt plaent a veer, per la qual vista havía alcuna recreació contrals pensaments que havía de la serp qui lauceía el turmentava sens que no sen podía defendre. Dementre que aquest home estava enaxí, un metge li venc denant e dix que ell li gitaría la serp de son ventre si ell li donava aquella pedra preciosa. Tant amava aquell home la pedra preciosa, que no la volc donar al metge; e la serp aucís aquell home en presencia del metge, e lo metge sen portà la pedra. La serpent significa consciencia qui treballa la ànima dels peccats en que es, e les riquees mundanes signifiquen la pedra les quals son mal guanyades e son plaents a posseír, e la mort significa com les riqueses romanen als vius, e lànima qui malament les posseía[1] les pert e va en foc perdurable. On, com[2] açò sia enaxí, doncs pus foll es aquell qui mor en peccat havent consciencia, que lome qui no volc donar al metge la pedra preciosa.

3. Dementre quel canonge deía aquestes paraules, un home plorà[3] molt fortment denant lo canonge, e dix aquestes paraules: La serpent es en mon ventre quim rou lo cor, e la pedra es en mes mans que lo metge me demana, e la mort vé ab lo demoni quim vol tolre la pedra e qui sen vol portar la mia ànima. Secretament pregà lo canonge lome, que li digués ço que les paraules significaven. Aquell home li dix que ell era en peccat e havía consciencia com nos confessava e no exía del peccat; car .xx. anys havía que estava[4] en lo peccat e no sera confessat. Molt reprès lo canonge aquell home com no exía de peccat e majorment com nos confessava. Sènyer! dix lome: Tant he gran temor[5] que la confessió nom tolla la pedra, que nom vull confessar; e com me vull confessar e pens que nom lexaré[6] del peccat, menyspreu la confessió, la

1. P, que malamens las possezis.—2. P, E com.—3. P, ploraua.—4. P, auia estat.—5. P, ai gran paor.—6. P, e pensi que nom laixaria.

qual no val si hom nos confessa[1] ab entenció de desempa-rar lo peccat. Gran fo la questió que fo enfre lo canonge el home, si hom se devía confesar qui fos en volentat que nos lexàs del peccat. Dementre que amdós se conteníen, venc lo canonge de misericordia, lo qual elegiren a[2] jutge, el qual donà sentencia que misericordia era pus prop als homens quis confessaven, jasfos que no volguessen jaquir[3] lur peccat, que a aquells qui nos confessaven; e açò era per ço car misericordia e conciencia e consfessió se con-corden contra obstinació e crueltat e desesperança.

4. Davant tots passà una dona vestida molt noble-ment, e en ses fayçons havía posades diverses colors per ço que fos vista plaent als plaers de lucxuria. Lo canonge de nedeetat demanà davant tuyt, en tal manera que la do-na ho entès, qual cosa pot esser major, o nedeetat en cors o sutzetat en ànima. Un savi home qui estava denant lo canonge respòs e dix que aytant com lànima era pus ne-dea e pus pura creatura quel cors, pudía esser pus ensut-zada per desordenada volentat e per sutze remembrament qui remembràs sutzetat per ço que la volentat la amàs. Molt plac al canonge ço quel savi hac dit segons veritat, e pregàlo que fos son companyó en servir nedeetat. Es-tant amdós en estes paraules, un porc qui sera bolcat en una bassa de fanc passà davant ells, e lo canonge davant tuyt dix que en aquell porc no havía tanta de sutzetat com en la dona qui portava color en ses fayçons. En aque-lla plaça havía un home foll qui era parent de la[4] dona, e menaçant reprès molt fortment lo canonge; lo qual canon-ge respòs dient que aytant contraria cosa es a nedea de cor callar veritat,[5] com dir paraules contra consciencia, e per açò demanava sentencia, qual damdós havía errat.

5. Tots jorns anava lo canonge per les cases dels cler-

---

1. P, non es confesatz.—2. P, per.—3. P, als homes que s confesso ja sia aisso que no uolguesson giquir.—4. P, daquela.—5. P, calar la ue-ritat.

gues per ço que sabés quals eren de bona vida; e escrivíals e nomenavals[1] al bisbe e als canonges per ço que si[2] venía cas de elecció ni de donar benefici, que fos sabut a qui devía esser donat. Per los homens lecs encercava e espiava colpes e torts e malvats nudriments e custumes, e tot ho escrivía; e demanava ajuda a destruír males custumes e a multiplicar les bones; e a la nit anava cridant per les carreres e cornant ab un corn per ço que loíssen, e deía aquestes paraules: Passat es lo jorn, venguda es la nit; ans que sadorma negú cerc en sa consciencia si ha fet aquest jorn nulla cosa qui sia contra mundicia de cor e contra consciencia; e lendemà demànne perdó[3] e prena penitencia. Si es sutza cosa veer carunyada[4] e los locs sutzes de la persona los quals natura mana cobrir, quant més es sutza cosa membrar entendre amar colpes e torts, per los quals lànima pert Deus a veer e veu per tots temps[5] en infern sí metexa els demonis qui son horribles coses a veer!

¶ CAP. 75. *De pau.*

Lo bisbe Blanquerna volc haver lufici de pacificar,[6] car aquells quil hauràn seràn apellats fills de Deu; e per açò lo bisbe volc en aquest ofici esser, e volc despendre lo terc de sa renda en pacificar e en metre pau enfre aquells qui son en guerra e en treball. Esdevencse un dia que lo bisbe venía de les vespres, a les quals anava tots jorns a lesgleya catedral, en la qual cantava missa tots jorns per ço que la Seu[7] ne fos pus honrada. Dementre que ell venía de les vespres, gran re de jueus

1. P, e escriuia los e los nomnaua.—2. P, que can.—3. P, demande perdo —4. P. si es sutza a uezer caronha.—5. A, tostemps *(passim)*: P, e ue totz temps.—6. P, de patz.—7. P, ciutat.

li vengren fer clams dels crestians qui la vespra de Pascua los havíen apedregats e nafrats .ij. jueus. Molt cogità lo bisbe en los clams que los jueus havíen fets dels crestians, e cogità que si los crestians e los jueus havíen una creença, que la mala volentat el treball cessaría;[1] e per açò lo bisbe venía tots disabtes preycar e desputar ab los jueus a la sinagoga per tal ques feessen cristians e que loassen e beneíssen Jesu Christ,[2] e que haguessen pau ab los crestians. Molts jueus se batejaven[3] e veníen a la santa fe romana; e lo bisbe, de la terça part de sa renda la qual donava per amor de Deu, lur faya molta almoyna; e feu hi precurador qui proveés a tots aquells quis faríen crestians tro haguessen ufici e manera que poguessen viure de lurs maltrets.[4]

2. En les encontrades de la ciutat havía .ij. cavallers qui havíen un castell lo qual lur havía lexat lur pare, e no savenníen del[5] partir e conteníen sobre una vinya; e per açò era gran guerra enfre amdós[6] los cavallers, e volíen se mal de mort e no era null home que hi pugués metre pau. Lo bisbe Blanquerna convidà un jorn .j. dels cavallers, e donà li un cavall e pregàl que li venés la sua part de la vinya, la qual li vené per mil[7] morabatins. A laltre dia lo bisbe convidà laltre cavaller, e donàli un cavall e comprà la sua part de la vinya per altres mil morabatins. Aquella vinya non valía mas mil morabatins; e[8] lo bisbe la hac comprada dues vegades, e cascún cavaller[9] hac entenció de vendre tota la vinya, car cascú la tenía per sua. Com lo bisbe fo entrat en possessió de la vinya, ell anà a la vinya e pregà los .ij. frares que li ajudassen a partir la vinya en dues eguals parts. Com amdós los cavallers el bisbe hagren partida la vinya, lo bisbe ne donà la una part a la un cavaller e lal-

1. P, sespassaria.—2. P, dieu jeshu crist.—3. P, se batejeron.—4. P, maltraitz.—5. dell(?): V, en partir lo.—6. A, mill *(usual)*.—7. A, enframdos *(passim)*.—8. A, e cor: V, e axí.—9. P, e cascus dels caualiers.

tra part donà a laltre cavaller, e feu concordia e pau enfre amdós.

3. En aquella ciutat don Blanquerna era bisbe havía un burguès honrat de linatge e de riquea; mas desonrat era per ço car era sotsmès a peccat de luxuria. Aquell burguès era en gran treball ab sa muller e ab sos parents, per ço car la lexava per una vil fembra la qual molt amava. Lo bisbe per nulla manera no podía acabar ab lo burguès que volgués lexar la mala fembra que tenía. Un jorn secretament lo bisbe tramès missatge a la fembra e pregà la ques partís del burguès, e per raó de son ofici lin feu manament; e la fembra li respòs dient que ella era pobre,[1] e sens quel burguès o altre no li ajudàs de sos bens, ella no havía de que vivís. Ab tan devotes e humils paraules[2] pregà lo bisbe la fembra, que ella li promès que pendría marit e que no sería ab lo burguès. Lo bisbe donà .D. morabatins dexovar a la fembra, e donàli marit; e lo burguès per lo bon eximpli quel bisbe li havía donat e car la fembra no volc retornar al peccat, tornà amar sa muller e fo pau[3] enfre ell e sos parents, e cessà la mala volentat que y sulía esser.

4. Esforçàs lo demoni un jorn, e precurà que en aquella ciutat un draper aucís un mercader a qui devía molts diners de draps quen havía comprats. Aquell mercader havía .ij. fills. La un era gran e clamava la mort de son pare; e eren grans bandos en la ciutat enfre amdues les parts. Null home nols[4] pudía pacificar, e los prohomens[5] de la ciutat anaren pregar lo bisbe Blanquerna, que ell qui havía lufici de pacificar feés tant que fos pau enfre amdues[6] les parts. Lo bisbe anà a lalberc[7] del home qui clamava son pare, e pregàlo que li liuràs son frare qui era escolà, car ell ne volía fer canonge com ne sería de edat. Molt agradablement li liurà son frare, e lo bisbe moltes vegades la setmana convidaval per ço ques cresqués ab ell damistat; e

1. P, era femena paubra.—2. P, tan deuotas paraulas.—3. P, e fe patz. —4. A, nos.—5. A, promens *(passim)*.—6. A, amdos.—7. P, ostal.

feulo son batle, e tota hora que era en sa presencia son frare qui era escolà, lo bisbe demostrava senyal de gran amor a son frare lescolà, per ço que fos més amat per son batle.[1] Com lo bisbe hac tant fet que lo batle lamà el temé,[2] com sia cosa que amor e temor se covenguen, lo bisbe feu un gran convit on foren amdós los bandos de la ciutat. Com hagren menjat e feta gran festa, lo bisbe en presencia de tuyt heretà de una esgleya molt rica lescolà; e agenollàs a son batle e tenc una creu en sa mà, e pregàl que per honrament de la creu degués perdonar al draper quis penedía molt fortment del homey[3] que fet havía. Tots los prohomens els canonges e les altres persones qui eren en aquell loc sagenollaren com veeren que lo bisbe sagenollà;[4] e fo perdonat al draper; e de amdós los bandos fo feta concordança e amistat,[5] e fo hi fet matremoni en lo qual lo bisbe donà joyes e diners de la renda qui era asignada a metre pau enfre los homens.

5. Tot dia per moltes maneres faía pau lo bisbe enfrels homens, e faía convits e dons als prohomens, a uns e a altres, en la ciutat, e faíals molta donor,[6] per ço que tuyt lamassen e per la amor lobeíssen; e com sesdevenía null treball en la ciutat, encontinent lo bisbe hi metía pau per raó de la amor e del grat en lo qual era ab les gents. Aquell bisbe preycava tots jorns de pau, e deía que guerra e treball es occasió de tots mals, e pau es occasió de tots bens; e per açò Jesu Christ preycava tots jorns pau dementre que era enfre nos. Gran era lo bé quel bisbe faía, e tot lo poble loava e beneía Deu qui tan bon pastor lur havía donat. E per los mèrits daquell bisbe, Deus beneía aquella ciutat.

1. P, que fos amatz mai per son baile. —2. P, que lo baile lamaua el temia.—3. P, homecida.—4. P, sagenollaua.—5. P, fon facha la patz e concordansa e amistatz.—6. P, e lur fazia molt d onor.

¶ CAP. 76. *De persecució.*

CONSIDERÁ lo canonge de persecució en lo gran càrrec en lo qual era posat[1] per raó de son ofici per ço que pugués usar de justicia. Esdevencse un día que ell passava davant una taverna on havía ajustats gran re de tafurs e de gulliarts[2] e de arlots los quals bevíen en la taverna e cantaven e ballaven e sonaven estruments. Lo canonge entrà en la taverna e comprà del vi e ballà ab los tafurs, e dix estes cobles de nostra Dona:

¶ A vos, Dona Verge Santa María,
do mon voler quis vol enamorar
de vos tant fort que sens vos no volría
en nulla re desirar ni amar;
car tot voler ha melloría
sobre tot altre qui no sia
volent en vos qui és mayre damor:[3]
qui vos no vol no ha don senamor.

¶ Pus mon voler vol vostra senyoría,
lo meu membrar el saber vos vull dar;
car sens voler, Dona, jo quels faría?
E vos, Dona, si us play, façats membrar
entendre amar a clerecía,
per ço que vagen en Suría
los[4] infeels convertir preycar,
els crestians facen pacificar.

1. P, en lo gran carc en lo qual el era pauzatz.—2. P, goliartz.—3. A, damar.—4. A, a los.

¶ Mant home se vana que murría
pel vostre Fill, si loc venía;
mas paucs son cells quil vagen preycar[1]
als infeels, car mort los fay[2] dubtar.

2. Com les hac dites, ell pregà que seguessen e beguessen e contassen algunes paraules agradables. Dementre que lo canonge era enfre aquelles gents, los homens qui passaven per la carrera lescarníen el repreníen per ço car era en companya de tant vils homens; e lo canonge aytant com pudía faía com fos amat per aquells ab qui sestava, e tuyt havíen bon saber de sa companya, e faíen cap dell[3] e escoltaven ses paraules les quals deía de Jesu Christ e dels apòstols e del menyspreament daquest mon. En tant dolces paraules los tenía e tantes vegades la setmana se metía en companyía daytals homens, que molts ne convertía a bones custumes e a bons nudriments sens que nos nestava[4] per lo blasme de les gents.

3. Lo canonge anava tots jorns per les carreres de la ciutat e prenías guarda dels uficials daquella ciutat, axí com drapers çabaters pellicers ferrers carnicers, e axí dels altres mesters; e com conexía que negú faía falsía en son mester, tantost los reprenía e los blasmava en tal manera, que a tots aquells qui eren en carrera ho faía conèxer, e per açò tots los uficials daquella ciutat lo temíen el dubtaven, e molts dells li portaven mala volentat; e tots se lexaven per temor dell de moltes falsíes e maestríes a fer en lur ofici.

4. Esdevencse un dia que en la drapería, dementre que los drapers eren anats menjar, lo canonge venc ab gran re de tafurs e darlots, e pujaren en los embans quels drapers fan per ço que haja tenebres[5] en lobrador e hom

1. P. que vaien prezicar. — 2. P, lo fai. — 3. P, en cap del. — 4. P, a bonas obras e a bonas costumas e a bons noirimens ses que non estaua. — 5. P, que ajon escurdat.

no pusca bé veer la color dels draps; e tots aquells embans e tots aquells draps qui veden la mostra dels draps, trencaren e pecejaren e malmeteren. Com los drapers vengren de dinar, ells atrobaren lo canonge e sos companyons qui les mostres dels obradors destruíen. Gran fo lo contrast e les vilanes paraules qui foren de cada part; e lo canonge e sos companyons cridaren: Justicia, justicia! e los drapers anaren a la cort e clamarense del canonge e de sos companyons. Lo batle el veguer de la ciutat reprengueren e desonraren molt fortment lo canonge e sos companyons, e blasmaren lo canonge per ço car[1] anava en companyía de tant vils homens.

5. En aquella plaça[*] era lo canonge de misericordia, lo qual venc mantenir la raó de son companyó, e dix estes paraules: Lo canonge de persecució treballa per justicia la qual vol e mana que la lugor del sol, la qual Deus dona als ulls ab los quals Deus vol que hom veja, no sia tolta dels obradors per los falses drapers qui enganen los homens qui dells compren los draps. Los tafurs nils arlots no amaguen lurs vicis, ans los manifesten a tuyt; los drapers amaguen ço que justicia mana demostrar; e per açò los drapers son pus vils gents quels tafurs, en quant son pus contraris a justicia. Com lo canonge de misericordia hac dites aquestes paraules, lo canonge de persecució e los tafurs cridaren en altes veu: Injuria, injuria, es en lo rey qui no té batle ni veguer en son loc qui sien amadors servidors de justicia! Cridant: Injuria, injuria! anà lo canonge e sos companyons al rey, al qual se clamaren del veguer e del batle e dels drapers, e lo rey feu establiment que daquella hora en avant no fos nulla cosa davant null obrador de drapería qui embargàs la vista a aquells qui en aquell loc volràn comprar draps.

---

1. P reprezeron e desonreron lo canonge e sos companhos molt fortment e blasmeron lo canonge car.

* P, manca un fol.

6. Murí un cavaller en aquella ciutat, e com lo portaven soterrar a lesgleya, anava sa muller e sos parents ab lo cors e eren vestits de negre e ploraven molt fortment e faíen gran dol, tirants lurs cabells e esquinçants lurs cares e lurs vestiments. En un gran cavall guarnit cavalcava un escuder armat qui cridava e plorava la mort de son senyor, e les armes a envers portava. Lo canonge de persecució sencontrà ab lo cors, e viu enfre aquells qui ploraven desonrada la volentat de nostre Senyor Deus qui volía quel cavaller fos passat daquest segle. A treballar covenc lo canonge per justicia, e recorrec al canonge de pobretat e al canonge de plors, e pregàls que li ajudassen a salvar la honor qui covenía esser feta a la volentat de Deu. Tots .iij. los canonges anaren al príncep e al bisbe, e preposaren estes paraules davant lo príncep el bisbe:

7. Senyors! En vosaltres .ij. es representada la divinal senyoría, dix lo canonge de persecució. Demànvos quem sia jutjat si aquells qui ploren per lo cavaller que Deus ha volgut auciure, fan desonor a la volentat de Deu; e si es jutjat per dret que ells ofenen Deu, demànne aytal satisfacció, que daquí en avant no vaja ab lo cors nulla persona qui plor ni qui do semblant de tristicia de ço que vol la volentat divinal, ni per lurs plors lo divinal ofici de la missa no haja null embargament. Aprés parlà lo canonge de plors, dient que plorar es per haver contricció e devoció. On, com aquells qui seguesquen lo cors ploren per vanagloria e per ypocresía, e contra la volentat de Deu sien lurs plors, per açò me clam dells qui fan desonor al ufici qui mes comenat, en quant no ploren per la raó per la qual hom deja plorar. Lo canonge de pobretat parlà en aprés e dix que aquells diners qui eren despeses en les vestedures negres, eren robats als pobres e a lànima del defunt, e per açò volíals cobrar, e que daquí en avant ço que deuríen despendre en les vestedures negres fos donat als pobres, e que null home per la mort daltre no fos ves-

tit de negre. Lo príncep el bisbe hagren consell ab los prohomens de la ciutat sobre les paraules que lur eren dites per los .iij. canonges, e volgren que fos feta constitució segons la volentat dels canonges en aquella ciutat, per tots temps, sobre les coses damunt dites.

8. En aquell temps, aprés la Nativitat de nostre Senyor Jesu Christ, sesdevenc que lartiaca volc cantar missa novella. Gran fo la cort e lajustament de grans gents qui foren vengudes de longues terres per fer honor a lartiaca. Com lartiaca fo en lesgleya vengut ab gran pompa e ufana e volc començar la missa, lo canonge de persecució cridà en alt dient: Foll fo Jesu Christ qui ab tant gran humilitat volc néxer en tan gran pobretat. Si lartiaca avé en ajustar a sa missa tan gran solemnitat,[1] ab ergull e vanagloria vol esser semblant lartiaca a Jesu Christ.

9. Dementre que lo canonge cridava enaxí, les gents li menaçaven e lo repreníen; e per tot açò lo canonge nos lexava de cridar aytant com pudía lo falliment que lartiaca faía, dient que inconvenient cosa era que null home qui tengués en lo ventre lo demoni de vanagloria, degués cantar missa. E per açò lo canonge de plors plorà la desonor qui era feta a la missa, e lo bisbe preycà per ço que pogués metre pau enfre humilitat e lartiaca. E lo canonge de nedeetat reprenía lo bisbe qui dava làer al artiaca de començar ab ergull lo pus noble ofici el pus sant el pus humil qui pusca esser; e reprès lo rey qui era vengut a la missa, desonrada per tots aquells qui venguts hi eren.

10. En los dies dabril hac molt gran fretura de pluja en aquella terra on era lo canonge de persecució vengut preycar; e lo bisbe ab molts clergues e ab molts religioses faíen professó a honor de Deu, per ço que donàs pluja als blats quis perdíen. Lo canonge, en semblant de foll segons que havía acustumat moltes vegades, anava per

---

1. A, sollempnitat *(passim)*.

la vila dient alcunes paraules folles, per tal que per aquelles pogués endur los homens a bones obres. Dementre quel canonge anava enaxí e tuyt se cuydaven que fos foll, ell se mès en lo mig loc de la professó e dix aquestes paraules altament per tal que tuyt les oíssen: Honrat es Deus per molts clergues e per molts religioses per tal que do pluja als blats; mas pocs son los clergues nils religioses qui vagen honrar Deu als sarraíns els jueus els infeels en los quals lo nom de Deu es desonrat e menysconegut. On, si en aquest loc ha tants religiosos e clergues per demanar pluja a Deu, com non ha aytants entre tot lo mon qui vagen als infeels preycar la trinitat e la encarnació e passió del Fill de Deu? Molt fortment cridava lo canonge estes paraules, e per negú no volía callar, e dos clergues feriren lo e baterenlo malament per les paraules que deía; e on pus fortment lo batíen, pus fortment pregava justicia que li ajudàs per ço car la servía.

11. Aprés la professó sesdevenc que hom menava penjar un ladre. Lo canonge demanà a aquells quil menaven per que lanaven penjar, e ells respongueren * dients[1] que aquell home era gran jugador e era gran ladre; e ell demanà al home si era veritat ço que aquells deíen, e ell respòs que ell era ladre per ço que pugués jugar a la graesca;[2] e per açò lo canonge dix quel rey devía esser penjat enans quel ladre[3] e en pus altes forques quel ladre. Molt desplac a tots aquells qui eren del hostal del rey com lo foll deía tan vilanes paraules del rey. E penjaren lo ladre, e puxes ab les mans ligades menaren lo foll al rey e diguerenli les paraules que ell havía dites. Lo rey volc saber per qual raó les havía dites, e ell respòs que per justicia la qual servía; car per ço car lo rey no vedava joc de daus en sa terra, era ladre tal home qui sería vertader e just si joc

* Repren el m.s. P.

1. P, e disseron.—2. P, grazesca: V, gresca.—3. P, pendutz enans quel laire.

de daus no era. On, com príncep qui sia occasió de malefici penja cells qui fan ço que ell vol, deuría penjar sí meteix o aquells qui no fan malefici. Molt cogità lo rey en les paraules que hac dites lo foll, e dix que ell se desemblava e faía semblant de foll per ço quen pogués fer savis[1] daltres; e manà que hom li feés honrament, e que daquí en avant fos establiment e custuma que en aquella terra no fos joc de daus.

12. Esdevencse un dia que lo canonge exía de la ciutat e anavasen en una altra, e atrobà en lo camí gran re de homens qui veníen de Sent Jacme e anaven vestits en semblança dels apòstols. Lo canonge lur demanà de qual orde eren, e ells li respongueren dients que eren del orde dels apòstols; e lo canonge respòs dient[2] que lo seu ofici e lo nom de lur orde se conveníen. Los frares qui sapellen del orde dels apòstols li digueren quels esponés[3] la concordança que deía, e lo canonge lur dix que apòstol deu esser perseguit per injusticia; e per açò si ells volíen esser en lorde dels apòstols, covenía que en les ciutats e en les viles els castells per on passaríen preycassen la paraula de Deu, e que reprenessen los homens dels peccats quels veuríen fer,[4] e que no dubtassen mort ni treballs, e que la fe catòlica anassen preycar als infeels per ço que mills fossen semblants als apòstols. Enaxí anava lo canonge per totes les terres e reprenía tots aquells qui no faíen lur dever en lur ofici, e ell era perseguit e turmentat moltes vegades per aquells que reprenía; e per los seus mèrits Deus faía molt de bé en totes aquelles terres on lo canonge anava e participava, car en lo multiplicament dels treballs e de la persecució del canonge, muntiplicava Deus a son poble sa virtut e sa gracia per los mèrits del canonge.

1. A, saui: P, far dautres sauis.—2. P, e dis.—3. P, que lor espozes.—4. P, que ueirian far.

¶ Cap. 77. *De quolibet.*

SEGONS que havía acustumat, lo bisbe Blanquerna manà disputació de quolibet, per tal que si alcún clergue o home lec veía nulla cosa qui feés a mellorar e a metre en custuma, que li fos denunciat segons manera de questions, que ell ho pogués adobar. Un jorn s esdevenc que dementre que lo bisbe era en lo capítol e havía manada disputació de quolibet, un home lec preposava aquesta questió: Si bisbe, al matí com s es levat, deu anar deportar ans que oja missa.[1] Molts arguments foren de cada part; mas lo bisbe solvé la questió dient que si los homens lecs han en custuma e en ordenament anar ans a la missa que deportar ni fer nulles[2] altres faenes,[3] quant més los clergues qui viuen del patremoni de Santa Esgleya, deuen ans oír la missa o cantar missa, que facen altres faenes ni ques vagen deportar![4] E si açò no fan, son donants als homens lecs mal exempli.

2. Moltes questions foren posades denant lo bisbe, e totes les termenà e les solvé;[5] mas .x. questions li foren fetes, les quals son aquestes:

¶ Questió es si los crestians han colpa de la innorancia dels infeels qui innoren[6] la santa fe catòlica.

¶ Questió es quals han major poder o oportunitat: o que los catòlics qui son en veritat convertesquen a via vera los infeels, o los infeels giten de veritat e meten en error los catòlics.

---

1. P, que auja la messa.—2. A, mills.—3. P, cauzas.—4. P, del matrimoni de sancta gleiza deuon ans auzir la messa que fasson altras fazendas ni que anon deportar.—5. P, las determenet e las sols.—6. P, qui moron innoran.

¶ Questió es si los crestians han colpa car los sarraíns tenen la Sancta Terra doltramar on Jesu Christ fo concebut e nat e crucificat.[1]

¶ Questió es si los articles dels crestians poden esser enteses per raons necessaries.

¶ Questió es si la fe val menys o més sils articles poden esser enteses.

¶ Questió es qual es la pus principal raó per que home es creat.

¶ Questió es sis deu fer visitació sobrels bisbes e arquebisbes per ço que sien desposts[2] si usen mal de lur ofici.

¶ Questió es qual es major peccat, o donar lo bisbe los bens de Santa Esgleya a sos parents, o retenirse sos bens crestià qui sia estat jueu.

¶ Questió es si dels bens de Santa Esgleya deu hom metre a pacificar los reys els prínceps cristians.

¶ Questió es qual es la pus noble obra que hom pusca precurar a honrar Deu.

3. Maravellosament[3] se maravellà lo bisbe de les .x. questions damunt dites, car molt gran sentencia signifiquen, e molt hi hac dit de la una part e de laltra. Lo bisbe no volc determenar les .x. questions, e anàsen a la cort de Roma per ço que les preposàs[4] denant lo Papa els cardenals e que ells les solvessen e les determenassen, e que feessen les obres quis covenría[5] ab la solució e determinació; e si tant era que no ho feessen, que ell[6] los en reprengués els en blasmàs denant tuyt sens paor de sostenir treballs ni mort.

4. Com lo bisbe Blanquerna fo a Roma en lo consistori denant lo Papa els cardenals, ell preposà les .x. questions damunt dites, e dix aquestes paraules: Error es en lo mon; defalliment es de caritat e de devoció, e es-

1. A, manca aquesta questió.—2. A, desbosts: P, desapostz: V, deposats.—3. V, Molt.—4. P, pauzes.—5. P, quels couenia.—6. A, ells.

tranyada ses de nos valor segons que es recontat[1] en lo *Libre de Religió;* e per açò demàn quem sien soltes e determenades les .x. questions,[2] e que sia feta satisfacció a la dreturera solució e determenació, per tal que veritat git error del mon e que multiplic[3] caritat e devoció. Molt plagueren les questions al Sant Pare apostoli e als cardenals e a tots los altres de la cort, e demanaren de la santa vida del bisbe del qual oíren dir moltes bones paraules. Dementre quel papa els cardenals tractaven com responessen e determenassen les questions, volentat fo de Deu quel papa murí, e fo empatxada la solució.

Fenit es lo terç libre.

1. P, que recontat es.—2. P, e termenadas .x. questions.—3. P e montiplic.

COMENÇA LO QUART LIBRE QUI ES D'APOSTOLICAL ESTAMENT.

¶ CAP. 78. *En qual manera lo bisbe Blanquerna fo apostoli.**

MOLT desplac al bisbe Blanquerna la mort del papa, per moltes raons e majorment per raó de les questions que havía preposades. Dementre que los cardenals tractaven la elecció de fer papa, lo bisbe venc a un cardenal, dient que si era cosa que la elecció salongàs, que ell lo pregava com precuràs com li fos feta resposta a les .x. questions que havía preposades, car molt desirava saber la entenció dels cardenals, la qual hauríen a la determenació de les questions. Lo cardenal respòs al bisbe e dix que en breu de temps creía que haguessen papa, com fos descuvinent cosa quel papat vagàs longament; mas ell en quant li era semblant, respunía a una de les .x. questions, emperò no determenant, e dix que si los articles pudíen esser enteses

* P, manca un fol.

per raons necessaries, que la fe ne valría menys per ço car hom no hauría tant de mèrit.

2. Respòs lo bisbe e dix que dues maneres son de demostracions: una es com la cosa se demostra sens que noy pot esser feta calumniació,[1] axí com en quadrangle, on ha més angles que en triangle; laltra es com si pot fer calumniació, axí com per lefectu provar la causa, e per açò fe ha sobject en ço en que la demostració pot esser calumniada. On, ell no entenía a dir que los articles poguessen axí esser demostrats sens calumniació, com es la primera manera de demostració, car si per la primera manera podíen esser demostrats, impossible cosa sería que los articles esteguessen en fe; mas segons la segona manera de demostració demanava si los articles podíen esser enteses o no; e entenía esser demostració ço qui nos pugués destruír per raons necessaries, e que son contrari pogués esser destruít per raons necessaries. E dix que si poden esser enteses los articles per raons necessaries, que ell entén a provar per necessaries raons que fe ne serà pus noble e major e pus meritoria, e enteniment e caritat ne seràn en pus noble dispusició, segons que es significat en lo primer libre de *Demostracions dels articles*. E si açò no era enaxí, seguirsia que fe e enteniment fossen la un a destrucció de laltre; e açò es impossible, segons les condicions dels arbres del libre apellat *Del Gentil e dels .iij. Savis*.

3. Molt plac al cardenal la respunsió del bisbe, e com fo en lo consistori ab los cardenals sos companyons, ell loà molt lo bisbe de sciencia, segons la respunsió que li havía feta. Dementre que lo cardenal loava enaxí lo bisbe Blanquerna, esdevencse que lo clergue qui sulía esser bisbe del bisbat on Blanquerna era bisbe, venc a cort ab .ij. frares religioses e ab .j. home lec; e tots .iiij. havíen après molt bé aràbic, e veníen a la cort per demanar be-

1. A,V, calumpniacio *(usual)*.

nedicció e letres com fossen trameses en alcuna terra per preycar e per convertir aquella terra e per pendre martiri per loar Deu. Dementre que eren en lo consistori ab los cardenals e faíen la petició, venc lo bisbe Blanquerna entre ells. Gran fo laculliment qui fo enfre ells; e los cardenals demanaren de Blanquerna, e ells li digueren de Blanquerna molt de bé, e recontaren lo bé que havía fet en labadía e en lo bisbat, segons que ja havem recontat.

4. Esdevencse un jorn que dementre menjava un cardenal, en sa cort venc un juglar molt bé vestit e arreat, e fo home de plaents paraules e bell de persona, qui cantava e sonava esturments molt bé. Aquell juglar havía nom Juglar de valor, e era lo juglar que Blanquerna atrobà en la forest com atrobà valor e lemperador, segons que es recontat en lo capítol de valor. Com lo cardenal hac menjat, e lo juglar cantà cançons e cobles que lemperador havía fetes de nostra Dona Santa María e de valor, e sonà esturments en los quals faía los bals e les notes que lemperador havía fetes a honor de nostra Dona. Molt fo plaent a oír e a escoltar lo juglar e sos esturments; e lo cardenal lo demanà de noves e de son estament.

5. Sènyer! dix lo juglar: Per ordenament de Deu sesdevenc que mon senyor lemperador e jo nos encontram ab un sant home qui havía nom Blanquerna, lo qual per una gran aforest anava cercar on pogués fer son ermitatge en lo qual tots los jorns de sa vida adoràs e contemplàs Deu. En aquella forest estava valor quis clamava de aquells qui li han mudat son nom e qui la perseguexen en lo mon; e per açò lemperador ha fets diverses juglars qui vagen per lo mon e qui sien precuradors de valor, e enfrels altres ha tramès mi en cort per esser loador de valor e per blasmar tots aquells qui li son contraris e qui loen desvalor en loc de valor. Agradables foren les paraules e les raons del juglar al cardenal e a tots aquells de sa cort; e lo cardenal manà que hom li donàs una bella copa

dargent ab que ell bevía; mas lo juglar no la volc pendre, e dix aquestes paraules:

6. Manament mes fet per lemperador mon senyor, e corporalment he jurat sobre los Sants Evangelis, que no prenga de null home nulla cosa, mas tant solament del emperador mon senyor lo qual me dona renda tots anys, la qual mes bastant abundosament; e per açò som escusat a pendre vostre do. E com per donar son corrumputs los juglars en loar aquells qui fan a blasmar e en blasmar aquells qui fan a loar, e com per aytals falses laors e blasmes sia desonrada valor, per açò lo senyor emperador no vol que prena do de vos, ni negún altre juglar qui sia de sa cort no gosa pendre do.

7. Bell amic! dix lo cardenal: E conexeríets vos lome que apellats Blanquerna, sil veíets? Sènyer! dix lo juglar: Bél cuydaría conèxer sil veía; mas no cuyt aquell veer en aytal loc, car en los locs inabitables e deserts creu[1] que haja feta sa habitació: e en aquell loc preposà mon senyor lemperador esser son companyó si havía ordenat son emperi ni si son fill era tant crescut que pogués e sabés regnar. Lo cardenal tramès al bisbe Blanquerna que vengués a ell, el juglar de valor lo viu e lo conec, e hac molt gran plaer dell a veer; emperò gran maravella hac com lo viu vestit tan noblement ni com portava[2] anell daur en son dit.* Lo bisbe demanà de lemperador e recontà al juglar son estament, per ço car lo juglar lo volc saber per ço quel rebtàs sis fos refredat de la devoció que sulía haver a esser ermità.

8. Molt hac gran plaer la un de laltre, e lo juglar pregà lo bisbe que li ajudàs en aquella cort a mantenir valor dementre que hi fos, e lo bisbe liu promès. Lendemà matí aprés la missa, lo juglar venc en lo consistori on los cardenals esperaven los uns los altres per ço que trac-

1. V, crech.—2. A, porta.
* Repren el m.s. P

tassen de elecció; e lo juglar[1] dix aquestes paraules: Valor ha major esperança en aquells qui son majors e pus honrats en est mon, que no ha en los altres, e aquells li fan pus desonor qui per ella han més donor; e per açò colpa e blasme los en seguex major, per lo qual major hauràn en laltre segle pena major[2] per la desonor major que fan en est mon a valor, que aquells que valor no té[3] tan honrats en est mon.

9. Cascú dels cardenals considerà molt fortment en[4] les paraules quel juglar deía; e lo cardenal recontà a sos companyons ço quel juglar li havía dit de Blanquerna. Per aquelles paraules quel cardenal lur dix de Blanquerna e per les altres que ja havíen oídes, foren los cardenals en volentat quel bisbe Blanquerna fos creat apostoli, e tuyt digueren e volgren que ell fos[5] apostoli. E digueren *Veni Creator Spiritus* e *Te Deum laudamus*, e volgueren Blanquerna asseure en a lapostolical Cadira; mas Blanquerna nou volc, e dix aquestes paraules:

10. Fama es per tot lo mon que apostoli puría ab sos companyons ordenar quaix tot lo mon, sis vulía; e car lo mon sia en tan gran discordia e desordenament, temedora cosa es esser apostoli, e significada es en lapostoli gran colpa si no usa[6] de son poder en ordenar lo mon, siguent sa volentat tot lo poder que Deus ha donat a apostoli en ordenar lo mon. On, com jo[7] sia indigne de haver tant gran poder per ço car he defalliment de saber e voler, per açò tan noble ni tan gran poder apostolical no deu esser comenat a frèvol saber e voler; e per açò renunciy a lapostolical poder, e demàn quem sia feta responsió a les questions que he preposades en esta cort.

10. On pus fortment lo bisbe Blanquerna sescusava e renunciava al papat, los cardenals pus fortment eren en-

1. P, e lo joglar de ualor.—2. P, auran major pena en lautra segle—3. P, que aquels que no te.—4. P. manca *en*.—5. P, que fos.—6. A, usaua.—7. P, e com ieu.

ceses e aflamats com lo feessen papa, com sia condicció de elecció que aquells qui pus fortment se nescusen[1] e renuncíen degen esser enans elets, ab ques covenguen ab les altres condicions quis covenen a home digne de esser elet. Dementre que estaven enaxí e Blanquerna no volía esser apostoli per nulla manera, un cardenal qui desirava esser apostoli dix que ell volía parlar a una part ab sos companyons, als quals dix aquestes paraules: Moltes vegades sesdevé que los homens per maestría se fan pregar e forçar de ço que desiren haver; e per açò par que lo bisbe Blanquerna se faça pregar[2] de reebre lo papat per ço que hom naja major volentat de ell a crear papa. On, si ell ha aquesta volentat, es per aquesta volentat indigne que sia papa.

11. Molt cogitaren tots los cardenals en ço quel cardenal havía dit; mas per ço car en les paraules de Blanquerna no era significada nulla maestría e per la bona fama que havía, e car lo cardenal volía esser apostoli segons que ells conexíen per alcunes presumpcions, per açò conegren que ço quel cardenal deía era maestría, e volgren a totes passades que Blanquerna fos papa; e Blanquerna no ho volía atorgar tro que un cardenal li dix que si ell era papa puría ordenar ço que desirava acabar per la solució de les questions damunt dites. E per açò lo bisbe Blanquerna ab gran temor e ab esperança que Deus li ajudàs e ab entenció com més de fruyt e de utilitat pogués fer a la ordenació que les questions significaven, consentí, e reebé[3] lufici apostolical, e dix aquestes paraules:

12. Defallme saber e voler com sia egual a poder apostolical. Si per vosaltres som elet a papa, ajuda us demàn com per egual voler e saber usem del poder qui mes donat en precurar com Deus sia conegut e amat, e com son poble per ell sia benauyrat. Si no ho fets, tort me

1. P, se escuzon.—2. P, forsar.—3. P, a recebre.

fets e peccat. Tots los cardenals li prometeren agradablement que li ajudaríen a tota sa volentat segons la libertat del poder el saber[1] que Deus lur havía donat e segons lo càrrec en que Deus havía subjugada lur volentat en ell a servir. Enaprés lo bisbe Blanquerna fo papa creat.

¶ CAP. 79. *Del ordenament quel papa Blanquerna feu en sa cort.*

SEGONS que havem recontat, Blanquerna es elet a apostoli:[2] Beneyt ne sia Deus! Blanquerna papa ans que volgués nulles coses ordenar en sa cort, estec un temps per veer qual era lestament de sa cort, e cada dia escrivía en unes taules que portava, aquelles coses que faíen a mellorar en sa cort. Esdevencse un dia quel papa estava a sa finestra, e viu venir un cardenal ab gran re de companya qui era de son alberc e qui eren molt noblement vestits e encavalcats; e en aquella companya havía gran re domens qui eren parents del cardenal. Encontinent lo papa Blanquerna viu venir un altre cardenal ab poca companya e qui no era tan bé vestida ni arreada. Molt cogità lo papa en ço que hac vist dels .ij. cardenals; e com fo en lo consistori, ell dix aquestes paraules al cardenal qui era vengut ab poca companya e ab humils vestiments:

2. Saber vull de tu per que no est vengut a ma cort ab aytanta companya e ab aytant nobles vestiments com laltre cardenal qui venía davant tu, com sia cosa que ma cort deges aytant honrar com laltre cardenal, e com tu hages aytanta renda com ell. Sènyer! respòs lo cardenal: Jo

1. P, del saber del poder.—2. P, es elet apostoli.

despèn en ma companya e en almoyna tota la renda que he del cardenalat, e he jurat que no deja pendre serviy de null home; e car la renda no basta a pus, per açò no he[1] poguda amenar major companya. Lapostoli demanà al altre cardenal per que era vengut ab tan gran companya ni tan bé arreada, e lo cardenal respòs dient[2] que per honrar sa cort. Lapostoli feu espiar de son estament, e atrobà que aquell cardenal prenía serviis[3] e havía trencat lo sagrament e la promessió que havía feta com fo elet a cardenal; e les gents qui li faíen serviy per ço quels empetràs lurs negocis, lacompanyaven tota hora que venía a cort; e per açò menava major companya quels altres.

3. Esdevencse un dia que lapostoli convidà tots los cardenals e tenc gran cort aquell dia. Com hagren menjat, en la cort venc un home vestit com a foll, e hac ras son cap. En sa mà portà un esparver e en laltra mà tenc una corda on era ligat un cà[4] que menava. Saludà lo senyor apostoli e los cardenals e tota la cort de part lo senyor emperador, e dix aquestes paraules: Jo som Ramón lo foll qui venc per manament de lemperador en esta cort per usar de mon mester e per cercar mos companyons. Com hac dites aquestes paraules, ell donà a picar a lesparver e puix feulo venir a son puny dues o tres vegades. Aprés ferí e baté lesparver ab la corda don era ligat son cà, e altre vegada cridà lesparver que vengués a son puny; e lesparver per ço car lo foll lavía esquivat e lavía ferit, fugí e volà fora lo palau on lapostoli era, e esdevenc salvatge. Com Ramón lo foll hac perdut son esparver, ell ferí molt fortment lo cà dues o tres vegades; e tota hora que lapellava, volenterosament lo cà tornava a ell.

4. Ramòn lo foll! dix lapostoli: Qual es ton estament? ni per que dius que en esta cort est vengut cercar tos companyons? ni què significa ço que has fet de lespar-

---

1. P, non basta a plus no ai — 2. P, e dis. — 3. P, seruizi. — 4. P, en que era ligatz .i. can.

ver e del cà denant nosaltres? Sènyer! dix Ramon lo foll: Jo era cusí[1] en la cort del emperador, e depenyíam foll per ajustar diners; e lemperador ham tant dit de la passió de Jesu Christ e de la noblea de Deu, que vull esser foll per donar dell honrament e honor, e no vull haver manera a mes paraules per força de gran amor. E per ço car vostra cort ha major honor per la passió de mon amat e per la encarnació que nulla altra cort, cuyt atrobar en vostra cort molts companyons qui sien de[2] mon ofici. Lesparver significa los homens qui no ajuden a home ni a sostenir honrament e lordenament de vostra cort sens diners e serviys; e com hom los prega e nols[3] dona re, fer hom lur coratge de perea[4] e treball; e per açò son a home estranys e salvatges. Lo cà significa los homens qui son tan aflamats e tan ajustats damor ab lonrament e lordenament de la cort per ço que Deus hi sia honrat, que sens que hom no satisfaça a lurs treballs sostenen treballs e afanys per home qui haja a precurar alcunes coses en cort, e son als homens plaents e agradables.

5. Com Ramón lo foll hac usat de son ufici e hac respost a lapostoli, lo juglar de valor cantà e sonà estruments molt dolçament a honor de valor. Enaprés dix aquestes paraules: Per honrament del senyor es feta honor al cavall de bella sella e de bell arnès; e sil senyor ha en son coratge amor a virtuts e desamor a vicis,[5] adoncs es honrada valor en son coratge e en son arnès; e si es honrat lo senyor qui ama vicis e desama virtuts, es desonrada valor en la honor de son enemic qui ama desonor de valor. Juglar[6] de valor! dix lapostoli: Que significiquen tes[7] paraules? Significiquen les demandes que vos feés als .ij. cardenals: la un qui honrava valor ab injuria perjuri vanagloria, laltre qui la honra[8] ab justicia veritat humilitat fortitudo.

1 V, Jo staua. —2. P, en. —3. P, e no lur. —4. P, pegreza. —5. P, peccatz *(passim)*. —6. P, El joglar. —7. P, aitals. —8. P, qui honraua.

6. Com lo juglar hac dites les paraules damunt dites, lapostoli plorà e dix: Ah canonge de plors! Volgra fosses en esta cort que majudasses a plorar la desonor que valor pren en esta cort, per la qual desonor cessa la honor quis cové al meu senyor. Molt plorà lapostoli, dient que si la desonor que valor pren en la cort no es gitada de sa cort e noy es honrada valor, que tots los cardenals falliràn contra valor e majorment lapostoli lur senyor, al qual prometeren que de tot lur saber e voler ajudaríen a mantener lo poder que havíen en honrar valor. Ecceptat lo camarlenc, tots los cardenals digueren al papa que eren aparellats a consentir e a ordenar totes coses per que valor fos restituída en la honor en que esser sulía.

7. En plorant e ab gran devoció e membrant lo gran càrrec en que era posat a honrar la passió del Fill de Deu, dix lapostoli aquestes paraules: Quinze[1] son los cardenals quim son donats a companyons[2] com pusca esser conservat ajudat a esser procurador en terra de Jesu Christ. Departescam Gloria in excelsis Deo en .xv. parts; e la primera part sia donada a mi per ço com son primer per dignitat dufici. A cascú dels cardenals ne sia dada part segons que foren primers en la dignitat de lufici e segons ques seguexen les unes parts aprés les altres; e cada part sia ufici del qual se tenga cascú per tengut a honrar e a mantenir la cort per ço que en la cort Jesu Christ sia honrat, e per la cort sia honrat per totes les terres del mon. Tots los cardenals tengren per bo ço quel papa deía; e lo papa près Gloria in excelsis Deo, e lo cardenal qui era pus ancià en cort près Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; e en aprés prengueren los cardenals les altres parts segons ques veníen per orde, e a cascuna part asignaren propri ufici, e cascún cardenal era apellat per la part qui li era venguda per orde de Gloria in excelsis Deo.

1. A, .xv. — 2. P, que son donatz per companhos.

8. Com lo papa els cardenals hagren fet lordenament damunt dit, lo papa e los cardenals ordenaren que tots los cardenals haguessen egual renda que deguessen despendre a lurs necessitats, e que deguessen tenir cert nombre de persones e de besties segons ques covenía a justicia temprança humilitat; e part lur messió, que haguessen egualment alcuna gracia de renda per desprendre extraordinari, e qui bastàs tan perfetament que nols[1] calgués pendre null serviy si doncs no era de vianda, e aquell cardenal qui pendría serviy de neguna persona,[2] que perdés lo cardenalat; e si nou faía, que lapostoli els cardenals nestteguessen en pa e en aygua tots divenres tro lagués perdut. Aquest establiment fo confermat per lapostoli e per los cardenals, e fon feta promessió e sagrament, e foren fets oficials e espíes qui espiassen,[3] si negún cardenal sería contra lestabliment damunt dit; e a les espíes foren asignades altres espíes si usaríen bé de lur ofici, e si nou faíen, que perdessen lur ofici e null temps no poguessen haver neguna prebenda. Molt fo bé ordenat lestabliment damunt dit, car molt es necessari a esser conservat per ço quels cardenals no hajen per occasió de major poder disenció ni ergull la un contra laltre, ni les gents qui van en cort no tornen robats e pobres ni ab mal exempli, ni no diguen mal del papa ni de sos companyons, ans hagen major devoció a loar e a servir Deu per la santa vida e fraternitat caritat[4] del papa e de sos companyons.

9. Aprés los ordenaments e establiments damunt dits, fo ordenat que de los bens de la Santa Esgleya e de la superfluytat quels bisbes els arquebisbes els altres prelats han en despendre los bens de Santa Esgleya, fossen precurats los oficis quels cardenals han preses de Gloria in excelsis Deo, e que un dels cardenals fos tengut a respon-

1. P, no lurs. — 2. A,P, manca: *e aquell cardenal qui pendría serviy de neguna persona.* — 3. P, manca: *qui espiassen.* — 4. P, manca aquest mot.

dre a la messió de tots los uficis, e que tots los bisbes arquebisbes prelats e lurs sotsmeses, deguessen bastar lo cardenal com pogués proveír als uficis.

10. Ordenat fo per lapostoli e per los cardenals que una vegada la setmana lapostoli tengués capítol ab los cardenals tant solament, e que cascú acusàs laltre[1] segons que fan los religiosos, e cascún cardenal prengués venies[2] de sos falliments en presencia dels altres. Aquest establiment meteix fo ordenat per ells en tenir cascú cardenal capítol un dia la setmana a sos oficials. Enaprés fo ordenat que un cardenal tengués capítol als escrivans un dia la setmana, e puxes altre, e açò meteix de los jutges e avocats de la cort, segons que venría per orde.

11. Un altre establiment ordenà lapostoli els cardenals lo qual era molt necessari, ço es a saber, que per tot lo mon tenguessen precuradors quils feessen saber per letres o per missatges lestament de les terres, per ço que si neguna estranyedat ni negún mudament hi havía o si mellorament hi havía mester, que encontinent poguessen tractar ço qui fos bé e mellorament daquelles terres. Enaxí ordenà e endreçà lo papa Blanquerna sa cort. On, lo bé ni lordenament[3] que ell feu en sa cort, nol vos puría hom recontar; nil mèrit que ell naurà, quil vos poría dir?

1. A, acus al altre.—2. P, prezes uenjansa.—3. P, e lo benigne ordenament.

¶ Cap. 80. *Gloria in excelsis Deo.*

En lo consistori fo lapostoli Blanquerna ab los[1] cardenals per ço que per lurs bones obres fos gloria coneguda a Deu en los cels; e per açò lapostoli dix als cardenals que ell los pregava que li ajudassen a usar de son ofici a gloria de Deu, en tal manera que poguessen retornar les gents a la entenció per que son los oficis e les sciencies, per donar gloria a Deu; car tant es vengut lo mon en defalliment, que a penes es null home qui haja entenció a aquella cosa per que es creat ni per que ha lufici en que es. Dementre que lapostoli pregava los cardenals, en presencia dell e dels cardenals un missatge[2] sarraí li presentà una letra de part lo soldà de Babilonia. En aquella letra eren escrites[3] moltes paraules, e enfre les altres deía lo soldà al papa com ell se maravellava molt dell e de tots los reys els prínceps dels crestians[4] com en conquerir la Santa Terra dultra mar preníen la manera de lur profeta Mafumet, qui les terres que conquès hac per força darmes; e car no volíen haver la manera de Jesu Christ e dels apòstols qui per preycació e per martire convertiren lo mon, e car lapostoli els crestians no havíen la manera de lurs començadors en conquerir les terres, per açò Deus no volía que ells posseíssen la Santa Terra dultra mar. Aquestes letres aportà lo sarraí al Sant Pare apostoli, e semblants letres aportà als reys e als prínceps dels crestians. Molt fortment cogitaren lapostoli els cardenals en les paraules quel soldà li hac escrites; e Ramón lo foll dix aquestes paraules: Tramès fe a contricció espe-

1. P, sos.—2. P, mesatgier.—3. P, auia escrichas.—4. P, de crestians.

rança, que li trametés devoció e perdó per ço que la honrassen en los locs on es desonrat son amat. Lo juglar de valor dix que gran desonor pren valor en aquells locs on lo Fill de Deu els apòstols li feeren més de gracia e donrament que en altre loc que sia en est mon. Aprés aquestes paraules entrà per la cort un missatger qui aportà novelles com dos axixins havíen mort un rey crestià e com hom los havía fets murir a mala mort. Com hac dites aquestes paraules, lo juglar de valor dix: Que valc a Jesu Christ sa humilitat ni la caritat que feu de sí meteix a son poble com ne volc pendre passió, si per error los axixins han major devoció a murir per lur senyor que los crestians per honrar son major? Lo foll viu parlar .ij. cardenals, e cuydàse que parlassen de son amat, e ells parlaven de la elecció de .ij. bisbes qui eren elets in discordia; e per açò lo foll dix als cardenals que les pus plaents paraules que sien,[1] son les paraules qui son enfre amic e amat.

2. A gran maravella fo mugut lo papa a ordenar com la fe de Sancta Esgleya pogués examplar e la devoció qui sulía esser en honrar Deu pogués retornar; e tramès missatges per diverses terres als majors dels religiosos e al maestre del Temple e del Espital que venguessen ab ell[2] parlar per ordenar com gloria a Deu poguessen donar. Com tots aquells foren venguts e foren denant lo papa e els cardenals, Ramón lo foll dix: Encontrarense lamic e lamat e callaren lurs boques, e lurs ulls ab los quals se faíen senyals damor ploraren, e lurs amors se parlaren. Aquest exempli, dix lo juglar de valor, significa ço qui es denunciat per lo soldà e per los axixins al Sant Pare e als cardenals; e si no sen segueix utilitat, es injuriada valor e no son amats los pus honrats creats qui moren per amor, jatsía que més valen amors quis parlen que boques que menuguen. Dix lo foll: Un escrivía, e escrivía[3] en un libre

1. P, que son.—2. P, ad els.—3. V, que vn escriuent escriuia.

lo nom dels amats e amants, e demanàli un home qui amava si en aquell libre havía escrit lo nom de son amat; e lescrivà li dix: Has menjat menjar qui fos cuyt ab foc damor? e haste levades les mans ab làgremes de tos ulls? e est embriac e foll per amor que hajes beguda? fuist anc en perill per honrar ton amat? has metzina damor ab que hom faça tinta [1] ab que escriva ton amat? Sens totes aquestes coses, ton amat no es digne que sia escrit en est libre.

3. Aprés aquestes paraules, lapostoli e los cardenals els religioses, a honrar la gloria de Deu, ordenaren que de tots los religiosos qui havíen sciencia, fossen asignats frares a apendre diverses lenguatges, e quen fossen fetes diverses cases per [2] lo mon, e que a lurs messions fossen bastantment procurats e ordenats, segons la manera del monestir de Miramar qui es en la illa de Mallorca. A lapostoli e a tots los altres plac aquest ordenament, e lapostoli tramès per totes les nacions dels infeels que hom namenàs per apendre lo lur lenguatge e per ço que hom aprengués lo lur, e que ab ells ensems hom anàs preycar als altres en lurs terres, e que a aquells qui hauríen après latí e hauríen conexença de la santa fe catòlica, fossen donats diners e vestirs e palafrens, per ço ques loassen dels crestians, e com seríen en lur terra tornats los ajudassen els mantenguessen.

4. De tot lo mon feu lapostoli .xij. parts, e hac .xij. precuradors qui anàs cascú [3] per sa part e que sabés lestament daquella terra, per tal quel papa sabés lestament del mon. Esdevencse que aquells qui anaren als infeels amenaren dAlexandría e de Gorgia e de India, Grecia, crestians religioses per tal que estíen enfre nos e que la lur volentat sunesca ab los nostres religioses, e que per la unió e la participació sien endreçats en alguna cosa en que erren [4] contra la fe, e que vagen endreçar aquells qui

1. A, ab que faça tinta: P, ab que fassas tencha. — 2. P, per tot. — 3. P, que cascus anes. — 4. P, eren.

son en lurs terres; e per açò lo papa tramès dels nostres religioses als religioses damunt dits, e ordenà que cascún any li deguessen trametre certa quantitat de lurs frares per ço que participen e lo lenguatge aprenguen enfre nos altres.

5. Amables fills! dix lo papa als religioses: Jueus, sarraíns son enfre nos qui creen error e descreen e menyspreen la santa fe per que tuyt som obligats a honrar la gloria de Deu. Daquells jueus e sarraíns qui estàn en les terres dels crestians, vull e demàn[1] que sien alguns asignats a apendre latí e a entendre les Escriptures, e que a un temps ho degen haver après, e si no ho han, quels en seguesca alguna pena; e dementre que apendràn,[2] sien precurats dels bens de Santa Esgleya; e aprés que hauràn après, que hom los faça francs e quels tenga[3] honrats sobrels altres, e aquells poràn convertir los altres e seràn pus cuvinents a entendre veritat e a convertir aquells altres.[4]

6. Com lapostoli hac dites estes paraules, lo camarlenc dix que si lapostoli faía aquell establiment, que los jueus e sarraíns qui son enfrels crestians fugiríen en altres terres, e minvarsenia[5] la renda de Santa Esgleya. E Ramón lo foll dix al camarlenc que un home amava una fembra a la qual dix que més la amava que nulla fembra, e la fembra li demanà per que la amava més que altra fembra, e ell respòs per ço car era[6] pus bella. La fembra senyà[7] ab sa mà a una part, dient que en aquella part navía una pus bella; e car aquell home se girà e guardà a aquella part, la fembra dix que si altra ni hagués pus bella, que aquella amara més, e per açò significà que no la amava perfetament. Lo juglar de valor dix que si fos altra cosa mellor que Deu, lo camarlenc lamara més que Deu; e feu

1. P, uuel e mandi.— 2. P, que els apenran.—3. P, quel tenga hom.— 4. P, quels altres.—5. P, e mermara sen *(usual)*.—6. P, es.—7. P, la femena mostret.

questió qual era pus contraria cosa a la gloria de Deu e a valor, o lo minvament de la renda, o la desonor que jueus e sarraíns fan a la gloria de Deu e a valor.

7. Enaxí com ho volc lapostoli, fo ordenat. En aprés lapostoli dix al maestre del Temple e del Espital qual part metríen a honrar la gloria de Deu, e amdós los maestres respongueren e digueren que ells ja eren en la Santa Terra doltramar per defendre la terra e per examplar la fe catòlica. Dix lo juglar a Ramón lo foll si crexía la amor que havía a son amat on més li faía de plaers son amat.[1] Respòs lo foll: Si minvava los plaers quem fa, seguirsia que menys lamàs sil pudía més amar; e car nol puría desamar, sa amor nol puría muntiplicar en amar son amat; mas los treballs que sostenía tots jorns crexíen, e on majors eren més multiplicaven los plaers que havía en amar son amat. Lo Sant Pare apostoli dix als .ij. maestres que per ço que significaven les paraules damunt dites, se seguía que en honrar la gloria de Deu amdós los maestres ordenassen com fossen[2] un orde per ço quel juglar de valor nos clamàs de la desonor que fan a valor com han contrast en ço on hauràn concordança si son un orde, e que per lurs cases e maestrats feessen cases e estudis on aprenguessen lurs cavallers alcunes breus raons per la *Art abreujada datrobar veritat,* a provar los articles de la santa fe e a consellar e essers consellers dels maestres prínceps prelats, per la art damunt dita, e que aprenguessen diverses lenguatges, e que anassen als reys e als prínceps infeels per arremir un cavaller altre per fet darmes o per sciencia, a mantenir la honor e la veritat quis cové a la valor qui es en la santa fe catòlica. Altrejat fo a lapostoli lordenament damunt dit per los .ij. maestres e per tots los frares de lur orde, e Ramón lo foll dix aquestes paraules: Vencé humilitat ergull, e lamant dix a son amat: Si tu, amat, muríes, jo

1. P, manca *son amat.*—2. V, que fessen.

iría plorar a ton vas. E lamat respòs: Plora denant la creu qui es mon moniment. Plorà fortment lamant e dix que per massa plorar senfosca la vista de sos ulls[1] e sesclareix sciencia en los ulls de son enteniment. E per açò feu tot son poder lorde a honrar la gloria de Deu.

8. Segons que damunt es dit ordenà lo Sant Pare apostoli com fos ordenada la gloria de Deu, e hac uficials e ministradors[2] e precuradors a procurar ço que hac ordenat; e tots jorns sesforçava aytant com pudía com se seguís utilitat de lordenament damunt dit. Esdevenc se un jorn que Ramón lo foll el juglar de valor aportaren tinta e paper davant lapostoli, e digueren[3] que ells volíen trametre escrit lordenament damunt dit al soldà e a la galifa de Baldac per ço que veessen si havíen tan nobles sotsmeses com lapostoli havía, dels quals poguessen fer tan bell ordenament com lapostoli havía fet a honrar la gloria de Deu en los cels e a retornar valor en lo mon.

9. Esdevencse un dia que lo cardenal de Domine Deus Agnus Dei Filius Patris, tramès en una terra per espiar la captinença del bisbe e del príncep daquella terra. Dementre que la espía estava en aquella terra, manament fo fet de part de lapostoli al bisbe que precuràs tots anys .l. tartres e .x. frares que lapostoli trametía en aquell bisbat per ço quels tartres mostrassen lur lenguatge als frares, e los frares lo lur als tartres,[4] segons que era ordenat en cort; e que lo bisbe feés un monestir fora la ciutat on esteguessen, e hom los donàs[5] certa renda per tots temps. Molt desplac al bisbe lo manament que lapostoli li havía fet, car planyía la messió; e dix mal de lapostoli e dels cardenals en presencia del príncep de la terra, lo qual reprès fortment lo bisbe e dix que anc negún temps no havía oít que null apostoli ni neguns cardenals haguessen fet

1. P. sen esegua la uista de sos oills.—2. P, ministres.—3. P, aporteron teincha e papier e disseron.—4. P, e los fraires als tartres.—5. P, e on lur dones.

tan bé lur poder en ordenar com la gloria de Deu fos tant honrada, e que ell per honrar la gloria de Deu e per lo bon exempli que lapostoli e los cardenals lin donaven, volía esser parçoner[1] en la messió quels estudiants faríen[2] e volía fer la meytat del monestir a sa messió. Molt loà lo rey lordenament de lapostoli e dels cardenals, e dix que semblant era que fos vengut temps que Deus volía que sos servidors li feessen gran honrament e que los errats venguessen a convertiment.

10. Encontinent que la espía hac oídes les paraules quel príncep el bisbe havíen dites, escriví al cardenal son senyor aquelles paraules que havía oídes, e escriví quel bisbe havía comprat un castell a un seu nebot per .xx. millia liures segons que ell havía espiat. Aquelles letres foren lestes en lo consistori denant lo papa e los cardenals, e lo cardenal a qui era venguda la letra escriví lo nom del rey per ço que si sesdevenía cas de passatge o de alcuna gracia que lEsgleya degués fer a negún rey, que la feés a aquell. Lapostoli tramès son missatge al rey e feuli gracies, e manà que lo castell fos seu e que ell degués donar .x. millia liures a obrar lo monestir; e manà al capítol daquell bisbat que sil bisbe no volía esser bisbe feent la messió que ell li manà fer,[3] que en loc dell elegissen altre bisbe, e que lo bisbe qui havía mal dit dell hagués tan solament renda de un simple canonge. Dix lo foll a lamat: Pagam e ritme guardó[4] del temps que té servit. Muntiplicà lamat a lamant ses[5] amors e lo languiment que havía per amor, e dixli: Vet lapostoli els cardenals qui honren la gloria de lur senyor. E lo juglar tramès letres per devoció a consolar valor qui plorava la desonor que sos enemics havíen lonc temps feta a son senyor.

11. Fama era per tot lo mon del gran bé e de la santa vida qui era en lapostoli, e cada dia muntiplicava valor

1. P, parsoniers: V, participants.—2. P, fazion.—3. P, que el mandaua far.—4. P, ret me guazardo —5. A, sos.

e dexendía desonor. Lo bè ques siguía per lordenament quel papa havía establit inluminà tot lo mon, e devoció donava a tots aquells qui oíen recontar lordenament; e per tot lo mon era escrit lo procés de lordenació.[1] Esdevencse un jorn que lapostoli hac tramès un cavaller prevere, qui era de lorde de sciencia e cavallería, a un rey sarraí. Aquell per força darmes vencé .x. cavallers la un aprés laltre per diverses dies, e en aprés vencé per raons tots los savis de sa terra e a tots provà la santa fe catòlica esser vera. Daquests benauyrats missatges e de molts daltres inluminava lo mon lordenament damunt dit quel Sant Pare havía establit.

12. Esdevencse una vegada que dels .l. tartres qui aprengueren nostre lenguatge e qui enteneren nostra fe, se convertiren[2] los. xxx., e lapostoli tramèslos ab .v. frares al gran ka.[3] Aquells .xxx. ab los .v. frares qui hagren après lenguatge tartaresc, foren denant lo gran ka, e preycaren la fe dels crestians e convertiren moltes gents en sa cort,[4] e lo gran ka gitaren de la error en que era e meterenlo en dubte; e per lo dubte esdevenc aprés un temps a via salutable.

13. En una terra estudiaven .x. jueus e .x. sarraíns ab .x. frares religioses; e com hagren apresa nostra lig[5] e nostra letra, convertirense a nostra lig la meytat, e preycaren als altres jueus nostra lig e a sarraíns la santa fe cristiana denant aquells qui no seren convertits, e açò faíen tots jorns e continuament;[6] e per ço car la cort apostolical faía son poder, e per la continuació de la disputació, Deus, per ço car veritat ha poder sobre falsetat, donà gracia que tots los jueus e los sarraíns[7] daquella terra se convertiren es batejaren, e la santa fe als altres preycaren. On, com açò[8]

1, P, lo profietz de lordenament.—2. P, sen conuertiron.—3. A, gran cha: V, gran Ca.—4. P, en sa terra e en sa cort.—5. P, nostra lei. —6. P, e continuauon.—7. P, e sarrazis *(forma usual)*.—8. P, E com aisso.

fos enaxí, lo bé ni la honor ques seguía per lo papa Blanquerna a la fe crestiana, nos puría recontar.

¶ Cap. 81. *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

Lo cardenal qui servía lufici de In terra pax hominibus bonæ voluntatis, trametía per tota la ciutat de Roma ses espíes per espiar si null home era en treball ab altre; e açò meteix faía per diverses terres; e tots jorns tractava de pau aytant com pudía. Esdevencse un dia que una espía que ell havía tramès per la ciutat de Roma li dix que en aquella ciutat havía un crestià e un jueu qui disputaven tots jorns sobre lurs ligs, e que havíen gran treball e la un era contra laltre dementre se disputaven; e per açò cascú portava a laltre mala volentat. Lo cardenal anà en aquell loc on desputaven, e parlà ab ells dient estes paraules:

2. Natura es de enteniment que entén mills com hom es alegre e pagat que com es irat, car la ira torba lenteniment, e per açò lenteniment no pot entendre ço que entendría si hom no era irat. Altra natura ha lenteniment a entendre, ço es a saber, que hom aferm possíbol cosa esser aquella cosa que la volentat vol que lenteniment entena; car si ans que lenteniment la entena aferma impossibilitat esser en aquella cosa, lenteniment no serà aparellat com pusca entendre la possibilitat o impossibilitat qui serà[1] intelligible en aquella cosa. Encara ha altra natura lenteniment a pujar entendre alcuna cosa, ço es a saber, que am egualment la volentat ço que aferma o nega, ans que

1. P, que sia.

lenteniment entena; car com la volentat senclina a la una part ans que enteniment la entena,[1] es lenteniment embargat a entendre. Totes estes maneres e moltes daltres son mester a lenteniment per ço que pusca entendre; e si tant es que per totes aquestes no pusca entendre, cové que hom recorra a la *Art abreujada datrobar veritat*, qui es art per la qual puja enaxí lenteniment a entendre, com fa la veu a cantar per la art de música. En tal manera adoctrinà lo cardenal los .ij. savis quis disputaven, e per la humilitat que ell feu en venir a ells, que ells foren amics la un de laltre, e amablement desputaren e senteneren, e la veritat atorgava[2] la un a laltre. Lo cardenal se partí dells e donàls[3] sa benedicció, e dixlus ques trametessen joyes la un a laltre per ço que fossen occasió damistat, per la qual amistat pus leugerament sentenessen.

3. En aquell temps sesdevenc que .ij. reys crestians molt nobles e molt poderoses havíen gran guerra e gran contrast, e erense arremits de batalla. Lo cardenal ab letres de lapostoli anà als .ij. reys per ço quels pacificàs, e portà moltes joyes e molts diners per donar a la un e al altre les joyes que portava, e donà molts dons a lurs consellers. Aytant com poc sesforçà lo cardenal com pogués metre pau enfrels .ij. reys, e car longament havíen perseverat en lur mala volentat e no sen era tractada pau, per açò era tan irat cascún rey contra laltre, que lo cardenal noy poc metre pau, ni treves noy poc pendre; e per açò lo cardenal escriví a lapostoli estes paraules:

4. Guerra fo enfre Deu el humà linatge com Adam hac peccat e tuyt eren desviats[4] de pau e de la benedicció de Deu, e per ço car la guerra era molt gran, covenc que Deus en sa propria persona vengués metre pau e concordia enfre Deu e creatura; e per açò la persona del Fill venc en nostra Dona Santa María pendre[5] carn, e pujà

1. P, que lentendement entenda.—2. P, autrejet.—3. P, e donet lor. —4. P, e tug eram deziratz.—5. A, apendre.

pendre mort en la creu en quant era home. Aquestes letres foren lestes en presencia de lapostoli e dels cardenals, e Ramón lo foll dix aquest exempli: Una dona havía gran treball ab son marit. Esdevencse que hagueren un bell fill, e per lo fill que cascú amava, hagren pau[1] e concordia tots los temps de lur vida. Lo juglar de valor dix que humilitat caritat pau eren germanes de valor.

5. Molt considerà[2] lapostoli en ço que significaven les paraules damunt dites, e per la volentat que havía a tractar tot bé, entès ço que les paraules significaven. Lo papa ab .iiij. cardenals anà als .ij. reys qui eren luny de Roma, e donà dons e joyes a la un e a laltre, e tenc gran cort de prelats e de prínceps e de barons, e feu gran messió en la cort. Ans quel papa parlàs de la pau dels .ij. reys, dix en presencia de tuyt que ell era vengut en aquella terra per tractar passatge contra los enemics de la creu, e volía e pregava que amdós los reys haguessen lo passatge, e que la un anàs sobre los sarraíns qui son a levant e laltre sobre los sarraíns qui son a ponent; e com aquells hauríen conquests que conquirent, la un vengués en vers laltre[3] per ço que conquerissen los sarraíns qui son a mig jorn. Lapostoli donà perdó molt gran e manà croada, e dels bens de Santa Esgleya feu grans dons als dos reys e daltres barons, e près en guarda e en comanda la terra dels .ij. reys. Tant plac aquell ordenament als .ij. reys e tant hac cascú gran coratge de fer darmes, que amdós savengren que lur fet metessen en poder de lapostoli; e prengueren lo passatge, e sobresec la questió de ço de que conteníen per ço que no sen torbàs lo passatge.

6. Anaren los .ij. reys, e fo fet[4] molt gran passatge, e anaren en aquell passatge molts dels frares qui havíen après[5] aràbic, per esser missatges als sarraíns ques convertissen ans quels dos reys lus auciessen e lurs ànimes no

1. P, .i. bel fil que cascun amaua e agron patz.—2. P, perpenset.—3. P, enuengues uas lautre —4. P, e fait fo.—5. A, pres.

anassen a foc perdurable. Tornàsen lapostoli a Roma, e precurava aytant com pudía com[1] lo passatge hagués tot son compliment. Lo cardenal qui havía lufici de pacificar estec longament en la terra dels .ij. reys per ço que pacificàs les unes gents e les altres. Esdevencse un dia que ell cavalcava e passava per la plaça on dos drapers se contrastaven per ço car havía enveja la un de laltre en ço que guanyaven, car a cascú era vijarès que li tolgués son guany. Lo cardenal comprà amdós los obradors de un burguès de la ciutat e feu fer .ij. obradors, la un luny de laltre, e donà la un a la un draper e laltre obrador donà a laltre draper; e de los .ij. obradors que havía comprats feu fer dues cases: en cascuna mès un home per esser resclús e que vivissen dalmoynes e que pau e bones paraules preycassen a les gents daquella plaça[2] e a aquells qui passaríen per la carrera.

7. Esdevencse que una espía del cardenal passà per la plaça e viu que amdós los rescluses se conteníen es deíen vilanes paraules per ço car cascún havía enveja del altre. Com lo cardenal ho sabé, trasc la un resclús daquell loc e mudàl en altre loc luny daquell on lavía tret, e de la casa on lavía gitat feu una plaça on esteguessen los homens a[3] qui lo resclús diría paraules de pau e de Deu; e semblant plaça feu a laltre resclús. Gran fo lo bé que amdós los rescluses feeren en aquella ciutat, e molt fo bo establiment, com sia cosa que en les places on se fan tants de mals, deguessen esser homens quils mals mortificassen per exempli de bona vida e per devotes paraules e per legir libres de oracions devocions.

8. Anà el cardenal en una altra ciutat qui era enfre[4] un arquebisbe e un rey, e conteníense[5] dels termens de la ciutat, e per açò era gran guerra enfre amdós. Lo cardenal nols poc avenir, car no pudía gitar[6] la avaricia que en

1. A, manca *com*.—2. P, de la plassa.—3 A, ab.—4. V, enfre la terra de.—5. P, e contrastauon se.—6. P, non podia traire.

lànima de cascú sera araygada. Lo cardenal anà a Roma e pregà lapostoli que vengués metre pau enfre larquebisbe el rey. Encontinent venc lapostoli en aquella ciutat on era lo contrast. Lapostoli apellà lo rey e larquebisbe e feu gran convit e gran festa. Aquell dia preycà lapostoli de pau e com Jesu Christ preycava tots jorns pau. Ans que anassen menjar volc lapostoli quel rey li mostràs ço de que contenía ab larquebisbe.[1] Lo rey mostrà al papa los termens tro als quals deía que era sa senyoría, e lapostoli dix al rey que ell havía entès que més a avant sestenía la senyoría del rey, e volc que de ço qui era de lesgleya prengués lo rey; car més valía la pau que sen seguiría, que no faía la renda que larquebisbe navía. Com lo rey viu quel papa li volía donar de la ciutat més que ell non demanava, ell dix al papa: Sènyer! Venits e prenets vostra part de la mia partida, de la qual jo longament he deseretada lesgleya. E més que larquebisbe no demanava, lo rey ho volía asignar a lesgleya. Gran treball e afany fo ans que hom ne pogués avenir lapostoli el rey; car cascú volía donar a laltre son dret; e per açò fo mesa la questiò en poder de dos homens qui sabíen veritat dels termens, e fon seguida[2] lur volentat, e fo feta pau e amistat enfre lo rey e larquebisbe.[3]

9. En una ciutat on era lo cardenal qui anava cercant pau, havía un home vell lo qual havía muller jove. Aquella amava tant fortment, que gran gelosía navía, la qual gelosía li donava molt gran treball a sa persona; e tant fortment era gelós, que sa muller e tota sa companya eren en gran treball per sa gelosía. Esdevencse un dia quel home gelós estava en la plaça, e passà[4] lo cardenal; e tuyt digueren: Veus lo cardenal qui va cercant pau. Lo bon home considerà si lo cardenal li puría donar pau e quel tragués del treball en que gelosía lavía mès. Com lo

1. P, que contrastaua ab larceuesque *(usual)*.— 2. P, e fo enseguida. —3. P, e lavesque. - 4. P, on passava.

cardenal fo a[1] son hostal, lome gelós secretament li recontà son estament, e pregàl que li donàs consell com pugués haver pau. Lo cardenal dix moltes de bones paraules al bon home, e dixli que tots jorns vengués parlar ab ell una vegada; e secretament lo cardenal parlà ab sa muller, a la qual consellà que no ornàs sos vestiments ni nos posàs colors en sa cara ni no donàs en sa persona neguns senyals de lucxuria, e que a son marit feés tot honrament e que en ses braves[2] paraules hagués paciencia. Com lo cardenal hac adoctrinada la dona sens que son marit non sabé[3] re, lo cardenal preycava tots jorns de Deu[4] e de santa vida, dient mal de luxuria e loant castedat; e on que ell preycàs, tota hora menava ab sí lo bon home qui era gelós; e com era en son alberc lo cardenal convidava lome gelós, e ligíen amdós de la Santa Escriptura. E tan longament estec lo cardenal en aquella ciutat per ço que pugués donar pau a aquell home, que la gelosía que solía haver no fo en ell, car les[5] paraules quel cardenal li hac dites de Deu e la bona vida de sa muller, lagren desacustumat de pensar en les cogitacions per les quals home esdevé gelós.

10. En una altra ciutat anà lo cardenal per encercar si en aquella[6] ciutat havía negún treball. Esdevencse un jorn, segons quel cardenal havía acustumat, que lo cardenal tramès a quatre prohomens de la ciutat per ço que li espiassen si en aquella ciutat havía mester a pacificar negún home ab altre. En aquells .iiij. prohomens havía un home qui era honrat de linatge e era estat home molt ric, e era en gran treball nit e dia com pensava que no puría mantenir la valor que havía començada a mantenir e que lonc temps havía mantenguda; e per açò aquell bon home demanà[7] de consell lo cardenal e recontàli lo treball en que sos pensaments lavíen mès. Aquell bon home no havía muller e havía .v. fills. Lo cardenal li consellà ques metés en

1. P, en.— 2. P, manca aquest mot: V, forts.—3. P, sabía.—4. P, prezicaua de dieu.—5. A, cor en les.—6. A, si aquella.—7. P, demandaua.

orde per ço que no hagués temor de venir a pobretat vergonyosa, e comenà un de sos fills al príncep de la terra, e comanà altre al bisbe per ço que fos clergue, e près ne altre per nodrir e per beneficiar, e los .ij. foren bé heretats dels bens del pare; e lo pare se mès en orde, e hac pau tots los jorns de sa vida, fugent al mon e a la vanagloria en que esser sulía.

11. Dementre que lo cardenal estava en aquella ciutat, missatge li venc de Roma per una espía que ell tenía,[1] que vengués a Roma pacificar .ij. precuradors de .ij. príncеps qui eren en gran treball la un contra laltre. Lo cardenal anà a Roma e secretament tramès missatge a la un procurador, e feuli jurar quel tengués secret de ço que li diría. Aprés quel cardenal lac fet jurar, li dix que ell en son lóc trametría dons e joyes al precurador qui ab ell havía contrast; e car era home avar e car se cuydaría que ell lin trametés les joyes, hauría refrenament a sa ira; e si son enversari li faía gracies de nulla res, que paregués que ell les li hagués trameses. En semblant manera parlà lo cardenal ab laltre procurador; e lo cardenal trametía sovín joyes a cascú, en semblant manera que cascú se cuydava que la un les trametés a laltre. Per raó de les joyes quel cardenal trametía, se saludaren e la un a laltre gracies faía, e sens quel cardenal non calec[2] pus parlar, foren amdós los precuradors amics e agradables la un a laltre. En aquesta manera e en moltes daltres pacificava lo cardenal los homens per ço que saguessen bona volentat e que pau fos en terra, per ço que pau fos occasió a via salutable. Gran era lo bé quel cardenal faía, e encontinent[3] que negún treball havía en la terra, los homens recorríen al cardenal per ço que tractàs pau enfre les gents.

12. Per les corts on eren les plets els contrasts tenía lo cardenal precuradors a pacificar aquells qui pledejaven,

1. P, que el i tenia.— 2. P, no calc.— 3. P, demantenent.

e ell venía a la cort moltes vegades per pacificar aquells qui pledejaven. Lo cardenal havía privades beguines e bones dones a qui donava regla e doctrina com pacificassen les dones qui eren en treball. Lo gran bé quel cardenal faía pacificant les gents era tant plaent a Deu e a totes les gents, que Deus per mèrit del cardenal donava pau e benedicció a les terres on lo cardenal anava e estava.

¶ CAP. 82. *Laudamus te.*

UFICI de loar près lo cardenal de Laudamus te; e en la cort de Roma e per les terres dels crestians trametía sos precuradors per loar Deu, e ell en sa persona anava moltes vegades per les terres donar laor de Deu e de la obra que ha en sí meteix, ço es a saber, en ses persones divines, e de la obra per la qual usa de les creatures. Esdevencse un temps que lo cardenal loava Deus en una ciutat en la qual havía una dona qui havía .ij. fills: la un era clergue e laltre lec, e la dona e sos fills loaven Deus; e era questió en aquella ciutat qual de tots tres loava pus fortment[1] Deus. Cascuna de les parts havía raonadors qui recontaven la lausor que cascú donava de Deu segons esta manera:

2. La bona de dona[2] qui era mare dels .ij. fills damunt dits, havía nodrits sos fills a loar Deu, e ella havía en custuma depuis que son marit fo mort, que anava per les dones e repreníales en aquelles coses en que erraven, e loavals Deu[3] aytant com pudía; e per lo repreniment que la dona faía a les dones en lurs vestiments e en lurs lavaments e en lurs malvats nudriments, era molta dona bé acustu-

1. P, fort.—2. P, la bona dona.—3. P, lauzaua las dieu.

mada[1] en aquella ciutat, e totes la temíen per ço car tant fortment reprenía[2] e conexía e espiava lurs secrets e lurs falliments.

3. Lo clergue era prevere, e amava pobretat e cantava missa tots jorns, e com era hora de menjar, anava al alberc dalcún home acabtar que menjàs aquell jorn e que ell per la sua ànima degués cantar lendemà. Moltes vegades venía lo clergue menjar e pendre almoyna ab los pobres a les portes dels religioses e del bisbe, e anava per los clergues los quals reprenía dels falliments quels[3] veía fer, e no dubtava a dir veritat a negún clergue a qui veés menyspreear honestat e santa vida: on, reprenentlos loava Deu, e loant Deu los reprenía. Aquell clergue havía en custuma que anava tots jorns per les carreres de la ciutat, e en la via on sencontrava ab los clergues que veía errar, los reprenía; enaprés venía a les esgleyes en les quals estava en oració e contemplació loant Deu, e reprenía los clergues en lesgleya com los veía fer null falliment. E açò meteix faía per les altres esgleyes.

4. Laltre frare qui era home lec, anava per les carreres de la ciutat, e com atrobava null home lec qui erràs en son vestir o en son anar o en son parlar o en qual que cosas fos,[4] encontinent lo reprenía e non temía blasme ni dan de sa persona; e com los havía represes, ell loava e beneía Deu davant aquells que havía represes. E per la audacia que havía en rependre aquells qui erraven e en loar Deu, tots los homens daquella ciutat lo[5] temíen, e majorment aquells qui erraven.

5. Gran era lo bé que aquell home faía en aquella ciutat, e sí sera lo bé que faíen la dona el clergue; e per açò era questió enfre les dones els clergues e los homens lecs, quals de tots .iij. loava mills Deus; e cascuna de les parts mantenía aquell qui en ella era loador de Deu. Cas-

1. P, eron moltas donas ben acostumadas.— 2. P, la reprenia.— 3. P, que lur.—4. A, casas fos: P, maizoss fos.—5. A, se.

cuna de les parts venc denant lo cardenal, e preposaren la questió la qual plac molt al cardenal e la qual lo cardenal portà a Roma per ço quel papa la solvés, e que en la ciutat de Roma hagués altra dona e altre clergue e altre home lec qui per semblant manera loàs[1] Deu, e que lapostoli establís que en la ciutat de Roma fossen[2] per tots temps aquells .iij. uficis.

6. Com lo cardenal fo a Roma e hac preposada la questió davant lo papa e los cardenals, Ramón lo foll venc davant lapostoli els cardenals, e aportà foc e lenya e un sedaç e farina e aygua, e dix que ell volía fer una fogaça desperança caritat justicia castedat humilitat, per ço quen donàs a menjar a aquells on es desesperança crueltat injuria lucxuria superbia. Aprés estes paraules, lo juglar de valor dix al cardenal qui havía preposada la questió, que ell lo pregava que Ramón lo foll fos entès en aquella questió, per ço car per loar Deu e per rependre los vicis de la cort de Roma, Ramón lo savi havía près ofici de foll. Molt plac al cardenal e a tots los altres que Ramón lo foll fos entès en aquella questió.

7. Dementre quel papa e los cardenals tractaven com solvessen la questió, un correu de lemperador aportà una letra al juglar de valor com degués dir a lpostoli e als cardenals, de part ell, que jutjassen quals dels .iiij. loadors loava pus fortment Deu, los quals lo loen segons que es recontat per estes paraules:

8. En un monestir havía un frare qui era home de santa vida e era molt gran clergue. Aquell frare havía devoció en loar Deu en aquelles obres que Deus ha en sí meteix, ço es a saber, en engenrar lo Pare lo Fill e en exir lo Sant Esperit del Pare e del Fill. Aquest frare sera tot donat a loar la trinitat, dient que sobre totes coses deu esser laor qui sia donada de la pus noble obra qui sia; e

---

1. P, lauzesson,—2. A, que fossen.

car mellor obra es engenrar Deu e donar processió a Deu, en lo qual engenrat e proceít es infinitat e eternitat de bonea poder saviea amor perfecció, per açò lo frare no havía entenció a loar Deu sino en la sua santa trinitat e unitat.[1] Aquest frare loava de paraula e de pensa Deu, segons que damunt es dit, e per les creatures e la obra que Deus ha en les creatures, sesforçava aytant com pudía a provar als crestians ço de que loava Deu, e per la lausor que deía e provava, se seguía devoció e caritat en aquells a qui lo frare loava Deu, e per la devoció e caritat se seguíen moltes bones obres e cessaven molts de mals.

9. Era un bisbe qui havía devoció en loar Deu en la encarnació que près; car la mellor obra que creador pusca fer en creatura es ajustar creador a sí creatura ab la qual sia una persona tant solament. E per la gran devoció que lo bisbe havía a loar Deu en la mellor obra que Deus pusca haver en creatura, hac lo bisbe devoció que lanàs loar enfre los infeels, e que per aquella laor los pogués convertir e que pogués pendre martire. Aquell bisbe anà en terra de sarraíns loar la santa encarnació e passió del Fill de Deu, e feu molt de bé en aquella terra e près martire per loar Deu.

10. En aquella ciutat on lo bisbe hac près martire, havía un filosof qui era molt gran maestre en filosofía,[2] e per les paraules que oí dir al bisbe de la encarnació de Deu, feuse crestià e hac devoció de loar Deu en aquelles terres on no es conegut Deu[3] e totes les gents qui hi son adoren e creen ydoles. Aquell filosof anà en aquelles terres loar Deu e provar Deus esser e esser un, lo qual es prima causa e subirà bé; e loava Deu en lo bé que faía en les creatures, qui segons lur bonea significaven la bonea del creador. Dementre que lo filosof per les creatures provava Deus esser e esser tot bo, lo poble[4] daquella ciu-

1. P, la santa sua trinitat.—2 A, philosophia *(passim, i* philosoph).—
3. P, on dieus non es conogut.—4. P, pobol.

tat laucís, e fo màrtir per loar Deu lo qual loava esser senyor de les creatures.

11. Aprés la mort del filosof un cavaller crestià venc en aquella ciutat on lo filosof era estat màrtir per loar Deu, en la qual Deus faía molts miracles per la mort del filosof, per los quals miracles se convertíen [1] moltes de gents. Aquell cavaller venc en aquella ciutat arremir cors per cors tot home qui [*] digués que Deus no fos, e que Deus fos lo sol ni la luna ni les altres creatures les quals colen los ydolàtrics en semblança de Deu. Ab gran re dels cavallers daquella terra se combaté lo cavaller e molts ne vencé, e a la fi un arquer trasc li [2] ab una sageta qui li partí lo cor, e lo cavaller fo màrtir per loar Deu per ufici darmes.

12. Aprés que les letres foren lestes, lapostoli els cardenals loaren e beneíren Deu en la laor [3] quen donaren los .iiij. loadors damunt dits, e moltes foren les raons quis digueren a la cort a raonar la una part e laltra; e on pus fortment les parts se contrastaven en jutjar qual de tots quatre havía mills loat Deu, pus fortment crexía devoció en les gents qui oíen lo contrast de les parts. E per açò lo cardenal de Laudamus te dix a lapostoli que ell alongàs a solvre les questions damunt dites longament de temps, e que en sa cort fossen establits raonadors qui tots jorns raonassen cascunes de les parts, e que totes les raons fossen escrites; car si un plet havía durat en la cort de dos reys qui contrastaven per lemperi, .xx. anys, quant més devía esser alongada la sentencia de les questions damunt dites, per ço que pus fortment ne cresqués devoció e bon eximpli en la cort, per la qual devoció e exempli fossen molts semblants loadors e màrtirs!

13. Atorgat fo al cardenal per lapostoli e per los cardenals ço que demanava, e beneficiats foren dels bens

1. P, se conuertiron.
* P, manca un fol.
2. V, matal un Archer que li tira ab una sageta.—3. A, en laor.

de Santa Esgleya avocats qui tots los jorns de lur vida raonassen les parts. Esdevencse un dia que lavocat qui raonava lo bisbe que murí per loar la encarnació de Deu, feu dos arguments en son plet, ço es a saber, que Deus pot esser pus loat de justicia misericordia en clergue peccador, que en altre home; car per ço car clergue ha lufici de Jesu Christ, es pus peccador com pecca, que altre home, e per açò Deus hi pot manifestar major justicia en punirlo o major misericordia en perdonarli sos peccats. E car aquesta major demostració de laor se forma per la encarció del Fill de Deu e per lo sacrifici de laltar e per la passió de Jesu Christ, per açò entenía a provar lavocat quel bisbe loava pus fortment Deu que tots los altres. Semblants raons havíen los avocats altres, e moltes bones raons e questions se formaven en lo plet damunt dit, de ques seguía molt de bé en la cort.

14. Dementre que lo plet damunt dit se menava tots jorns en la cort, Ramón lo foll feu questió a lapostoli e als cardenals, com pudía esser açò, ni per que son més loats los apostolis qui eren pobres dels bens temporals, que los apostolis qui son pus rics depús hagren lemperi de Roma. Lapostoli respós e dix a Ramón lo foll que leugera cosa es a solvre la questió.

¶ Cap. 83. *Benedicimus te.*

Lo cardenal de Benedicimus te venc davant lapostoli els cardenals ab gran re de homens a qui hac comenats diverses oficis a beneír Deus, los quals anassen per diverses terres beneír Deus per ço que Deus beneís aquelles terres per raó del seu nom quey fos beneít. Aquells homens devíen anar cridant per les car-

reres, dient: Beneít sia Deus qui ha creats arbres besties aucells homens metalls elements cels estelles àngels e totes les altres creatures, e beneít sia Deus qui es ordenador del mon en ço que ha fets diverses oficis en lo mon: clergues cavallers religioses prelats prínceps lauradors mercaders ferrers fusters drapers çabaters pellicers carnicers pescadors e tots los altres uficis. Aquells homens han promès a cridar e a beneír Deus com se volc encarnar e com volc murir e com volc fer miracles, e com ha creat paraís infern, e car resucitarà bons e mals, jutjant los bons a gloria perdurable e los mals a pena eternal. Encara deuen aquells homens cridar e beneír Deus en sa essencia e en sa trinitat e en ses virtuts e en totes coses on pusquen significar sa nobilitat.

2. Com lo cardenal hac recontat al papa e als cardenals lordenament que havía fet en beneír lo nom de Deu, pregà lo papa que donàs perdó a tots aquells qui seríen en aquell ufici, e que los clergues deguessen donar a menjar a aquells dementre que seríen en la terra on beneíren lo nom de Deu. Al papa e als cardenals plac molt ço que hac ordenat lo cardenal, e feu manament a tots los bisbes que cascú precuràs aquells dementre fossen en son bisbat, e donà perdó molt gran a aquells, e tramèslos ab son previlegi de dos en dos per diverses bisbats. A gran maravella loaven e beneíen Deu cridant nit e dit lo nom e la virtut de Deu. Per la benedicció que deíen de Deu, beneía Deus ells e lurs paraules, e donava devoció a les gents, per la qual eren de santa vida.

3. Lo cardenal anava per la ciutat de Roma e portava molts diners que donava al pobres per ço que beneíssen Deu; e com anava per les carreres, pregava les gents que beneíssen Deu. Esdevencse un jorn que una crida qui sulía cridar vi, considerà en la gran devoció del cardenal, e per divinal volentat lo cridador hac devoció de esser crida del nom de Deu; e venc al cardenal e ab sa licen-

cia près ufici de cridar lo nom de Deu esser beneyt; e lo cardenal donàli tots jorns .v. sous de renda de que vivís e de que compràs avellanes e fruyta que donàs als infants quil seguiríen cridant lo nom de Deu esser loat e beneyt, dient: Beneyt sia Deus, loat sia Deus, adorat sia Deus, obeít sia Deus, la obra e la virtut de Deu sia tots temps loada e servida. Aquell cridador anava ab molts infants per Roma tots jorns, e cridava e benеía ab los infants Deu e sa virtut. Dementre quel cridador e los infants cridaven e beneíen Deu, molts homens peccadors remembraven e enteníen e amaven Deu mortificant vicis e vivificant virtuts en lur coratge, e los homens justs exalçaven lur devoció en amar e servir Deu.

4. Esdevencse en una ciutat on anaven dos homens qui cridaven e beneíen Deu, que un savi mercader hac perduda sa muller e hac volentat que beneís Deu en aquella manera on pus fortment lo puría beneír; e de tot quant hac, ell feu diners los quals donà en un palafrè e en una copa daur, e cavalcà en lo palafrè e portà la copa,* e cridava per vila que ell daría aquell palafrè e aquella copa a aquell home qui mills li mostraría a beneír Deu. Dementre quel mercader anava enaxí cridant per la ciutat, molts homens hac en aquella ciutat qui havíen gran desig daver lo palafrè e la copa de laur qui valía molts diners, e pensaren moltes diverses maneres de beneír Deu; e per açò fo questió qual es millor manera daquestes en beneír Deu:

¶ En una elecció hac moltes veus un canonge a esser bisbe, e beneí Deu com no fo bisbe; e lo bisbe qui hac la elecció beneí Deu com lavía encarregat de tant gran càrrec tant perillós e de tan honrat e útil ufici. E per açò es questió qual donava a Deu major benedicció.

¶ Es questió qui dona major benedicció a Deu:[1] o un home a qui Deus multiplica sos bens e li dona sanitat e

* Reprèn el m.s. P.

1. P, qui dona a dieu maior benedictio.

honrament en est mon e ell ne beneeix Deu; o sil beneeix més aquell qui es malalt e desonrat e a qui Deus toll los bens temporals, e ell beneeix Deu.

¶ Un home nafrà a mort un altre[1] sens tort que no li havía, e lome nafrat beneí Deu e hac paciencia;[2] el home quil nafrà hac[3] paciencia, e loava Deu e benería e jutjavas colpable dementre que hom lo penjava.

¶ Era un home qui loava e benería Deu com veía los mesells e les besties e los homens peccadors, per ço car[4] Deus nol havía fet mesell ni bestia, el havía fet home. Altre home lo benería com[5] li havía dada gracia que vivía sens peccat mortal. E per açò es questió quil benería pus fortment.

¶ Enfre un home e una fembra era questió qui devía més beneír Deu, o lome per ço car nol havía fet fembra, o la fembra per ço car no era home e era pus subjugada en est mon que home.

¶ Altra questió era enfre un crestià e un sarraí, segon, lur lig, qual devía més beneír Deu.

¶ Era questió enfre una dona e son fill, car lo fill benería Deu com li havía dada bona mare, e la mare benería Deu com li hac[6] dat bon fill.

¶ Un rey benería Deu com li havía donat bon poble; e lo poble benería Deu com lur havía donat bon príncep. E per açò era questió qui benería mills Deu. Aquestes questions e moltes daltres foren donades escrites al mercader per ço que donàs lo palafrè e la copa a aquell qui li havía aportada la[7] questió qui era pus forts a significar aquell qui devía mills beneír Deu.

5. Com lo mercader hac les questions damunt dites, cavalcant en son palafrè ab les questions e ab la copa del aur, venc a Roma al cardenal de beneír Deu, e pregàl que

1. P, Un home nafret .i. altre. —2. P, pasciencia *(passim)*.—3. A. quel nafret benezi dieu e ac. —4. P, que.—5. P, benezia dieu car.—6. P, car li auia.—7. P, la mellor.

li feés determenar les questions damunt dites per ço que ell prengués la manera on mills pogués beneír Deu, e que donàs la copa el palafrè a aquell qui li havía aportada la mellor questió. Lo cardenal ab lo mercader venc en lo consistori davant lo papa els cardenals per solvre [1] les questions; mas acort fo emprès per lo papa els cardenals que les questions se menassen longament en cort per ço que no sublidassen, e que per lo remembrament daquelles molt home hagués exempli [2] e devoció a loar e a beneír Deu, per ço que muntiplicàs lús e la custuma de beneír Deu, e lufici del cardenal nagués major utilitat; e per açò fo fet [3] establiment que a la porta de lesgleya de Roma fos fet un palafrè de marbre e un home que hi cavalcàs, qui tengués una copa, e que en la pictafi fossen escrites les questions damunt dites e la raó per la qual lo mercader venc a Roma.

6. Esdevencse un dia que lo cardenal cavalcava per la ciutat si oiría a null home beneír Deu, e passà denant una taverna on havía molts ribauts e arlots qui jugaven als daus, e un maleía e blastomava Deus dient molt vilanes paraules e sutzes de Jesu Christ e de nostra Dona Santa María per un joc que havía perdut als daus. [4] Lo cardenal devallà de son palafrè e donàl al ribaut qui blastomava Deu per ço quel beneís e que null temps nol blastomàs, e anà a lapostoli e als cardenals als quals dix aquestes paraules: Era un frare religiós un dia a la missa la qual cantava un maestre de teología, e considerava en [5] lo maestre qui longament havía per ses paraules donada raó com Deus fos beneít per sos escolans. [6] On, jo som irat molt fortment, dix lo cardenal, com cogit [7] que per joc de daus son tants ribauts e arlots qui maldíen e blastomen Deu e nostra Dona e los sants de gloria. Demàn quem sia satisfet a la injuria e al tort que daus me fan a destruír lufici qui mes

1. P, soluer. — 2. P, moltz homes aguesson issample. — 3. P, E per aisso fes. — 4. P, e de nostra dona per .i. joc que auia perdut ab los datz. — 5. A, com. — 6. P, per esçolars. — 7. P, can consir.

comanat. Si no mes feta satisfacció a mon ufici per aquells qui nan poder, contraris son a la benedicció de Deu, e concordense a haver dell maledicció. Tant forts paraules dix lo cardenal a lapostoli e a sos companyons, que lur coratge feu esser en contricció e en pensaments, e hagren consciencia del poder que havíen, lo qual sobrepujava[1] lur voler. E lo juglar de valor dix: Què val amic qui no veda la desonor de son amat? E Ramón lo foll dix que lamant fo turmentat per son amat, al qual amant digueren si era hora de reposar dementre quel turmentaven; e ell respòs dient que ab que ho sabés son amat, hora era que ell reposàs en los treballs que ell sostenía per son nmat.

7. Dementre eren en estes paraules, entrà un legat qui recontà al papa com ell havía complit son manament en desvedar un príncep qui deseretava lEsgleya; e lo cardenal de Benedicimus te feu questió a lapostoli qual cosa devía esser pus vedada, o ço per que les gents blastomen e desonren Deu, o lo príncep qui deseretava tant solament un bisbat.

8. Blanquerna papa anava un dia cavalcant per la ciutat de Roma, e viu gran re de ribauts qui eren en una taverna e cridaven e deíen: Beneít sia lo nom de Deu! Lo papa demanà com podía esser que los ribauts beneíen Deu en aquell loc, ni per aytals gents era Deus beneít. Sènyer! dix un cavaller qui era de la ciutat de Roma: Un ribaut a qui lo cardenal de Benedicimus te donà un palafrè, ha près en custuma que com es ab los ribauts diu a aquells paraules de Deu; e tan devotes paraules los diu, que moltes vegades los fa plorar per les paraules quels diu[2] de Deu e de la sua passió, e en lur pobretat los conforta els fa haver paciencia; e com los ha mesos en aquella devoció, fals cridar e beneír lo nom de Deu; e tots los ribauts els arlots desta ciutat han fet cap e senyor daquell ribaut; e aquell

1. A, sobrepuyauen.—2. P, que el dis.

ribaut es de tan bones custumes, que gran devoció dona a les gents per ses paraules e per ses bones obres. Molt plagueren a lapostoli les paraules que oí dir del ribaut, e dix que sil nom daquell era vil, la sua vida era santa e gloriosa. Lo papa feu venir a sí lo ribaut, e dixli com pudía fer beneír Deu a tan vils gents com son ribauts ni arlots, ni majorment en la taverna. Sènyer! dix lo ribaut: En aquells locs on lo nom de Deu es pus suvín desonrat e per aquelles gents qui menys lo beneexen,[1] se deu esforçar hom[2] majorment com lo nom de Deu hi sia loat e beneít. Molt cogità lapostoli en les paraules que li hac dites lo ribaut, e dix que molt era necessaria cosa que lo nom de Deu fos beneít en aquelles gents qui son descreents, les quals al nom de Deu no fan null honrament.

9. Com lo papa hac dites les paraules, venc un cavaller al papa e dix aquestes paraules: Sènyer! Home som[3] estat darmes, e tota la mia vida he mesa en auciure e en destruír homens per ço que hagués nom e preu darmes per les gents. Si a vos plaía, volría haver ufici tots los jorns de ma vida com vaja[4] per los homens qui son prés de la mort per[5] justicia o per malaltía, e que a aquells diga paraules de Deu per tal que satisfaça a Deu dels meus falliments e que los homens quis moren[6] ne sien pus confermats en la fe e en la misericordia de Deu, e que muyrent loen e beneesquen[7] lo nom de Deu, e que enaprés sia consolador de los parents del[8] mort. Lo papa donà lufici al cavaller, e com fo a son palau feu un libre on fos la doctrina que donà al cavaller, quals paraules degués dir als homens com se moren ni a aquells qui han mester a esser consolats. Lo cavaller après lo libre on eren paraules escrites quis covenen a aquell ofici, e anà[9] per la ciutat de

1. P, que mens prezon dieu e no lo benezisson: V, que menys lo prehen y nol beneixen.—2. A, manca aquest mot.—3. P, ai.—4. P, com anes.—5 A, per la.—6. P, que moron.—7. P, e que mueiran lauzan e benezem.—8. A, de la.—9. P, anaua.

Roma espiant aquells qui eren prés de mort; e deíals tan devotes paraules, que aquells neren confermats en lur fe; e faíals tal consciencia haver, que les injuries els torts los faía restituír, e aquest mon los faía menyspreear e laltre desirar, e beneíen e loaven Deu com se muríen;[1] e tantes de bones paraules deía lo cavaller, que los parents dels homens quis muríen neren consolats e navíen paciencia en loaven en beneíen la justicia e la misericordia de Deu. Tant era gran lo bé quel cavaller faía en aquella ciutat, que com negún home era prés de mort o com null home havía mester a consolar, sempre trametíen missatge al cavaller, lo qual aportava son libre e ligía e deía la doctrina quel papa Blanquerna li havía donada.

¶ CAP. 84. *Adoramus te.*

LO cardenal de Adoramus te fo en gran pensament com pogués pendre manera que Deus fos adorat fortment per son poble, e considerà que sen anàs estar tot sol alcún temps ab un sant ermità qui estava en una alta muntanya, e que en aquell loc consideràs la manera segons la qual pogués tractar que Deus fos adorat contemplat, segons ques cové e segons que ell nà encarregat son poble. Dementre que lo cardenal anava al ermità e considerava en ço que tant desirava, en la via per on passava havía una esgleya que un home pobre servía de lumenaria, e on faía cantar missa acabtant de les almoynes que hom li donava. En aquella esgleya havía un crucifici molt gran, entallat e embutit molt noblement. En aquella esgleya hac entrat un pelegrí qui ab pedres tren-

1. P, can morian.

cava e pecejava lo crucifici, e lo bon home qui servía lesgleya li ho vedava aytant com pudía. Dementre que los dos homens se conteníen, venc lo cardenal e entrà en lesgleya, e maravellàs molt fortment del pelegrí qui alabeava lo crucifici,[1] e dix al pelegrí per que desonrava la figura qui representa la ymage de Jesu Christ. Sènyer! dix lo pelegrí: Custuma era ça a enrera que les gents adoraven ydoles, e en aquest temps en que som son moltes gents qui adoren les ydoles, e los sarraíns e los jueus reprenen nosaltres crestians com adoram les ymages; car ymage entallada e embotida es pus prop en figura a ydola que ymage plana. A significar que les ymages planes son pus cuvinables que les embutides, he presa[2] en custuma com destroesca totes les ymages entalladas qui son sobre laltar semblants a ydoles.

2. Estant lo cardenal ab lo pelegrí en estes paraules, entrà un home qui venía de longues terres, e agenollàs devant laltar e adorà e pregà Deus molt fortment. Lo cardenal cogità que en aquell home havía Deus posada alcuna virtut per la qual adorava tan devotament Deu, e volc saber daquell home la manera[3] segons la qual adorava Deu. Sènyer! dix aquell home: Quaix custuma es per los demés homens[4] del mon, que adoren Deu per ço quels do gloria e per ço que nols do pena; e moltes vegades ladoren per ço quels do los bens temporals a lur volentat. On, com sia injuriosa cosa adorar Deu més per esguardament de les necessitats que home ha mester, que per la bonea qui es en Deu, per açò jo vaig a lapostoli per ço quem do sa benedicció, e vull cridar per les places e per les carreres de les ciutats e les viles, com les gents deguen adorar Deu principalment e majorment per ço com es bo e es digne que per sa bonea e sa perfecció meteixa hom lador e li port amor e li faça reverencia e honor.

1. P, que peiregaua lo crozific: V, qui axí apedregaua lo crucifici.— 2. P, ei pres.—3. P, e uolc saber la maneira.—4. P. per los homes.

3. A gran maravella hac gran plaer lo cardenal, e ab lo pelegrí e ab lome qui volía esser crida de la millor manera que hom pot haver en adorar Deu, retornà a la ciutat de Roma per ço que representàs a lapostoli los dos homens segons que damunt es dit. Dementre que anaven per lo camí tots tres parlant de la manera segons la qual hom devía adorar Deu, encontraren un jueu vell qui anava a cort e era molt hujat de lonc viatge que havía fet. En sa fas e en son cabteniment[1] donà significança de gran despagament e de gran tristicia. Lo cardenal demanà al jueu per que anava tant trist ni tan consirós. Sènyer! dix lo jueu: En un greu pensament som entrat longament del qual no pusc exir, e aquell pensament turmenta tant fortment la mia ànima, que a penes he negún plaer de re que oja ni veja. A totes passades[2] volc saber lo cardenal lo pensament en lo qual lo jueu era entrat, e lo jueu li dix son consirer segons estes paraules: Sènyer! dix lo jueu: En lo començament, com plac a Deus, beneít sia ell! que honrà lo poble dels jueus sobre tots los altres pobles, fom en captivitat dues vegades; la una fo de .CCCC. anys, e laltra fo de .lxx. anys. En aquelles dues captivitats fom per ço car feem alcuns peccats; emperò aprés la pena que portam de la captivitat, recobram la libertat que sulíem haver. Ara, com no auciem profetes ni adoram ydoles e havem ab gran treball la vida daquest mon, som en captivitat més ha de mil .CC. anys, e nons sabem[3] per que; e per açò he gran temor que nos no hajam[4] colpa de la mort de Christ, per la qual siam en captivitat, e per açò vaig com a home exerrat per les terres encercar si null home me puría significar ni mostrar si nos som en captivitat per ço car no adoram Jesu Christ, lo qual havem crucificat.

4. Com lo jueu hac finides ses paraules, lo cardenal feu al jueu aquesta questió: Era questió enfre .iij. savis

1. P, e en sa captenensa.—2. P, En totas guizas.—3. P, e no sabem.—4. P, que nos ajam.

qual de tots .iij. adorava pus perfetament Deu. La un havía ufici que anava per los munts els plans, e adorava Deu en les herbes plantes besties aucells homens e en totes les creatures. Laltre savi adorava Deus en ço que Deus faía sobre natura, axí com[1] en los miracles que Deu faía e en crear lo mon de no re e en resucitar los morts e en les altres coses que natura no pot fer. Lo terç savi adorava Deus en aquelles coses que Deus es, e en aquelles coses que Deus fa en sí meteix per sí meteix e de sí meteix,[2] e en ço que Deus feu de creatura en sí meteix. Es questió quals de tots .iij. adorava Deus pus perfetament; ni si es un altre qui ador Deu segons les .iij. maneres damunt dites, es questió si ladora[3] pus fortment que negú dels .iij. savis damunt dits. Sènyer! dix lo jueu: Pus perfetament adora Deus aquell qui adora Deus per ço que Deus fa en sí meteix,[4] que per ço que fa en altre; e aquell adora pus fortment Deus qui ladora segons les .iij. maneres damunt dites, que aquell qui tan solament ladora per una manera. Respòs lo cardenal e dix que dretureramente havía jutjat; e los filosofs qui son passats son aquells qui loaven[5] Deu per les obres que demostrava en les coses naturals; e los jueus foren aquells qui adoraven Deu en los miracles e en les obres que creíen que Deus feés[6] sobre natura: ara es vengut temps que los jueus descreen miracles e no adoren Deu, en ço que descreen ço que ell fa sobre natura a demostrar[7] son poder; e los crestians creen que Deus fa en sí meteix mellor obra que natura no puría fer ni reebre, engenrant lo Pare qui es Deu lo Fill qui es Deu, e ixent dells lo Sant Esperit qui es Deu, e ensems no son mas un Deu, e ajustant Deu Fill a sí meteix natura humana de Christ ab la qual no es mas una persona; e car aquest sia estat crucificat e mort per vosaltres jueus, e ell

1. P, aissi com es. — 2. P, en si meteis e de si meteis. — 3. P, si lazoraua. — 4. P, per si meteis. — 5. P, que lauzan. — 6. P, que crezon que dieus fai. — 7. P, e demostra.

vengués en vosaltres pendre natura, e per vosaltres a salvar haja sostenguda mort, e car vosaltres no ladorats, per açò vos ha punits en captivitat[1] dels crestians e encara dels sarraíns, a significar que en totes maneres sots indignes de esser francs, per ço car a feels e a infeels vos fa esser sotsmeses. Molt considerà[2] lo jueu en les paraules que li hac dites lo cardenal, e per les questions e les raons que li hac dites, apercebé veritat e feuse crestià, e près ufici que anàs en les sinagogues dels jueus adorar Deu en presencia de tuyt segons les .iij. maneres damunt dites; e daquell ufici li feu lapostoli previlegi.

5. Estant lo cardenal denant lapostoli ordenant sos uficials qui li ajudassen a tractar son ofici, venc un sarraí molt ancià e molt vell denant lapostoli, e de part de un rey sarraí representà una letra a lapostoli, en la qual letra lo rey sarraí lo pregava que ell li trametés a dir si era veritat ço que un crestià li havía recontat de la santa fe[3] catòlica, lo qual crestià lavía gitat de la fe de Mafumet en que esser sulía, e car lo crestià li deía que la fe catòlica nos pudía provar per raons, per açò ell no volía esser crestià, car no volía lexar una fe per altra; mas deía que per entendre ixiría de la fe de Mafumet e entraría en la fe catòlica, ab que lapostoli li trametés a dir si era provable; car siu era ell se faría crestià e adoraría Jesu Christ com a Deu, e rendría tota sa terra a lEsgleya de Roma per tal que tots aquells de sa terra adorassen Jesu Christ.

6. Com les letres foren lestes en presencia de lapostoli e dels cardenals, entrà un gentil qui venía de vers mig jorn de una terra qui es dintre les arenes part una ciutat qui ha nom Gana. En aquella terra[4] havía gran re de reys e de prínceps qui adoraven ydoles e lo sol e les estelles e les aus[5] e les besties. Aquelles gents daquella terra son moltes e son negres[6] e no han lig. Esdevencse un jorn que

1. P, uos a punitz que statz en cautiuetat.—2. P, perpenset.—3. P, de la fe.—4. P, ciutat.—5. P, e los aucels.—6. P, grans e negras.

un home daquella terra considerà[1] que alcuna cosa covenía esser que fos adorada tan solament e que fos pus noble que neguna daquelles que adoraven, e a honor daquella cosa la qual ell no sabía què era, ell anava per les terres cridant que hom encercàs e demanàs qual cosa era aquella qui tant solament devía esser adorada. Tant longament tenc aquell home aquell ufici e tant diligentment lo servía, que les gents daquella terra moc a devoció e hagren desig de haver conexença daquella cosa qui devía esser adorada sobre totes coses; e per açò feeren cort e ajustaren se e ordenaren que per diverses terres trametessen missatges per encercar qual cosa pudía esser aquella qui era digna de esser adorada sobre totes coses; e la un dels missatgers fo aquell qui venc a lapostoli. E lapostoli encontinent tramès los articles de la fe e los libres per los quals son demostrats esser provables; e per los frares qui havíen après aràbic, los quals anaren[2] al rey sarraí qui havía tramesa la letra a lapostoli, e aquells frares, per gracia de Deu, convertiren lo rey sarraí e gran re de ses gents; e ab los missagers de lapostoli anà[3] en aquelles terres don era vengut lo gentil, e denunciaren e mostraren per raons necessaries Deus esser sobirà a totes coses, al qual totes aquelles gents daquella terra adoraren, e destruíren les ydoles en les quals solíen creure. E fo feta concordança e amistat enfre aquelles gents e los catòlics; e per la amistat e la participació quels catòlics havíen ab ells, en breu de temps reeberen moltes daquelles gents baptisme.

7. A una festa lapostoli feu professó ab gran re de prelats e de religioses e daltres clergues. Grans foren los cants e les lausors que aquells donaven de nostre Senyor Deus. Lo cardenal de Adoramus te fo a aquella professó, e cogità que moltes terres havía en lo mon on havía moltes gents on Deus no era loat ni adorat, e desirà molt

1. P, consiraua.—2. V, enuia tantost.—3. V, anaren.

fortment com Deus fos adorat per totes aquelles terres. Dementre que lo cardenal considerava enaxí, esdevenc se que ell fo en drecera de gran re dargenters e de revenedors qui teníen en lurs obradors gran re de copes bacins pitxers talladors escudelles daur e dargent e daltres joyes, ço es a saber, anells bosses cintes[1] pedres precioses. Lo cardenal manà a quatre escuders que totes aquelles copes e aquelles joyes escampassen e gitassen en la carrera, e que diguessen que ell los ho havía manat. Los escuders feeren son manament, e los homens de qui eren les joyes foren molt escandalitzats, e cuydàs torbar tota la professó[2] per ço quel cardenal havía manat fer a sos escuders e per la baralla qui cuydà esser enfre ells els homens de qui les joyes eren.

8. Aprés aquesta ventura ne venc altra, ço es a saber, que lo cardenal de Adoramus te viu una dona qui seguía la professó, la qual era tota ornada daur e dargent e de pedres precioses, e sa cara luía enaxí de les colors que savía posades, com lúen les ymages en les quals hom ha posat verniç. Lo cardenal sagenollà a la dona e feu semblant que la volgués adorar, e dix que ella era semblant a ydola, e per açò agenollavas a ella. Molt hac gran vergonya la dona e totes les altres qui eren ab ella. Com lo papa hac feta la professó e hac cantada la missa, ell volc saber per qual raó lo cardenal hac torbada la professó nis fo agenollat a la dona; e lo cardenal li recontà la devoció que havía haúda cogitant que moltes terres eren on Deus no era adorat, e com les copes daur e dargent e les altres joyes de quels prelats ornen lurs taules e umplen lurs caxes, ho embarguen;[3] e per açò havía manat que aquelles joyes fossen destruídes. E per açò lo papa feu establiment que daquí en avant neguna daquelles joyes no fossen en neguna ciutat ni loc on ell estegués, per ço que

1. P, so es anels borsas senturas.—2. P, e cudet se torbar la professio.—3. V, empachen son ofici de Adoramus te.

no fossen occasió a nulla desonesta volentat de prelat. Aprés feu establiment que nulla dona qui fos vestida e ornada[1] a semblança de ydola, no anàs a sa professó ni fos en nulla esgleya on ell cantàs missa.

¶ Cap. 85. *Glorificamus te.*

Lo cardenal a quil papa hac comenat lufici de Glorificamus te, dix a lapostoli que ell volía pendre ofici de honrar en est mon la volentat de Deu contra aquells qui li fan desonor; e per açò lo cardenal dix aquest exempli: Era un rey qui era anat ab gran re de sos privats en una bella selva per deportar. En aquella selva estava e menjava e havía gran delit. Esdevencse que mal temps de fret e de neu e de pluja fo en aquell loc on lo rey estava, e lo rey era en sa tenda e havía salses e vins forts e molts vestiments, e no li podía dar dan a sa persona lo fret nil mal temps[2] qui era en aquell loc; mas destruía e auceía ses gents e sos privats los quals nos pudíen defendre del mal temps. Com lo cardenal hac dit lexempli, ell feu la espusició per aquestes paraules: Lo rey es lapostoli, els [barons e cavallers son los][3] cardenals els prelats de Santa Mare Esgleya qui no posen frontalers frares religioses e bons homens qui aprenen diverses lenguatges per tal que participen ab aquelles gents, quels entenen e quels preiquen[4] sens altres enterpretadors; e car aquesta custuma sería agradable a la volentat de Deu, son contra la volentat de Deu tots aquells qui puríen e deuríen fer e no fan ço per que la volentat de Deu en est mon sia servida. Aquells qui moren son los crestians qui estàn enfre

1. P, onrada.—2. P, ni freg ni mal temps.—3. A,P, manca l'entre [ ].
—4. A, preychassen.

los sarraíns e ls tartres, als quals son sotsmeses e los quals han innorancia de la fe e de preycadors, e qui per la captivitat en que son forçadament lur fa hom moltes injuries en les lurs persones e en lurs mullers e lurs filles; e per açò moltes vegades descreen la santa fe[1] catòlica, e reneguen e prenen la creença en la qual son contra la volentat de Deu.

2. Com lo papa hac oídes aquestes paraules, ell ordenà ab los ordens on es sciencia, que enaxí com lo príncep qui guerreja ab altre príncep ha manera com met frontalers per los estrems de ses terres, que enaxí fossen fets monestirs per les terres dels crestians qui participen ab los infeels, e que segons[2] que es lo lenguatge daquelles gents, aprenen lur lenguatge e que participen ab ells e los preyquen. Aquestes coses ordenà lapostoli[3] per ço que fés son poder en tenir pagada la volentat de Deu.

3. En gran volentat fo lo cardenal de honrar la volentat de Deu per ço que honrant sa volentat glorificàs Deu, e hac sos uficials qui per diverses uficis li ajudaven a honrar la volentat de Deu. Esdevencse un dia que lo cardenal anava per la ciutat de Roma, e passà per la plaça on havía molta de gent,[4] e demanà als homens qui anaven amunt e avall per la plaça qual volentat los faía anar enaxí diligentment; e cascú respòs que la volentat que havíen en los negocis[5] temporals los faía enaxí anar diligentment. E per açò lo cardenal ordenà que un home estegués en plaça,[6] lo qual cridàs a les gents com endreçassen lur enteneció[7] a servir Deu en voler procurar los negocis daquest mon, e que per entenció de servir Deu los procurassen, per ço que en aquella procuració fos més honrada la volentat de Deu que la volentat qui ama los negocis temporals. Aquell home estava en la plaça e cridava segons que

1. P, la fe.—2. P, e segons.—3. P, ordenet lo papa.—4. P, moltas de gens.—5. P, en las cauzas e en los negocis.—6. P, en la plassa.—7. P, endendemen.

havía ordenat lo cardenal. Molts eren los homens qui per ço que li oíen dir endreçaven lur volentat a servir la volentat de Deu.

4. Lo cardenal feu un altre uficial qui anàs cridant per les carreres com deguessen obeír la volentat de Deu en creure los .xiiij. articles e en fer ço quels mana fer en los .x. manaments; e que glorificassen la volentat de Deu per ço car ha vulgut crear lo mon, e ses volgut encarnar, e ha volgut donar lo mon a home. E aquest home que degués dir a cascú dels homens que glorificassen la volentat de Deu quils havía fets homens e crestians; car sis volgués, la volentat de Deu no hagra creat lo mon ni hagra presa nostra natura ni hagra donat lo mon a home, e aquells que ha fets homens pogra fer besties. Com lo cardenal hac adoctrinat un home qui feés lufici damunt dit, aquell home demanà al cardenal de que viuría; e lo cardenal li dix que si un juglar vivía per ço que les gents li daven, e aquell no sabía àl re dir mas que espiava a les gents bon ví, quant més devía atrobar vida si servía la volentat de Deu dient les paraules damunt dites!

5. Un altre ofici ordenà lo cardenal qui es molt necessari a honrar la volentat de Deu, ço es a saber, que un home vaja per los clergues e per los religioses, e que per les carreres e en les esgleyes e en qual que loc los atrobàs, quels remembràs com deguen obeír la volentat de Deu quils mana en los evangelis com vagen per tot lo mon preycar a totes creatures. Aquell uficial fo establit per lo cardenal. Esdevencse un jorn que aquell uficial atrobà .ij. clergues en la carrera als quals dix ço quel cardenal li havía manat dir; e ells digueren que com Deus volría que hom anàs preycar als infeels, que Deus ne daría a hom volentat; e aquell home fo molt escandalitzat de ço que aquells .ij. clergues li hagren dit, e dix que jals ho havía manat Deus com als apòstols parlà en persona de la santa Esgleya; e car Deus per ço car havía volgut esser home e murir per

tots aquells qui son en la Santa Esgleya, havía tant encarregat cascú de fer per amor dell, que negú no devía esperar que Deus lin forçàs son franc albitre, sens lo qual no sería digne de preycar la volentat de Deu. Gran contrast fo enfre lo procurador els .ij. clergues, e vengrenne a jutjament en la cort de lapostoli.

6. Lo cardenal dix a un seu escuder qui lavía longament servit, si volía servir la volentat de Deu en anar per les portes acaptant per la volentat de Deu, e que glorificàs la volentat de Deu com hom li daría per lamor de Deu; e com hom li diría de no com ell querría per amor de Deu, quen hagués dolor en sa ànima e que ploràs per ço car aquells qui no donen per la volentat de Deu e donen per la lur volentat, no son amats per la volentat de Deu. Aquell escuder près lufici e anava ab los pobres quirent per la amor de Deu per ço que hagués conexença daquells qui honren la volentat de Deu e daquells qui la preen menys que la almoyna que hom los demana, de la qual dien de no a aquells qui la demanen per amor de Deu. Aquell escuder faía molt bé son ofici tots jorns, e com havía acaptat per les portes la vianda daquell dia, estava tot jorn en lesgleya contemplant la volentat de Deu.

7. Un filosof venc al cardenal e dixli aquestes paraules: Sènyer! Custuma es de nosaltres que negam ço qui es contra cors natural. On, com jo haja haúda aquesta custuma, vull mudar ma custuma e vull pendre ufici com vaja per los filosofs e per los grans maestres, dient que si es cosa inconvenient a natura obra miraculosa, quant més es inconvenient al senyor de natura que no pusca fer ço qui pertany a son voler sobre obra de natura! Molt plac aquell ufici al cardenal, e lo filosof ne faía molt de bé provant moltes coses qui son contra cors natural, per ço que no sia Deus contrari a sa volentat en perfecció de justicia bonea infinitat poder saviea misericordia humilitat. Aquests uficials e molts daltres feu lo cardenal per ço que honrant la vo-

lentat de Deu fos glorificat per los homens, e que en gloria fossen glorificats per la volentat de Deu.

¶ Cap. 86. *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.*

Lo cardenal de Gratias agimus tibi, qui havía reebut lufici a honrar la saviea de Deu, estec un dia denant lapostoli e sos companyons, e dix aquestes paraules: Natural cosa es que aytant com lenteniment humà es mills endreçat a entendre Deu, aytant[1] la volentat es pus aparellada a amar Deu e a desamar peccat; e per açò jo demàn ufici com pusca tractar quel humà enteniment sia exalçat a entendre Deu per ço que Deus sia conegut e amat por son poble, lo qual li faça gracies e beneesca sa gloria. E lapostoli els cardenals li donaren lufici que demanà.[2]

2. Dementre que eren en aquestes paraules, un artista entrà denant lapostoli, e dixli que per multiplicament de les sciencies en teología e en natures e en dret e en medicina, eren multiplicades diverses oppinions en cascunes de les sciencies damunt dites; e açò era per ço car los auctors els maestres faíen obres sobre les sciencies en les quals los uns no eren en la oppinió dels altres. E per açò lartista dix a lapostoli e als cardenals que totes les sciencies damunt dites acordàs hom a breus començaments necessaris e qui decorreguessen[3] per art, per tal que sis levava neguna error ni neguna falsa oppinió, que per art hom se pugués endreçar en los començaments de cascuna sciencia

1. P, daitant.—2. P, demandaua.—3. P. e descorreguesson.

e que destruís totes les falses oppinions contraries a les sciencies damunt dites.

3. Molt plac al cardenal de Gratias agimus tibi ço que havía dit lartista, e enaguà[1] e consellà que fos presa sa petició. Aprés estes paraules entrà davant lapostoli un maestre en decretals e en decret e en leys, e dix que tantes eren les gloses els escrits qui eren en aquella sciencia de dret, quel humà enteniment ne venía en confusió, e per açò no pudía jutjar declaradament dels fets, ni los escolans qui apreníen aquella sciencia, non pudíen reebre fundament; e per açò consellava que aquella sciencia fos mesa en art e en breus començaments qui seguissen necessitat e raó, als quals se giràs[2] tota sciencia de dret. Per semblant manera, en diverses temps, un maestre en teología e altre en natures e altre en medicina, feeren petició a lapostoli e als cardenals com a cascuna sciencia fossen donats per art breus començaments necessaris, per tal que per[3] muntiplicament descrits no fos en confusió neguna sciencia, e que en lo temps dAntecrist hom ne fos pus aparellat a destruír ses falses oppinions.

4. Com los maestres damunt dits hagren parlat, lo cardenal dix que molt era alegre daquelles paraules, e que aquell fet se covenía ab son[4] ufici, lo qual havía pres a honrar la saviea de Deu; e per açò volía que son ofici fos daquell negoci. Aprés estes paraules, un savi religiós se levà en peus, e dix davant tuyt que ell demanava ufici com anàs als sarraíns jueus tartres e a tots los infeels, espondre los articles de la santa fe catòlica; car molt home infeel dubtava a entrar en la fe romana per ço car no entenía la manera segons la qual los crestians creen en los articles, car cuydense que los crestians hagen altre creença que no han, e per açò dubten a esser crestians.

5. Ans que lapostoli nils cardenals responessen als

1. P, pregua: V, prega.—2 P, se gites: V, se redois.—3. A, manca *per*.—4. P, a son.

maestres qui demanaven los uficis damunt dits, vengren .ij. savis denant lapostoli, la un era latí e laltre era grec, e dixeren a lapostoli e als cardenals aquestes paraules: Sènyer! En lo *Libre del Sant Esperit* es feta disputació enfre un latí e un grec denant un savi sarraí quils demanava qual cosa es vera de la persona del Sant Esperit, si ix del Pare e del Fill o si ix tant solament del Pare. Cascú dels .ij. savis provà segons son poder per .x. raons sa oppinió, e lo sarraí hac son acort a qual de les creences senclinaría; e per açò nos som anats per la terra de Grecia e havem cercada gran re de la terra dels latins, e preposam les questions per cascún loc on anam davant los savis, per tal que encerquen veritat, ni qual fe es semblant que deja haver presa lo sarraí. Molt plac a lapostoli e als cardenals ço que digueren[1] los .ij. savis, e lapostoli comanà la resposta al cardenal qui havía pres ofici de honrar la saviea de Deu; enfrels quals fo[2] un crestià qui anava enfre ls sarraíns els jueus demanar[3] lo gentil qual de les .iij. ligs havía presa, segons que es recontat en lo *Libre del gentil e dels .iij. savis.*

6. Lo cardenal hac molts homens qui li ajudaven a servir son ufici, e trametíals per les parts del mon per encercar los maestres com usaven de les sciencies que mostraven; e com podía atrobar que negú maestre usava mal de la sciencia que mostrava, puníal e privaval[4] daquell ofici, e per açò se seguía molt de bé, car tots los maestres lo temíen, per la qual temor lurs escolans eren enans fundats en les sciencies que apreníen, per ço car los maestres pus diligentment e ab pus breus paraules les mostraven. Esdevencse una vegada que lo cardenal anava en una ciutat on havía gran estudi de diverses sciencies. A lentrant de la ciutat atrobà .ij. fills del rey senyor daquella ciutat, lo qual faía mostrar a sos fills a[5] portar armes e a saber des-

1. P, aquo de disseron.—2. V, Entre aquells sauis era.—3. P, demandet - 4. P, punia e priuaua lo.—5. P, de.

grima. Lo cardenal demanà als maestres dels .ij. infants si lo rey faía ensenyar a sos fills sciencia de letres, e los savis li respongueren[1] que no, mas quels faía mostrar a cavalcar e a portar armes. Foll es lo rey, dix lo cardenal, qui mostra enans a auciure homens que a conèxer si hom deu auciure homens. Aprés estes paraules lo cardenal anà al rey e reprèslo fortment com no faía mostrar a sos fills letres e sciencies segons que era acustumat ça a enrera per los reys els prínceps, qui faíen mostrar a lurs fills sciencies com sabessen governar lur poble. Molt plac al rey ço que li dix lo cardenal, e fo obedient a son consell.

7. En tan gran volentat era lo cardenal de muntiplicar e dendreçar saviea,[2] que als capítols generals dels religiosos qui havíen sciencies anava, e ab ells endreçava e ordenava com a honrar la saviea de Deu sciencia fos multiplicada en tots los homens, per tal que Deu coneguessen e amassen. Esdevencse una vegada que un fill de comte anava a Bulunya[3] per oír leys; e lo cardenal qui anava a Bulunya, on devía esser capítol general dels preycadors, encontràs ab aquell fill de comte, e dixli tantes de bones paraules per lo camí, que lenamorà de la sciencia de teología, la qual es pus necessaria a clergue que sciencia de leys; e per açò aquell fill de comte sen tornà a París e après teología, de la qual esdevenc maestre.

8. Un dia anava lo cardenal a lescola dels preycadors oír liçó de teología, e en la via atrobà una gran escola de leys on hac molts escolans vestits en hàbit eclesiàstic. Anà a avant e atrobà altra escola plena de decretalistes qui eren en hàbit eclesiàstic; e lo cardenal feu manament als escolans legistes que enaxí com era sciencia seglar leys, oíssen aquella en hàbit seglar per ço que no feessen desonor a la honor que sciencia de dret canònic deu haver sobre dret civil, e majorment feu aquell mana-

1. P, e los sauis respozeron.—2. A, de multiplicar sauiea.—3. P, Bolonha.

ment per ço que simonía non prena començament en los legistes qui aprés la sciencia de leys son decretalistes per ço que pusquen pujar a alcuna prelació.

9. Aprés aquesta ordenació entrà lo cardenal en lescola dels preycadors on ligía un maestre de teología, e en tota aquella escola no havía quaix null escolà sinó religiós; e per açò lo cardenal cridà en altes veus[1] que gran desonor prenía saviea per aquells qui més amaven sciencia lucrativa que meritoria ni demostrativa de la divinal saviea. E per açò lo cardenal feu manament que totes setmanes una vegada a cascuna de les escoles de dret preycassen frares preycadors e frares menors, e que a aquells diguessen lo gran perjudici que pren teología en aquells qui son beneficiats dels bens de santa Esgleya e aprenen sciencia de leys o aprenen més de dret que de teología. Per aquestes maneres e per moltes daltres sesforçava lo cardenal de honrar saviea, per ço que per saviea hom hagués conexença com es tengut cascún home a fer gracies a Deu dels bens que li dona, a les quals gracies es contraria cosa innorancia.

¶ Cap. 87. *Domine Deus Rex cœlestis, Deus Pater omnipotens.*

En lo consistori fo lo cardenal de Domine Deus, e dix denant lapostoli els cardenals que ell volía haver ofici donrar lo poder de Deu qui prenía desonor en aquest mon per molts domens qui en diverses maneres lo desonraven. Esdevencse un dia que lapostoli volc trametre sos missatges en una terra que hom apella

1. P, en alta uotz.

Jorgia, de la qual es senyor un rey crestià; e lapostoli trametía a aquell rey que li trametés dels homens religioses de sa[1] terra per ço que mostrassen lur lenguatge e lurs letres als frares latins e que aprenguessen latí, e que ab los frares latins retornassen en lur terra per preycar la santa fe e doctrina de Roma. Dementre que lapostoli Blanquerna ordenava aquestes coses, lo camarlenc dix que gran afany sería trametre a aquelles gents e apendre lur lenguatge, e mostrar lo nostre latí a aquells, e que era cosa qui requiría loc temps e gran messió.

2. Molt desplac al cardenal ço quel camarlenc havía dit, e dix aquest exempli: Una vegada sesdevenc que en Jofa[2] anava per un camí, e esdevenc a una aygua on estaven a la riba gran re domens qui badaven un home qui era negat en laygua. En Jofa demanà a aquells homens per que aquell home no era anat al cap de laygua e que fos passat de laltra part. Respós un home: Quant fora axò fet, com sia cosa que .v. jornades ha tro al cap de laygua? Respòs en Jofa: E quant levarà aquest home daquest loc? On, per açò lo cardenal reprès fortment lo camarlenc, dient que poder per lonc ús pot endreçar e aportar a fi ço quel papa vol ordenar dels homens religioses de Jorgia;[3] mas lo poder no pot retornar los infernats damnats en estament de salvació, pus son passats desta present vida. Lo cardenal havía un escuder quil havía servit longament per ço quen pogués més valer. Esdevencse un dia que lescuder fo malalt de febre continua molt greument. Molt desplac al cardenal sa malaltía, e lescuder li dix que ell lo guarís e li tolgués la febre qui tan fortment lo turmentava. Respòs lo cardenal que ell no havía poder de tolre la febre, car aquell poder era tant solament de Deu, lo qual poder faía del poder de natura tot ço ques volía. Lescuder guarí, e près ufici com honràs lo poder de Deu per

1. P, daquella.—2. V, Jofat.—3. A, jargia.

les terres, dient e cridant quel poder de Deu es sobre lo poder de natura, e per açò Deus poc[1] fer lo primer home; e resucitar, e concebre e enfantar fembra verge, se poc fer per lo poder divinal; e lo poder de les estelles e de los corses celestials es vençut e sobrat o licenciat per lo subirà poder. Molt era bo lufici que lescuder havía pres, car moltes vegades ne confermava los catòlics en lur fe e vencían e sobravan los infeels qui no creíen que verge pogués concebre ni infantar, ni home resucitar, com sia cosa que lo poder de Deu hi es aytant poderós com en crear lo mon de no re, la qual creació fo sobre poder de natura.

3. Sènyer! dix lo cardenal a lapostoli: Demàn vos qual ha major poder, o veritat o falsetat. Lapostoli respòs dient[2] que veritat havía major poder que falsetat, per ço car veritat havía major ajuda de Deu es covenía ab esser, e falsetat no havía ajuda de Deu e convenías ab no esser. On, aprés aquestes paraules, lo cardenal demanà al papa com pudía falsetat haver tant de poder en lo mon que més homes son ydolàtrics qui creen ydoles, que aquells qui creen en Deu. E lapostoli respòs que aquella error no era per ço que falsetat pogués sobre veritat, ans era per defalliment de devoció caritat qui no vol mostrar veritat; e per açò, enaxí com tenebres son per defalliment de lugor, enaxí error e falsetat es per defalliment daquells qui no gosen[3] dir ni preycar veritat.

4. En una provincia sesdevenc que los benauyrats devots qui anaven preycar la paraula de Deu als infeels, no foren escoltats, e gitàls hom de la terra. E lo cardenal recorrec al braç seglar e tractà ab los prínceps crestians[4] e ab lapostoli que per força darmes fossen guerrejats e vençuts tots aquells qui no lexen entrar en lur terra[5] los sants crestians qui hi volen preycar la paraula de Deu, e que lEsgleya no hagués treves ab null infeel qui no soferís que

1. A, pocg.—2. P, e dis.—3. P, es per aquels que no auzon.—4. P, dels cestians.—5. P, en lurs terras.

los cristians hi demostrassen[1] veritat de la fe catòlica. Tant fo gran lo poder dels crestians, que los infeels daquella terra soferiren que hom los pugués preycar, e que fossen treves enfre ells aytant de temps com ells soferiren[2] que los crestians en lur terres preycassen e convertissen los infeels.

5. Esdevencse que un rey sarraí molt poderós no volc que los religiosos crestians entrassen en sa terra preycar, e .ij. frares quels sarraíns havíen gitats de lur terra vengren al cardenal de Domine Deus, dients que ells no pudíen estar en aquella terra per ço car los sarraíns no ho volíen. Mas lo cardenal dix que ells havíen desonrat lo poder de la volentat qui es pus forts e pus noble quel poder corporal, e per açò clamà s a lapostoli dient aquestes paraules: Sènyer apostoli! dix lo cardenal: Poder de voler fa los homens dejunar e plorar e treballar per honrar e loar lo poder de Deu, e lo poder corporal ha Deus ubligat e sotsmès al poder esperitual. On, sil rey se defén[3] ab poder corporal contra lo poder de nostres ànimes, cové quel seu poder sia vençut e sobrat per molt amar e honrar la passió de Deu, e per escampament de làgremes e de sanc, e per sants homens qui amagadament e a palès vajen enfre los infeels, e que per longa continuació lo poder corporal sia vençut per lespiritual, a significar que lo poder de Deu esperitualment venç lo sensual e lentellectual qui es en les creatures segons que es representat en la hostia sagrada.

6. Tant era frevent e devot lo cardenal en honrar lo poder de Deu, que diverses oficis establí a honrar lo poder de Deu; car a un home donà ufici que anàs per lo mon preycant e cridant que nos confiàs hom[4] en poder de riquees ni damics ni de saviea ni de jovent ni dahuyrs sorts avaranys[5] ni en nulls altres poders per los quals hom pert

1. P, i demostron.—2. V, sostendrien.—3. P, E sil rei si defen.—4. P, que hom no se confizes.—5. P, arauayns.

la gracia del poder divinal. Altre uficial feu lo cardenal, qui cridava lo poder de Deu esser tan gran, que pudía fer totes coses pus que no sen seguís peccat. Altre uficial cridava que Deus no pudía fer peccat per ço car peccat e no poder son coses concordants e contraries a poder e a virtuts, quis concorden. Altre uficial cridava que Deus en les creatures no usava del seu poder, car més coses pudía fer que no faía. Altre cridava que Deus en sa trinitat faía tot ço que pudía. Daltres uficials hi havía molts qui honraven lo poder de Deu, e tots havíen regla e doctrina com lo poder de Deu honrassen e beneíssen; e enfre los altres uficials hi havía un ofici de mostrar per natura com pudía hom mortificar vicis ni fortificar virtuts ni plorar sos peccats. Altre ufici hi havía de un home qui portava un ram e un aucell, e menava un cà, e cridava que no era null home qui pugués fer una fulla del ram ni una ploma de laucell ni un pel del cà ni una ungla de sa mà.

7. En tan gran fama era lo cardenal e sos oficials de honrar lo poder de Deu, que com alcún home havía defalliment de poder, aytantost nera acorregut e consellat per lo cardenal e per sos dexebles. E açò meteix se seguía del cardenal qui servía la volentat de Deu, e del cardenal qui servía la divinal saviea; e per açò qui havía defalliment de voler o saber[1] o poder, encontinent recorría als cardenals damunt dits.

1. P, de saber o uoler.

¶ CAP. 88. *Domine Fili unigenite Jesu Christe.*

GRAN fo la devoció que un cardenal hac en la persona del Fill de Deu qui ajustà a sí la humana natura, e per la devoció que havía en lo Fill de Deu, dix a lapostoli e als cardenals aquestes paraules: Manifesta cosa es que vos, Sant Pare apostoli, e tots nos altres cardenals, havem honor reebuda sobre tots los altres crestians daquest mon per lo Fill de Deu, e per açò es digna cosa e som molt ubligats com per tot lo mon trametam missatgers quins reconten lestament de les terres, segons qual manera es en lo mon honrat lo Fill de Deu[1] per alcunes gents, e desonrat e ublidat per altres; e a precurar aquest negoci, jo demàn aquest ufici e demàn messió a mos missatgers, los quals vull trametre per tot lo mon per recontar a mi tot lestament del mon, e que jo lo reconte a vosaltres per tal que ordenets com lo Fill de Deu sia amat e loat per tot lo mon, e com sia recontada la sua virtut e ço que feu per amor de nosaltres en est mon. Molt plac a lapostoli e a tots los cardenals lufici de recontar, lo qual demanava lo cardenal de Domine Fili, e foli atorgat tot ço que demanava; e fo complida la figura com los emperadors de Roma qui foren senyors de tot lo mon e havíen missatgers quils faíen saber tot lestament del mon, en ço que figuraven quel papa sería loctinent de Deu e senyor de Roma e sabría lestament de totes les terres per ço que fossen sobjugades a la santa fe catòlica.

2. Lo cardenal partí lo mon en .xij. provincies e feu

---

1. P, es honrat lo fil de dieu en lo mon.

.xij. missatges qui anassen per lo mon per saber lestament del mon. Esdevencse que un missatge del cardenal anà a migjorn, e atrobà en una cafila [1] .vj. millia camells carregats de sal qui partíen de una vila qui ha nom Tibalbert e anaven a la terra on ix lo flum de Damiata. Tantes de gents atrobà aquell missatge, que en .xv. dies fo venuda tota la sal; [2] e aquelles gents son totes negres, e adoren ydoles e son homens alegres e qui tenen justicia molt fortment e qui aucíen tot home que atroben en mentida, [3] e de tot ço que han fan comú. En aquella terra ha una illa en mig loc de un gran estany: en aquella illa està un drac al qual fan sacrifici les gents daquella terra e lo qual aoren com a Deu. Aquell missatge anà per aquelles terres a encercar les custumes de les gents e aestmar la gran cantitat [4] daquelles gents. E maravella gran se donaven les gents daquell missatge, com era home blanc e car era crestià; car anc null temps no oíren dir que crestià fos en aquella terra. Aquell missatge tramès per un seu escuder al cardenal escrites totes les coses damunt dites e moltes daltres, e lo cardenal lo recontà a lapostoli e a sos companyons. Gran fo lo despagament que lapostoli els cardenals hagren com oíren quel drac era adorat com a Deu; e tractaren com poguessen destruír la error en la qual aquelles gents eren.

3. Un altre missatge anà a tremuntana, on oí e viu latins qui li recontaven [5] que en aquelles partides havía gents moltes qui havíen diverses [6] creences, e que lo demoni los tenía en error per alcunes illusions e decepcions. Car una terra hi havía qui ha nom Girlanda on venía a cap de .v. anys un ors blanc en senyal que aquell any hauràn abundancia de molt peix, del qual viuen aquelles gents. Altra terra hi ha on per encantament fan parlar los arbres. Altra terra hi ha près Bocinia [7] on vé una upega [8] en un boscatge,

1. P, anaua a mieg jorn e atrobet en una feira.—2. P, aquella sal.—3. P, messonga.—4. P, la grantitat.—5. P, que recontauon.—6. P, gens motas di diuersas.—7. P. Boemia.—8. V, una puput.

e si null home talla negún ram daquell boscatge, encontinent cau lamp e trò del cel e met en perill de mort tot home qui sia en aquell boscatge. Una altra terra hi ha on cascún hom cuyda haver un Deu en son camp, e altre en son bestiar, e altre en son hort. En una altra terra, prés Dacia, ha gents qui no viuen mas de cassa, e van derrera a les besties que ocíen, e com nan morta una estàn en aquell loc tro la han menjada, e puxes cerquenne altra. Totes aquestes noves e moltes daltres tramès escrites lo missatge de tremuntana al cardenal; e fo fet[1] ordenament per lapostoli e per los cardenals, que a aquelles gents trametessen[2] homens sants e homens devots[3] qui sabessen lurs lenguatges, e quels preycassen segons exemplis e custumes e per metàfores e per semblances, tro que les sensualitats fossen ordenades a pujar les semblances als poders[4] de la ànima, per los quals en la entellectuitat fossen illuminats de la santa fe catòlica.

4. En Barbería venc un missatge del cardenal qui atrobà molts galiadors e arlots qui preycaven als sarraíns lAlcorà e les benanances de paraís; e tan devotes paraules preycaven, que quaix tots aquells qui los escoltaven se ploraven. Molt fo maravellat lo missatge de la devoció que les gents havíen en aquelles paraules, com sia cosa que ço que preycaven fos error; e atrobà que per la bella manera que havíen en parlar, e car recontaven la vida de molt home qui per devoció muría, per açò ploraven les gents. Item atrobà un libre *dAmic e dAmat* on era recontat com los devots homens faíen cançons de Deu e damor, e com per amor de Deu lexaven lo mon e anaven per lo mon pobretat sustinent. Item atrobà lo missatge que en les corts on teníen los plets[5] eren deliurament termenades les questions els contrasts que los uns havíen contrals altres. Totes aquestes coses e moltes daltres tramès lo missatge al

1. P, e faitz fon.—2. A, trametes.—3. P, trametes hom sainhs homes e deuots.—4. P, al poder.—5. P, cant auia los plaitz.

cardenal, e traladà hom lo libre de *Amic e Amat*,[1] e près hom manera com per devoció de paraules fossen los sermons pus agradables a les gents, e car per lordenament que havíen los sarraíns, hom abreviàs los plets els contrasts qui son enfre nosaltres.

5. En Turquía venc un missatge on atrobà quatre frares qui havíen après lenguatge turquesc,[2] e los turcs nols lexaven preycar en la terra; e lo missatge escrisc aquesta cosa al cardenal, e foren elets missatges quel papa tramès ab gran joyes al senyor dels tartres qui havía subjugada a sa senyoría Turquía. Lapostoli pregà per sos missatgers lo tartre que ell sostengués que los quatre frares poguessen preycar per tota Turquía la honor del Fill de Deu; e lo tartre per los precs e per les joyes quel papa li tramès, sostenc aquella cosa; e los turcs no gosaren vedar als frares lur preycació daquí en avant.

6. En Ultramar venc un recontador qui tramès a dir al cardenal que dos axixins havíen mort un príncep e quels havía hom mort; e lo cardenal anà preycar los religioses qui apreníen diverses lenguatges, e enaguàlos de desirar la mort per Jesu Christ, pus que per error eren homens qui desiraven murir per ço que lurs parents hagen libertat; e per açò fo fet establiment que hom aquells preycàs totes setmanes una vegada, per ço que ab major afecció[3] aprenguessen e desirassen murir.

7. Segons esta manera damunt dita sordenà que anassen los missatges per tot lo mon. En[4] altra manera foren molts homens qui preníen ufici a recontar a les gents exempli e bones paraules per ço que suvín remembrassen lo Fill de Deu e la passió que sostenc per nosaltres. Aquests recontadors anaven per les viles e per les ciutats e per los castells, e anaven als uficials, als quals deíen bons exemplis. Esdevencse un dia que[5] daquests homens aytals venc a un

1. P, e translatet hom que lo libre del amic e del amat.—2. P, que auian lengatges de turques.—3. P, afflictio.—4. A. e en.—5. que un?

fuster qui dolava un fust, e recontà al fuster com havía oít dir que un fust era estat tant forts, que havía sostengut major pes que tot lo mon. Molt se maravellà lo fuster daquesta paraula, e per la maravella concebé devoció com lo recontador li espòs la paraula: ço es la creu on fo clavat[1] lo Fill de Deu, qui ha més encarregat son poble de ell a servir que no es tot lo mon; e per la devoció quel fuster concebé, fo home de bona vida e que ixí de un peccat mortal en que era.

8. Esdevencse un dia que un dels recontadors exía de una vila e anava a un castell, e atrobà en la carrera gran re de romeus qui anaven a Sent Jacme, e mèsse en lur companyía e anà ab ells tro a Sent Jacme; e dementre anaven per lo camí, ell los recontava exemplis e bones paraules e devotes, e deía les estories del vell Testament e del novell, e recontavals los fets qui son passats dels apostolis e dels emperadors segons que son escrits en les cròniques. Tant era lo plaer[2] que los romeus havíen en ses bones paraules, que major devoció havíen en lur romería,[3] e menys de treball sosteníen en lur anar e en lurs treballs; e per açò foren molts homens qui prengueren aquell ufici per ço que aleujassen als romeus lur camí e quels tenguessen en devoció.

9. Molt era gran lo bé ques seguía per lufici del cardenal, lo qual cardenal tenía en gran pagament lapostoli els cardenals de novelles e de noves qui li veníen tots dies de diverses parts del mon. Esdevencse un dia que un home per ço que pogués ajustar diners, se fenyé que ell era recontador de novelles per part[4] del cardenal, e anava ab los romeus qui li donaven e li faíen molt de bé. Mas aquell home no era bé adoctrinat de recontar noves,[5] e venc a saber al cardenal, lo qual manà pendre e metre en car-

1. A,P, manca *fo clavat:* V, en la qual fon posat y enclauat.— 2. A, era los plaers: P, eran los plaers.—3. P, romatge.—4. P, se fenhia que el era recontador de nouas de part.—5. P, manca *noves.*

çre aquell home, per ço car havía près lufici sens sa licencia; e feu establiment que negún recontador de noves no degués res[1] pendre de negún romeu, e si havía mester nulla cosa, que li fos ajudat per lo bisbe daquella[2] terra, e que cascú recontador de noves portàs lo sagell del cardenal.

¶ CAP. 89. *Domine Deus Agnus Dei Filius Patris.*

LAPOSTOLI fo un dia ab los cardenals en lo consistori, e dix aquestes paraules: Certa cosa es que los ordens de religió qui son enfre nos, se regen es governen per capítol en lo qual ordenen tots anys com lorde sia bé conservat[3] en religió e en santa vida; e per açò es cosa necessaria a nosaltres clergues seglars que ordenem capítol en tal forma que nostra vida sia agradable a Deu e als homens; car sens que no tingam capítol general e especial, no podem estar perfetament ordenats en est mon. On, com açò sia enaxí, doncs jo prec cascú de mos companyons que majut a tractar com capítol general e provincial ordonem enfre nos. Molt plac a tots los cardenals ço quel papa deía, e ensems ab lo papa ordenaren capítol en esta forma:

2. Primerament fo ordenat que tot bisbe tengués capítol una vegada lany, e que hagués enquisidors en son bisbat, e que al capítol fos denunciat si alcún clergue es digne de esser punit per alcuns defalliments que haja fets aquell any. Aprés fo establit que tots anys una vegada arquebisbe tengués capítol a sos bisbes, e que hagués enquesidors sobre ells qui als capítols los acussassen, e que lur

1. P, ren.—2. P, de la.—3. P, sia conseruatz.

arquebisbe los punís. Enaprés ordenà lo papa els cardenals que en quatre parts departissen lo mon, e que los arquebisbes de la un quartó venguessen en un loc, e los altres de laltre quartó en altre, e axí per consequent; e que .iiij. cardenals los tenguessen capítol tots anys, anant a cada cantó un cardenal, e que los cardenals feessen inquisició sobre los arquebisbes. Aprés aquest ordenament ordenaren que lapostoli tengués capítol als quatre cardenals una vegada lany, e que hagués inquisidors sobre ells e quels punís si negún falliment havíen fet contra lur regla. Aprés fo fet establiment que fossen enqueridors sobre lapostoli, e que una vegada lany ne fos capítol, e que si havía fet falliment per tot aquell any, quen fos punit. Enaprés ordenaren que de .v. en .v. anys fos fet capítol general on venguessen los arquebisbes ab .ij. discrets per los bisbes de son arquebisbat. Enaprés ordenaren que de .x. en .x. anys feessen consili on venguessen tots los bisbes e arquebisbes e abats.

3. Com hagren ordenada la manera com deguessen tenir capítol, lapostoli dix als cardenals: Qual de vosaltres vol haver ofici de esser enqueridor major sots lo qual sien los altres enqueridors, e que lenqueridor[1] major sia ordenador del capítol? Com lapostoli hac dites estes paraules, un cardenal dix que ell volía e demanava aquell ufici a servir Domine Deus Agnus Dei Filius Patris, e lapostoli li autrejà aquell ufici per tots temps aytant com nusàs[2] bé. E encontinent feeren un libre on fo la regla e la manera segons la qual pogués proceír lo cardenal en son ufici[3] e segons la qual se pogués tenir capítol.

4. Encontinent lapostoli manà per totes les terres als prelats, e tenc consili on fo ordenat lordenament damunt dit; e lo cardenal ordenà e establí espíes qui espiassen e enquerissen secretament si los prelats seguiríen les-

1. P, e aquel enquerridor.—2. P, ne uzaria.—3. P, pogues posezir en son ufici.

tabliment damunt dit, ni si les coses veníen axí a saber al capítol com lo cardenal ho faía espiar, ni si les espíes dels clergues contra ls prelats ni dels prelats contra ls clergues ni de un prelat a altre, se concordaríen ab les espíes del cardenal. Gran fo lo bé e l ordenament qui s seguí per l establiment damunt dit; e los prínceps e ls barons n agren tan bon eximpli, que a les corts ordenaven inquisidors e ordenaments com fos conservada justicia e pau.

5. Certs cases foren aquells sobre los qual degués esser feta enquesició, ço es a saber: vanagloria ergull avaricia simonía lucxuria injuria infidelitat gulositat, e axí de les altres coses semblants a aquestes. Esdevencse un dia que un bisbe havía feta inquisició en son bisbat, e havía n preses diners, e no acusà aquells ni puní; e los enqueridors de l arquebisbe atrobaren com lo bisbe havía perdonats aquells falliments per diners[1] que n havía preses. Com l arquebisbe tenc capítol, aquells enqueridors acusaren lo bisbe e lo bisbe secretament donà diners a l arquebisbe, e per açò l arquebisbe no puní lo bisbe. Mas los enqueridors del cardenal saberen aquella cosa e acusaren l arquebisbe com venc al capítol, e lo cardenal qui tenía aquell capítol puní l arquebisbe e lo bisbe, e privà ls de lur ofici.

1. P, per los diniers.

¶ CAP. 90. *Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.*

LONGAMENT de temps considerà un cardenal com pogués pendre alcún ufici a servir Jesu Christ qui tolc los peccats del mon. Dementre cavalcava per la ciutat de Roma e encercava qual ufici puría haver, ell viu .ij. precuradors de .ij. prínceps quis contrastaven fellonament e qui vilanes paraules se deíen. On, per açò lo cardenal apercebé que en la cort de Roma era mester un precurador qui fos sobre tots los altres precuradors e tuyt lo temessen; e per açò anà a lapostoli e dix aquestes paraules:

2. Sènyer apostoli! Vos sabets que en la vostra cort ha molts precuradors de diverses terres e los uns son contrals altres, e per açò nexen contrasts e treballs enfre ells. On, si a vos plaía, jo pendría ufici de precuració e sería raó per que los precuradors fossen ordenats en lurs negocis, e si no ho eren, quels en pogués[1] punir segons que justicia ho requer. Molt plac a lapostoli donar aquell ofici al cardenal, e feulo senyor de tots los precuradors. Lo cardenal hac sots sí daltres procuradors qui fossen procuradors en la cort generalment a tots aquells qui no han precuradors en la cort; e aquells precuradors fossen lograts dels bens de Santa Esgleya e que no prenguessen servir[2] de null home.

3. Esdevencse un dia que un plet quis menava enfre un bisbe e un seu canonge se devía determenar, e ans ques donàs la sentencia, la un dels .ij. precuradors murí e fo

1. P, e si non eron quels pogues.—2. P. e que no prezesson seruizi.

embargat lo plet, e per açò laltre precurador recorrec al cardenal, e aquell feu un precurador qui menàs lo plet que menava lo precurador qui era mort, e donàs la sentencia; e fo questió en la cort si la sentencia valía per dret o no. Jutjat fo en la cort que aquella sentencia devía valer, per ço car lapostoli havía fet establiment que lo cardenal pogués fer procurador qui fos suficient e qui no prengués null serviy.

4. Altra vegada sesdevenc que un precurador de un arquebisbe feu peticions contrals canonges de son capítol,[1] los quals no havíen precuradors en la cort, e lo cardenal donà un de sos precuradors per esser precurador del capítol, e tramès a dir al capítol ço quel precurador de larquebisbe havía oposat[2] contra los canonges daquell arquebisbe;[3] e aquell precurador tenc tant de temps lur loc en lo cort, dentrò quels canonges hagren tramès lur precurador en la cort.

5. Lo cardenal hac un precurador enfrels altres qui estegués a la porta del palau de lapostoli, e que aquell fos precurador daquells qui no han diners que donen als porters, e que diga a lapostoli ço que es a ells necessari. Esdevencse un dia que lo procurador fo a la porta del palau, e un pobre clergue a qui un bisbe tullía a tort una esgleya, volc entrar a lapostoli e los porters nol lexaren entrar, e lexaren entrar lo bisbe qui tullía al clergue lesgleya. E per açò lo precurador dels pobres representà lo clergue al cardenal, e lo cardenal tenc sa raó denant lapostoli contral bisbe.

6. Sant Pare apostoli! dix lo cardenal: Ublidats son los morts e no han procuradors qui precuren com sia complida lur volentat en los testaments que fan, e per açò vull haver de vos licencia com sia lur precurador. Lapostoli volc que lo cardenal fos precurador dels morts; e lo car-

1. P, que fes contrals canonges peticions de son capitol —2. A, aposat.—3. P, arceuesquat.

denal feu sos precuradors los quals tramès[1] per lo mon en diverses parts per encercar si null home havía en aquelles parts quis clamàs dels homens vius qui no han complida la volentat dels morts; e per açò cascú dels precuradors del cardenal faía[2] inquisició contra lo bisbe e[3] larquebisbe daquella terra si havía destrets los marmessors que deguessen complir los testaments, e si negún bisbe o arquebisbe nera estat negligent ni de part, eran acusat al cardenal e lo cardenal punía l[4] segons que li era vijarès.

7. En una vila qui es apellada Monpesler en la qual fo fet aquest LIBRE DE EVAST E BLANQUERNA, hac un gran capítol general de preycadors. En lo capítol hac bisbes[5] e daltres prelats e frares de totes les terres dels crestians, e ligiren letres en lo capítol de diverses coses e recontaren la mort dels frares de totes les terres dels crestians qui eren morts en aquell any.[6] Ab aquestes paraules levàs un home lec precurador dels infeels com venguen a santa fe catòlica, e dix denant tots que si de la mort dels frares, les ànimes dels quals son vives en paraís, era feta menció, quant més de la mort dels infeels qui moren en peccat de innorancia e perden vida salutable e moren[7] en foc perdurable, devía esser feta membrança, e que los fos donada doctrina per la qual se seguís en ells que[8] Jesu Christ ha tolt lo peccat del mon per sa encarnació e passió! Al cardenal precurador dels morts venc a saber ço que lome lec havía dit en lo capítol, segons que damunt es dit; e per açò feu establiment que a tots los capítols generals dels frares religioses, fos feta memoria dels infeels qui son morts en peccat de innorancia; e a cascú daquests capítols trametía lo cardenal sos precuradors e ses letres per ço que la santa fe catòlica per tot lo mon fos preycada.

1. P, que trames.—2. A, dels cardenals fahien.—3. P, o.—4. P, punissen.—5. P, auesques e arceuesques.—6. P, dels fraires que eron mortz aquel an.—7. V, e moren y uan.—8. A, ço que.

¶ Cap. 91. *Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram.*

Lo papa e tots los cardenals, ecceptat .v. cardenals, hagren pres uficis diverses, los quals foren apellats segons Gloria in excelsis Deo; e per açò lapostoli dix[1] a aquells .v. cardenals que encercassen segons lestament de la cort de Roma, uficis en los quals se complís lo nombre de les rúbriques de Gloria in excelsis Deo. E per açò un cardenal cavalcà per la ciutat de Roma per encercar qual ufici puría pendre lo qual fos apellat: Qui tollis peccata mundi. Dementre que ell cavalcava per la ciutat de Roma e passava per la cort, ell viu un home qui en plorant deía aquestes paraules: Ah làs, mesquí; e com gran desonor es feta a la santa fe catòlica! Car un jueu qui renega e descreu e blastoma[2] lo Fill de Deu, nostre Senyor Jesu Christ qui es fundament de la Santa Esgleya, ha en son plet raonadors e avocats contra tu, e tu no has null home quit mantenga nit salve ton dret contra ell; e per açò te covenrà esser pobre e anar ab ta muller e ab tos infants per les portes acabtant per la amor de Deu.

2. Molt fo lo cardenal maravellat de les paraules que aquell home deía, e demanàli per que plorava ni deía aytals paraules. Sènyer! dix aquell home: Un jueu per sa gran riquea me fa tort em demana més moneda que jo no puría haver; e havem pledejat longament amdós, e car[3] jo no so tant bé aparellat de donar gran salari al jutge ni al meu avocat com ell,[4] per açò no pusc atrobar dret en la cort, e tenc mo a gran honta com per defalliment de mo-

1. P, e per aisso dis.—2. P, car .i. iuzieu que renega e blastoma e descre.—3. P, e auem plag menat longament e car.—4. P, com a el.

neda es mon dret perit en la cort de Roma, a la qual son pus contraris los jueus segons creença e mala volentat, que altres gents.

3. A gran maravella hac desplaer en son coratge lo cardenal com hac oídes les paraules que aquell home li hac dites, e entrà en gran pensament. Estant lo cardenal en son pensament, un bisbe qui havía .xx. millia marcs dargent de renda, entrava en Roma e passà per la plaça on era lo cardenal, e les gents qui eren en la plaça deíen: Aquest es lo bisbe qui ha .xx. millia marcs dargent de renda[1] e qui ha comprada renda a son frare per .xxx. millia marcs dargent. Com lo cardenal hac oídes aquestes paraules, ell gità un gran suspir e dix[2] en sa consciencia: Ah làs, pobre de seny e de devoció caritat! E a qui ha Deus comanat son loc en terra! Ni com mal son[3] partits los bens de Santa Esgleya!

4. Com lo cardenal hac considerat longament, ell venc denant lapostoli els cardenals, e preposà denant ells aquesta questió, dient estes paraules: Esdevencse una vegada que lenteniment fo apellat[4] a donar una sentencia. Aquell enteniment havía dues sors: la una es memoria, laltra es volentat. Contrast fo enfre amdues qual de les dues devía anar ab lenteniment. La volentat allegava contra memoria, dient que per volentat es lenteniment diligent a encercar veritat e a voler jutjar segons dretura, e per massa membrar, lenteniment es moltes vegades embargat a entendre; e per açò era raó que volentat fos ab lenteniment en aquella sentencia. Daltra part allegava memoria contra volentat, dient que per massa voler es corrumput enteniment e es inclinat a innorancia; e per açò cové que ans sia membrança e enteniment en concordança, que enteniment e volentat; e per açò segons dret natural era raó que ans anàs memoria ab lenteniment que volentat.[5] Com lo cardenal

1. P, de renda dargent.—2. P, e dis aquestas paraulas.—3. P, ni can son mal.—4. P, aparellatz.—5. P, que la uolontat.

hac posades les raons[1] qui eren de cada part, ell pregà lapostoli e los cardenals que daquella questió li fos donat jutjament.

5. Forts fo la questió, e per açò covenc deliberació e consell a encercar la solució. Lo papa e los cardenals, com hagren vistes les raons de cada part e hagren encercat lo dret, jutjaren que memoria anàs primerament ab lenteniment[2] per ço que en lo començament la volentat no enclinàs lenteniment a pendre part, e quen fos egual enfre amdues les parts, e que en aprés vengués la volentat quin fos egual per la egualtat de la memoria e dee lnteniment. Molt plac al cardenal la sentencia quel papa els cardenals hagren donada, e dix aquestes paraules:

6. Segons natura dels .iij. poders de lànima, es ordenat en dret que sia donat jutge qui sia primerament ab lenteniment e ab memoria, e que los .ij. avocats qui menen lo plet la un contra laltre hajen primerament memoria e volentat. On, per donar e servir se muda en lo jutge volentat en loc de remembrament, e los avocats per serviys muntipliquen la volentat e minven lo remembrament; per lo qual aminvament[3] se desvía lur enteniment de entendre; e per açò son alongats plets e son donades falses sentencies moltes vegades, e son contrasts e treballs e guerres e morts e peccats en muntiplicament. On, a cessar tots los mals damunt dits, sería pus cuvinent cosa donar dels bens de Santa Esgleya tanta de renda a .x. jutges e a .xx. avocats qui anassen en la cort de Roma e qui no prenguessen serviy de null home, que no es donar a aquest bisbe .xx. millia marcs dargent de renda, lo qual ha comprada renda a son frare per .xxx. millia marcs dargent, los quals .xxx. millia marcs son alienats als negocis de Santa Esgleya. Molt plac a lapostoli e als cardenals ço que havía dit lo cardenal, e fo fet establiment e orde-

1. P, sas razos.—2. P, que memoria anes ab lentendement.—3. P, entendement.

nament que .x. jutges e .xx. avocats seguissen la cort, e que lapostoli los logàs dels bens de Santa Esgleya bastantment e en tal manera que no prenguessen serviy de null home, e siu faíen, que perdessen lur benefici; e per aquell ordenament foren abreujats los plets en la cort, e foren fetes moltes constitucions a enantar los plets.

7. Fama fo per totes les terres de lordenament damunt dit, e molts homens veníen pledejar a la cort per ço que lurs plets ne fossen enans enantats. Tant gran fo la pressa als .x. jutges e als .xx. avocats, que no pudíen abastar a tots los plets qui veníen a la cort, e recorregren al cardenal sots lo qual era lufici dels jutges e dels avocats, e digueren que ells no pudíen sostenir aquell treball; e per açò lo cardenal representà a lapostoli e als cardenals lur petició, ni com eren sobre occupats per multitut de plets. On, per açò lapostoli e los cardenals ordenaren[1] que en cada bisbat hagués jutges e avocats qui deguessen jutjar e raonar les gents pobres de lurs contrasts, e que aquells fossen proveíts dels bens de Santa Esgleya, e que no deguessen pendre serviys[2] de null home per lo qual jutjassen ni avocassen.

¶ CAP. 92. *Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.*

A una festa molt gran sesdevenc que en la ciutat de Roma un diaca hac cantada[3] levangeli en la qual Jesu Christ dix que mellor cosa era entrar en paraís ab un ull e ab un peu, que en infern ab .ij. ulls e ab .ij. peus. Molt considerà lo diaca[4] en aquella com-

1. A, ordena.—2. P, seruizi.—3. P, que la ciutat de Roma ac .i. diaque *(passim)* e ac cantada.—4. A, diaque *(passim)*.

paració, e per gracia de Sant Esperit hac volentat que anàs per lo mon feent comparacions a les gents per tal quels endugués a via salutable. Lo diaca venc a lapostoli e als cardenals, e demanà lufici de comparacions. Lapostoli dix que aquell ufici donava a un cardenal, e que aquell hagués dejús sí molts oficials qui anassen per lo mon feent comparacions, e que aquell ufici fos apellat: Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Com lapostoli hac dites ses paraules, levàs un cardenal qui près lufici damunt dit. Aquell cardenal ordenà un libre on fossen les comparacions[1] que sos dexebles diguessen[2] a les gents. Esdevencse un dia que un rey venc a cort e feu clams a lapostoli de un rey qui lavía deseretat e gitat de son regne sens tort que no li tenía. Com hac feyts tots son clams,[3] lo rey plorà e feu semblant de gran tristicia, dient estes paraules: Honrat som estat en lo mon longament; ara[4] som esdevengut pobre e som en menyspreu de les gents per un rey ergullós injuriós,[5] qui per son gran poder e per avaricia mà tolta ma terra. Dementre que lo rey se desconsolava e plorava, lo cardenal de lufici damunt dit dix al rey qual cosa li era pus agradable, o justicia o injuria. Lo rey respòs que justicia. Lo cardenal li dix que mellor cosa era esser deseretat e esser just e pacient, que esser rey injust avar ergullós; e per açò ell faía contra justicia qui plorava[6] de ço on se devía alegrar, e que aquell qui lavía deseretat devía plorar per ço car havía injuria e superbia. Aprés aquesta comparació lin feu altra, ço es a saber, que més de utilitat es esser amat per Deu aquell qui ha paciencia humilitat, que no es damnatge per les gents esser blasmat. Molt considerà lo rey en les paraules que lo cardenal li havía dites, e dix aquestes paraules: Si mon cors ha posseít en est mon lo regne qui mes tolt, daquí en avant ma ánima posseesca

1. A, operacions.—2. P, que sos dissiples disseron.—3. P, can ac faitz sos clams.—4. P, e ara.—5. P, manca aquest mot.—6. P, e per aisso el fazia aco que ploraua.

paciencia esperança humilitat justicia caritat, loant e atorgant la volentat de Deu. Molt plac a lapostoli e a tots los cardenals ço que havía dit lo rey, e dels bens de Santa Esgleya feerenli sa provisió [1] honradament, e tractaren com fos restituít de ço de que era deseretat.

2. En aquella cort venc un bisbe qui era acusat per son capítol. Aquell bisbe era home just e de santa vida, e per ço car tenía justicia en sos clergues, volgrenlo deposar e desiraven haver senyor quils consentís a lurs falliments. Aquell bisbe anà al cardenal e demanàl de consell qual li valía més, o ques lexàs acusar sens que no sescusàs e que hagués paciencia humilitat pobretat, o que sescusàs e que son capítol acusàs e menàs la acusació en la cort segons que dret ho consentís. Lo çardenal el bisbe parlaren longament de la materia damunt dita, e cercaren segons qual dels .ij. departiments damunt dits lo bisbe puría usar de major perfecció e de més virtuts; e atrobaren que en quant al bisbe, millor cosa era que no sescusàs, car major paciencia e fortitudo e humilitat sen seguiría; mas en quant justicia e caritat, bona cosa era que sescusàs e que la veritat se manifestàs, per tal que justicia no perdés son dret en son capítol. E per açò lo cardenal solvé lo bisbe que pugués triar qual se volgués; car de cascú dels partiments damunt dits pudía usar virtuosament e en tal manera que a Deu ne pudía esser agradable.

3. En una ciutat venc un home qui faía comparacions, e anava cridant per les carreres qual cosa [2] es pus necessaria, o nodrir son fill a bones custumes, o heretarlo de grans riqueses; ni qual cosa era millor, o retre les riquees mal guanyades e lexar los infants pobres e entrar en paraís, o lexar sos infants rics e no satisfer sos torts e entrar en infern. Dementre que aquest home anava enaxí cridant per les carreres, passà per la casa de un home usurer qui co-

1. P, feron li prouezio.—2. P, cridant qual cauza.

gità molt en les paraules que aquell home deía, e tan suvín oía cridar aquelles paraules, que consciencia lo vencé en sa sensualitat e fortificàl en sa caritat; e desfeu sos torts e nudrí sos infants a bons nudriments.

4. La mort qui no perdona a jovens ni a vells, aucís un fill de un honrat burguès de Roma. Aquell burguès no havía mas aquell fill ni nesperava null temps haver,[1] e per la mort de son fill fo en molt gran tristicia e ira. Al cardenal venc a saber que aquell burguès era molt desconsolat, e venc a ell e feuli comparació segons estes paraules: Amable fill! dix lo cardenal: Qual cosa es de major utilitat a home, o loar Deu dels bens que li ha donats en est mon, o loarlo dels bens que li toll? Sènyer! respòs lo burguès: La una lausor ha esguardament a conexença, e laltra a paciencia;[2] e car paciencia dona passió sens colpa, covésen major virtut[3] que de conexença qui dona plaer sens passió. Benahuyrat fill! dix lo cardenal: Dretureament has jutjat, e per açò, tu meteix test jutjat a haver paciencia; e Deus hat en dues maneres assajat: la una es per conexença, la qual havíes en loar Deu com ton fill tavía donat; laltra es en paciencia, com là apellat daquesta vida en laltra. On, si ton fill no fos mort, en la una manera hagres menyscabat lo mèrit que tes aparellat a esser occasió de gran benahuyrança.

5. Per la plaça de Roma anava cridant un home qual cosa valía més, o vendre a bon mercat e dir veritat, o mentir e vendre a carestía. Dementre que ell cridava aquestes paraules, passaren gran re de dones per la plaça. Enfre les altres, havían hi una qui anava molt ornada de vestiments e qui sera molt afeytada en ses fayçons de colors e daltres coses. Aquell home cridà[4] qual cosa valía més, o dona bella quis demostràs amadora de luxuria, o dona leja qui feés semblant de castedat. Aquest home anava davant

1. A, a auer.—2. P, a esgardament e conoisensa e en lautra a paciencia.—3. P, major merit.—4. P, cridaua.

aquelles dones cridant les paraules demunt dites. Ab aquella dona anaven escuders qui la seguíen, e manà [1] que aquell home fos ferit e ahontat, per les paraules que deía. Aquells escuders feriren la crida de comparacions, e aquell no hi hac [2] paciencia e clamàs al cardenal de la injuria que li era feta. Lo cardenal lo reprès fortment com sera clamat e gitàl de lufici e mésne altre en son loc [3] qui fos amador de paciencia.

6. En una ciutat venc una crida qui cridava qual cosa valía més: o Poc mo preu, o Que diría hom. [4] Dementre passava per la plaça cridant, los homens qui estaven en la plaça li digueren quels esponés aquelles paraules que cridava, e ell dix que Que diría hom era lo blasme que les gents tenen com fan alcuna cosa contra les vanitats daquest mon, e Poc mo preu era lo blasme que hom menysprea pus sia contra virtut e contra la honor de Deu el menyspreament daquest mon. On, adoncs un home savi respòs a aquella crida dient que en Diría hom ha més homens, mas que en Poc [5] mo preu los ha millors.

7. Esdevencse una vegada que .ij. frares qui hagren après aràbic, anaren en terra de sarraíns per preycar la encarnació e passió del Fill de Deu; e en la un refredà devoció e caritat, e tornàsen, e lexà son companyó, car la mort li faía temor, e enyorava [6] les bones viandes que sulía menjar e los honraments que solía haver enfre lès gents. Dementre que sen tornava, encontràs a lentrant de una ciutat ab una crida qui cridava qual mort valía mès, o mort qui fos per malaltía, o mort qui fos per martire; ni qual mort se cové mills ab les .vij. virtuts ni es pus contraria als .vij. peccats mortals, ni per qual mort es hom mills semblant als vestiments vermells quel Fill de Deu près en la humana natura. Dementre que aquest home cridava en

1. P, ab aquellas donas ananauon escudiers que las seguion e manderon.—2. P, non ac.—3. P, luec.—4. A, o diria hom o poch mo preu. —5. A, pauch.—6. P, deziraua.

axí, lo frare, qui era hujat de son viatge, sasec costa una bella fembra e hac temptació del delit carnal; e la crida feu comparació dient qual cosa era pus meritoria, o anar enfre los infeels en perill de mort mortificant la temor per força de coratge, o estar enfre los feels[1] cristians contrastant als delits[2] temporals. Molt cogità lo religiós en les paraules que la crida cridava, e retornà a son companyó, e hac contricció del flac coratge en lo qual lavía mès defalliment de devoció.

8. Altra vegada sesdevenc que aquella crida cridava en lo palau del rey, qual valía més, o esser rey o cavaller[3] simple de un escut. Puxes anàsen al palau del bisbe e cridava qual valía més, desser bisbe o clergue simple parroquial. Aprés anà a una abadía, e cridà qual valía més, o esser abat o monge claustral. Puxes anà davant lo papa, cridant qual valía més, o que la dècima de la Sancta Esgleya fos tots temps asignada a endreçar lo mon, o que los bisbes ne facen superfluytat e vanitats. Per totes aquestes maneres e per moltes daltres cridaven los uficials de comparacions. Molt era gran lo bé que faíen, car tots jorns despertaven en lo coratge de les gents devoció consciencia caritat diligencia e les altres virtuts.

¶ CAP. 93. *Quoniam tu solus sanctus.*

ESTAVA un dia lapostoli Blanquerna ab sos cardenals, e cogitaven si puríen fer nulla cosa on se seguís profit a exalçament de la fe catòlica. Dementre estaven ensems entrà un cardenal qui hac preycat a gran multitut de gent, e lapostoli demanà al cardenal si

1. P, fiels. — 2. P, al deliegz. — 3. P, o esser caualier

havía vist plorar null home a son sermó. Lo cardenal respòs que no, mas que havía vists durmir molts homens dementre que ell preycava. Lapostoli dix als cardenals que gran maravella era com les gents havíen tan poca devoció als sermons, ni per que los sarraíns qui son en error, ploren als sermons. Respòs un escrivà en aràbic de lapostoli, qui era estat nat e nudrit en la terra de Ultramar e era dels crestians de la centura, e dix que los sarraíns preycaven de devoció e de consideracions en la gloria de paraís e en les penes infernals; e per açò havíen devoció als sermons, e ploraven per la devoció que havíen.

2. Aprés estes paraules dix un cardenal qui era gran natural, que a preycar era útil cosa provar per raons naturals la manera segons la qual vertuts e vicis son contraris, ni com una virtut se concorda ab altra e un vici ab altre, ni per qual natura pot hom mortificar un vici ab una virtut o ab dues, ni com una virtut pot hom vivificar[1] ab altra; e aquesta manera es en la *Art abreujada datrobar veritat.* E per açò a preycació se cové art natural e devoció e consideració e breu sermó, per tal que les gents sens fastig romanguen ab devoció.

3. Com lo cardenal hac dites estes paraules, lapostoli e los cardenals ordenaren que fossen fets aytants sermons com ha dies en lany,[2] e que en aquells se contengués tota la mellor materia qui fos cuvinent a preycar, e que fossen de cuvinent quantitat e que fossen a les gents intelligibles, car per innorancia son coratges domens sens devoció les demés vegades; aquells .CCC.lxv. sermons fossen generals, e per orde se preycassen cascún any la un aprés laltre. Aprés ordenà lapostoli que homens devots e de santa vida anassen tots jorns per les carreres de les ciutats e de les viles, dient les consideracions de les infernals penes e de la celestial gloria, per tal que les gents nagues-

1. P, mortificar.—2. Par que apunti l'idea de la *Art major de Predicació,* que escrigué l'any 1304.

sen tots jorns en memoria les penes infernals e la gloria de paraís. Com totes aquestes coses foren ordenades, lapostoli comanà aquest ofici a un cardenal qui fos uficial de Quoniam tu solus sanctus per obra de preycació e de consideracions.

4. Lo cardenal qui fo beneficiat de lufici damunt dit hac sos precuradors e sos uficials qui anassen cridant per les terres les infernals penes e les glories de paraís e la mort daquest mon, segons que es recontat en lo *Libre de Doctrina Pueril,* lo qual feu un home a son amable fill. En aprés ordenà ab los religioses e ab aquells qui han ufici de preycació, com deguessen preycar; ni si en lufici de preycar havía negún eccés,[1] com se pogués corrèger; e com se pogués la volentat tant elevar per preycació, que Deus ne fos amat e servit fortment per fortificació e exalçament de gran devoció.

¶ CAP. 94. *Tu solus Dominus.*

ESDEVENCSE que un missatge del cardenal de Quoniam tu solus sanctus, tramès missatge al cardenal, que per desvariació de lenguatges sembargava la preycació, e les crides de consideracions non pudíen declaradament donar devoció de paraís a les gents, ni temor de les infernals penes e turments.[2] Com lo cardenal hac reebut lo missatge, ell lo representà a lapostoli per tal que fos fet ordenament per lo qual los preycadors els consideradors haguessen major libertat a usar de lur ufici.

1. A, negu acces.—2. P, dels infernals turmens: V, de les infernals penes.

2. Dementre que lo cardenal representava a lapostoli les letres que li havía trameses son missatge, esdevenc se que un missatge del cardenal de recontament venc denant lapostoli, al qual recontà que grans treballs havía en lo mon atrobats enfre les gents, per ço car eren de diverses nacions havents diverses lenguatges; per la qual diversitat de lenguatges guerrejaven los uns ab los altres, per la qual guerra e lenguatges se desvariaven[1] en creences e en sectes los uns contrals altres. Molt cogità lapostoli en los .ij. missatges damunt dits, e ajustà tots los cardenals, als quals demanà quin consell puría esser près a destruír la diversitat dels lenguatges, ni a qual lenguatge sería millor que hom feés convenir totes les gents en general per tal que sentenessen e samassen, e que a servir Deu se convenguessen.

3. Respòs un cardenal: Sènyer apostoli! A ço que vos demanats, es necessaria cosa que vos e vostra cort siats agradables[2] e amables als prínceps crestians, e que ells e lurs sotsmeses concordets[3] en custumes eligent les millors custumes, e que per cada provincia sia una ciutat en la qual sia parlat latí per uns e per altres; car latí es lo pus general lenguatge, e en latí ha moltes paraules daltres lenguatges, e en latí son nostres libres. Aprés aquestes coses covė que sien fembres e homens asignats a anar en aquella ciutat per apendre latí, e que retornants en lur terra lo mostren als infants en lo començament que apendràn a parlar; e enaxí per longa continuació porets aportar a fi com en tot lo mon no sia mas un lenguatge, una creença, una fe, consequent[4] un papa aprés altre qui haja devoció a est negoci damunt dit segons ques covė a tractar tan gran negoci com vos havets emprès.

4. Com lo cardenal hac finides ses paraules, lo camarlenc dix al cardenal que ço que ell havía dit sería trop

1. P, desuarieron.—2. A, sia agradable.—3. P, concordes et.—4. A, per consequent: V, continuant.

greu de adur a fi, e que sería trop de gran messió a precurar aquell negoci. Dementre que lo carmalenc deía aquestes paraules, un elet a bisbe entrà denant lapostoli, lo qual venía a cort per esser confermat. Aquell bisbat don era elet havía bé .xv. millia marcs dargent de renda. Ab aquell elet venc un missatge del cardenal de Domine Fili, qui recontà que per los locs on havía estat, havía oít dir que tot lo mal e la error qui era en lo mon era per colpa e per defalliment de lapostoli e dels cardenals, qui pudíen pendre consell a ordonar lo mon e no navíen cura ni diligencia; e que per mal exempli que donaven a les gents ells e lurs uficials, era lo mon en treball e en error.

5. Aprés quel missatge hac dites aquestes paraules, lapostoli demanà al camarlenc qual era millor cosa, o tractar lo negoci damunt dit e donar al negoci .v. millia marcs de renda del bisbat damunt dit, o confermar lo bisbe e estar en la mala fama en la qual eren los cardenals e lapostoli. Respòs lo camarlenc e dix que mellor cosa sería tractar lo negoci damunt dit, ab que hom fos cert que pogués venir a fi. Lapostoli demanà al camarlenc si segons lo poder de Deu e lo poder de Santa Esgleya, era possible cosa que aquell negoci en tot o en partida vengués a compliment; e lo camarlenc, vergonyós e confús, hac a atorgar a lapostoli son entenimet.

6. Companyons e senyors, amics, fills amables! dix lapostoli als cardenals: Per la passió de Jesu Christ a honrar, vos requir que majudets a tractar com tots los lenguatges qui son puscam tornar a un tant solament; car si no es mas un lenguatge, seràn les gents entenents los uns los altres, e per lenteniment, amar san e pendrànne mills semblants custumes en les quals se concordaràn. E per aquest tractament los nostres preycadors iràn als infeels pus ardidament e pus secreta, e enans nentenràn veritat de la vida salutable; e per aquest negoci pot tot lo mon venir en bon estament, on poden esser los errats aduyts

a convertiment. Molt plac als cardenals ço de quels pregava lapostoli, e cascú soferí a tractar lo negoci ab tots los poders de son enteniment e voler; e daquell ordenament lapostoli els cardenals feeren establiment, e comanaren aquell ufici a un cardenal qui servís lufici e que hagués despesa abastantment a mantenir aquell ofici.

¶ Cap. 95. *Tu solus altissimus, Jesu Christe, cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris. Amen.*

ESTAVA lo papa Blanquerna en pensament com pogués tractar pau e concordia enfre les comunitats, qui son en gran discordia per ço car no han concordancia en esser obedients a un príncep tan solament qui tengués pau e justicia. Dementre que lapostoli estava en aytal pensament, .ij. frares aràbics qui no pudíen passar a una ciutat on volíen preycar los evangelis, trameteren letres al papa que ells eren empatxats[1] per ço car no pudíen anar segurs per los camins, e pregaren lo papa que escrivís al príncep de la terra com ell los donàs missatgers per los quals poguessen anar a aquella ciutat on desiraven anar. Com lo papa hac reebuda la letra,[2] ell apellà los cardenals, e dixlus aquestes paraules:

2. Acort fo prés enfre nos que aytant com duràs la Gloria in excelsis Deo quis canta en Santa Esgleya, fos a cada part asignat un cardenal per servir aquell ufici. On, necesaria cosa es ordenar missatges qui vagen per lo mon als prínceps e que tracten com nostres frares pusquen anar

1. P, e trametian letras al papa que els eron enpaitatz.—2. P, recepudas las letras.

preycar la paraula de Deu per tot lo mon, e que los príncceps per nos hagen letres e precs e gracies, per tal que per amor de nos als frares sien favorables. Item, es necessitat que trametam missatgers continuament a les comunes, e com puscam tractar pau per Lombardía e Toscana e Venecia, e que tractem com si pusca[1] tenir justicia e caritat de una comuna a altra. On, per açò comàn aquest ufici al cardenal qui encara no ha reebut ufici.

3. Molt plac al cardenal lufici dels missatgers, lo qual li hac donat lapostoli, e tramès son missatges per ses provincies, e feu encercar quals terres eren cuvinents als frares e als altres homens qui havíen après[2] diverses lenguatges, e que per aquelles carreres poguessen anar de una terra en altra. Com lo cardenal hac totes aquestes coses ordenades, lapostoli tramès sos missatges e ses joyes a aquells prínceps, per tal que tenguessen los camins segurs aquells qui per lapostoli seríen trameses.

4. Lo cardenal faía per los camins espitals e ponts e esgleyes e bastides, per tal que per les carreres anàs hom pus segurament, e que per la participació de les unes gents ab les altres fos caritat e concordia, e la santa fe romana fos preycada en les terres dels pagans e dels infeels. Gran era la messió que lo camarlenc donava al cardenal a tractar lo negoci damunt dit, e per açò dix a lapostoli que ajustàs tresor dels bens de Santa Esgleya per tal que pogués bastar als uficials de Gloria in excelsis Deo; e lapostoli ordenà com los uficials damunt dits haguessen lurs necessitats; e per lexamplament que la Santa Esgleya prenía per los uficials de Gloria in excelsis Deo, havía més de renda que no era la messió ques despenía en los uficis.

5. Pare Sant! dix lo cardenal a lapostoli: Com puríem ordenar nostres missatges a tractar pau enfre los comunes? Lapostoli li respòs e dix que los missatges anassen

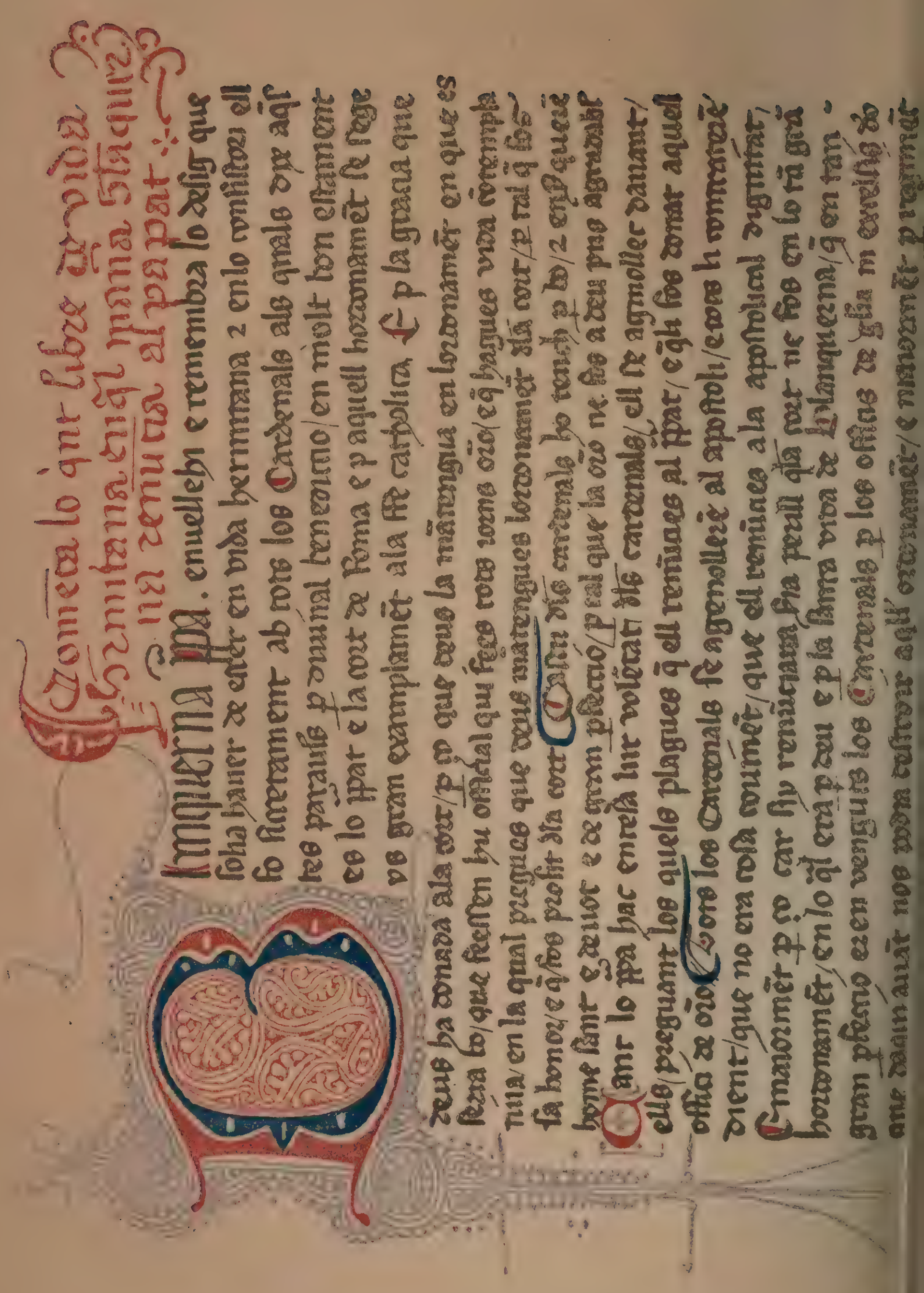
1. P, puscan.—2. P, aprezes.

per les comunes espiant qual comuna ha tort contra laltra; e lapostoli tractà com una vegada lany cada potestat vengués a un loc segur on fossen totes les potestats, e que segons forma de capítol, ques tractàs amistat e correcció dels uns als altres, e puniment de moneda fos en aquells qui no volríen estar a dita dels difinidors del capítol. On, per lordenament que feu lapostoli segons la forma damunt dita, esdevengren les comunes en pau e en concordia.

6. Esdevencse un dia que .ij. missatgers del rey dIndia vengren a lapostoli per tal quels donàs estudiants qui aprenguessen lur lenguatge. On, lapostoli demantinent tramès al cardenal de Tu solus altissimus, [1] e feuli manament que ell precuràs ço quel rey dIndia demanava; car aquella precuració se covenía a son ufici. Lo cardenal tractà e precurà lo negoci damunt dit. Molt era gran lo bé el bon eximpli quis seguía per lufici del cardenal. E car lapostoli els cardenals faíen lur poder en servir los uficis que havían presos a servir, per açò Deus los donava [2] benedicció e compliment a lurs obres, e faíals esser agradables a les gents.

Fenit es lo libre de GLORIA IN EXCELSIS DEO.

1. A, sanctus altissimus.—2. P, dieus donaua.

M.s. D. del s. XIV: de la Biblioteca Provincial de Mallorca.

*COMENÇA LO QUINT LIBRE, DE VIDA ERMITANA.

¶ CAP. 96. *En qual manera Blanquerna renuncià al papat.*

BLANQUERNA papa [1] envellí, e remembrà lo desig que sulía haver de esser en vida ermitana; e en lo consistori ell fo secretament ab tots los cardenals, als quals dix aquestes paraules: Per divinal benedicció en molt bon estament es lo papat e la cort de Roma, e per aquell ordenament se segueix gran examplament a la fe catòlica. On, [2] per la gracia que Deus ha donada a la cort, per ço que Deus la mantengués [3] en lordenament en que es, sería bo que feessem un uficial qui feés tots jorns oració e que hagués vida contemplativa, en la qual pregàs que Deus mantengués lordenament de la cort, per tal que fos sa honor e que fos profit de la cort. Cascú dels cardenals ho tenc per

* Comença el m.s. D.

1. A, manca aquest mot.— 2. D, E *(passim)*.— 3. P, mantenga; D, mantengua.

bo, e encercaren home sant e devot e de gran perfecció, per tal que la oració ne fos a Deu pus agradable.

2. Com lo papa hac entesa la volentat dels cardenals, ell sagenollà davant tots, pregant los cardenals quels plagués[1] que ell renunciàs al papat e que li fos donat aquell ofici de oració. Tots los cardenals sagenollaren a lapostoli e tots li contrastaren, dients que no era cosa cuvinent que ell renunciàs a lapostolical dignitat, e majorment per ço car si hi renunciava, sería perill que la cort ne[2] fos en lo tan gran ordenament en lo qual era per Deu e per la santa vida de Blanquerna. Respòs lo papa Blanquerna que en tan gran perfecció eren venguts los cardenals per los uficis de Gloria in excelsis Deo, que daquí en avant nos pudía destruír aquell ordenament, e majorment per regiment daltre apostoli elet per la art on fo eleta labadessa Natana. Tant estec agenollat lapostoli e tant plorà denant los cardenals e ab tan gran devoció afecció[3] demanà misericordia, que tots los cardenals obeíren a son manament.

3. Com[4] Blanquerna fo absolt del papat es sentí franc a anar servir Deu en vida ermitana, lo goig ni lalegre[5] que ell hac, quil vos puría dir? Estant Blanquerna en estes consideracions e en aquests plaers, ell dix als cardenals aquestes paraules: Senyors! Longament he desirat com fos servidor contemplador de Deu en vida ermitana, per ço que en mon coratge no fos altra cosa mas[6] Deu tan solament. Demà après la missa, me cové a[7] anar cercar mon ermitatge, e covéme pendre cumiat e gracia e benedicció[8] de vosaltres, senyors, los quals seret en ma memoria tots los jorns de ma vida, e en mes oracions; e a Deus e a vosaltres faç gracies grans com tan bé mavets ajudat a mantenir lo papat longament.

1. P, el sagenollet denant totz los cardenals pregantlos que lur plagues: D, ell se agenollet dauant ells preguant los quels plagues. — 2. no? — 3. P,D, affliccio. — 4. D, Cant *(passim)*. — 5. P, lo gaug ni la alegransa: D. lo gog ni la alegrança. — 6. D, sino. — 7. D, ad *(passim)*. — 8. P,D, comiat e benedictio.

4. Molt desplac als cardenals com oíren que ell volía anar en los boscatges e esser ermità, e pregarenlo que ell degués esser e estar en la ciutat de Roma o en altra ciutat, qual que més li agradàs, e que en aquella ciutat pudía estar en contemplació e en oració. Mas lo benahuyrat Blanquerna no consentí a lurs precs, tant era enflamat de la divinal espiració;[1] e lendemà aprés la missa, ell volc anar en son ermitatge e pendre cumiat de sos companyons.

5. Sènyer Blanquerna! digueren los cardenals: Tots nosaltres havem estats obedients a vos longament e havem complits vostres manaments. Vos sots vell e magre, e havets mester tals viandes e tal loc que puscats haver sustentació corporal,[2] per tal que mills puscats treballar en la vida contemplativa esperitual; e per açò pregamvos que vos romangats enfre nos tan longament tro que vos hajam encercat[3] un ermitatge cuvinent, e que hajam aparellat aquell en tal manera que vos hi puscats habitar e cantar e celebrar lo divinal ofici; e enfre tant nos haurem ab vostre consell elet apostoli qui us darà gracia e benedicció al cumiat que pendrets de nosaltres, qui romanrem[4] molt doloroses del vostre departiment. Ab tan gran devoció e ab tan raonables paraules pregaven los cardenals Blanquerna, que ell hac a obeír a lurs pregueres.

6. Estant Blanquerna ab los cardenals en la ciutat de Roma, los cardenals trameteren[5] missatges per les selves e per los alts munts[6] per encercar un loc cuvinent[7] en lo qual pogués estar Blanquerna; e en una alta muntanya on havía una esgleya[8] ermitana, prés de una fontana, aparellaren com Blanquerna hi pugués habitar, e ordenaren que un monestir qui era al peu de la muntanya degués proveír Blanquerna a ses[9] necessitats tots los dies de Blanquerna.

1. D, de la diuina inspiracio.—2. A, temporal.—3. D, que nos haiam sercat.—4. D, romanem.—5. P,D, Estant blanquerna ab los cardenals trameteren.—6. D, per los altres lochs.—7. P, couinable.—8. D, esglesia *(passim)*.—9. P, de sas: D, de ses.

E enfre aquest temps quels cardenals hagren encercat loc a Blanquerna, elegren a apostoli [1] lo cardenal de Laudamus te, lo qual dec esser papa segons que la art per la qual lelegiren ho demostrà als cardenals; e a aquell papa fo comanat lufici de Gloria in excelsis Deo, lo qual sulía tenir Blanquerna; e lufici del cardenal fo comanat a un cardenal qui fo fet novellament e fo posat en lo loc del cardenal de Laudamus te.

¶ CAP. 97. *Del cumiat que Blanquerna près de lapostoli e dels cardenals.*

LEVAS matí [2] Blanquerna e cantà privadament missa de Sant Esperit. Aprés, lapostoli cantà missa solemnial, e preycà e recontà lo bé e lordenament [3] que Blanquerna havía fet en la cort, ni com havía renunciat al papat e anava fer penitencia en los alts munts, e com en companyía dels arbres e dels aucells e de les besties volía estar, e lo Deus de gloria contemplar. Tant havía lapostoli bona materia a parlar [4] de Blanquerna ermità e tant ho deía [5] ab gran devoció, que los cardenals nil poble de Roma qui era al sermó nos pudíen [6] abstenir de plorar, e tuyt planyíen Blanquerna com se partía dells, e majorment car era home vell e volía turmentar sa persona ab soliditat e ab aspra vida.

2. Dementre que lapostoli preycava e lo poble plorava, un ermità qui estava en los murs de Roma dix aquestes paraules a lapostoli: Sènyer Pare apostoli! Gran re dermitans ha en la ciutat de Roma qui estàn en los

1. D, elegiren apostoli.—2. D, Leuet se lo mayti.—3. P, e preziquet lo be e hordenament: D, e preyca lo be e hordonament.—4. D, de parlar.—5. D, desija.—6. A, pudia.

murs e qui son recluses, e moltes vegades sesdevé que som en temptacions e que no sabem contemplar ni plorar nostres peccats. On, com Blanquerna haja fets molts uficials a servir Deu e a ordenar lo mon, per tots los ermitans de Roma prec Blanquerna que ell deja estar ab nos en la ciutat de Roma e que sia nostre maestre e nostre visitador, e que açò sia son ufici; e per aquest ofici profitarà a nosaltres e a sí meteix e porà perseverar en vida ermitana.

3. Lapostoli els cardenals pregaren Blanquerna que romangués e que prengués[1] lufici que lermità deía, car gran bé sen seguiría, e majorment per lo bon exempli que daría a les gents; mas Blanquerna sescusà e dix que en nulla manera no estaría enfre les gents; e près cumiat de tots ensems, pregant soplegant demanant perdó, si ell havía fet null falliment contra ells, que li perdonassen, e que per ell lo Deus gloriós pregassen. Com Blanquerna hac finides ses paraules, lermità demanà lufici lo qual deía que prengués Blanquerna, e lapostoli lo li donà[2] ab sa gracia e ab sa benedicció.

4. Blanquerna près humils vestiments de vida ermitana, e feuse lo senyal per lo qual es significada nostra redemçò,[3] e besà los peus e les mans a lapostoli, e plorosament[4] lo comanà a Deu. Lapostoli lo besà e manà que dos cardenals lo seguissen tro a lermitatge on devía estar, e que si en aquell loc faía nulla cosa a adobar, que los .ij. cardenals lo seguissen e ho adobassen demantinent.[5] Los cardenals seguiren Blanquerna, e tot lo poble lo seguí tro a lixent de la ciutat. Blanquerna pregà los cardenals que sen tornassen, e tot lo poble ab ells, e que romanguessen; mas los cardenals no volgren romanir,[6] e anaren ab ell tro a la cella on havíen aparellat son habitatge.

---

1. D, que romases e que preses *(formes usuals)*. — 2. D, donech. — 3. D, reemso — 4. D, e ploran. — 5. P, que los .ij. cardenals o adobesson demantenen: D, que los dos Cardenals ho adobessen decontinent. — 6. D, no uolgueren romandre.

5. En aquella habitació hac una font molt bella e una capella anciana, e hac[1] una cella molt bella. Aprés, luny de aquella capella un miller,[2] hac una casa on estegués un home qui servís Blanquerna e qui li aparellàs de menjar, e que Blanquerna pogués mills contemplar. Aquell home fo un diaca que Blanquerna molt amava, lo qual nos volc partir de Blanquerna, en la companyía del qual volc esser Blanquerna per ço que li ajudàs a fer[3] tots jorns lo divinal ofici. Com Blanquerna fo en son ermitatge e hac lapareIlament quis cové a ermità, los cardenals prengueren[4] cumiat de Blanquerna molt agradablement, e comenarense en ses oracions e retornarensen a Roma.[5]

¶ CAP. 98. *De la vida en la qual estava Blanquerna en son ermitatge.*

BLANQUERNA se levava a la mija nit[6] e obría les finestres de la cella per ço que veés[7] lo cel e les estelles, e començava sa oració com pus[8] devotament pudía, per tal que tota sa ànima fos ab[9] Deu e que sos ulls fossen en làgremes e en plors. Com Blanquerna havía contemplat e plorat longament tro a les matines, entrava en lesgleya e sonava les matines, el diaca venía qui li ajudava a dir les matines. Aprés lalba cantava la missa. Com havía cantada la missa, Blanquerna deía alcunes paraules de Deu al diaca per tal que lenamoràs de Deu, e amdós parlaven de Deu e de ses obres e ploraven ensems per la gran devoció que havía[10] en les paraules que deíen.

1. D, e hauia y.—2. P, .i. milhar.—3. A, manca *a fer.*—4. D, preeren.—5. D, en Roma *(passim).*—6. D, nuyt *(usual).*—7. D, de la sua cella per ço que vegues.—8. P, on plus: D, hon pus.—9. A, en.—10. P, auian: D, hauien.

Aprés estes paraules lo diaca entrava en lort e laborava en[1] alcunes coses, e Blanquerna exía de lesgleya e recreava sa ànima del treball que havía sostengut sa persona, e guardava los munts els plans per tal que alcuna recreació hagués.

2. Encontinent que Blanquerna se sentía revengut, entrava en oració e en contemplació o ligía en los libres de la divina Escriptura e en lo[2] *Libre de Contemplació,* e estava enaxí tro a la tercia. Aprés deíen tercia, migdia e hora nona,[3] e aprés la tercia lo diaca sen retornava e adobava alcunes herbes o legum a Blanquerna. En lort o en alcunes coses Blanquerna laborava[4] per tal que no estegués ociós e que sa persona nagués major sanitat, e enfre mig dia e hora nona ell anava menjar. Aprés que havía menjat, retornavasen tot sol a lesglesia en la qual faía gracies a Deu. Com havía feta sa oració, estava una hora e anavas deportant[5] per lort e a la font, e per aquells locs on mills pogués alegrar sa ànima ell anava. Aprés durmía[6] per tal que mills ne pugués sostenir lo treball de la nit. Com havía durmit lavava ses mans e sa cara, e estava tant de temps destrò que sonava[7] vespres, a les quals venía lo diaca; e com havíen dites vespres, deíen la completa, e lo diaca sen retornava, e Blanquerna entrava en consideració en aquelles coses que mills li agradaven ni mills sen pugués apareliar de entrar en oració.

3. Aprés lo sol post,[8] Blanquerna sen pujava en lo terrat qui era sobre la cella e estava en oració tro al prim son, esguardant lo cel e les estelles ab ulls ploroses e ab cor devot, consirós en los honraments de Deu e en los falliments que los homens fan en est mon contra Deu. En tan gran aficament e en tan gran frevor estava Blanquerna

---

1. P,D, manca *en*.—2. P, e en lo qual.—3. P, e mieg dia ora nona: D, e mig dia horenona: V, sexta y nona.—4. D, treballaua.—5. P, deportar.—6. D, dormir.—7. D, sonauen.—8. P, sollel colgan: D, sol colgan *(passim).*

en contemplació, del sol post tro al prim son, que com sera colgat e durmía, vijarès li era que fos ab Deu segons que havía feta sa oració.

4. En aquesta vida e en aquesta benanança estec Blanquerna tro que les gents daquella encontrada hagren gran devoció a aquelles virtuts de laltar de Santa Trinitat qui era en aquella capella; e per la devoció que hi havíen, veníen en aquell loc[1] homens e fembres qui torbaven Blanquerna en sa oració e contemplació. E per ço que les gents no perdessen la devoció que havíen en aquell loc, dubtava quels digués que en aquell loc no venguessen, e per açò Blanquerna mudà sa cella en un puyg qui era a un miller de lesgleya e a altre miller del loc on estava lo diaca; e en aquell loc ell jaía e estava, e no volía anar a lesgleya nulla hora que gents hi fossen, ni no volía que en aquella cella on ell sera mudat de estar, null home ni nulla fembra vengués.

5. Enaxí vivía e estava Blanquerna ermità, considerant que anc no fo en tan plaent vida ni anc no hac[2] tan aparellat de exalçar molt sa ànima a Deu. Tant santa vida era cella en que Blanquerna estava, que Deus ne beneía e nendreçava[3] tots aquells qui havíen devoció en aquelles virtuts daquell loc on era la capella; e lapostoli e los cardenals e lurs oficials neren mills en la gracia de Deu per la santa vida de Blanquerna.

1. D, en aquella capella.—2. V, no fo.—2. D, que deus benehia e endressaua.

¶ CAP. 99. *En qual manera Blanquerna ermità feu lo libre de Amic e Amat.*

ESDEVENCSE un dia que lermità qui estava en Roma, segons que damunt havem dit, anà visitar los ermitans els rescluses qui eren en Roma, e atrobà que en alcunes coses havíen moltes de temptacions per ço car no sabíen haver la manera quis covenía a lur vida, e pensà que anàs a Blanquerna ermità que li feés un libre qui fos de vida ermitana, e que per aquell libre pogués e sabés tenir en contemplació devoció los altres ermitans. Estant un dia Blanquerna en oració, aquell ermità venc a la cella de Blanquerna e pregàl del libre damunt dit. Molt cogità Blanquerna en qual manera faría lo libre ni de qual materia.

2. Estant Blanquerna en aquest pensament, en volentat li venc ques donàs fortment a adorar[1] e a contemplar Deu per tal que en la oració Deus li demostràs la manera e la materia de que ell feés lo libre. Dementre que Blanquerna plorava e adorava e en la sobirana estremitat de ses forces havía pujada Deus sa ànima quil contemplava, Blanquerna se sentí exit[2] de manera per la gran frevor e devoció en que era, e cogità que força damor no segueix manera com lamic ama molt fortment[3] son amat. On, per açò Blanquerna fo en volentat que feés libre de amic e amat, lo qual amic fos feel e devot crestià, e lamat fos Deu.

1. D, honrar.—2. D, fora exit.—3. P,D, ama fortment.

3. Dementre[1] considerava en esta manera Blanquerna, ell remembrà com una vegada com[2] era apostoli li recontà un sarraí que los sarraíns han alcuns homens religiosos, e enfre los altres e aquells qui son més preats enfre ells, son unes gents qui han nom *sufíes*, e aquells han paraules damor e exemplis abreujats e qui donen a home gran devoció; e son paraules qui han mester espusició, e per la espusició puja lenteniment més a ensús, per lo qual pujament muntiplica e puja la volentat en devoció. On, com Blanquerna hac haúda aquesta consideració, ell preposà a fer lo libre segons la manera damunt dita, e dix a lermità que sen retornàs a Roma e que ell en breu de temps li trametría per lo diaca lo *Libre de Amic e Amat*, per lo qual puría muntiplicar frevor e devoció en los ermitans, los quals volía enamorar de Deu.

1. P, Dementre que.—2. A, manca aquest mot.

Del libre de Amic e Amat[1]

¶ *Del pròlec*[2]

BLANQUERNA estava en oració[3] e considerava la manera segons la qual contemplava Deu e ses virtuts, e com havía finida sa oració, escrivía ço en que havía contemplat Deu; e açò faía tots jorns, e mudava en sa oració[4] novelles raons, per tal que de diverses maneres e de moltes componés lo *Libre de Amic e Amat*, e que aquelles maneres fossen breus e que en breu temps la ànima ne pogués moltes decórrer. E en la benedicció de Deu, Blanquerna començà lo[5] libre, lo qual departí en aytants verses com ha dies en lany; e cascú vers basta a tot un dia a contemplar Deu, segons la *Art del libre de Contemplació.*

1. P,D, Comença lo libre.—2. D,V, manca aquesta rúbrica.—3. A, consideracio.—4. P,D, ses oracions.—5. A, son.

¶ Comencen les metàfores morals.

DEMANA lamic a son amat si havía en ell nulla cosa romasa a amar: e lamat respòs que ço per que la amor de lamic pudía muntiplicar, era a amar.

✠ 2. Les carreres per les quals lamic encerca son amat son longues, perilloses, poblades de consideracions de suspirs e de plors, e inluminades damors.

✠ 3. Ajustarense molts amadors a amar un amat quils abundava tots damors; e cascú havía per cabal[1] son amat e sos pensaments agradables, per los quals sentíen plaents tribulacions.

✠ 4. Plorava lamic e deía: Tro a quant de temps cessaràn tenebres en lo mon, per ço que cessen les carreres infernals? Ni laygua qui ha en custuma que decorrega a enjús, quant serà la hora que haja natura de pujar a ensús? Nils innocents, quant[2] seràn més quels colpables?

✠ 5. Ah! Quant se guabarà[3] lamic que muyra per son amat? ni lamat, quant veurà son amic languir per sa amor.

✠ 6. Dix lamic a lamat: Tu qui umples lo sol de resplandor, umple mon cor damor. Respòs lamat: Sens compliment damor no foren los ulls en plor ni tu vengut en est loc veer ton amador.

✠ 7. Temptà lamat son amic si amava perfetament, e demanàli de que era[4] la diferencia qui es enfre presencia

1. D, tot sol.—2. P, cora.—3. D, gabara.—4. P, e demandet li que era.

e absencia damat. Respòs lamic: De innorancia e ublidament,[1] e conexença e remembrament.

¶ 8. Demanà lamat a lamic: Has membrança de nulla cosa que[2] taja guardonat, per ço car me vols[3] amar? Respòs: Hoc, per ço car enfre los treballs els plaers quem dones, non fas[4] diferencia.

¶ 9. Digues, amic! dix lamat: Hauràs paciencia sit doble tes langors? Hoc, ab quem dobles mes amors.

¶ 10. Dix lamat a lamic: Sabs encara que es amor? Respòs: Si no sabés que es amor, sabera[5] que es treball tristicia e dolor.

¶ 11. Digueren a lamic: Per que no respons a ton amat qui tapella? Respòs: Ja maventur a greus perills per ço que a ell pervenga, e ja li parle desirant ses honors.

¶ 12. Amic foll! Per que destrúus ta persona, e despens tos diners, e lexes los delits[6] daquest mon, e vas menyspreat enfre les gents? Respòs: Per honrar los honraments de mon amat, qui per més homens es desamat desonrat, que honrat e amat.

¶ 13. Digues, foll per amor! E[7] qual cosa es pus vesible, o lamat en lamic, o lamic en lamat? Respòs e dix que lamat es vist per amors, e lamic per suspirs e per plors e treballs e dolors.

¶ 14. Encercava lamic qui recontàs a son amat com ell per sa amor sostenía[8] greus treballs e muría; e atrobà son amat qui ligía en un libre on eren escrites totes les langors que amor li donava[9] per son amat, e tots los grats quen havía.

¶ 15. Portà nostra Dona son Fill a lamic per ço que li besàs son peu, e que escrivís en son libre les virtuts de nostra Dona.

---

1. P, manca lo que segueix: D, afegit al marge.—2. D, de que.—3. P, uolcs.—4. P, nom fas: D, no fas.—5. D, si no saubes... saubera.—6. P, e laissas delietz.—7. P,D, manca *e*.—8. D, sosten.—9. A, donaria.

✠ 16. Digues, aucell qui cantes! Estte mès en guarda[1] de mon amat per ço quet defena de desamor e que muntiplic en tu amor? Respòs laucell: E quim fa cantar, mas tan solament lo Senyor damor quis té a desonor desamor?

✠ 17. Enfre temor e esperança ha fet hostal amor, on viu de pensaments e mor per ublidaments com los fonaments son sobre los delits daquest mon.

✠ 18. Questió fo enfre los ulls[2] e la memoria de lamic, car los ulls deíen que mellor cosa es veer lamat que membrarlo; e la memoria dix que per lo remembrament puja laygua als ulls el cor senflama damor.

✠ 19. Demanà lamic a lenteniment e a la volentat qual era pus prop a son amat: e corregueren amdós, e fo ans lenteniment a son amat que la volentat.

✠ 20. Contrastarense lamic e lamat; e viu ho[3] un altre amic, qui plorà tant longament tro hac feta pau e concordança[4] enfre lamat e lamic.

✠ 21. Suspirs e plors vengren a jutjament a lamat, e demanarenli per lo qual se sentía amat pus fortment. Jutjà lamat quels suspirs son pus prop a amor, e los plors als ulls.

✠ 22. Venc lamic beure a la font on hom qui no ama senamora com beu en la font, e doblaren sos languiments; e venc lamat beure a la font, per ço que sobredoblament doblàs a son amic ses amors en les quals li doblàs langors.

✠ 23. Malalte fo lamic, e pensava en lamat: de mèrit lo pexía e ab amor labeurava, en paciencia lo colgava, dumilitat lo vestía, ab veritat lo metjava.

✠ 24. Demanaren a lamic on era son amat. Respòs: Vel vos en una casa pus noble que totes les altres nobilitats creades; e vel vos en mes amors e en mos languiments e en mos plors.

---

1. P, en est mes en garda. —2. D, enfre huylls.—3. D, e uec ho.—4. P, acordansa: E, acordense.

✻ 25. Digueren a lamic: On vas? Venc de mon amat. On vens? Vaig a mon amat. Quant tornaràs? Estaré ab mon amat. Quant estaràs ab ton amat? Aytant de temps[1] com seràn en ell los meus pensaments.

✻ 26. Cantaven los aucells lalba, e despertàs lamic qui es lalba; e los aucells feniren lur cant, e lamic murí per lamat en lalba.

✻ 27. Cantava laucell en lo verger de lamat. Venc[2] lamic qui dix al aucell: Si nons entenem per lenguatge, entenam nos per amor; car en lo teu cant se representa a mos ulls mon amat.

✻ 28. Hac sòn lamic qui molt havía treballat en cercar son amat; e hac paor que no ublidàs son amat. E plorà, per ço que no sadurmís ni son amat no fos absent a son remembrament.

✻ 29. Encontrarense lamic e lamat, e dix lamat a lamic:[3] No cal quem parles; mas fem[4] senyal ab tos ulls, qui son paraules a mon cor, com te do ço quem demanes.

✻ 30. Desobeí lamic son amat, e plorà lamic. E lamat venc murir en la gonella de son amic per ço que lamic recobràs ço que havía perdut; e donàli major do que cell[5] que perdut havía.

✻ 31. Lamat enamora[6] lamic, e nol plany de son languiment per ço que pus fortment sia amat e en lo major languiment atrob lamic plaer e reveniment.

✻ 32. Dix lamic: Turmentenme los secrets de mon amat, com les mies obres los revelen e car la mia boca los té secrets e nols descobre a les gents.

✻ 33. Les condicions damor son que lamic sia sufirent[7] pacient humil temerós diligent confiant, e que saventur a grans perills a honrar son amat. E les condicions

---

1. P,D, Quant tornaras estare ab mon amat aytant de temps... (falta la interrogació: *Quant estaràs ab ton amat?*). — 2. D, e vench. — 3. P, e dis lamic: D, e dix a lamich.—4. D, feyme.—5. D, aquell.—6. P, enamoret.—7. P, sufrens; D, sufrent.

de lamat son que sia vertader[1] liberal piadós just a son amic.

¶ 34. Encercava lamic devoció en los munts e en los plans per veer si era servit son amat,[2] e atrobàn defalliment en cascú daquests locs; e per açò cavà en la terra[3] si hi atrobaría lo compliment, pus que per terra, devoció ha defalliment.

¶ 35. Digues, aucell qui cantes damor, al meu amat, per quem turmenta ab amor qui m à pres a esser son servidor? Respòs laucell: Si no sosteníes treballs per amor, ab que amaríes ton amat?

¶ 36. Consirós anava lamic en les carreres de son amat, e encepegà e caec[4] enfre espines, les quals li foren semblants que fossen flors e que son lit fos damors.

¶ 37. Demanaren a lamic si camiaría[5] per altre son amat. Respòs e dix: E qual altre es mellor ni pus noble que subiràn bé eternal, infinit en granea[6] poder saviea amor perfecció?

¶ 38. Cantava e plorava lamic cants de son amat, e deía que pus ivaçosa cosa es amor en coratge damador, que lamp en resplandor ni trò en oiment; e pus viva es aygua en plor que en ondes de mar; e pus prop es suspir a amor que neu a blancor.

¶ 39. Demanaren a lamic per que era son amat gloriós? Respòs: Per ço car es gloria. Digueren li: Per que era poderós? Respòs: Per ço car es poder. Ni per que es savi? Per ço car es saviea. Ni per que es amable? Per ço car es amor.

¶ 40. Levàs matí lamic, e anava cercant son amat; e atrobà gents qui anaven per la via,[7] e demanà si havíen vist son amat. Respongueren li[8] dient quant fo aquella hora que

1. D, de son amat son que vertader sia.—2. P, per uezer son amat.—3. D, en la santa terra.—4. D, e ensepegua e casech.—5. D, cambiaria.—6, D, granesa *(terminació usual en aquest cas i semblants)*.—7. D, carrera.—8. D, resposeren li.

son amat fo absent a sos ulls mentals. Respòs lamic e dix: Anc pus hac[1] vist mon amat en mos pensaments, no fo absent a mos ulls corporals, car totes coses vesibles me representen mon amat.

✱ 41. Ab ulls de pensaments, languiments, de suspirs e de plors, esguardava lamic son amat; e ab ulls de gracia justicia pietat misericordia liberalitat, lamat esguardava son amic. E laucell cantava lo plaent esguardament damunt dit.

✱ 42. Les claus de les portes damor son daurades de consirers suspirs[2] e plors; el cordó de les claus es de consciencia contricció devoció satisfacció; el porter es de justicia misericordia.

✱ 43. Tocava[3] lamic a la porta de son amat ab colp damor e esperança: oía lamat lo colp de son amic ab humilitat pietat paciencia caritat. Obriren[4] les portes deytat e humanitat, e entrava lamic veer son amat.

✱ 44. Proprietat e comunitat sencontraren es mesclaren, per ço que fos amistat e benvolença[5] enfre lamic e lamat.

✱ 45. Dos son los focs qui escalfen la amor de lamic: la un es bastit de desigs plaers cogitacions, laltre es compost de temor languiment e de làgremes e de plors.

✱ 46. Desirà lamic soliditat,[6] e anà estar tot sol per ço que hagués companyía de son amat, ab lo qual està tot sol[7] enfre les gents.

✱ 47. Estava lamic tot sol sots la ombra de un bell arbre: passaren homens per aquell loc e demanarenli per que estava sol. E lamic respòs que sol fo com los hac vists e oíts; e que dabans era en companyía de son amat.

✱ 48. Ab senyals damor se parlaven lamic e lamat; e ab temor pensaments làgremes e plors recontava lamic a lamat sos languiments.

1. D, hagui.—2. D, de consirers [desirers] sospirs —3. A. Estaua.— 4. D, obrien. —5. D, manca *e benvolença*.—6. D, solitat.—7. D, esta sol.

✱ 49. Dubtà lamic que son amat no li fallís a ses majors necessitats: desenamorà lamat son amic. Hac contricció penediment lamic en son cor; e lamat reté al cor de lamic esperança caritat, e als ulls làgremes e plors, per ço que retornàs amor en lamic.

✱ 50. Eguals coses son propinquitat e lunyedat enfre lamic e lamat: car enaxí com mesclament daygua e de vi, se mesclen les amors de lamic e lamat; e enaxí com calor e lugor, sencadenen lurs[1] amors; e enaxí com essencia e esser, se convenen[2] e sacosten.

✱ 51. Dix lamic a son amat: En tu es mon sanament e mon languiment; e on pus forment me sanes, pus creix mon languiment; e on pus me languexs, major sanitat me dones. Respós lamat: La tua amor es sagell e empremta on mostres los meus[3] honraments a les gents.

✱ 52. Veías pendre lamic e ligar e ferir e auciure[4] per amor de son amat. Demanarenli aquells quil turmentaven: On es ton amat? Respòs: Velvos en lo muntiplicament de mes amors e en la sustentació quem fa de mos turments.

✱ 53. Dix lamic a lamat: Anc no fugí nim partí de tu a amar depús que tac[5] conegut, car en tu e per tu e ab tu fuy on que fos. Respòs lamat: Ni jo, depús que tu maguist conegut e amat, no tublidé ni null temps no fiu contra tu engàn ni falliment.

✱ 54. Anava lamic per una ciutat com a foll[6] cantant de son amat, e demanarenli les gents si havía perdut son seny. Respòs que son amat havía pres son voler e que ell li havía donat son enteniment; per açò erali romàs tan solament lo[7] remembrament ab que remembrava son amat.

---

1. D, en lurs.—2. A, sen convenen.—3. D, mos.—4. P, e liar ferir aucire: D, e liguar ferir aucir.—5. D, depuyx quet hagui.—6. D, axi com foll *(passim)*.—7. P, era remazutz tan solamen en lo: D, li era romas tan solament en lo.

✠ 55. Dix lamat: Miracle es contra amor de amic qui sadorm ublidant son amat. Respòs lamic: E miracle es contra amor si lamat no desperta lamic, pus que là desirat.

✠ 56. Pujàsen lo cor de lamic en les altees de lamat per ço que no fos embargat a amar en labís daquest mon. E com fo a lamat, contemplàl ab dolçor e plaer;[1] e lamat baxàl a aquest mon, per ço quel contemplàs ab tribulacions e ab languiments.[2]

✠ 57. Demanaren a lamic: Quals son tes[3] riquees? Respòs: Les pobretats que sostenc per mon amat. E qual es ton repòs? Lo languiment quem dona amor. E qui es ton metge? La confiança que he de mon amat. E qui es ton maestre? Respòs e dix que les significances que les creatures donen de son amat.

✠ 58. Cantava laucell en un ram de fulles e de flors, e lo vent menava les fulles e aportava odor de les flors. Demanava lamic a laucell que significava lo moviment de les fulles ni la odor de les flors. Respòs: Les fulles signifiquen en lur moviment, obediencia; e la odor, sufre e malanança.[4]

✠ 59. Anava lamic desirant son amat, e encontràs ab .ij. amics qui ab amor e ab plors se saludaren e sabraçaren es besaren. Esmortís lamic; tant fortment li remembraren los .ij. amics son amat.

✠ 60. Cogità lamic en la mort, e hac paor tro que remembrà son amat. E cridà a les gents qui li estaven davant: Ah, senyors! Amats, per ço que mort ni perill no temats a honrar mon amat.

✠ 61. Demanaren a lamic on començaren primerament ses amors. Respòs que en les noblees de son amat; e que daquell començament senclinaren a amar sí meteix e son proísme, e en desamar engàn e falliment.

1. P, contempla ab dousor e plazer.—2. P, afig: *que dona amor.*—3. D, totes les.—4. P, sufrir e malanansa: D, soferyr malanansa.

✠ 62. Digues, foll! Sit desamava ton amat, que faríes? Respòs e dix que amaría per ço que no murís, com sia cosa que desamor sia mort e amor sia vida.

✠ 63. Demanaren a lamic quina cosa era perseverança. Dix que perseverança era benanança e malanança en amic[1] perseverant en amar honrar servir son amat ab fortitudo paciencia esperança.

✠ 64. Dix lamic a son amat quel pagàs del temps en que lavía servit. Comptà lamat los pensaments els desigs els plors els perills els treballs que havía sostenguts son amic per sa amor; e afigí lamat en aquell compte eternal benahuyrança, e donà sí meteix en paga a son amic.

✠ 65. Demanaren a lamic qual cosa era benanança. Respós que malanança sostenguda per amor.

✠ 66. Digues, foll! Quina cosa es malanança? Membrança de les desonors qui son fetes a mon amat, digne de tots honraments.

✠ 67. Remirava lamic un loc en lo qual havía vist son amat, e deía: Ah, loc quim representes[2] les belles custumes de mon amat! Diràs a mon amat que jo sostenc per sa amor treball e malanança. Respòs lo loc: Com en mi era ton amat, softería per ta amor[3] major treball e malanança que tots los altres treballs ni les altres malanances que amor pot donar a sos servidors.

✠ 68. Deía lamic a son amat: Tu est tot, e per tot, e en tot, e ab tot. Tu vull tot per ço que haja e sia tot mi.[4] Respòs lamat: Nom pots haver tot sens que tu no sies de mi. E dix lamic: Hajesme tot, e jo tu tot. Respòs lamat: Que haurà[5] ton fill ton frare e ton pare? Dix lamic: Tu est tal tot, que pots abundar a esser tot de cascú quis dona a tu tot.

✠ 69. Estenc[6] e perlongà lamic sos pensaments en

---

1. D, era benehuyrança en amich.—2. D, al loc que reprehentas.—3. A, per temor.—4. P, tot un.—5. D, [Si tu mas tot] que haura.—6. D, Estengue.

la granea e en la durabletat de son amat, e no y atrobà començament ni mijà ni fi. E dix lamat: Què mesures, foll? Respòs lamic: Mesur menor ab major, e defalliment ab compliment, e començament ab infinitat e eternitat, per ço que humilitat paciencia caritat esperança ne sien pus fortment en ma membrança.

✱ 70. Les vies damor son longues e breus, per ço car amor es clara pura nedea vera subtil simple forts diligent lugorosa, abundosa de novells pensaments e de antics remembraments.

✱ 71. Demanaren a lamic quals son los fruyts damor. Respòs:[1] Plaers cogitaments desigs suspirs ansies[2] treballs perills turments languiments: sens aytals fruits nos lexa amor tocar a sos servidors.

✱ 72. Estaven moltes gents denant lamic quis clamava de son amat com no crexía ses amors, e clamavas damor com li donava treballs ni dolors. Escusàs lamat dient que los treballs e les dolors[3] don acusava amor, eren muntiplicaments damors.

✱ 73. Digues, foll! Com no parles? ni què es ço en que[4] estàs embarbesclat, consirós? Respòs: En les bellees de mon amat e en lo resemblament de les benanances e de les dolors que madúen em donen amors.[5]

✱ 74. Digues, foll! Qual cosa fo enans, o ton cor o amor? Respòs e dix que[6] en un temps foren son cor e amor; car si no ho fossen,[7] lo cor no fora creat a amar ni amor no fora creada a cogitar.

✱ 75. Demanaren al foll on començà enans sa amor, o en los secrets de son amat o en revelarlos a les gents. Respòs e dix que amor no y fa null departiment com es en son compliment; car ab secret té lamic secret los secrets de son amat, e ab secret los revela, e ab revelació los té secrets.

1. D, Respos lamich.—2. P,D, desires.—3. A, manca *e les dolors.*—4. D, ço que.—5. D, amor.—6. P,D, manca *que.*—7. D, fos.

✱ 76. Secret damor sens revelació dona passió e languiment; e revelar amor dona temor per frevor. E per açò lamic en totes maneres ha languiment.

✱ 77. Apellà amor sos amadors, e dixlos que li demanassen los dons que li eren[1] pus desirables e pus plaents. E ells demanaren a amor quels vestís els ornàs de sos afayçonaments, per ço que fossen[2] a lamat pus agradables.

✱ 78. Cridà lamic en alt[3] a les gents, e dix que amor los manava que amassen en anant, en seent, en vetlant, en durment, en parlant, en callant, en comprant, en venent en plorant, en rient, en plaer, en languiment, en guanyant, en perdent; e en quals que coses feessen, en totes amassen, car damor navíen manament.

✱ 79. Digues, foll! Quant venc en tu amor? Respòs: En aquell temps que menrequí em poblà mon cor de pensaments desirers suspirs languiments, e abundà mos ulls de làgremes e de plors. Que taportà amor?[4] Belles fayçons, honraments e valors de mon amat. En que vengren? En membrança e enteniment. Ab quels reebist?[5] Ab caritat esperança. Ab quels guardes? Ab justicia prudencia fortitudo temprança.

✱ 80. Cantava lamat e deía que poc sabía lamic de amor si havía vergonya de loar son amat ni sil temía honrar en aquells locs on pus fortment es desonrat; e poc sab damar qui senuja de malenança, ni quis desespera de son amat no fa concordança damor esperança.

✱ 81. Tramès letres lamic a son amat en les quals li dix si havía altre amador qui li ajudàs a portar e a soferir los greus afanys que sosté per sa amor. E lamat rescrisc a son amic dient que no ha[6] ab que faça vés[7] ell injuria ni falliment.

✱ 82. Demanaren a lamat de la amor de son amic.

1. P,D, que eren.—2. P, quen fosson.—3. P, manca *en alt:* D, afegit al marge.—4. A, amors.—5. D, receubist.—6. P, rescrix a son amic que non a.—7. D, uert.

Respòs que la amor de son amic es mesclament de plaer e malenança, e de temor ardiment.

✠ 83. Demanaren a lamic de la amor de lamat. Respòs que la amor de son amat es influencia de[1] infinida bonea eternitat poder saviea caritat perfecció; la qual influencia ha lamat a lamic.

✠ 84. Digues, foll! Quina cosa es maravella? Respòs: Amar més les coses absents que les presents; e amar més les coses vesibles corroptibles, que les invisibles incorruptibles.

✠ 85. Encercava lamic son amat, e atrobà un home qui muría sens amor; e dix que gran damnatge era dome qui muría a nulla mort sens amor. E per açò dix lamic al home qui muría: Digues! Per que mors sens amor? Respòs: Per ço car sens amor vivía.

✠ 86. Demanà lamic a son amat qual cosa era major, o amor o amar. Respòs lamat e dix que en creatura, amor es larbre e amar es lo fruyt, els treballs els languiments son les flors e les fulles; e en Deu, amor e amar son una cosa metexa sens negún treball languiment.

✠ 87. Estava lamic[2] en languiments e en tristicia per sobre abundancia de pensaments; e tramès precs a son amat que li trametés un libre on fossen escrites ses fayçons per ço que li donàs alcún remey. Lamat tramès aquell libre a son amic, e doblaren a lamic sos treballs e sos languiments.

✠ 88. Malalte fo lamic per amor, e entràl veer[3] un metge qui muntiplicà ses langors e sos pensaments; e sanat fo lamic en aquella hora.

✠ 89. Apartarense[4] lamic e amor, e teníen solàç de lamat; e representàs lamat. Plorà lamic e esvaneís amor en lesmortiment de lamic. Reviscolà lamat son amic com li remembrà[5] ses fayçons.

---

1. A, de la.—2. A, lamat.—3. D, e intra lo ueser. —4. P, Deporteron se: D, partiren se.—5. D, quant li membraren.

✱ 90. Deía lamic a lamat que per moltes carreres venía a son cor es representava[1] a sos ulls, e per molts noms lo nomenava sa paraula; mas la amor ab que lavidava[2] el mortificava, no era mas una tant solament.

✱ 91. Entresenyas[3] lamat a son amic de vermells e novells vestiments, e estén sos braços per ço que labraç, e enclina son cap per ço que li do un besar, e està en alt per ço quel pusca atrobar.[4]

✱ 92. Absentàs lamat a son amic; encercava lamic son amat ab memoria e ab enteniment per ço quel pugués amar. Atrobà lamic son amat; demanàli on havía estat. Respòs: En la absencia de ton remembrament e en la innorancia[5] de ta intelligencia.

✱ 93. Digues, foll! Has vergonya de les gents com te veen plorar per ton amat? Respòs que vergonya sens peccat es per defalliment damor qui no sab amar.

✱ 94. Sembrava lamat en lo cor de lamic desigs suspirs virtuts e amors. Regava lamic les sements[6] ab làgremes e ab plors.

✱ 95. Sembrava lamat en lo cors de lamic treballs tribulacions languiments. Sanava lamic son cors ab esperança devoció paciencia consolacions.

✱ 96. A una gran festa tenc lamat gran cort de molts honrats barons, e feu grans convits e grans dons. Venc lamic a aquella cort; dixli lamat: Qui tà apellat a[7] venir a ma cort? Respòs lamic: Necessitat e amors man fet venir veer tes fayçons e tos capteniments.

✱ 97. Demanaren a lamic de qui era. Respòs: Damor. De que est? Damor. Qui tà engenrat? Amor. On nasquist? En amor. Qui tà nudrit? Amor. De que vius?[8] Damor. Com has nom? Amor. Don vens? Damor. On vas? A amor.

---

1. D, presentaua.—2. P, aiudaua(?).—3. D, Entre senyals.—4. P, e estendet sos brasses per so que labrasse e enclinet son cap per so que li dones .i. baizar e estet en alt per so quel puesca atrobar: D, la lliçó consona amb la de P.—5. D, memoria —6. D, semenaua... semenses.—7. P,D, manca *a*.—8. D, uiuies.

On estàs? En amor. Has altra cosa mas amor? Respòs: Hoc, colpes e torts contra mon amat. Ha en ton amat perdó? Dix lamic que en son amat era misericordia e justicia, e per açò era son hostal enfre temor e esperança.

✠ 98. Absentàs lamat a lamic; e encercàl lamic ab sos pensaments, e demanaval a les gents ab lenguatge damor.

✠ 99. Atrobà lamic son amat qui estava menyspreat enfre les gents, e dix a lamat que gran injuria era feta a sos[1] honraments. Respòs lamat e dix que ell prenía desonor per fretura de fervents e devots amadors. Plorà lamic e multiplicaren ses dolors, e aconsolaval lamat mostrantli sos capteniments.

✠ 100. Lo lum de la cambra de lamat venc inluminar la cambra de lamic per ço quen gitàs tenebres e que la umplís de plaers e de langors e de pensaments. E lamic gità de sa cambra totes coses per ço que hi cabés[2] son amat.

✠ 101. Demanaren a lamic quin senyal faía son amat en son gamfanó. Respòs que de home mort. Diguerenli per que faía aytal senyal. Respòs: Per ço car fo home mort crucificat, e per ço que aquells quis guaben que son sos amadors, seguesquen son esclau.

✠ 102. Venc lamat albergar a lostal[3] de son amic, e lo majordome demanàli hostalatge.[4] Mas lamic dix que son amat devía esser albergat en perdó.

✠ 103. Acompanyarense[5] memoria e volentat, e pujaren en lo munt de lamat per ço que lenteniment sexalçàs e lamor se doblàs en amar lamat.

✠ 104. Tots jorns son suspirs e plors missatges enfre lamic e lamat, per ço que sia enfre amdós solàç companyía e amistat e benvolença.

---

1. P, als sieus: D, als seus.—2. D, caubes.—3. P,D, en lostal.—4. P, demandet hostalage: D, demana li hostatge.—5. A, acompararen se.

¶ 105. Enyorava[1] lamic son amat e tramèsli sos pensaments, per ço que li aportassen de son amat la benanança en la qual lavía tengut longament.

¶ 106. Benefici donà lamat a son amic de plors suspirs langors pensaments e dolors, ab lo qual benefici servía lamic son amat.

¶ 107. Pregà lamic son amat que li donàs larguea pau honrament en est mon; e lamat demostrà ses fayçons al remembrament e lenteniment de lamic, e donàs a la volentat per object.

¶ 108. Demanaren a lamic en que està[2] honrament. Respòs que en entendre e amar son amat. E demanarenli en que està desonor. Respòs que en ublidar desamar son amat.

¶ 109. Turmentavam[3] amor tro que li hac dit que tu eres present als meus turments; e adoncs amor afluxà mos languiments, e tu,[4] per guardó, muntipliquest amor quim doblà mos turments.

¶ 110. Encontré en la via damor, amador qui no parlava; ab plors, magres fayçons, languiments, acusava amor e blasmava. Escusavas amor ab leyaltat esperança paciencia devoció fortitudo temprança benanança, e per açò blasmé[5] lamador qui damor se clamava, pus que tan nobles dons li donava amor.

¶ 111. Cantava lamic e deía: Oh, com gran malanança es amor! Ah, com gran benahuyrança es amar mon amat qui ama[6] sos amadors ab infinida amor eternal, complida en tots acabaments!

¶ 112. Anava lamic en una terra estranya on cuydava atrobar son amat, e en la via asaltejarenlo[7] .ij. leons. Paor hac de mort lamic per ço car desirava viure per servir son amat; e tramès son remembrament a son amat per

---

1. P, desiraua: D, desijaua — 2. D,V, estaua. — 3. A, Turmentauen: P, Turmentauon. — 4. D, e que tu. — 5. D, blasma. — 6. D, amaua. — 7. P, e en la uia asalteron lo: D, e en la carrera enuilaniren lo.

ço que amor fos a sos trespassaments,[1] per la qual amor mills pogués sostenir la mort. Dementre que lamic remembrava lamat, los leons vengren humilment a lamic, al qual leparen les làgremes de sos ulls qui ploraven, e les mans els peus li besaren; e lamic anà en pau encercar son amat.

✠ 113. Anava lamic per munts e per plans, e no pudía trobar portal on pugués exir[2] del carçre damor qui longament havía[3] tengut en presó son cors e sos pensaments e tots sos desirers e plaers.

✠ 114. Dementre que lamic anava enaxí treballat,[4] atrobà un ermità qui durmía prés de una bella font. Despertà lamic lermità, dient si havía vist en somniant son amat. Respòs lermità e dix que egualment eren encarcerats sos[5] pensaments en lo carçre damor en vetlant e en durment. Molt plac[6] a lamic com havía atrobat companyó en presó: e ploraren amdós, car lamat no[7] havía molts daytals amadors.

✠ 115. No ha en lamat nulla cosa en que lamic no haja ansia e tribulació, ni lamic no ha cosa en sí en que lamat no haja plaer e senyoría; e per açò lamor de lamat es en acció, e lamor de lamic en languiment passió.

✠ 116. En un ram cantava un aucell, e deía que ell daría un novell pensament a amador qui lin donàs dos. Donà laucell lo novell pensament a lamic, e lamic donàn dos a laucell per ço que aleujàs sos turments; e lamic sentí muntiplicades[8] ses dolors.

✠ 117. Encontrarense lamic e lamat, e foren testimonis de lur encontrament, saluts abraçaments[9] e besars e làgremes e plors. E demanà lamat a lamic de son estament, e lamic fo embarbesclat[10] en presencia de son amat.

---

1. D, son trespassament. —2. P, e non podia trobar on pogues issir.—3. P, lauia.—4. P,D, treballant.—5. A, los.—6. D, plague.—7. D, non.—8. P,D, multiplicar.—9. D. lurs abrassaments. —10. D, enpeguehit.

✻ 118. Contrastarense lamic e lamat, e pacificaren les[1] lurs amors; e fo questió qual amór hi mès major amistat.

✻ 119. Amava lamic tots aquells qui temíen son amat, e havía temor de tots aquells qui no temíen son amat; e per açò fo questió qual era major en lamic, o amor o temor.

✻ 120. Jurtava[2] lamic a seguir son amat, e passava per una carrera on havía un mal leó qui auceía tot home quin passava pererosament[3] e sens devoció.

✻ 121. Deía lamic: Qui no tem mon amat, a tembre[4] li cové totes coses; e qui tem mon amat,[5] audacia e ardiment li cové en totes coses.[6]

✻ 122. Demanaren a lamic de occasió, e dix que occasió es plaer en penitencia, e enteniment en consciencia, e esperança en paciencia,[7] e sanitat en abstinencia, consolació en remembrament, e amor en diligencia, e leyaltat en vergonya, e riquea en pobretat, e pau en obediencia, e guerra en malvolença.

✻ 123. Enlumenà amor lo nuvolat quis mès[8] enfre lamic e lamat, e feulo enaxí lugorós e resplandent com es la luna en la nit e lestel[9] en lalba e lo sol en lo dia e lenteniment en la volentat; e per aquell nuvolat tan lugurós[10] se parlen lamic e lamat.

✻ 124. Demanaren a lamic quals tenebres son majors. Respòs que la absencia de son amat. Demanaren li qual es la major resplandor; e dix que[11] la presencia de son amat.

✻ 125. Lo senyal de lamat apar en lamic qui per amor[12] es en tribulacions suspirs e plors pensaments, e en menyspreament de les gents.

---

1. A, los.—2. P, .. oitauas *(falta la inicial):* D, Cuytauas.—3. P, quen passes: D, quen passaua.—4. P,D, a temer.—5. D, aymat.—6. A, en totes tes coses —7. P, manca: *e enteniment en consciencia e esperança en paciencia.*—8. D, lo nouullat ques met.—9. D, la estela.—10. D, nuuollat tan resplandent.—11. D, falta *que.*—12. P, que amor.

✱ 126. Escrivía lamic aquestes paraules: Alegres mon amat, car a ell tramet mos pensaments,[1] e per ell ploren mos ulls, e sens languiments no viu ni sent ni veig ni oig ni he odorament.[2]

✱ 127. Ah, enteniment, volentat! Ladrats e despertats los grans cans qui dormen ublidants mon amat. Ah ulls! Plorats. Ah, cor! Suspirats. Ah, memoria! Membrats la desonor de mon amat la qual li fan aquells que ell ha tan honrats.

✱ 128. Muntiplica la enamistat qui es enfre les gents e mon amat, e promet dons e guardons mon amat, e menaça ab justicia saviea. E memoria e volentat menyspreen ses menaces e sos prometimens.

✱ 129. Acostavas lamat a lamic per ço que laconsolàs[3] el conortàs dels languiments que sostenía e dels plors que havía; e on més lamat a lamic sacostava, pus fortment plorava e languía lamic per les desonors que planyía de son amat.

✱ 130. Ab ploma[4] damor e ab aygua de plors e en carta de passió escrivía lamic unes letres a son amat, en les quals li deía[5] que devoció se tardava e amor se muría, e falliment e error[6] muntiplicaven sos enemics.

✱ 131. Nuavense[7] les amors de lamic e lamat ab membrança enteniment volentat, per ço que lamic e lamat nos partissen; e la corda en que les dues amors se nuaven[8] era de pensaments languiments suspirs e plors.

✱ 132. Jaía[9] lamic en lit damor: los lançols eren de plaers e lo cobertor era de languiments el cuxí[10] era de plors. E era questió sil drap del cuxí era del drap dels lançols o del cobertor.

✱ 133. Vestía lamat son amic mantell cota gonella,

1. P. mon pensamen.—2 A, odoramens: P, ni ai ordenament.— —3. D, laconsellas.—4. D, pluja.—5. D, en les quals disia —6. P,D, e fallimens e errors.—7. P, Liauon se: Anuauen se.—8. D, noauen.— 9. P, Lazia.—10. D, coxi *(passim)*.

e capell li faía damor,[1] e camisa de pensaments, e calces[2] de tribulacions, e garlanda de plors.

✠ 134. Pregava lamat son amic que no lublidàs. Deía lamic que nol pudía oblidar, pus que nol pudía innorar.

✠ 135. Deía lamat que en aquells locs on es més temut a loar, lo loàs e lescusàs. Deía lamic que damor lo bastàs. Responía lamat que per sa amor sera encarnat[3] e penjat per murir.

✠ 136. Deía lamic al seu car amat que li mostràs manera com lo pogués fer conèxer e amar e loar a les gents. Umplí lamat son amic de devoció paciencia caritat tribulacions pensaments suspirs e plors; e en lo cor de lamic fo audacia en loar son amat, e en sa boca foren laors de son amat, e en sa volentat fo menyspreament de lo blasme de les gents qui jutjen falsament.

✠ 137. Deía lamic a les gents aquestes paraules: Qui vertaderament remembra mon amat, ublida en les circumstancies de son remembrament totes coses; e qui totes coses oblida per membrar son amat, de totes coses lo defén mon amat e part li dona de totes coses.

✠ 138. Demanaren a lamic de que nexía amor, ni de que vivía, ni per que muría. Respòs lamic que amor nexía del remembrament, e vivía de intelligencia, e muría per ublidament.

✠ 139. Ublidà lamic tot ço qui es dejús lo subirà cel,[4] per ço que lenteniment pugués pus alt pujar a conèxer lamat, lo qual la volentat desija preycar contemplar.

✠ 140. Anavas lamic combatre per honrar son amat, e menà en sa companyía fe esperança caritat justicia prudencia fortitudo temprança, ab que vencés los enemics de son amat; e[5] fora vençut lamic si no li ajudàs son amat a significar ses nobilitats.[6]

---

1. P, li fazia e capel damor: D, li fehia e capell damor.—2. D, camia... causes.—3. A, era en caritat.—4. P, que es de sotz lo sobeiran cel.—5. A, manca *e*.—6. A, afig: *a son amich*.

✱ 141. Passar volía lamic a la derrerana fi per la qual amava son amat, e les altres fins donavenli embargament en son [1] passatge; e per açò loncs desigs e pensaments daven a lamic tristicia e languiment.

✱ 142. Gaubavas e alegravas lamic en les noblees [2] de son amat: languía lamic per sobre cogitacions e pensaments. E era questió quals [3] sentía pus fortment, ols plaers ols turments.

✱ 143. Missatge era lamic als prínceps crestians e als infeels per son amat, per ço quels mostràs la art els començaments a conèxer amar lamat.

✱ 144. Si veus amador honrat de [4] nobles vestiments, honrat per vanagloria, gras per menjar e durmir, sapies que en aquell veus damnació e turments; e si veus amador pobrement vestit, menyspreat per les gents, descolorit e magre [5] per dejunar e vetlar, sapies que en aquell veus salvació e perdurable benedicció.

✱ 145. Planyse lamic, e clamas lo cor de calor [6] damor. Morse lamic, ploral lamat, e donali consolació de paciencia esperança guaardó. [7]

✱ 146. Plorava lamic per [8] ço que havía perdut; e no era quil pugués consolar, per ço car sos perdiments eren inrecuperables.

✱ 147. Creada ha Deus la nit a cogitar e a vetlar lamic [9] en les noblees de son amat; e cuydavas lamic que la hagués creada a reposar e a dormir aquells qui son treballats per amor.

✱ 148. Escarníen e repreníen les gents lamic per ço car anava com a foll per amor. E lamic menyspreava [10] lurs escarns, [11] e reprenía les gents, per ço car no amaven son amat.

1. P,D, a son.—2. P, la nobleza.—3. A, qual.—4. P, per.—5. P, dezonrat magre: D, dehonrat magre.—6. P, manca *de calor:* D, afegit. —7. P, consolacio paciencia.—8. A, manca *per.*—9. P,D, manca *lamic.* —10. A, meyns prea.—11. P, escarnirs.

✱ 149. Deía lamic: Vestit som de drap vilment; mas amor vest de plaents pensaments mon cor, e lo cors[1] de plors languiments passions.

✱ 150. Cantava lamat e deía: Endreçense[2] los meus loadors en loar mes valors; e los enemics de mos honraments turmentenlos, e hanlos en menyspreament.[3] E per açò he tramès a mon amic que planga e plor ma desonor; els seus plants els seus plors son nats de mes amors.

✱ 151. Jurava lamic a lamat que per sa amor amava e sostenía treballs e passions; e per açò pregava lamat quel amàs e de sos treballs passió hagués.[4] Jurà lamat que natura e proprietat era de sa amor que amàs tots aquells qui lamaven, e que hagués pietat daquells qui per sa amor treball sosteníen. Alegràs lamic e consolàs en la natura e en la proprietat essencial de son amat.

✱ 152. Vedà la paraula lamat a son amic; e aconsolavas lamic en lesguardament de son amat.

✱ 153. Tant plorà e cridà lamic a son amat, tro que lamat devallà de les altees subiranes dels cels,[5] e venc en terra plorar e plànyer e murir per amor, e per nudrir los homens a amar e a conèxer loar sos honraments.

✱ 154. Blasmava lamic los crestians, com no meten lo nom de son amat Jesu Christ primerament en lurs letres, per ço que li faessen[6] la honor quels sarraíns fan a Mafumet qui fo home galiador, al qual fan honor com lo nomenen[7] primerament en lurs letres.

✱ 155. Encontrà lamic un escuder qui anava consirós, e era magre, descolorit[8] e pobrement vestit; e saludà lamic dient que Deus lendreçàs a trobar son amat. E lamic li demanà en que lavía conegut; e lescuder li dix

1. D, cor.—2. P, endreissi: D, endres.—3. P, turmentauon los emesprezament: D, turmens turmentauen los e han los meyns preats.—4. P, pregaua lamat que de sos trebals passions agues membrament: D, e pregaua lamat que de sos treballs passió hagues membrant. Juraua...—5. P,D, al cels.—6. P, fasson: D, fassen.—7. D, car lo anomenen.—8. P, magres e descoloritz.

que los uns secrets damors[1] revelen los altres, e per açò han conexença los amadors los uns dels altres.

❦ 156. Les noblees els honraments e les bones obres de lamat, son tresor e riquees de lamic. E lo tresor de lamat son los pensaments els desigs els turments els plors els languiments que lamic sosté per honrar e amar[2] son amat.

❦ 157. Grans hosts e grans companyes se[3] son ajustades despirits damors, e porten senya[4] damor on es la figura el senyal de lur amat; e no volen menar en lur companyía null home qui sia sens amor, per ço que lur amat noy prenga desonor.

❦ 158. Los homens quis depenyen[5] folls per ajustar diners, mouen lamic a esser foll per amor; e la vergonya que lamic ha de les gents a anar com a foll, dona manera a lamic don haja amor e preu[6] de les gents. E per açò es questió qual dels dos moviments es major occasió damor.

❦ 159. En tristicia ha amor mès lamic per sobre cogitaments; e cantà lamat e alegràs lamic com lac oít. E fo questió qual dels .ij. fo major occasió a muntiplicar amor en lamic.

❦ 160. En los secrets de lamic son revelats los secrets de lamat, e en los secrets de lamat son revelats los secrets de lamic. E es questió qual dels .ij. secrets es major occasió de revelació.

❦ 161. Demanaren al foll per quals senyals era conegut son amat. Respòs e dix que per misericordia pietat, estant en volentat essencialment sens negú camiament.

❦ 162. Per la especial amor que lamic havía a lamat, amava lo bé comú sobre lo bé especial, per ço que comunament fos son amat conegut loat desirat.

❦ 163. Amor e desamor sencotraren en un verger on parlaven secretament lamic e lamat. E amor dema-

1, D, damor.—2. P, falta *e amar.*—3. P,D, manca *se.*—4. D, senyal: senyera(?).—5. P, fenhon: D, fenyen.—6. D, com haja amor e prechs.

nà[1] a desamor per qual entenció era venguda en aquell loc; e respòs desamor, que per desenamorar lamic e per desonrar lamat. Molt desplac a lamat e a lamic ço que deía desamor; e muntiplicaren amor per ço que vencés e destruís desamor.

¶ 164. Digues, foll! En quet sens major volentat, o en amar o en airar? Respòs que en amar, per ço car ayrava per tal que pogués amar.

¶ 165. Digues, amador! En que has més de enteniment, o en entendre veritat o falsetat?[2] Respòs que en entendre veritat. Per que? Car entén falsetat per ço que pusca mills entendre veritat.

¶ 166. Apercebé lamic que era amat per son amat, e demanà a lamat si sa amor e sa misericordia eren en ell una cosa metexa. Atorgà lamat que en sa essencia no han diferencia sa amor ni sa misericordia. E per açò dix lamic per quel turmentava sa amor e per que no l guaría sa misericordia de ses langors. E repòs lamat que la misericordia li donà les langors, per ço que ab aquelles honràs pus perfetament[3] sa amor.

¶ 167. Lamic volc anar en una terra estranya per honrar son amat, e volcse desmerxar[4] per ço que no fos près en lo camí; e anc[5] no poc desmerxar de sos ulls plors ni de sa cara magres fayçons e groga color, ni de son cor plants pensaments suspirs tristicia languiments. E per açò fo près en lo viatge e liurat a turments per los enemics de son amat.

¶ 168. Estava près lamic en lo carçre[6] damor: pensaments desigs e remembraments lo guardaven e[7] lencadenaven per ço que no fugís a son amat; languiments lo turmentaven; paciencia esperança lo consolaven. Moriras lamic; mas lamat li demostrà son estament, e reviscolà lamic.

---

1. P, demandaua: D, demanaua.—2. P,D, o en falsetat —3. P,D, plus fortment: V, mes fortment.—4. P,D, dessemblar: V, desfreçar.—5. A, tant.—6. D, carser *(usual)*.—7. A, o.

✱ 169. Encontrà lamic son amat; conec lamic son amat,[1] e plorà. Reprès lamat son amic per ço car no plorava ans que lagués[2] conegut; e demanàli en que lavía conegut, pus que no plorava. Respòs lamic que en lo remembrament e en lenteniment e en sa volentat, on fo multiplicament encontinent que fo present a sos ulls corporals.

✱ 170. Demanà lamat a lamic què era amor. Respòs que presencia de fayçons e de paraules damat en cor suspirant damador, e languiment per desig e per plors en cor damic.

✱ 171. Amor es bulliment daudacia e de temor per frevor; e amor es final volentat a desirar son amat; e amor es aquella cosa qui aucís lamic com oí cantar de les bellees de son amat; e amor es ço en que es ma mort e en que està tots jorns ma volentat.

✱ 172. Devoció e enyorament[3] trameteren per missatgers pensaments al cor de lamic, per ço que pujàs laygua als ulls qui volíen cessar dels plors en los quals havíen longament estats.

✱ 173. Deía lamic: Si vosaltres, amadors, volets foc venits a mon cor e encenets vostres lantees;[4] e si volets aygua, venits als meus ulls qui decorren de làgremes; e si volets pensaments damor, venits los pendre a mes cogitacions.

✱ 174. Esdevencse un dia que lamic cogitava en la gran amor que havía a son amat e en los grans treballs e perills en que havía estat longament per sa amor; e considerà que sos guaardons fossen grans. Dementre que lamic cogitava en esta manera, ell remembrà que pagat lavía son amat, per ço car lavía enamorat de ses fayçons e car per sa amor li havía donats languiments.

✱ 175. Torcava lamic sa cara e sos ulls de[5] plors que

1. D, manca: *conec lamic son amat.*—2. A, la hagues.—3. D, honrament.—4. P, lanpeas: D, lanternes.—5. D, dels.

sostenía per amor per ço que no descobrís los languiments que li donava son amat, lo qual dix a son amic per que celava los senyals damor als altres amadors, los quals li havía[1] donats per ço quels enamoràs de honrar ses valors.

✠ 176. Digues, home qui vas com a foll per amor! Tro a quant de temps seràs serf[2] e sotsmès a plorar e a sostenir treballs e languiments? Respòs: Tro al temps que[3] mon amat de lànima e del cors farà en mi departiment.

✠ 177. Digues, foll! Has diners? Respòs: He amat. Has viles ni castells ni ciutats, comdats ni dugats?[4] Respòs: He amors pensaments plors desirers treballs languiments, qui son mellors que emperis[5] ni regnats.

✠ 178. Demanaren a lamic en que conexía la sentencia de son amat. Respòs que en la egualtat de plaers e languiments a la qual son amat jutjava[6] sos amadors.

✠ 179. Digues, foll! Qui sab més damor, o aquell qui nà plaer o aquell qui nà treballs e languiments? Respòs e dix que la un sens laltre non pot haver conexença.

✠ 180. Demanaren a lamic per que no sescusava dels falliments e de los falsos crims que les gents lacusaven. Respòs que a escusar havía son amat, que les gents blasmaven falsament; e que home, on pot caer[7] engàn e error, no es quaix digne de nulla escusació.

✠ 181. Digues, foll! Per que escuses amor com treballa e turmenta ton cors e ton cor? Respòs: Per ço car multiplica mos mèrits e ma benahuyrança.[8]

✠ 182. Complanyías lamic de son amat, com tan greument lo faía turmentar a amor; e escusavas lamat muntiplicant a lamic treballs e perills, pensaments e làgremes e plors.

---

1. D, hauien.—2. D, ser.—3. A, com: D, de que.—4. P, ni ciutatz ni ducatz: D, ni ciutats [ni coptats ni regnats].—5. P, enperi.—6. D, viciaua.—7. D, caser.—8. D, multiplicaua mos merits e ma benenansa *(passim)*.

✠ 183. Digues, foll! Per que escuses los colpables? Respòs: Per ço que no sia semblant als acusants los innocents els colpables.

✠ 184. Levava lamat lenteniment a entendre ses altees, per ço que lamic enclinàs son remembrament a membrar sos defalliments, e la volentat los menyspreàs e pujàs amar los acabaments de lamat.

✠ 185. Cantava lamic de son amat, e deía que tant li portava bona volentat, que totes les coses que airava per sa amor li eren plaents e benanances majors que les coses que amava sens la amor[1] de son amat.

✠ 186. Anava lamic per una gran ciutat,[2] e demanava si trobaría null home ab qui pogués parlar a sa guisa de son amat; e mostrarenli un home pobre qui plorava per amor e cercava companyó ab qui pogués parlar damor.

✠ 187. Estava lamic pensíu e embarbesclat, com pudíen pendre començament[3] sos treballs de les noblees de son amat, qui ha en sí meteix tanta de benahuyrança.

✠ 188. Estaven les cogitacions de lamic enfre ublidança de sos turments e enfre membrança de sos plaers; car los plaers que ha damor li obliden la malanança, e los turments que sosté per amor li remembren la benanança que ha per amor.

✠ 189. Demanaren a lamic si era possible cosa que son amat lo desenamoràs. Respòs que no, dementre que la memoria membràs e lenteniment entenés les nobleses de son amat.

✠ 190. Digues, foll! De ques fa la major comparació e semblança? Respòs: Damic e amat. Demanarenli per qual raó. Respòs que per amor qui estava enfre amdós.

✠ 191. Demanaren a lamat si havía haúda null temps pietat. Respòs que si no hagués haúda pietat, no hagra

1. P,D, sens amor.—2. D, per una ciutat.—3. A, començamens.

enamorat lamic, ni lagra turmentat de suspirs e de plors e de treballs e de langors.

✠ 192. En un gran boscatge era lamic qui anava cercar[1] son amat; e atrobà veritat e falsetat quis contrastaven de son amat, car veritat lo loava e falsetat lo blasmava. E per açò lamic cridà amor que ajudàs a veritat.

✠ 193. Venc temptació a lamic per ço que li absentàs son amat, e que la memoria se despertàs e recobràs la presencia de son amat; membrant aquell pus fortment que no lavía membrat, per ço que lenteniment més a ensús fos levat a entendre, e la volentat a amar son amat.

✠ 194. Ublidà un dia lamic son amat, e membrà en altre dia que lavía ublidat. E en aquell dia en lo qual lamic membrava que son amat ublidat havía, fo lamic en tristicia e en dolor, e en gloria e en benanança, per ublidament e per membrança.[2]

✠ 195. Tant fortment desirava[3] lamic laors e honraments de son amat, que dubtava quels[4] membràs; e tant fortment ayrava les desonors de son amat, que dubtava que les ayràs. E per açò lamic estava embarbesclat[5] enfre amor e temor per sonamat.

✠ 196. Muría lamic per plaer e vivía[6] per languiments; els plaers els turments sajustaven e suníen en esser una cosa metexa en la volentat de lamic. E per açò lamic en un temps meteix muría e vivía.

✠ 197. Ublidar e innorar volgra[7] lamic son amat una hora tan solament, per ço que hagués alcún repòs a sos languiments.[8] Mas car li fora passió lublidament e la innorancia, hac paciencia, e exalçà son enteniment e sa memoria a contemplar son amat.

✠ 198. Tant amava lamic son amat, que de tot ço que li deía lo creía; e tant lo desirava entendre, que tot

1. P, cercan.—2. P, diziransa: D, desiransa.—3. P, diziret.—4. P, que las: D, que les. —5. D, consirós.—6. A, viu. —7. A, uolra: V, volía.—8 P,D, a son languiment.

ço que noía[1] dir volía entendre per raons necessaries. E per açò la amor de lamic estava enfre creença e intelligencia.

✱ 199. Demanaren a lamic qual cosa era pus luny de son coratge; e ell respòs que desamor. E demanarenli per qual raó. Respòs que per ço car ço qui era pus prop a son coratge era amor, qui es contrari de desamor.

✱ 200. Digues, foll! Has enveja? Respòs: Hoc, totes les vegades que ublit la larguea e les riquees de mon amat.

✱ 201. Digues, amador! Has riquea? Respòs que hoc, amor. Has pobrea? Hoc, amor. Per que? Per ço car no es amor major, e car no enamora[2] molts amadors a honrar los honraments de mon amat.

✱ 202. Digues, amant![3] On es ton poder? Respòs: En lo poder de mon amat. Ab que tesforces contra tos enemics? Ab les forces de mon amat. Ab quet conortes? Ab los tresors eternals de mon amat.

✱ 203. Digues, foll! Qual ames més, o la misericordia de ton amat o la justicia de ton amat? Respòs que tant li covenía amar e tembre justicia, que nulla majoritat de voler no devía haver en sa volentat a amar nulla cosa sobre la justicia de son amat.

✱ 204. Combatíense colpes e mèrits en la consciencia e en la volentat de lamic; e justicia membrança muntiplicaven consciencia, e misericordia esperança muntiplicaven benanança en la volentat de lamat. E per açò los mèrits vencíen colpes e torts en la penitencia de lamic.

✱ 205. Afermava lamic que en son amat era tota perfecció, e negava que en son amat no havía null defalliment. E per açò era questió qual era major, o la afermació o la negació.

✱ 206. Eclipse fo en lo cel e tenebres en la terra; e per açò lamic remembrà que peccat li havía longament

1. A, que uolia.—2. P, per so car non enamora: D, per so com no enamoraua.—3. P,D, amic.

absentat son amat de son voler, per la qual absencia, tenebres havíen exilada la lugor de son enteniment, ab la qual se representa[1] lamat a sos amadors.

✠ 207. Venc amor en lamic, a la qual amor lamic demanà què volía. E amor li dix que ella era venguda en ell per ço que lacustumàs el nudrís en tal manera, que a la mort pogués vençre sos mortals enemics.

✠ 208. Malalta fo amor com lamic ublidà son amat; e malalte es lamic, car per sobre membrar, son amat li dona treballs ansies e languiments.

✠ 209. Atrobà lamic un home qui muría sens amor. Plorà lamic la desonor que lamat prenía en la mort de aquell home qui muría sens amor. E dix a aquell home per que muría sens amor; e ell respòs que per ço car no havía qui li hagués donada conexença damor ni qui lagués nudrit a esser amador. E per açò lamic suspirà en plorant, e dix: Ah, devoció! Quant serets major, per ço que la colpa sia menor e que lo meu amat haja molts frevents ardits loadors amadors qui no dubten a loar sos honraments?

✠ 210. Temptà lamic amor sis poría sostenir en son coratge sens que no remembràs son amat; e cessà son cor de pensar e sos ulls de plorar, e anichilàs[2] amor e romàs lamic embarbesclat, e demanà a les gents si havíen vista amor.

✠ 211. Amor, amar, amic e amat se covenen tant fortment en lamat, que[3] una actualitat son en essencia e diverses coses son lamic e lamat concordants sens nulla contrarietat e diversitat de essencia. E per açò lamat es amable sobre totes altres[4] amors.

✠ 212. Digues, foll! Per que has tan gran amor? Respòs: Car lonc e perillós es lo viatge en lo qual vaig cer-

1. P, ab la qual reprezentet.—2. D, e nienta se.—3. P, se couen tan fortment que: D, se conuenen [tan] fort ment [en lamat] que.—4. P, sobre altras.

car mon amat: ab gran feix lom cové encercar[1] e ivaçosament me cové anar; e totes aquestes coses no puría cumplir sens gran amor.

※ 213. Vetlava, dejunava, plorava, almoyna[2] faía, en terres estranyes anava lamic per ço que pugués a son amat moure sa volentat a enamorar sos sotsmeses per honrar sos honraments.

※ 214. Si no abasta la amor de lamic a moure son amat a pietat e a perdó, abasta la amor de lamat a donar a ses creatures gracia e benedicció.

※ 215. Digues, foll! Per qual cosa pots esser pus semblant a ton amat? Respòs: Per entendre e amar de tot mon poder les fayçons[3] de mon amat.

※ 216. Demanaren a lamic si son amat havía defalliment de nulles coses; e respòs que_hoc, de amadors loadors a honrar ses valors.

※ 217. Fería lamat lo cor de son amic ab vergues damor, per ço que li feés amar larbre don lamat cullí les vergues ab que fer sos amadors; en lo qual arbre soferí mort e langors e desonors per restaurar a amor los amadors que perduts havía.

※ 218. Encontrà lamic son amat, e viulo[4] molt noble e poderós e digne de tot honrament; e dixli que fortment se maravellava de les gents qui tan poc lamaven el conexíen el honraven, com ell ne fos tan digne. E lamat li respòs dient que ell havía pres molt gran engàn en ço que havía creat home per ço quen fos amat conegut honrat; e de mill homens, los cent lo temíen e lamaven[5] tant solament; e de los cent, los .xC. lo temíen per ço que nols donàs pena, e los .x. lamaven per ço quels donàs gloria, e no era quaix qui lamàs per sa bonea e sa nobilitat.[6] Com lamic

1, P, uau sercar mon amat ab gran fe lom coue a sercar.—2. P,D, almoinas.—3. P, totas las faissos: D, totes les faysons —4. D, vee lo.—5. P, manca *e lamaven:* D, afegit.—6. D, quaix per sa bonesa qui lames e per sa nobilitat.

oí aquestes paraules, plorà fortment en la desonor de son amat, e dix: Amat, qui tant has donat a home e tant las honrat! Per que home ha tant tu en ublit?

✠ 219. Loava lamic son amat, e deía que ell havía trespassat *on*, car ell es là on no pot atènyer *on*. E per açò com demanaren a lamic on era son amat, respòs: Es, mas nos[1] sabía on; emperò sabía que son amat es en son remembrament.

✠ 220. Comprà lamat ab sos[2] honraments un home esclau e sotsmès a pensaments languiments suspirs e plors; e demanàli que menjava ni bevía. Respòs que ço que ell volía. Demanàli que vestía. Respòs que ço que ell volía. Dix lamat: Has gens[3] de volentat? Respòs que serv e sotsmès no ha altre voler, mas obeír a son senyor e son amat.

✠ 221. Demanà lamat a son amic si havía paciencia. Respòs que totes coses li plaíen; e per açò no havía ab que hagués paciencia, car qui no havía senyoría en sa volentat, no pudía esser impacient.

✠ 222. Amor se donava a quis volía; e car a molts homens nos donava e los amadors fortment no enamorava, pus navía libertat, per açò lamic damor se clamava, e amor acusava a son amat. Mas amor sescusava dient que ella no era contra franca volentat, per ço car gran mèrit e gran gloria desirava a sos amadors.

✠ 223. Gran contrast e gran discordia fo enfre lamic e amor per ço car lamic sujava dels treballs que sostenía per amor. E era questió si era per defalliment damor o de lamic; e vengrenne a jutjament de lamat, lo qual puní lamic ab languiment e guaardonàlo[4] ab muntiplicament damor.

✠ 224. Questió fo si amor era pus prop a pensament o a paciencia. Solvé lamic la questió, e dix que amor es

1. D, no.—2. P,D, a sos.—3. A, gents.—4. D, goardona lo.

engenrada en los pensaments, e es sostentada en la paciencia.

✠ 225. Veíns de lamic son los bells capteniments de lamat; e los veíns de lamat son los pensaments de son amic[1] e los treballs els plors que sosté per amor.

✠ 226. Volc pujar molt altament la volentat de lamic per ço que molt amàs son amat, e manà a lenteniment que pujàs a tot son poder, e lenteniment ho manà al remembrament; e tots .iij. pujaren contemplar lamat en sos honraments.

✠ 227. Partís volentat de lamic, e donàs a lamat; e lamat mès en presó la volentat en lamic per ço que fos per ell amat e servit.

✠ 228. Deía lamic: Nos cuyt mon amat que jo sia departit a amar altre amat, car amor mà tot ajustat a amar un amat tant solament. Respòs lamat e dix: Nos cuyt mon amic que jo sia amat e servit per ell tant solament, ans he molts amadors per qui som amat pus fortment e pus longament que per sa amor.

✠ 229. Deía lamic a son amat: Amable amat! Tu has mos ulls acustumats e nudrits a veer e mes orelles a oír tos honraments; e per açò es acustumat mon cor a pensaments per los quals has acustumat mos ulls a plorar e mon cors a languir. Respòs lamat a lamic e dix que sens aytals custumes e nodriments no fora escrit en lo libre son nom, en lo qual son escrits tots aquells qui venen a eternal benedicció, e son delits lurs noms del libre on son escrits aquells qui van a eternal maledicció.

✠ 230. En lo cor de lamic sajusten los nobles capteniments de lamat e muntipliquen los pensaments els treballs en lamic, lo qual fora finit e mort si lamat muntiplicàs en los pensaments de lamic pus[2] de sos honraments.

✠ 231. Venc lamat albergar a[3] lostal de son amic, e

1. P,D, del amic.—2. D, mes.—3. D, en.

feuli son amic lit de pensaments, e servíenli suspirs e plors; e pagà lamat son hostal de remembraments.

✠ 232. Mesclà amor los treballs els plaers en los pensaments de lamic; e clamarense los plaers daquell mesclament, e acusaren amor a lamat, e feniren e deliren los plaers[1] com lamat los hac departits dels turments que amor dona a sos amadors.

✠ 233. Los senyals de les amors que lamic ha[2] a son amat, son en lo començament plors, e en lo mig tribulacions, e en la fi mort. E per aquells senyals lamic preyca los[3] amadors de son amat.

✠ 234. Asoliavas lamic, e acompanyaven son cor pensaments, e sos ulls làgremes e plors, e son cors[4] afliccions e dejunis. E com lamic tornava en la companyía de les gents, desemparavenlo totes les coses damunt dites, e estava lamic tot sol enfre les gents.

✠ 235. Amor es mar tribulada de ondes e de vents, qui no ha port ni ribatge. Pereix lamic en la mar, e en son perill perexen[5] sos turments e nexen sos compliments.

✠ 236. Digues, foll! Què es amor? Respòs: Amor es concordança de tesòrica e de pràtica a una fi a la qual se mou lo compliment de la volentat de lamic, per ço que faça[6] a les gents honrar e servir son amat. E es questió si la fi se cové pus fortment ab la volentat de lamic qui desija esser ab son amat.

✠ 237. Demanaren a lamic qui era son amat. Respòs que ço quil faía[7] amar desirar languir suspirar plorar escarnir murir.

✠ 238. Demanaren a lamat qui era son amic. Respòs que aquell qui[8] per honrar e loar sos honraments, no dubtava nulles coses, e qui a totes coses renunciava per obeír sos manaments e sos consells.

---

1. P, lurs plazers. - 2. P,D, fa.—3. P, prezica a los: D, preycaua a los.—4. A, cor.—5. D, periren.—6. P, fassas: D, fases.—7. D, que so que ell faya: V, que aquell qui feya.—8. P,D, que [aquell qui].

✠ 239. Digues, foll! Qual feix es pus fexuc e pus greu, o treballs per amor o treballs per desamor? Respòs queu demanàs als homens qui fan penitencia per amor de son amat, o per temor dels turments infernals.

✠ 240. Adurmís lamic e murí amor, car no hac de que visqués. Despertàs lamic, e reviscolà amor en los pensaments que lamic tramès a son amat.

✠ 241. Deía lamic que sciencia infusa venía de volentat devoció oració, e sciencia adquisita venía de estudi enteniment. E per açò es questió qual sciencia es pus tost en lamic, ni qual li es pus agradable, ni qual es major en lamic.

✠ 242. Digues, foll! Don has tes necessitats? Respòs: De pensaments, e de desirar adorar treballar perseverança. E don has totes aquestes coses? Respòs: Damor. E don has amor? De mon amat. E don has ton amat? De sí meteix tant solament.

✠ 243. Digues, foll! Vols esser franc de totes coses? Respòs que hoc, exceptat son amat. Vols esser catiu? Respòs que hoc, de suspirs e pensaments, treballs e perills e exils, plors, a servir mon amat al qual som creat per loar ses valors.

✠ 244. Turmentava amor lamic, per lo qual turment plorava e planyía lamic. Cridaval son amat que sacostàs a ell per ço que sanàs. On pus lamic a son amat sacostava, pus fortment amor lo turmentava, car més damor sentía; e car més de plaers sentía on més amava, pus fortment lamat de sos languiments lo sanava.

✠ 245. Malalta era amor; metjavala[1] lamic ab paciencia perseverança obediencia esperança. Guaría lamor e enmalaltía[2] lamic; sanavalo lamat donantli remembrament de ses virtuts e de sos honraments.

✠ 246. Digues, foll! Què es solitudo? Respòs: Solàç

1. A, lo: P,D, manca.—2. D, en la malaltía.

e companyía damic e amat. E què es solàç e companyía? Respòs que solitudo estant[1] en coratge damic qui no membra mas tant solament son amat.

✠ 247. Questiò fo feta a lamic: On es major perill, en[2] sostenir treballs per amor, o benanances? Acordàs lamic ab son amat, e dix que perills per malanances son per impaciencia,[3] e perills per benanances son per desconexença.

✠ 248. Solvé lamat amor e licencià les gents quen prenguessen[4] a tota lur volentat; e a penes atrobà amor qui la metés en son coratge. E per açò plorà lamic e hac tristicia de la desonor que amor pren sajús enfre nos, per falses amadors e per homens desconexents.

✠ 249. Aucís[5] amor en lo coratge de son vertader amic totes coses, per ço quey pogués viure e caber; e hagra mort lamic si no hagués membrança de son amat.

✠ 250. Havía en lamic dos pensaments: la un cogitava tots jorns en la essencia e en les virtuts de son amat, e laltre cogitava en les obres de son amat. E per açò era questió qual pensament era pus lugorós, pus agradable a lamat e a lamic.

✠ 251. Murí lamic per força de gran amor. Soterràl en sa[6] terra lamat, en la qual fo lamic resucitat. E es questió, lamic de qual reebé[7] major do.

✠ 252. En la presò de lamat eren malanances perills languiments desonors estranyedats, per ço que no embargassen son amic a loar sos honraments e a enamorar los homens qui lan en menyspreament.

✠ 253. Estava lamic un dia denant molts homens que son amat havía en est mon massa honrats, per ço car lo desonraven en lurs pensaments. Aquells menyspreaven son amat e escarníen sos servidors. Plorà lamic, tirà[8] sos

1. D, e esta. — 2. D, o en. — 3. A, son impasciencia. — 4. D, presesen. — 5. D, Ocis. — 6. D, en la. — 7. D, e es questio de qual receub. — 8. D, ploraua... tiraua.

cabells, baté sa cara e rompé[1] sos vestiments; e cridà altament: Fo anc fet tan gran falliment com menysprear mon amat?

✠ 254. Digues, foll! Vols murir? Respòs que hoc, en los delits daquest mon e en los pensaments dels maleíts qui ubliden e desonren[2] mon amat, en los quals pensaments no vull esser entès ni volgut, pus que noy es mon amat.

✠ 255. Si tu, foll, dius veritat, seràs per les gents ferit e escarnit reprès turmentat e mort. Respòs: Segons aytals paraules se segueix que si deía falsíes, fos loat amat servit honrat per les gents, e defès dels amadors[3] de mon amat.

✠ 256. Falses loadors blasmaven un dia lamic en presencia de son amat. Havía[4] lamic paciencia, e lamat justicia saviea poder. E lamic amà més esser blasmat e reprès, que esser negú dels falses blasmadors.

✠ 257. Sembrava lamat diverses sements[5] en lo cor de son amic, don nexía e fullava e floría un fruyt tant solament. E es questiò si daquell fruyt poden néxer diverses sements.

✠ 258. Sobre amor està molt[6] altament lamat, e dejús amor està molt baxament[7] lamic; e amor qui està en lo mig, devalla lamat a lamic e puja lamic a lamat. E del devallament e pujament, viu e pren començament[8] la amor per la qual langueix lamic e es servit lamat.

✠ 259. A la dreta part damor està lamat, e lamic està a la sinestra; e per açò, sens que lamic no pas[9] per amor, no pot pervenir a son amat.

✠ 260. Denant amor està lamat, e detràs lamat està lamic; e per açò lamic no pot pervenir a amor tro que ha passats sos pensaments e sos desirers per lamat.

---

1. D, batia... trenca. —2. P, dels malautz que oblidan e deziron: D, dels maluats. .— 3. V, menyspresadors. – 4. A, ama(?)—5. P, Semenaua... semensas.—6. A, manca *molt.*—7. P,D, e dejus amor molt bassament.—8. P, comensant sa.—9. D, passa.

✠ 261. Fa lamat a son amic dos semblants a sí meteix amats[1] en honraments e valors. E enamoras lamic de tots tres egualment, jassia que lamor sia una tant solament a significança de la unitat una en tres amats essencialment.

✠ 262. Vestís lamat del drap on era vestit son amic per ço que fos son companyó en gloria eternalment. E per açò lamic desirà tots jorns vermells vestiments, per ço quel drap sia mills semblant als vestiments de son amat.

✠ 263. Digues, foll! Que faía ton amat ans quel mon fos? Respòs: Covenías a esser per diverses proprietats eternals personals infinides, on son amic e amat.

✠ 264. Plorava e havía tristicia lamic com veía a los infeels innorantment perdre son amat; e alegravas en la justicia de son amat, qui turmentava aquells quil conexíen e li eren desobedients. E per açò foli feta questió qual era major, o sa tristicia o sa alegrança, ni si havía major benanança com veía honrar son amat, o major malanança com lo veía desonrar.

✠ 265. Esguardava lamic son amat en la major diferencia e concordança de virtuts, e en la major contrarietat de virtuts e de vicis, e en esser perfecciò, quis covenen pus fortment sens defalliment e no esser, que ab defalliment e ab no esser.[2]

✠ 266. Los secrets[3] de son amat veía lamic per diversitat concordança, qui li revelaven pluralitat unitat en son amat, per major conveniment[4] de essencia sens contrarietat.

✠ 267. Digueren a lamic que si corrupció qui es contra esser, en ço qui es contra generació qui es contra no esser, era eternalment corrumpent[5] corrumput, impossible cosa sería que no esser ni fi se concordàs ab la corrupció nil corrumput. On, per estes paraules lamic viu en son amat generació eternal.

1. D, amat.— 2. A,P,D, *sic*.— 3. D, Lo secret.— 4. P,D, couenent.— 5. P, manca *corrumpent*.

❧ 268. Si fos falsetat ço per que lamic pot més amar son amat, fora veritat ço per que lamic no pot tant amar son amat; e si açò fos enaxí, seguiras que defalliment fos de major e de veritat en lamat, e hagra en lamat concordança de falsetat e menor.

❧ 269. Loava lamic son amat, e deía que si son amat[1] ha major possibilitat a perfecció e major impossibilitat a imperfecció, cové que son amat sia simple, pura actualitat en essencia e en operació. On, dementre que lamic enaxí loava son amat, li era revelada la trinitat de son amat.

❧ 270. Veía lamic en nombre de .j. e de .iij. major concordança que en altre nombre, per ço car tota forma corporal venía de no esser a esser per lo nombre damunt dit. E per açò lamic esguardava la unitat e la trinitat de son amat per la major concordança de nombre.

❧ 271. Lamic loava lo poder el saber el voler de son amat qui havíen creades totes coses en fora peccat; lo qual peccat no fora sens lo poder el saber el voler de son amat, al qual peccat no son occasió lo poder nil saber nil voler de son amat.

❧ 272. Loava e amava lamic son amat, com lavía creat e li havía donades totes coses; e loaval e amaval, com li plac pendre sa semblança e sa natura. E daçò cové esser feta questió, qual laor e amor deu haver major perfecció.

❧ 273. Temptà amor lamic de saviesa, e feuli questió si lamat lamava més en pendre sa natura o en recrear lo. E lamic fo embarbesclat, tro que respòs que la recreació se covenc a esquivar malanança e la encarnació a donar benanança. E de la respunsió fo feta altra questió: Qual fo major amor?

❧ 274. Anava lamic demanar almoyna per les portes, per ço que remembràs la amor de son amat a sos ser-

1. D, lamat.

vidors e per ço que usàs de humilitat pobretat[1] paciencia qui son coses agradables a son amat.

¶ 275. Demanaren perdó a lamic per amor de son amat; e lamic no tant solament perdonà, an los donà sí meteix e sos bens.

¶ 276. Ab làgremes de sos ulls recontava lamic la passió e la dolor que son amat sostenc per sa amor; e ab tristicia pensaments, escrivía les paraules que deía; e ab misericordia esperança se conortava.

¶ 277. Lamat e amor vengren veer lamic qui durmía. Lamat cridà a son amic, e amor lo despertà; e lamic obeí a amor e respòs a son amat.

¶ 278. Nudría lamat son amic a amar; e amor ensenyavali a perillar,[2] e paciencia ladoctrinava com sostengués treballs per la amor daquell a qui ses donat per servidor.

¶ 279. Demanava lamat a les gents si havíen vist son amic, e ells demanarenli[3] les calitats de son amic; e lamat dix que son amic era ardit temerós ric e pobre, alegre trist consirós, e languía tots jorns per sa amor.

¶ 280. Demanaren a lamic si volía vendre son desirer; e ell respòs que venut lavía a son amat per un tal diner que tot lo mon ne poría esser comprat.

¶ 281. Preica, foll, e digues paraules de ton amat, plora, dejuna. Renuncià al mon lamic, e anà[4] cercar son amat ab amor, e loavalo en aquells locs on era desonrat.

¶ 282. Bastía e obrava lamic una bella ciutat on estegués son amat. Ab amor pensaments plants[5] plors e languiments la obrava, e ab plaers esperança devoció la ornava, e ab fe justicia prudencia fortitudo temprança la guarnía.

¶ 283. Bevía lamic amor en la font de son amat, en la qual lamat lavà los peus a son amic qui moltes vegades

1. D, ab pobretat. — 2. D, a parlar. — 3. A, mostrauen li. — 4. D, renuncia al mon el amich ana. — 5. P, plains.

ha ublidats e menyspreats sos honraments; per que lo mon es en defalliment.

✠ 284. Digues, foll! Què es peccat? Respòs: Entenció girada e enversada contra la final entenció e raó per que mon amat ha creades totes coses.

✠ 285. Veía lamic quel mon es creat, com sia cosa que eternitat se covenga mills ab son amat qui es essencia infinida en granea e en tota perfecció, que ab lo mon qui ha cantitat finida. E per açò en la justicia de son amat veía lamic que la eternitat de son amat covć esser davant a temps e a quantitat finida.

✠ 286. Escusava lamic son amat a aquells qui deíen quel mon es eternal, dient que son amat no hagra justicia perfeta si no retés a cascuna ànima son cors, a lo qual[1] no fora bastant loc ni materia ordial;[2] nil mon no fora ordenat a una fi tant solament si fos eternal, e si nou fos,[3] defallira en son amat perfecció de volentat saviea.

✠ 287. Digues, foll! En que has conexença que la fe catòlica sia vera e la creença dels jueus e dels sarraíns sia[4] en falsetat e error? Respòs: En les .x. condicions del *Libre del gentil e dels tres savis.*

✠ 288. Digues, foll! En que comença saviea? Respòs: En fe e en devoció qui son escala on puja lenteniment entendre[5] los secrets de mon amat. E fe e devoció, don han començament? Respòs: De mon amat qui inlumina fe e escalfa devoció.

✠ 289. Demanaren a lamic qual cosa era major, o possibilitat o impossibilitat. Respòs que possibilitat era major en creatura, e impossibilitat en son amat; com sia cosa que possibilitat e potencia se concorden, e impossibilitat e actualitat.

✠ 290. Digues, foll! Qual cosa es major, o diferencia o concordança? Respòs que fora son amat, diferencia era

1. D, al qual.—2. P, ordinal.—3. P, e si non fos: D, e si no fos.—4. A, sien.—5. P,D, en entendre.

major en pluralitat, e concordança en unitat; mas en son amat eren eguals en diferencia e unitat.

✠ 291. Digues, amador! Què es valor? Respòs que lo contrari de la valor daquest mon, la qual es desirada per los falses amadors vanaglorioses qui volen valer havents desvalor per[1] esser perseguidors de valor.

✠ 292. Digues, foll! Has vist home qui sia orat? Respòs que ell havía vist un bisbe qui havía a sa taula molts enaps e moltes escudelles e talladors dargent, e havía en sa cambra moltes vestedures e gran lit, e en ses caxes molts diners; e a la porta de son palau havía pocs pobres.

✠ 293. Foll! Sabs què es viltat? Respòs: Vils pensaments.[2] E què es leyaltat? Temor de mon amat, nada de caritat e de vergonya qui tem blasme[3] de les gents. E què es honrament? Respòs: Cogitar mon amat, e desirar e loar sos honraments.

✠ 294. Los treballs e les tribulacions que lamic sostenía per amor lalteraren e lenclinaren[4] a impaciencia; e reprèslo lamat ab sos honraments e ab sos prometiments,[5] dient que poc sabía damor qui salterava per maltrets[6] ni per benanança. Hac lamic contricció e plors, e pregà son amat que li retés amors.

✠ 295. Foll, digues: Què es amor? Respòs que amor es aquella cosa qui los francs met en servitut, e a los serfs dona libertat. E es questió a qual es pus prop amor, o a libertat o a servitut.

✠ 296. Cridava lamat son amic, e ell li responía dient: Quèt plau amat, qui est ulls de mos ulls, e pensament de mos pensaments, e compliment de mos compliments, e amor de mes amors, e encara començament de mos començaments?

✠ 297. Amat! defa lamic: A tu vaig e en tu vaig, car mapelles. Contemplar vaig contemplació en contemplació,

1. A, e per.—2. D, vil pensament.—3. A, blalme.—4. P, laterauon e lenclinauon.—5. D, ses prometenses.—6. D, maltret.

ab contemplació de ta contemplació.[1] En ta virtut so, e ab ta virtut venc a ta virtut,[2] don prenc vertut. Salut te ab ta salutació qui es ma salutació en ta salutació,[3] de la qual esper salutació[4] perdurable en benedicció de ta benedicció, en la qual beneit som en ma benedicció.

✠ 298. Alt est, amat, en tes altees, a les quals exalces ma volentat, exalçada en ton exalçament ab ta altea qui exalça en mon remembrament mon enteniment exalçat en ton exalçament, per conèxer tos honraments, e per ço que la volentat naja exalçat enamorament e la memoria naja alta remembrança.

✠ 299. Gloria est, amat, de ma gloria, e ab ta gloria en ta gloria, dones gloria a ma gloria qui ha gloria de ta gloria; per la qual tua gloria me son gloria egualment los treballs e los languiments quim venen per honrar ta gloria ab los plaers els pensaments quim venen de ta gloria.

✠ 300. Amat! En lo carçre damor me tens enamorat ab tes amors qui man enamorat de tes amors per tes amors e en tes amors; car àls no est, mas amors, en les quals me fas estar sol e ab companyía de tes amors e de tos honraments. Car tu est sol en mi sol qui som solitari ab mos pensaments, com la solitat[5] tua sola en honors, maja sola a loar e honrar ses valors sens temor dels desconexents qui no tan sol en lurs amors.

✠ 301. Solàç est, amat, de solàç; per que en tu asolàç[6] mos pensaments ab ton solàç qui es solàç e confort de mos languiments e de mes tribulacions, qui son tribulades en ton solàç com no asolaces los innorants ab ton solàç e com los conexents[7] de ton solàç no enamores pus fortment a honrar tos honraments.

---

1. P, contemplar uau contemplacio en contemplacio: D, Contemplar vaig contemplacio [e contemplacio ab contemplacio de ta contemplacio]. —2. P, manca: *a ta virtut:* D, afegit.—3. P, ab ta salutacio en ta salutation: D, ab [ta] salutacio [qui es saluacio en ta salutacio].—4. salvació(?). —5. D, soliditat.—6. D, han solas.—7. P, de mos languimens e de mes tribulations en ton solas que son tribulatiades *(corregit sobre* tribulations,

✠ 302. Clamavas lamic a son senyor de son amat, e a son amat de son senyor. Deíen[1] lo senyor e lamat: Qui fa en nos departiment, qui som[2] una cosa tant solament? Responía lamic e deía, que pietat de senyor e tribulació per amat.

✠ 303. Perillava lamic en lo gran pèlec[3] damor, e confiavas en son amat qui li acurría ab tribulacions, pensaments, làgremes e plors, suspirs e languiments, per ço car lo pèlec era damors e de honrar ses honors.

✠ 304. Alegravas lamic car era son amat; car per son esser es tot altre esser esdevengut e sostentat e ubligat e sotsmès a honrar servir lesser de son[4] amat, qui per null esser no pot esser delit ni encolpat ni minvat ni crescut.[5]

✠ 305. Amat! En la tua granea fas grans mos desirers e mos pensaments e mos treballs; car tant és gran, que tota res es gran que de tu ha membrança e enteniment e plaer, e ta granea fa poques totes coses qui son contra tos honraments e manaments.

✠ 306. Eternalment comença e ha començat e començarà mon amat, e eternalment no comença ni ha començat ni començarà. E aquests començaments no son contradicció en mon amat, per ço car es eternal e ha en sí[6] unitat e trinitat.

✠ 307. Lo meu amat es un, e en sa unitat sunexen en una volentat mos pensaments e mes amors; e la unitat de mon amat abasta a totes unitats e a totes pluralitats, e la pluralitat qui es en mon amat abasta a totes unitats e pluralitats.

✠ 308. Subirà bé es lo bé de mon amat, qui es bé de mon bé; car es bé mon amat sens altre bé, car si no ho fos, mon bé fora daltre bé subirà. E car no ho es,[7] sia doncs

---

per so cor los conoixens: D, de mos languiments e de mes tribulacions en ton solas qui son tribulades [com no asolaces los ignorans ab ton solas] per so cor los conexens.—1. P, dizen: D, dien.—2. D, que em. —3. P, pelue. —4. P,D, mon.—5. P,D, ni mermat ni cregut.—6. P, e mon amat per so car es eternal e en si.—7. P, non es.

tot lo meu bé despès en esta vida a honrar lo subirà bé, car enaxí cové.[1]

✠ 309. Si tu, amat, sabs mi peccador, sít fas tu piadós e perdonador; e car ço que sabs en tu es mellor que mi, doncs jo sé en tu perdó e amor, pus que tu fas saber a mi contricció e dolor e desirer de pendre mort per loar ta valor.[2]

✠ 310. Lo teu poder, amat, me pot salvar per benignitat pietat e perdó, e potme damnar per justicia e per colpes de mos falliments. Complesca ton poder ton voler en mi, car tot és compliment, sia quem dons salvació o damnament.[3]

✠ 311. Amat! Veritat[4] visita la contricció de mon cor e puja aygua a mos ulls com ma volentat la ama;[5] e car la tua veritat es subirana, puja veritat sajús[6] ma volentat a honrar tos honraments e devallala a desamar mos defalliments.

✠ 312. Anc ver no fo ço en que mon amat no fo, e fals es ço en que mon amat no es, e fals serà ço en que[7] mon amat no serà. E per açò de necessitat es que sia veritat tot quant serà ni fo ni es, si mon amat hi es; e per açò fals es qui es en ver on mon amat no es, sens que no sen segueix contradicció.

✠ 313. Creà[8] lamat e destruí lamic. Jutjà lamat, plorà lamic. Recreà lamat, gloria a lamic. Fení lamat sa operació, e romàs lamic eternalment en companyía de son amat.

✠ 314. Per les carreres de vegetació e de sentiment e de ymaginació e de enteniment volentat, anava lamic cercar son amat; e en aquelles carreres havía lamic perills e languiments per son amat, per ço que exalçàs son enteniment e sa volentat a son amat qui vol quels seus amadors lentenen e lamen altament.

---

1. D, enaxis coue.—2. P, per ta ualor: D, per [loar] ta ualor.—3. D, dampnacio.—4. Amada veritat(?).—5. D, amaua.—6. D, dins.—7. D, ço que en... ço que en... ço que en.—8. D, Seriui.

✱ 315. Mouse lamic a esser per lacabament de son amat, e mouse a no esser per son defalliment. E per açò es questió qual dels .ij. moviments han major apoderament en lamic naturalment.

✱ 316. Posat mas, amat, enfre mon mal e ton bé. A la tua part sia pietat misericordia paciencia humilitat perdó ajuda[1] e restaurament; a la mia part sia contricció perseverança membrança, ab suspirs làgremes e plors de la tua santa passió.

✱ 317. Amat quim fas amar! Si no majudes, per quem volguist crear? ni per que per mi portest tantes langors ni sostenguist tan greu[2] passió? Pus tant mas ajudat a exalçar, ajudam, amat, a devallar a membrar airar[3] mes colpes e mos defalliments, per ço que mills mos pensaments pusquen[4] pujar a desirar, honrar, loar tes valors.

✱ 318. Mon voler has fet franc a amar[5] tos honraments e a menysprear tes valors, per ço que pusques a mon voler muntiplicar tes amors.

✱ 319. En aquesta libertat has, amat, perillada ma volentat. Amat! En aquest perill deus remembrar ton amic qui de sa volentat franca trau[6] servitut a loar tes honors e a muntiplicar en son cors languiments e plors.

✱ 320. Amat! Anc de tu en ton amic no venc colpa ni falliment, ni en ton amic compliment, sens ton do e perdó. E doncs, pus lamic tà en aytal possessió, no lages en ublit en ses tribulacions ni en son perillament.

✱ 321. Amat, qui en un nom est nomenat hom e Deu! En aquell nom Jesu Christ te vol ma volentat home e Deu; e si tu, amat, has tant honrat ton amic sens sos[7] mèrits en nomenar[8] e voler ton nom, per que no honres tants homens innorables qui scientalment no son estats tan colpables al teu nom Jesu Christ, com es estat lo teu amic?

---

1. D, avida.—2. P, gran.—3. P, a deualar airar: D, a deuallar a [membrar] ahirar.—4. D, pusca.—5. P, a amar amat.—6. D, fassa.—7. A, los.—8. D, nomnar.

✱ 322. Plorava lamic e deía a son amat aquestes paraules: Amat! No fuist anc[1] avar ni cobeu al teu amic en donar esser ni en recrearlo ni en donarli moltes creatures a son serviy. Doncs, don vendría, amat, que tu qui est[2] subirana libertat, fosses avar a ton amic de plors pensaments languiments saviea e amors, a honrar tes honors? E per açò, amat, lo teu amic te demana vida longa, per tal que pusca reebre de tu molts dels dons damunt dits.

✱ 323. Amat! Si tu ajudes als homens justs de lurs mortals enemics, ajuda a muntiplicar mos pensaments en desirar tes honors; e si tu ajudes als homens injusts com recobren justicia, ajuda al teu amic com faça de sa volentat sacrifici a ta laor, e de son cors, a testimoni damor per via de martire.

✱ 324. No ha mon amat diferencia en humilitat, humil, humiliat;[3] car tot es humilitat en pura actualitat. E per açò lamic reprèn ergull qui vol pujar a son amat aquells qui en est mon la humilitat de mon amat ha tant honrats, e ergull los ha vestits de ypocresía vanagloria vanitats.

✱ 325. Humilitat ha humiliat lamat a lamic per contricció, e sís feu per devoció. E es questió en qual damdues lamat fos[4] pus fortment humiliat a lamic.

✱ 326. Hac lamat per sa perfecció, misericordia de son amic, e sí sac per les necessitats de son amic. E fo questió per qual de les dues raons lamat perdonà pus fortment les colpes de son amic.

✱ 327. Pregaven nostra Dòna e los angels els sants de gloria mon amat; e com remembré la error en quel mon es per desconexença, membré gran la justicia de mon amat, e gran la desconexença de sos amics.

✱ 328. Pujava lamic los poders de sa ànima per escala de humanitat, gloriejar la divina natura; e per la divi-

---

1. A, manca *anc.* — 2. D, que tu est. — 3. P,D, manca: *humil humiliat.* — 4. D, fo.

nal natura devallava los poders de sa ànima per gloriejar en la humana natura de[1] son amat.

✻ 329. On pus estretes son les vies on lamic va a son amat, pus amples son les amors; e on pus estretes son les amors, pus amples son les vies. E per açò en totes maneres ha lamic per son amat amors e treballs e languiments e plaers e consolacions.

✻ 330. Ixen amors damors e pensaments de languiments[2] e plors de languiments, e entren amors en amors e pensaments en plors e languiments en suspirs. E lamat esguardas[3] son amic qui ha per sa amor totes aquestes tribulacions.

✻ 331. Trenuytaren e faíen romeríes[4] e pelegrinacions los desirers els remembraments de lamic en les noblees de son amat, e aportaven a lamic fayçons e umplíen[5] son enteniment de resplandor per la qual la volentat muntiplicava ses amors.

✻ 332. Lamic ab sa ymaginació[6] pintava e formava[7] les fayçons de son amat en les coses corporals, e ab son enteniment les pulía en les coses esperituals, e ab volentat les adorava[8] en totes creatures.

✻ 333. Comprà lamic un dia de plors per altre dia de pensaments, e vené un dia damors per altre de tribulacions; e muntiplicaren ses amors e sos pensaments.

✻ 334. Era lamic en terra estranya, e ublidà son amat, e enyoràs de son senyor e sa muller e sos infants e de sos amics. Mas retornà remembrar son amat per ço que fos consolat e que la sua estranyedat no li donàs enyorament ni marriment.

✻ 335. Oía lamic paraules de son amat, en les quals lo veía son enteniment per ço car la volentat havía plaer

---

1. D, manca *de*. — 2. pensaments(?). — 3. P, esgardant (esgardan ?). — 4. P, Trinitauon e fazian romiages: D, Trenuitauen e fayen romiatges. — 5. D, qui vmplien. — 6. D, ab ses ymaginacions. — 7. P, penhia formaua. — 8. P, e ab la uolentat lo aoraua: D, consona ab P.

daquell oiment; e lo[1] remembrament membrava les virtuts de son amat e los seus prometiments.

✱ 336. Oía blasmar lamic son amat, en lo qual blasme veía lenteniment la justicia e la paciencia de son amat; car la justicia punía los blasmadors, e la paciencia los esperava a contricció penediment. E per açó es questió, en qual dels dos lamic creía pus fortment.

✱ 337. Malalt fo lamic e feu testament ab consell de son amat. Colpes e torts lexà a penediment penitencia, e delits temporals lexà a menyspreament; a sos ulls lexà plors, e a son cor suspirs e amors, e a son enteniment lexà les fayçons de son amat, e a son remembrament la passió que sostenc per sa amor son amat, e a son negoci lexà lendreçament dels infeels qui innorantment[2] van a perdiment.

✱ 338. Odorà lamic flors, e remembrà pudors en ric avar e en lucxuriós e en desconexent ergullós. Gustà[3] lamic dolçors, e entès amargors en les possessions temporals, e en lentrament[4] e iximent daquest mon. Sentí lamic plaers temporals e lenteniment entès lo breu trespassament daquest mon e los[5] perdurables turments als quals son occasió los delits qui a aquest mon son agradables.

✱ 339. Hac lamic fam set calor e fret pobretat nuedat[6] malaltía tribulació; e fora finit si no hagués membrança de son amat quil sanà ab esperança remembrament, e ab lo renunciament daquest mon e ab lo menyspreament del blasme de la gent.

✱ 340. Enfre treball e plaer era lo lit de lamic: ab plaer sadurmía e ab treball se despertava. E es questió a quals de aquests dos es pus prop lo lit de lamic.

✱ 341. En ira[7] sadurmí[8] lamic, car temía lo blasme de la gent; e despertàs en paciencia com remembrà laors[9] de

1. D, e del.—2. A, innorant.—3. P, Gostet: D, Tasta.—4. A, e en lenteniment.—5. A, e en los.—6. D, nudetat.—7. A, en ua.—8. D, se adormia.—9. D, car remembra lo cors.

son amat. E es questió, lamic de qui hac major vergonya, o de son amat o de les gents.[1]

✠ 342. Cogità lamic en la mort e hac paor tro que remembrà la ciutat de son amat, de la qual mort e amor son portals e entrament.

✠ 343. Clamavas lamic a son amat, de temptacions qui li veníen tots jorns treballar sos pensaments. E lamat li respòs dient que temptacions son occasió com hom recorra[2] ab remembrament remembrar Deu e amar sos honrats capteniments.

✠ 344. Perdé lamic una joya que molt amava e foras desconsolat, tro que son amat li feu questió, qual cosa li era pus profitable,[3] o la joya que havía o la paciencia que hac en les obres de son amat.

✠ 345. Durmía lamic considerant en los treballs els empatxaments los quals ha en servir son amat; e hac paor que ses obres no perissen per aquells empatxaments. Mas lamat li tramès consciencia quil despertà en sos mèrits e en los poders de son amat.

✠ 346. Havía lamic a anar longues carreres e dures e aspres; e era temps que anàs per aquelles e que portàs lo gran feix que amor fa portar a sos amadors. E per açò lamic aleujà sa ànima dels pensaments els plaers temporals, per ço quel cors pugués portar lo càrrec pus leugerament, e lànima anàs per aquelles carreres en companyía ab son amat.

✠ 347. Denant lamic deíen un jorn mal de son amat sens que lamic noy respòs ni escusà son amat. E es questió, qual es pus encolpat, ols homens qui blasmaven[4] lamat, o lamic qui callava e no escusava son amat.

✠ 348. Contemplant[5] lamic son amat sasubtilava en son enteniment, e enamoravas[6] en sa volentat. E es questió

1. D, de la gent.—2. D, son occasions com hom recor.—3. D, profitosa.—4. P, blastemauon.—5. A, contemplaua.—6. A, e son enteniment e enamoras.

per qual dels dos asubtilava [1] pus fortment sa remembrança a remembrar son amat.

¶ 349. Ab frevor e temor anava lamic en son viatge honrar son amat: frevor lo portava, temor lo conservava. Dementre que lamic enaxí anava, atrobà suspirs e plors qui li aportaven saluts de son amat. E es questió, per qual de tots quatre fo mills asolaçat [2] lamic en son amat.

¶ 350. Esguardava lamic sí meteix per ço que fos mirall on veés son amat, e esguardava son amat per ço que li fos mirall on hagués conexença de sí meteix. E es questió, a qual dels dos miralls era son enteniment pus acostat. [3]

¶ 351. Teología e Filosofía, Medicina e Dret encontraren lamic quils demanà [4] de noves si havíen vist son amat. Teología plorava, Filosofía duptava, Medicina e Dret salegraven. E es questió, què signifiquen cascú dels quatre significats a lamic qui va cercar son amat.

¶ 352. Angoxós e plorós anava lamic encercar son amat per vies sensuals e per carreres entellectuals. [5] E es questió en qual dels dos camins entrà primerament [6] dementre cercava son amat, ni en qual lamat se mostrà a lamic pus declaradament.

¶ 353. Al dia del judici dirà lamat que hom triy [7] a una part ço que en aquest mon li ha donat, e a altra part sia triat ço que hom ha donat al mon; per ço que sia vist com coralment es estat amat, ni qual dels dos dons es pus noble e de major cantitat.

¶ 354. Amava la volentat de lamic sí metexa, e lenteniment demanàli [8] si era pus semblant a son amat en amar sí metexa o en amar son amat, com sia cosa que son amat sia pus amant sí meteix que nulla altra cosa. E per açò es

1. A, asubtillaua: D, asubtiliaua *(passim)*.—2. D, acompanyat.—3. P, plus acostumat.—4. P, quels demandaua.—5. D, per via sensual e per carrera entellectual.—6. P, era primeirament.—7. D, trie.—8. P, demandaua li: D, demanaua li.

questió, segons qual responsió la volentat poc respondre a lenteniment pus vertaderament.

✠ 355. Digues, foll! Qual es la major e la pus noble amor que sia en creatura? Respòs: Aquella[1] qui es una ab lo creador. Per que? Per ço car lo creador no ha en que pusca fer pus noble creatura.

✠ 356. Estava lamic un dia en oració, e sentí que sos ulls no ploraven; e per ço que pogués plorar tramès sa cogitació cogitar en diners fembres fills viandes vanagloria, e atrobà en son enteniment que més gents han a[2] servidors cascunes de les coses damunt dites, que no ha son amat. E per açò foren sos ulls en plors e sa ànima en tristicia e en dolor.

✠ 357. Anava lamic consirós en son amat, e atrobà en la via grans gents e grans companyes qui li demanaven de noves. E lamic per ço car atrobava plaer en son amat, no respòs a ço que li demanaven, e dix que per ço que nos lunyàs de son amat no volía respondre a lurs paraules.

✠ 358. Era lamic dintre e defora cubert damor, e anava cercar son amat. Deíali amor: On vas, amador? Respòs: Vaig a mon amat per ço que tu sies major.

✠ 359. Digues, foll! Què es religió? Respòs: Nedeetat de pensa, e desirar murir per honrar mon amat, e renunciar al mon per ço que no haja embargament a contemplarlo e a dir veritat de sos honraments.

✠ 360. Digues, foll! Què son treballs plants suspirs plors tribulacions perills en amic?[3] Respòs: Plaer damat. Per que? Per ço quen sia més amat, e lamic més guaardonat.

✠ 361. Demanaren a lamic, amor en qual era major, o en lamic qui vivía o en lamic qui muría. Respòs que en lamic qui muría. Per que? Per ço car no pot esser major

1. P, que aquella.— 2. P, manca *a:* D, afegida.— 3. D, enemichs.

en amic qui mor per amor, e pot ho esser en amic qui viu per amor.

✠ 362. Encontrarense dos amics: la un mostrava son amat e laltre lentenía. E era questió, qual damdós era pus prop a son amat; e per la solució lamic havía conexença de la demostració de trinitat.

✠ 363. Digues, foll! Per que parles tan subtilment? Respòs: Per ço que sia occasió a exalçar enteniment a les noblees de mon amat, e per que per més[1] homens sia honrat amat e servit.

✠ 364. Embriagavas lamic de vi qui membrava entenía e amava lamat. Aquell vi amerava lamat ab sos[2] plors e ab les làgremes de son amic.

✠ 365. Amor escalfava e aflamava lamic en membrança de son amat; e lamat lo refredava[3] ab làgremes e plors, e ab ublidament dels delits daquest mon, e ab renunciament dels vans honraments. E crexíen les amors com lamic membrava per qui[4] sostenía langors tribulacions, ni los homens mundans per qui[4] sosteníen treballs persecucions.

366. Digues foll! Què es aquest mon? Respòs: Presó dels amadors servidors de mon amat. E quils met en presó? Respòs: Consciencia amor temor[5] renunciament contricció companyía dàvol gent; e es treball sens guardó[6] on es puniment.

¶ Car Blanquerna havía a tractar del libre de la *Art de Contemplació*, per açò volc finir[7] lo *Libre de lAmic e lAmat*, lo qual es acabat a gloria e a lausor de nostre Senyor Deus.

---

1. D, e que per mes.—2. P, [e lamat amaraua aquel ui] ab los: D, [e aquell vy ameraua lamat] ab los.—3. P, refrenaua.—4. P,D, per que.—5. P, manca *temor*.—6. P, e trebals senes guazardo.—7. P,D, vol fenir.

COMENÇA LA ART DE CONTEMPLACIÓ.

¶ *Del pròlec.*[*]

TANT es alt e eccellent lo subiràn bé e tant es home baix per colpa e peccat, que moltes vegades sesdevé que los ermitans els sants homens han gran afany a pujar lur ànima a contemplar Deu; e car art e manera es ajudant a aquestes coses, per açò Blanquerna considerà com feés art de contemplació per ço que li ajudàs a haver devoció en son cor e en sos ulls[1] làgremes e plors, e que son enteniment e son voler pujassen altament contemplar[2] Deu en sos honraments e en sos capteniments.

2. Com Blanquerna ermità[3] hac haúda aquesta consideració, ell feu un *Libre de Contemplació* per art, lo qual departí en .xij. parts, les quals son aquestes: Virtuts divines, Essencia, Unitat, Trinitat, Encarnació, Pater noster,

* Formant aquest tractat un tot ben distinct i diferent del anteriors, posam numeració novella en els capítols, apartant-nos del criteri seguit en P i V.

1. P, los uuels — 2. P,D, a con ꝯmplar.— 3. D, manca aquest mot,

Ave María, Manaments, Miserere mei Deus,[1] Sagraments, Vertuts, Vicis.

3. La art daquest libre es que les virtuts divines sien primerament contemplades les unes en les altres, e puxes sien contemplades en les altres parts del libre, havent per object lànima del contemplador les virtuts divines en son remembrament enteniment volentat; e que sapia concordar en sa ànima les virtuts divines e les altres parts del libre en tal manera, que sia honrament e honor de les divines virtuts, les quals virtuts son aquestes: bonea, granea, eternitat, poder, saviea, amor, virtut, veritat, gloria, perfecció, justicia, larguea, misericordia, humilitat, senyoría, paciencia.

4. Aquestes virtuts poden esser contemplades en diverses maneres; car una manera es contemplar una virtut ab altra, o una ab dues o tres o més; altra manera es com les virtuts contempla hom en la essencia o en la unitat o en la trinitat o en la encarnació,[2] e axí de les altres parts del libre; e altra manera es com ab les virtuts contempla hom la essencia o la unitat o trinitat, encarnació;[3] altra manera es en les paraules del Pater noster e de la Ave María, etc. Contemplar pot hom Deu e ses obres ab totes les .xvj. virtuts[4] o ab alcunes, segons que hom vol alongar o abreujar sa contemplació, e segons que la materia[5] de la contemplació se cové mills a les unes virtuts que a les altres.

5. Les condicions desta art son que hom sia en bona dispusició a contemplar e en loc cuvinent; car per sobre replecció o per sobre gran aflicció o per loc on haja pressa e brugit e trop calor o fredor,[6] pot esser embargada la contemplació; e la pus forts condició qui es en esta art, es

---

1. P,D, manca *Deus.* — 2. P, en la essencia o la unitat o la trinitat en la encarnatio: D, ho la essencia o la unitat o en la trinitat o en la incarcio. — 3. D, en la incarnacio. — 4. P, cauzas; D, coses. — 5. D, manera. — 6. P, preixa e brug o trop calor o freidor.

que hom[1] no haja embargament de les coses temporals en son remembrament enteniment volentat, com entrarà en la contemplació.

6. Car nos som[2] occupats en tractar daltres libres, per açò breument recontarem la art e la manera segons la qual Blanquerna contemplava per art; e primerament començarem a la primera part del libre.

¶ CAP. 1. *En qual manera Blanquerna contemplava les vertuts de Deu.*

LEVAS Blanquerna a la mija nit e esguardà lo cel e les estelles, e gità de sos pensaments totes coses e mèslos en les virtuts de Deu a pensar; e volc contemplar la bonea de Deu en totes les .xv. virtuts, e les .xv. virtuts volc contemplar en la bonea de Deu, e per açò dix aquestes paraules ab sa boca, e cogitàles en sa ànima ab tots los poders de sa memoria e de son enteniment e de sa volentat, estant agenollat e levant ses mans al cel e sa pensa a Deu:

2. Oh subirà bé[3] qui est gran infinidament en eternitat poder saviea amor virtut veritat gloria perfecció justicia larguea misericordia humilitat senyoría paciencia! Adorte remembrant entenent amant parlant en tu e en totes les virtuts damunt dites, les quals son ab tu e tu ab elles una cosa, una essencia metexa sens nulla diferencia.

3. Subiràn bé qui est gran, subirà gran qui est bé! Si no fosses eternal, no fores tan gran bé que ma ànima pogués complir en tu a membrar sa memoria ni en tu a en-

1. D, e les pus fort condicions que son en aquesta art que hom.— 2. D, em.—3. P, E sobeira ben.

tendre son enteniment ni en tu a amar sa volentat; mas car est bé infinit eternal, pots complir tota ànima e totes ànimes de infusa gracia benedicció, membrant entenent amant subirà bé eternal infinit.

4. Per lo poder que Blanquerna membrava en[1] la subirana bonea, havía poder e virtut de trametre sa consideració part lo firmament, e considerava una granea tan gran, que infinidament moviment,[2] com a lamp fet en les .vj. dreceres generals, ço es alt e baix, destre e sinestre, denant e detràs, noy poría[3] atrobar cap ni començament ni fi. Molt fo Blanquerna maravellat daytal consideració, e majorment en la consideració doblà remembrant a aquella bonea tan gran eternitat, que no ha començament ni fi. Dementre que Blanquerna estava tot embarbesclat daytal consideració, remembrà com gran bé es lo bé[4] divinal poder qui pot esser tan gran e tan durable e qui pot saber voler[5] infinidament e eternal, e pot haver virtut veritat gloria perfecció justicia larguea misericordia humilitat senyoría paciencia infinida e eternal.

5. Dementre que Blanquerna enaxí contemplava, lo cor se començà[6] a escalfar e los ulls començaren a plorar per lo gran plaer que havía de tan nobles virtuts a membrar e entendre e amar en la subirana bonea. Mas ans que Blanquerna pogués perfetament plorar,[7] devallà son enteniment a la ymaginativa e ab ella començà a pensar e a dubtar com pudía esser que ans quel mon fos hagués Deus justicia larguea misericordia humilitat senyoría; e per lo participament de lenteniment e la ymaginativa, el dubte refredà en lo cor la calor e minvaren[8] en los ulls les làgremes. E Blanquerna desnuà lenteniment de la ymaginativa e pujàl sobre ella, membrant lo subirà bé esser infinit en tota perfecció; e per açò poc[9] haver e sab haver, per sa

1. D, que en.—2. V, ha mouiment.—3. P,D, que no i poria.—4. A,P,D, *sic.*—5. P, e uol.—6. P, li comenset: D, li comensa.—7. P,D, plorar perfetament.—8. P, amermeron: D, amirmaren.—9. D, pot.

virtut e sa gloria, aytant perfetament totes les virtuts damunt dites ans quel mon fos,[1] com ha ara com lo mon es; mas car lo mon no era, per açò defallí que no era qui pogués del subirà bé reebre la gracia ni la influencia de les virtuts damunt dites.

6. Molt plac a la volentat de Blanquerna ço que havía fet lenteniment qui lexà çajús[2] la ymaginativa qui lempatxava a entendre, e pujà en alt entendre sens la ymaginativa lo[3] infinit poder de Deu qui cové esser denant en justicia larguea etc. al mon; car si no ho era, seguirsia que defalliment de poder granea eternitat virtut, fossen en la sobirana bonea, e car es impossible que defalliment sia en Deu, per açò la volentat escalfà[4] tan fortment lo cor de Blanquerna, que los ulls ne foren longament en plors.

7. Dementre que Blanquerna contemplava e plorava, en la sua ànima se parlaven mentalment sa memoria son enteniment e sa volentat, e teníen[5] solàç de les virtuts de Deu segons que signifiquen aquestes paraules: Memoria! dix lenteniment: Què membrats vos de la bonea e de la saviea e de la amor de Deu? E vos, volentat! Què namats?[6] Respòs la memoria e dix: Com jo ajust[7] en mon remembrament com gran bé es saber sí meteix major e pus noble en sciencia e en volentat que nulla[8] altra cosa, nom sent tan gran ni tan alta, com fas com membre subirà bé infinit en saber e en volentat; e com ajust[9] eternitat poder virtut veritat etc., adoncs me sent engranir[10] e exalçar membrant aquestes coses. Per aquestes paraules e per moltes daltres respòs la memoria a lenteniment; e la volentat li respòs per semblant manera, dient que ella nos sentía tan alta ni tan gran com no amava lo subirà bé per ço car era pus savi e pus amant que altra cosa, com faía adoncs com amava

1. P,D, manca: *ans quel mon fos.*—2. D, que lixaua deius.—3. A, qui lo.—4. A, scusa.—5. P, e entendian: D, e entenien (en tenien?).—6. P, que mandatz.—7. P, can jeu ai uist: D; cant yo he vist.—8. P, major e plus noble que nulla: D, consona ab el P.—9. P, can ieu ai uist: D, con yo he vist.—10. P, en gran dezir: D, en gran deslyg.

lo subirà bé per ço car havía saviea amor eternal infinida etc. Aprés aquestes paraules, dix lenteniment a la memoria e a la volentat de sí meteix semblant estament al estament de la[1] memoria e de la volentat en contemplar lo subirà bé.

8. Acordarense memória e enteniment e volentat que contemplassen la sobirana bonea en sa virtut veritat gloria. Memoria remembrà virtut de bé infinit estant virtut infinida en veritat gloria, e lenteniment entès ço que la memoria membrà, e la volentat amà ço que la memoria membrava e que lenteniment[2] entenía. Altra vegada retornà membrar la memoria, e remembrà veritat infinida de bé subirà estant en veritat virtut gloria; e lenteniment entès gloria infinida estant en virtut veritat qui son sobirà bé gloriós; e la volentat amà ho[3] tot ensems en una actualitat, en una perfecció metexa.

9. Demanà Blanquerna a lenteniment: Sim dona salvació lo subirà bé, què entendràs? Respòs lenteniment: Entendré la misericordia e la humilitat e la larguea de Deu. E tu, memoria, sil subirà bé me damna, què membraràs? Respòs: Membraré la justicia e la senyoría e la perfecció el poder[4] de Deu. E tu, volentat, què amaràs? Respòs: Amaré ço que la memoria membra, ab que sia en loc queu pusca amar; car les virtuts qui son en lo subirà bé, per sí metexes son amables.

10. Aprés aquestes paraules, Blanquerna remembrà sos peccats e entès com gran bé es esser en Deu paciencia; car si paciencia no fos en Deu, encontinent que hom fa peccats fora punit e privat daquest mon: e per açò dix a la sua volentat quin grat hauría a la paciencia de Deu quil havía sostengut. Respòs la volentat e dix que amaría en lo sobiràn bé justicia, jasfos que fos possible cosa que lenteniment pogués saber quel punís a damnació per sos

1. P,D, semblant estament de la.—2. D, membra e lentenement.—
3. D, am ho.—4. D, del poder.

peccats. Molt plac a Blanquerna ço que havía respost la volentat; e la boca de Blanquerna e totes tres les virtuts de la ànima loaren e beneíren paciencia en lo subiràn bé per totes les virtuts divines.[1]

11. Segons esta manera contemplà Blanquerna les virtuts divines, de la mija nit tro a la hora que dec sonar matines, e feu[2] gracies a Deu com sera humiliat a ell en ço que lavía adreçat en sa contemplació. E com se volc lexar de contemplar e volc sonar matines, començà a membrar que la paciencia de Deu no la havía contemplada tan altament com les altres virtuts, per ço car lavía contemplada a esguardament de sí meteix, segons que damunt es dit; e per açò covenc altra vegada tornar a la contemplació, e dix que ell adorava e contemplava la paciencia de Deu en esser una cosa metexa ab la subirana bonea e ab totes les altres virtuts, sens nulla diferencia; e per açò lenteniment maravellàs fortment com paciencia pudía esser una cosa metexa en essencia ab les altres virtuts. Mas la memoria membrà que en Deu les virtuts no han nulla diferencia les unes ab les altres; mas car les obres que han en les creatures son diverses, per açò paren diverses, en axí com par la vista diversa com guarda en .ij. miralls, e la un es tort e laltre es dret, e la vista es una en cascú mirall sens nulla diferencia.

1. P, e totas tres las uertutz diuinas adoron a Dieu: D, e totes les virtuts diuines ahoraren Deu.—2. D, contemplaua Blanquerna les uirtut divinals e feu: P, consona ab el D.

¶ CAP. 2. *En qual manera Blanquerna contemplava de .iij. en .iij. les vertuts de Deu.*

BONEA divina! dix Blanquerna: Vos qui sots gran[1] infinidament en eternitat, vos sots bé don vé tot altre bé,[2] e del vostre gran bé vé tot ço qui es bé gran ni poc, e de la vostra eternitat vé tot altre durament. On, en[3] tot ço que sots bé e granea e eternitat, vos ador eus reclam eus am sobre mon enteniment e mon remembrament; e per açò demàn vos quel bé quem havets donat façats gran e durable en honrar loar e servir vos en ço quis[4] pertany a vostre honrament.

2. Granea eternal en poder! Major sots que jo no pusc membrar ni entendre ni amar. A vos puja mon poder, quel façats gran e durable en molt membrar entendre e amar vostre poder qui pot esser infinit eternal, de la influencia del qual esperam çajús[5] gracia e benedicció on siem grans e durables eternalment.

3. Eternitat qui havets poder de saber sens fi e sens començament! Començat mavets e a durar sens fi mavets creat. Poder havets quem salvets om damnets. Ço que de mi e dels altres farets, eternalment ho sab vostre saber e ho pot vostre poder; car en la vostra eternitat no ha nulla alteració ni negún moviment. No he poder de saber ço a quem jutjarets, car mon poder saber han començament. Doncs, ques que[6] de mi façats, placiaus que en est mon

1. P, uos es granda: D, uos es gran.—2. D, es (*passim*) be don ve tot be.—3. A, on era.—4. D, que.—5. P, esperansa saius: D, esperam açi. —6 A, donques que: P, doncx que que: D, doncs [ques] que.

sien mon poder saber e mon durament al vostre honrament e a loar vostra honor.

4. Poder qui sabets e volets tot vos meteix! Saber qui podets e volets tot vos meteix! Voler qui podets e sabets tot vos meteix! Prenets tot mon poder e saber, pus havets pres tot mon voler en vos a loar e a servir. Vos, poder,[1] vos podets saber e voler aytant com vos sots[2] sens afigiment e sens minvament e sens null camiament; e vos, saber, vos sabets aytal com vos volets;[3] e vos, voler, vos volets aytal[4] com vos volets en volentat poder saber. On, com açò sia enaxí, e car nulla cosa açò no pusca mudar ni camiar, daquesta tan gran influencia vengués gracia al meu poder com tots temps pusca poder saber e voler sí meteix en honrar vostre poder, e mon saber en honrar vostre saber, e mon voler en honrar vostra amor.

5. Saviea divina! En vos es amor e virtut. Vos sabets vos metexa amor sobre tota altra amor e virtut sobre tota altra virtut, e sabets vos sobre tot altre saber; e per açò si lo meu saber sab mon voler en menor virtut en amar vostre voler, cové que vostre saber sapia vostra amor major en amar mi, que la mia amor en amar vos. E si açò no sabíets enaxí, no sabría vostra saviea major virtut en vostra amor en voler que en la mia, ni la mia saviea ni volentat no hauríen virtut ab que Deus poguessen[5] contemplar perfetament. Dementre que Blanquerna contemplava en axí, membrà que si Deus sabía que son voler amàs peccat, no hauría vertut ab que samàs; e per açò Blanquerna entès que si desamava Deu, no hauría virtut ab que pogués desamar[6] peccat. E per açò Blanquerna plorà longament com se remembrà colpable e peccador en lo temps que havía peccat.

6. Amor divinal! Vostra virtut es pus vera que nulla altra amor, e vostra veritat es pus vera que totes altres

1, D, manca: *Vos, poder.*— 2. P,D, com es.— 3. P, ualets.— 4. D, aytant... aytant.— 5. D, ab que poguessen.— 6. D, ab que desames.

veritats; car si es vera la virtut quel sol ha en inluminar e quel foc ha en escalfar, molt pus vera cosa es la virtut que vos havets en amar. Car diferencia ha enfre lo sol[1] e sa resplandor e enfre lo foc e sa calor; mas enfre vostra amor[2] virtut veritat, no cab diferencia essencialment, e tot quant vostra amor met en veritat, fa ab virtut infinida en amor e en veritat; e tot ço que fan les altres coses, fan ab virtut finida[3] en temps e en cantitat. On, com açò sia en axí, doncs a vos, amor virtut veritat, ublic e sotsmet tots los jorns de ma vida a honrar vostres honors e a denunciar als[4] infeels e a no devots crestians veritat de vostra virtut e de vostra veritat e de vostres amors.

7. Vertut veritat gloria sencontraren en los pensaments de Blanquerna, com[5] contemplava son amat. Consirà Blanquerna a qual de totes tres faría major honrament en sos pensaments e en sa volentat; mas car noy pudía entendre nulla diferencia, per açò egualment los feu honor ab[6] membrar entendre e voler son amat, e dix: Ador vos, virtut, qui mavets creat; ador vos, veritat, qui mavets a jutjar; ador vos, gloria, en la qual he esperança de esser gloriejat en virtut veritat qui null temps no çessarà a donar gloria sens fi.

8. Demanà Blanquerna a la veritat de son amat: Si no fos en vos gloria perfecció ço que vos sots, vos que fórets? Respòs lenteniment a Blanquerna: Fora falsetat o semblant veritat de la vostra, o fora non re o fora alguna cosa on hagra[7] pena eternal sens fi. Dix Blanquerna: E si no fos veritat, què fora gloria? Respòs la memoria: Fora defalliment. E si no fos perfecció, què fora gloria? Respòs la volentat: Fora tot quant es no re, o fora tot quant es defalliment.

9. Cogità Blanquerna en color e entès diferencia de blanc e de vermell, e contrari de blanc e de negre; consi-

1. P, Car si differencia a en lo sollel.—2. D, entre amor.—3. P,D, infinida.—4. D, e denunciar los.—5. A, qui com.—6. D, a —7. A, o agra.

rà gloria perfecció justicia de son amat, e noy poc entendre diferencia ni contrarietat; considerà en blancor e noy poc entendre diferencia ni contrarietat; considerà gloria, e entès perfecció justicia; considerà perfecció e entès gloria e justicia; contemplà justicia e entès perfecció e gloria. Molt fo Blanquerna maravellat daytal consideració,[1] e molt ne exalçà en la consideració sa memoria e son enteniment e sa volentat a contemplar son amat. Desirà sa gloria, complí sos ulls de plors, e plorà tement la justicia de son amat.

10. En Blanquerna sarramiren a pujar a lamat memoria enteniment volentat. La memoria volc pujar per membrar perfecció, e lenteniment per entendre justicia, e la volentat per amar larguea;[2] e neguna de les .iij. potencies no poc pujar sobre la altra, per ço car cascuna havía mester les .iij. virtuts de son amat, a significar que les .iij. virtuts son una cosa en son amat.

11. Justicia! dix Blanquerna: Vos què volets de ma volentat? Respòs la memoria per justicia: Vull hi contricció[3] temor, e vull en vostres ulls plors e en vostre cor suspirs en vostre cors[4] afliccions. E vos, larguea, què volets de ma volentat? Respòs lenteniment per larguea: Vull la haver tota a amar e a penediment e a menysprear les vanitats daquest mon. E vos, misericordia, què volets de ma[5] memoria e de mon enteniment? Respòs la volentat per misericordia: Vull tota la memoria a membrar e tot lenteniment a entendre son do e son perdó, e majorment a sí metexa a contemplar. Donà Blanquerna tot sí meteix a ço que[6] les virtuts de son amat haver en volíen.

12. Adorava e contemplava Blanquerna en son amat larguea misericordia humilitat, e atrobavales majors e pus nobles que com les contemplava en sí meteix; e per açò deía a son enteniment que en son amat no pudía entendre

1. P,D, daitals consideracions.—2. D, e volentat per larguea.—3. P, uuel contricio.—4. A,D, cor.—5. P,D, manca *ma*.—6. P, e maiorment a si meteixa donet blaquerna si meteis a contemplar so que.

tota la libertat misericordia humilitat, e deía a sa volentat que la misericordia de son amat havía tan gran lárguea, quen pudía pendre aytanta de humilitat com se volgués, e aytanta de larguea misericordia com havía mester a sa salvació ne pudía haver.

13. En perill fo Blanquerna, qui cuydà considerar que la senyoría de son amat fos major que la misericordia e la humilitat, per ço car sa senyoría es en tots los homens qui son, e sa humilitat ni misericordia no enluminen de la fe catòlica los infeels. Mas lamat de Blanquerna despertà son remembrament, al qual feu membrar que la misericordia feu humiliar[1] lo Fill de Deu a encarnar e murir en la creu en quant era home, per ço que sa senyoría fos revelada preycada per tot lo mon per aquells a qui Deus sumilià en lo sant[2] sacrifici e a qui Deus ha fets tants donraments, e que sa misericordia los espera a fer satisfacció de tants e tan greus falliments mortals e a Deu e a les gents desagradables.

14. Deía Blanquerna que en est mon nos cové a príncep senyoría sens humilitat paciencia, a significar que descuvinent cosa fora que en Deus fos senyoría sens humilitat paciencia. On, per açò Blanquerna qui era príncep e senyor de son membrar e entendre e voler, humilià son principat a paciencia, per ço que pogués pujar contemplar en son amat humilitat senyoría paciencia, don té son principat a feu e del qual ha a retre compte a son amat.

15. Fení Blanquerna sa oració, e a laltre dia retornà a la oració per altra manera, ço es a saber, que lexà paciencia e començà a senyoría, e menà les virtuts de tres en tres per ço que hagués altra manera. A laltre dia menava les virtuts de quart en quart[3] o de .v. en .v. o de dues en dues, o menavales totes per granea o eternitat, e axí de les altres virtuts; e tota via[4] havía novelles raons e diverses

1. D, ffe humilitat.—2. D, en lo seu sant.—3. D, de quatre en quatre.—4. P,D, e tota hora.

materies e maneres a contemplar son amat, que mudava una virtut ab altra en sa contemplació. E per açò Blanquerna era tan abundós a contemplar son amat per ço car seguía art en sa contemplació, que sos ulls neren[1] tots jorns en plors e sa ànima en devoció contricció amors.

¶ CAP. 3. *De essencia.*

COMENÇA Blanquerna a contemplar la divina essencia ab les divinals virtuts, e membrant entenent amant les virtuts, dix aquestes paraules:

2. Divina essencia! Tant est gran en bonea eternitat, que enfre tu e ta bonea granea eternitat, no ha nulla diferencia. Tu est essencia e tu est deu, car enfre deytat e deu no ha diferencia. Adorte en una cosa matexa, deytat e deu e essencia e esser; car si en deytat e deu[2] e essencia e esser no eres una cosa metexa sens diferencia, la tua granea sería finida e termenada, e enfre ta[3] bonea e ton bé e ta eternitat e eternal, e seguirsia que una cosa fos ta deytat, altra cosa fos deu, e açò meteix se seguiría de ton esser e de ta essencia; e car ta granea es infinida en bonea eternitat, per açò subirana essencia, ador te e beneescte en una pura actualidat simple ab totes les virtuts tues.

3. De la tua bonea e del teu bé, gloriosa essencia, membra e entén ma ànima[4] ço que no pot membrar ni entendre de nulla altra cosa; car bonea e bé e granea e gran e durabletat e durant, no son una cosa metexa en creatura,[5] car si u eren, no sería diferencia enfre la essencia e l'esser

1. D, venien.—2. P,D,V, car si deitat en Deu.—3. P,D, tota.—4. P, membret e entendia anima: D, membret e enten en la anima.—5. P,D, manca *en creatura*.

de la creatura; e si no ho era, no sería ta bonea enaxí subirana en granea com se cové. On, per ço que sia significada[1] la nobilitat de ton esser e de ta essencia, est major en esser una cosa metexa ta essencia e ton esser, que no es essencia creada e esser creat, on defall granea; per lo qual defalliment havem conexença de la tua gran infinida granea, a la qual leu e sospèn tota la granea de ma volentat en adorar contemplar loar e servir ta gloriosa essencia.

4. Essencia en creatura es diversa ab lo poder saber voler creat, car una cosa es poder, altra cosa es saber, altra cosa es voler; e per açò la essencia no pot esser una cosa metexa ab poder saber voler. Mas car tu, gloriosa essencia, no has diferencia ab ton poder saber voler, ni no es diferencia en ton poder saber voler, per açò est una essencia sens que ab lesser de ton poder saber voler no és diferent en nulla cosa. E car açò sia enaxí, per açò tu est bé subirà, car tot altre bé defall de poder saber voler a esser una cosa metexa ab sa essencia, e es enclinat a corropció per sa natura; al qual enclinament fora contraria sa natura si no hagués diferencia enfre son esser e sa essencia.

5. Gloriosa essencia! Ton poder no pot fer en ton esser null defalliment; mas mon poder pot fer contra mon esser falliment: e açò es[2] per ço car una cosa es mon esser, altra cosa es ma essencia, altra cosa es mon poder; e car mon poder es luny a mon esser e a ma essencia, pot contra mon esser e ma essencia. Mas car ton poder es ta essencia ton esser sens nulla diferencia, per açò no pots fer nulla cosa qui sia contra ta essencia e ton esser, e per açò has, essencia, acabat infinit eternal[3] poder en virtut veritat gloria perfecció.

6. De home es dita humanitat qui es essencia dome, e de cavaller es dita cavallería, e de just es dit justicia,[4] e

1. P,D, sacrificada.—2. D, es poder.—3. P,D, manca aquest mot.—4. P,D, e de just justicia.

de savi saviea. En[1] la tua deytat e tu, Deu, qui diu ta deytat diu deu, e qui diu deu diu ta essencia; car ta virtut abasta a esser ta[2] essencia e ton esser en veritat e en gloria e en perfecció, e es major veritat en esser una cosa metexa ton esser e ta essencia, que no es en creatura esser una cosa essencia e altra esser, e en esser una[3] cosa just e altra justicia; e per açò molts justs e molts cavallers poden esser diverses en algunes coses sots justicia, humanitat, cavallería. Mas de ton esser e de ta essencia no es enaxí, car ta gloria e ta perfecció han virtut veritat on no ha diferencia de esser e de essencia.

7. Si justicia no fos en creatura, impossible cosa fora que just creat fos, enaxí com es impossible cosa que sia home sens que humanitat no fos. On, com home ni humanitat ni nulla creatura no eren nulla cosa, era en ta justicia just e justicia, sens que en ta essencia no ha just, ni en tu just no ha justicia per creatura, ans est just e justicia per tu meteix: car enaxí com home no puría esser sens sa essencia, ço es natura humana, enaxí, a contrari seny, pot esser en tu just e justicia sens creatura; e enaxí com home no pot esser sens altra cosa qui no es home, ço son elements e materia forma accidents natura e causa, enaxí en ta essencia no puría esser just ni justicia, si hi pudía caber accident calitat ni diferencia de esser e essencia, ni si ta justicia havía necessitat alcuna cosa que no fos deu e essencia divina, no poría esser eternal infinida virtuosa acabada.

8. Essencia divina! Ans que fos aquell a qui dones, era en tu larguea; car si tu est larguea e larguea es tu, no es en ta eternitat ni infinitat ta larguea detràs a ta essencia. Açò meteix se segueix de ta misericordia e de les altres virtuts. Ni ara, com son creatures a qui dones e perdones, ta larguea ni ta misericordia non son majors; e si fos diferencia enfre ta larguea e ta misericordia ab ta essencia, no

1. P,D, on: (On, en?).—2. P,D, manca *ta*.—3. P, altra

fores larc ni hagres misericordia tro que haguesses creada creatura; e fora impossible cosa que creasses[1] nulla re sens que abans de la creació no haguesses larguea e misericordia.

9. Considerà Blanquerna que humilitat senyoría paciencia, son en creatures qualitats e en Deu son essencia; e car calitats son luny de essencia, segons comparació de humilitat senyoría paciencia qui son[2] essencia, per açò Blanquerna adorà humilitat senyoría paciencia, com a essencia e esser divinal, e dix aquestres paraules: Humilitat sens humiliar e senyoría sens senyorejar e paciencia sens pacienciejar, nos covenen a esser essencia subirana en bonea granea eternal a totes creatures; ni en la essencia de Deu nos cové humiliarse major a menor, ni esser senyor e vassall, ni esser agent e pacient on haja major e menor. On, dementre que Blanquerna contemplava en esta manera, estec embarbesclat e hac paor de contradicció; mas per alt[3] enteniment que havía en la contemplació conec que la ymaginació peccava en fer falsa[4] comparació, e la memoria remembrà que a Deu deuen esser atribuídes totes coses que sien bones en les creatures, enaxí que[5] totes aquelles covenen esser en la divinal essencia, ab que no sen seguesca nulla imperfecció en Deu. E car bona cosa es humilitat senyoría paciencia en creatura, cové que sien en la essencia divina; mas car en les creatures noy sien en tan gran perfecció com en Deu, cové que per altra manera pus noble entenam[6] esser en la essencia humilitat senyoría paciencia, que la manera segons la qual son en creatura, on son calitats accidentals havent començament e fi.

10. Deía Blanquerna dementre contemplava, que la essencia de son amat era inmovable per ço car comprenía[7] e no era compresa, e era inalterable per ço car era eter-

1. P. crezes.— 2. P,D, que son en Deu.— 3. A, perlant.—4. P,D, manca *falsa*.— 5. P,D, com.— 6. P, entenden: D, entenen.— 7. P, inmoable... aprenia.

nal, e era incorrompable per ço car son poder voler saber, sa virtut, sa perfecció, sa justicia, era[1] eternal. E per açò aytal essencia tan gloriosa devía esser pus suvín e pus altament en son remembrament enteniment volentat, que nulla altra essencia o essencies.

11. Lo rey per senyoría, per sa força bellea saviea poder justicia, e axí de les altres coses, no es pus prop a essencia humana quel home qui es de leja figura e qui es son vassall e es home pobre e de poc poder e saber; e açò sesdevé per ço car lo rey pot privar de totes les[2] coses damunt dites. Mas de la essencia de Deu e de ses virtuts no es enaxí; car per ço car son una cosa metexa la essencia e les virtuts en bonea granea eternitat etc., nulla altra cosa nos cové a haver les virtuts de Deu ni esser sa[3] essencia; e per açò la divinal essencia es en vertut, en presencia, en saviea poder, e en tot ço quis pertany a sa essencia, en tot loc e part tot loc, e en tot temps e part tots temps; e aquesta cosa nos cové mas tant solament a la volentat de Deu.

12. Per aquesta manera e per moltes daltres contemplava Blanquerna la essencia de Deu, mesclant les unes vertuts en[4] les altres per ço que hagués pus novelles raons e pus longa materia a contemplar la essencia; e com hac finida sa oració, escriví ço de que havía contemplat, e puis[5] legí ço que escrit havía, e no hac tanta de devoció dementre que ho ligía com havía dementre que ho contemplava. E per açò la contemplació no es tan devota en ligent lo libre com es en contemplar les raons escrites en lo libre; e açò es per ço car en la contemplació lànima puja pus alt a membrar entendre amar la divina essencia, que no fa com lig ço que contemplava; car devoció mills se cové a contemplació que a escriptura.

---

1. P,D, manca *era*. —2. D, les altres.—3. D, en.—4. D, ab.—5. A, pus.

¶ CAP. 4. *De unitat.*

TRAMES Blanquerna sos pensaments e ses cogitacions ab ses amors a contemplar la unitat de Deu, e dix aquestes paraules: Subirà bé! Sola es ta bonea en infinida granea e en eternitat e en poder, car nulla altra bonea no ha ab que pusca esser infinida eternal poderosa infinidament; e per açò, subirà bé, adorte tot sol en un Deu qui est[1] subirà en totes perfeccions. Tu est un sol bé don devallen e venen tots altres bens. Lo teu bé tant solament sosté tots bens. Sol lo teu bé es començament a mon bé; e per açò tot mon bé do e sotsmet a honrar loar e servir lo teu bé tan solament.

2. Amable Senyor! Granea qui sia sens començament e fi en essencia virtuosa complida en totes perfeccions, se cové a un Deu tan solament e no a molts, per ço car eternitat qui es sens començament e fi en durabletat, se cové a granea qui no haja en essencia e en virtut començament ni fi, ans sia començament e fi ab compliment. E si açò no era enaxí, seguirsia, Sènyer, que justicia e perfecció fossen contraries coses en eternitat, si eternitat qui no ha començament ni fi en durabletat, se covenía aytán bé ab essencia granea havent quantitat finida termenada, com ab essencia infinida intermenada. E car tu, Deu meu, est[2] ta justicia e ta perfecció metexa, per açò es significat al meu enteniment que un Deu est eternal tant solament.

3. Membrà la memoria de Blanquerna en la bonea granea eternitat saviea volentat, lo poder de Deu. Per la bonea entès mellor poder que altre poder, per la granea

1. D, es.—2. D, Et car tu una est.

entès major poder, per la eternitat entès pus durable[1] poder, per la saviea entès pus savi poder, per la volentat entès pus benigne poder que null altre poder. On, com lenteniment hac entès poder divinal, la memoria remembrà un poder tant solament, subirà a tots altres poders, e per açò entès lenteniment esser un Deu tant solament; car si eren molts deus, impossible cosa sería que lenteniment pogués entendre un poder major e pus noble que tots altres poders.

4. Considerà Blanquerna en la virtut qui es en les plantes e en les coses que natura ordena a una fi, e son enteniment entès que totes coses naturals han una virtut qui senyoretja totes les altres virtuts qui son en aquell cors; e per açò natura en cada cors elementat ha natural apetit més a una fi que a altra per ço car una fi, ço es una perfecció, ha dejús sí les altres perfeccions. On, dementre que Blanquerna açò considerava, la sua memoria tramès entendre lenteniment en la fi a la qual son fets e creats tots homens, ni com besties aus[2] plantes metalls elements cel estelles, fan a una[3] fi a servir home; e per açò es significat segons la perfecció de poder justicia saviea volentat, que tots homens sien a honrar e servir un Deu tant solament, car si fossen molts deus, segons la perfecció e la justicia el poder de cascú, el saber el voler, cascú deu hagra fetes e creades creatures e homens a moltes fins. Dementre que Blanquerna contemplava la unitat de Deu segons la manera damunt dita, ell sentía molt alt sa memoria e son enteniment e sa volentat.

5. A home es donat voler qui vol haver tot sol son castell o sa ciutat o son regne o sa mà o sa muller o son fill o sa memoria son enteniment sa volentat, e axí de les altres coses, e com injuriosament ha parçoner[4] en aquestes coses, han passió qui es contra gloria e senyoría. On, com

1. P, entendet perdurable.—2. P, aucels: D, auceyls.—3. D, son una.—4. A, apar son: P, apar sons.

Blanquerna hac remembrades aquestes coses, ell remembrà la gloria e la senyoría de Deu, e entès que si fossen molts deus senyors del mon, lur gloria ni lur senyoría no pogra esser tan gran com es si es un Deu tant solament; e car a Deu covê esser coneguda la major gloria e senyoría, per açò fo a lenteniment de Blanquerna demostrat esser un Deu tant solament. E per ço que lenteniment nentenés pus altament, fo[1] la sua volentat pus exalçada a fervor e a contemplar son amat, espòs de sa volentat, e dix aquestes paraules:

6. Veritat es, Sènyer Deus, que no es altre Deus mas vos tant solament. A vos tot sol me do e mofir[2] a servir; de vos tot sol esper perdó, car altra larguea no ha que do, ni altra misericordia no ha que perdó, mas la vostra tant solament. Humil so si a vos humil so; senyor so, si de vos tot sol so; victoria he sobre mos enemics si per vos tan solament pacient so; on que sia ni so, ab tot quant so[3] a vos tot sol me do, a vos tot sol som peccador e colpable, a vos tot sol demàn perdó, e en vos me confiy e per vos me met en perill; e tot ço qui sesdevenga de mi, sia a una fi don vos siats loat adorat reclamat. De vos tot sol he temor, de vos sol he vigor, per vos plor e menamor, e no vull altre senyor.

1. A, e per ço que lenteniment uençes fo...—2. P, mi do mofri.—3. P, ai: D, he.

¶ CAP. 5. *De trinitat.*

CONTEMPLAR volc Blanquerna la santa trinitat de nostre senyor Deus; e per açò en començament de sa oració, pregà Deus que li exalçàs les virtuts de sa ànima a pujar contemplar ses virtuts, per tal que per aquelles pogués contemplar sa gloriosa trinitat; e per açò dix aquestes paraules: Santa gloriosa essencia divina, en la qual es trinitat de divines persones! Do te demàn com te placia humiliar per ço que ma ànima pusca pujar en ta trinitat contemplar ab tes propries essencials virtuts comunes, tes proprietats, tres, essencials, personals. No som digne de demanar lo do quet demàn ni de reebre lo; mas car tu lo pots donar e car jo ten poré [1] mills amar conèxer e loar, per açò lot demàn, car ma ànima desija totes aquelles coses conèxer e amar per ço que mills te pusca amar e conèxer, loar e servir, e fer amar e conèxer les tues honors els teus honraments.

2. Confiàs Blanquerna en lajutori de Deu, e dix estes paraules: No fo nï es ni serà en creatura en que lo bé infinit [2] eternal pusca esser engenrat ni proceít, [3] com sia cosa que tot bé creat sia termenat e finit en granea eternitat; mas si en creatura hagués bé qui fos gran infinidament en eternitat poder saber voler, possible cosa fora que un bé infinit pogués [4] engenrar altre bé infinit; car si açò no fos possible, fora impossible que fos en creatura bé infinit segons que damunt havem susposat. On, com Blanquerna

1. D, poria.—2. P,D, ni sera en creatura que infinit.—3. P, possezitz: D, possehit. – 4. P, sia termenat mas si en creatura agues be que fos gran ni infinit que pogues: D, sia termenat. Mas si en creatura hagues bo que fos gran infinit qui pogues.

açò hac remembrat entès e amat, remembrà e entès que si lo subirà bé es més a ensús en granea eternitat poder saber voler, quel bé creat, cové que haja pus alta e pus noble obra e actualitat quel bé creat; car si no ho hagués, impossible cosa li fora que li fos desús en infinitat de bonea granea eternitat poder saviea.

3. Com Blanquerna hac per adjutori de Deu pujades les virtuts de sa ànima e lo pus alt grau en que les havía pogudes pujar, ell sesforçà com per altra manera les pugués més a ensús pujar; e començà a considerar com gran bé es engenrar Deu qui sia bo[1] infinit eternal poderós savi amant virtuós vertader gloriós complit just larc misericordiós humil senyor pacient. Com Blanquerna hac enaxí considerat longament, cogità altra vegada com gran bé es donar processió a Deu on sien totes les comunes virtuts damunt dites. Altra vegada considerà com gran bé es lo bé don es engenrat Deu e don ix Deu eternalment e infinida. Com totes aquestes coses hac considerades considerà per negació[2] que en lo subirà bé no fos lo bé que ja havía considerat, e adoncs atrobà sa ànima buyda[3] de devoció enteniment, e retornà considerar en Deu segons que hi havía considerat per afermació, e adoncs sentí plena sa ànima de remembrar entendre e amar lo subirà bé, e començà a plorar e a loar Deu qui tan altament lo faía[4] contemplar.

4. Remembrà Blanquerna en sa ànima virtut creada, la qual volc pujar per virtut de virtut increada, membrant aquestes paraules: Los filosofs digueren[5] quel mon es eternal, e açò enteneren a dir a honor[6] de la virtut increada quis cové a obrar eternalment e infinida; e car ells innoraren en Deu trinitat[7] e obra eternal, atribuíren a Deu obra eternal e infinida en lo mon e en les coses don lo

1. P,D, manca *bo.* — 2. D, negatiua. — 3. D, minua. — 4. A, fahien: P, fazian. — 5. D, dixeren *(usual)*. — 6 D, per honor. — 7. D, E car ignorauen en Deu ueritat.

mon es compost; mas car la virtut de Deu se cové molt mills a obrar en sí obra eternal infinida en poder saviea amor perfecció gloria, que en altra cosa qui no sia Deu, per açò la perfeta justicia saviea gloria veritat de Deu, significava a Blanquerna que lo mon havía començament, e que la obra que la divina essencia ha en sí metexa, engenrant lo Pare lo Fill e ixent lo Sant Esperit del Pare e del Fill, es eternal infinida en tota[1] perfecció. E si açò no fos enaxí, seguiras que aytàn infinida virtut hagués lo mon en reebre eternitat com en donar lo divinal poder virtut en la eternitat, e açò es cosa impossible; per la qual impossibilitat significada a Blanquerna, fo son enteniment tan exalçat, que sa volentat sen levà tant a ensús amar la trinitat, que amor donà al cors langors e als ulls plors e al cors sospirs e devocions[2] e a la boca laors oracions, de son Deu gloriós.

5. Temorosament deía Blanquerna a la santa trinitat estes paraules mentalment[3] e corporal: Eccellent trinitat subirana! Per tes comunes virtuts puja mon enteniment tu contemplar e amar, e en tes propries vertuts personals defall mon enteniment a haver conexensa de tu; mas ma volentat puja tu amar e entendre per lum de fe inluminat de la tua benedicció, e per açò[4] som en tu contemplant per fe e per intelligencia sens que no sen segueix[5] contradicció.

6. Dementre que Blanquerna contemplava enaxí la subirana trinitat, error e innorancia volgren inclinar Blanquerna a descreure trinitat en Deu, considerant Blanquerna que tota trinitat faía compusició; mas Blanquerna tornà remembrar[6] la granea infinida en poder perfecció eternitat, e per açò entès[7] inconvenient que si pluralitat ni eternitat creada no pot esser sens compusició, ques seguesca que la trinitat sobirana covenga esser composta: car enaxí com

1. P,D, es eternalment en tota.—4. A, manca aquesta frase.—3. D, moralment.—4. P,D, mas car ma uolentat... per aço.—5. D, seguis.—6. D, retorna membrar.—7. A, es entes.

la subirana trinitat pluralitat, es desús a pluralitat trinitat creada en bonea granea eternitat poder etc., enaxí cové que li sia desús en simplicitat; car si la unitat de Deu es en simplicitat subirana a tota unitat creada, enaxís cové que lo subirà bé haja pluralitat ab que sia desús en simplicitat a la pluralitat creada.

7. Trinitat santa! En ço que no tentén es major ta granea e es menor mon enteniment, e en ço quet creu sens entendre es major ma fe que mon enteniment, e es major ta granea que ma fe; e açò es per ço car ta granea es infinida en tota perfecció, e ma fe e mon enteniment son compreses e finits per ta granea. On, si en ço quet creu som major per fe que per entendre, si tentenés fora major per amar que per creure. E si açò no era enaxí, seguirsia que amor se covengués mills a innorancia que a entendre; e siu faía, seguirsia que la amor fos menor en les altees del enteniment e major en sos defalliments, e açò es impossible, sens que no sen segueix contradicció de mèrit ni de enteniment per fe quen romàn en son estament segons diversitat de[1] objects enfre fe e enteniment; la qual diversitat havem damunt significada en les divines virtuts comunes a totes les .iij. persones divines e segons les proprietats personals divines.

8. Per ço que usàs de la art de contemplació, Blanquerna considerava en sa ànima generació en infinitat eternitat, per ço que nos cuydàs que la divinal generació fos semblant a la generació qui es en les creatures, la qual en sa ànima no pot metre en infinitat eternitat; e per açò entén en la subirana generaoió simplicitat sens compusició corropció, e en la jusana generació no pot creure corropció ni compusició[2] per ço car son enteniment nà conexensa en ço que la generació creada no pot metre en eternitat infinitat perfecció,[3] en son enteniment remembrament.

1. D, de sos.—2. P,D, manca *ni compusició*.—3. P, infinida perfectio.

9. Santa trinitat! Si no eres, en què sería semblant Deu a home? ni què faría la paraula vera com[1] dix: Façam home a ymage e a semblança nostra? E si est trinitat dessemblant a la nostra, es que és esser infinit eternal en poder saviea perfecció. Enaxí contemplava Blanquerna la santa trinitat e a ella pujava los poders de sa ànima aytant com pudía, per tal que fos obedient al manament de Deu qui mana que hom am Deu de totes ses forçes e de tota sa pensa e de tota sa ànima, on es membrança intelligencia e volentat.

¶ CAP. 6. *De encarnació.*

MEMBRA Blanquerna la santa trinitat de nostre Senyor Deus per ço que lenteniment entenés com de la influencia de la gran bonea de eternitat poder saviea voler de la gloriosa trinitat, devía Deus fer[2] obra en creatura qui fos de gran benignitat durabletat poder saviea caritat; e per açò lenteniment entès que segons la operació qui es en les persones divines, era cuvinent cosa que Deus prengués natura humana en la qual e per la qual fossen significades les sues virtuts divines e les sues obres, les quals ha en ses divines persones; per la qual significació la volentat de Blanquerna e dels altres homens amàs Deus e ses obres. E per açò Blanquerna dix aquestes paraules:

2. Divina virtut! dix Blanquerna: Vos sots infinida en bonea granea eternitat poder saviea amor, e en tota perfecció; e per açò si fos altra cosa infinida en granea eternitat paciencia, vos hi pógrets obrar infinidament per

1. P,D, que.—2. P, far dieus: D, fer deus.

granea eternitat acció etc., per ço car ne sots[1] poderós e car aquella cosa ho pogra reebre; mas car tota altra virtut es finida sino la vostra, per açò en eternitat ni en infinida granea,[2] nulla cosa no abasta a esser pacient a vostra obra sens començament de temps e de quantitat. On, a demostrar totes aquestes coses volc vostra saviea crear una creatura mellor e major en virtut que totes les altres creatures e virtuts creades, e volc lo Fill de Deu esser una persona ab aquella creatura, a significança que enaxí com la vostra bonea li havía poguda[3] dar major virtut que a totes creatures, enaxí la pogra[4] fer major que creatura e que totes les altres creatures.

3. Gloria ha, Sènyer, la vostra humana natura major que totes les altres glories creades, e açò es per ço car ha major perfecció que nulla altra perfecció; e car la vostra justicia, Sènyer, ha major[5] bonea poder saviea amor que nulla altra, per açò volc donar major gloria perfecció a la vostra humanitat, que a nulla altra natura creada. On, com açò sia enaxí, doncs per açò es cuvinent cosa que tots los àngels e totes les ànimes dels sants, e encara tots los corsos daquells aprés resurrecció, hagen gloria en la vostra natura humana, e per aquella pusquen pujar a haver[6] gloria major en la vostra natura divina.

4. Com Blanquerna hac considerat longament en les coses damunt dites, ell sentí que sa memoria e son enteniment e sa volentat foren altes en la contemplació; mas per tot açò[7] son cor no donà aygua a sos ulls per la qual fossen en làgremes e en plors, e per açò Blanquerna preposà a pujar les virtuts de sa ànima pus altament per ço que muntiplicàs devoció tant fortment en son cor, que sos ulls ne fossen en làgremes e en plors; car descuvinent co-

1. P,D, es.—2. P, ni en fenida grandeza: D, ni enfinida granesa.—3. A, puyada.—4. D, poch.—5. P, que nulla altra pefectio justicia senhoria e a major: D, consona amb la lliçó del P.—6. P, puescam auer: D, puscan auer.—7. P, per aisso: D, per aço.

sa es contemplar altament sens plorar. E per açò Blanquerna devallà sa memoria a remembrar la viltat e la miseria daquest mon e los peccats quey son, ni com fo gran la malvestat que nostre pare Adam feu contra son creador com li fo desobedient, ni com fo gran la misericordia larguea humilitat paciencia de Deu com li plac pendre carn humana ni com volc aquella carn donar a pobretat menyspreament turments treballs e angoxosa e vil mort sens que no havía colpa ni tort dels nostres falliments. Dementre quel remembrament de Blanquerna era çajús en remembrança daquestes coses, pujà lenteniment a entendre e seguí [1] lo remembrament, e contemplaren en les altes [2] virtuts divines, ço es a saber, bonea infinitat eternitat etc.; e per açò la volentat hac tanta de devoció enfre les noblees de les virtuts e la passió e mort de la natura de Jesu Christ, que donà [3] al cor suspirs contricció, e lo cor donà als ulls [4] làgremes e plors e a la boca confessió e laors de Deu.

5. Longament plorà Blanquerna contemplant la encarnació del Fill de Deu segons que damunt es dit; mas dementre plorava, la ymaginació volc ymaginar la manera segons la qual lo Fill de Deu e la natura humana sajustaren; e car no la poc ymaginar, lenteniment començà a innorar e Blanquerna a dubtar, e cessaren los suspirs e les làgremes els plors per defalliment de la dubitació qui destruí [5] la devoció. Com Blanquerna sentí en que era esdevengut son pensament, altra vegada pujà sa memoria e son enteniment a la granea de la bonea poder saviea amor perfecció de Deu, e en la granea daquelles virtuts entès son enteniment que Deus poc ajustar a sí la humana natura, jassia ço que la ymaginació no ho sapia [6] ni ho pusca ymaginar; car major es Deu en bonea poder saviea voler, que la ymaginativa en ymaginar; e per açò a membrar e a entendre, Blanquerna destruí la dubitació la qual hac [7] haúda en la encar-

1. P, seguir.—2. D, e contempla en lés altres.—3. A, e dona.—4. D, vuls *(passim)*.—5. D, destroui *(passim)*.—6. A, sabia.—7. P, auia.

nació, e retornà en lo cor devoció contricció, e en los ulls làgremes e plors, e fo en pus alta e en pus fervent contemplació que no era estat en lo començament.

6. Molt contemplà Blanquerna en la encarnació del Fill de Deu en la manera damunt dita; e com ell sentí que sa ànima sujava d aquella materia, ell ne près altra, per ço que en renovellament d altra materia [1] sa ànima recobràs força e virtut en contemplar. On, per açò Blanquerna remembrà com la santa encarnació passió del Fill de Deu, es honrada en la bonea granea eternitat poder etc. de Deu, ni com ha en est mon honrats molts homens en sa honor los los quals no li fan la honor que puríen. [2] Aprés açò membrà com molts son los homens d aquest mon qui son infeels e qui no honren la humana natura de Jesu Christ que Deus ha en sí meteix tant honrada, ans descreen e blastomen aquella, e tenen la santa [3] Terra on ell près aquella natura e on aquella humana natura, per honrar nos altres e per retre nos a la subirana senyoría qui ns havía perduts, près mort e passió. On, com Blanquerna hac meses les potencies de sa ànima en aquesta materia, adoncs renovellaren en ell devocions suspirs plors contriccions, e fo molt altament sa ànima en contemplar la santa encarnació del Fill de Deu; e per açò dix aquestes paraules: Ah Sènyer Deus, qui has [4] tan honrada e exalçada en tes virtuts divines la nostra natura! Quant serà aquell temps que tu fortment honres lo nostre remembrament enteniment voler, en la tua santa encarnació passió!

7. Tant era alta la contemplació de Blanquerna, que les virtuts de sa ànima mentalment se parlaven; e la memoria deía que gran bonea faía gran obra, e gran poder, gran poder. Respunía l enteniment que gran misericordia amor larguea humilitat, ajustava menor virtut a major. E la volentat deía que amar li covenía sobre totes creatures son

1. P, manieira: D, manera.— 2. P, no l fan honor segons que poirian: D, no li fan honor segons que porien.— 3. P,D, aquella sancta.— 4. D, Ay senyor deus si tu has.

Senyor Jesu Christ; mas de una re se maravellava, ço es a saber, com poc esser que Jesu Christ tant amà[1] son poble e tanta de passió ne volc sostenir e Deu tant sen volc humiliar, e en lo mon[2] ha tantes gents infeels ydolàtrics, e tots han innorancia de sa honor. Respòs lenteniment e dix que aquella cosa era materia a volentat com hagués tanta de devoció que feés desirar martire a honrar la encarnació, e era materia[3] a la memoria com remembràs tant altament en les virtuts de Deu, que ell ne pugués esser exalçat en tan necessaries demostracions que pogués significar als infeels la santa encarnació passió de son[4] Senyor Jesu Christ.

8. Del divinal lum era inluminat e aflamat lesperit de Blanquerna qui deía estes paraules: Ah, major veritat qui sia de veritat increada a creada, ço est encarnació! Per que son més los homens quit menyspreen e tinnoren et descreen que aquells qui tonren[5] e creen? Ah, justicia qui est tan gran en poder saber perfecció! Què faràs? Puniràs aquests falliments tan grans e tan mortals? Ah, misericordia on ha tanta de benignitat amor paciencia humilitat! Perdonarlos has? Plorava Blanquerna, e entre temor e esperança sentristava e salegrava contemplant la santa encarnació del Fill de Deu.*

---

1. D, auia amat.—2. D, e tant se volch humiliar per que en lo mon: P, per que en lo mon.—3. D, manera.—4. P,D, nostre.—5. A, qui tornen.

* A continuació d'aquest capítol, el m.s. P i la edició V en posen un altre amb la rúbrica *De la passió de Jesu Crist;* el m.s. D el col·loca al final de la obra, després del n.º 7 del últim capítol: *De Vicis;* i el m.s. A, no'l porta en lloc. La edició V en nota marginal fa avinent que entre tots els m.ss. consultats, sols a un s'hi trobava. El suprimim per apòcrif, entre altres raons per que l'Autor meteix en el pròlec d'aquesta *Art de contemplació* (pàg. 433 n.º 2) diu que la divideix en XII parts, —la primera: *Vertuts de Deu,* tractada en dos capítols—i en concreta le materies sense mencionar-hi la *Passió de Jesu Crist,* la qual tractada en capítol nou, en faría XIII, contra la declaració expressa de l'Autor. La interpol·lació d'aquest capítol per algún deixeble poc escrupulós, no pot esser més evident. No obstant, per la seva antiguitat el posam al final com a *Mostres d'escriptura,* transcrivint-ne la primera mitat del m.s. P, i l'altra, del m.s. D.

¶ CAP. 7. *Del Pater noster.*[1]

REMEMBRA Blanquerna les divinals virtuts e volc per aquelles contemplar Deu en lo Pare nostre, e les virtuts el Pater noster volc metre en sa memoria enteniment volentat. E per açò dix a Deu aquestes paraules: Pare est Senyor de nos, ço es a saber, quel deu Pare es Pare del deu Fill infinidament e eternal en bonea poder saviea amor perfecció etc. e es la tua divinal essencia Pare de la natura humana de Jesu Christ per creació e per benignitat larguea misericordia humilitat caritat. E per açò dix Jesu Christ, adoncs com feu la oració del Pater noster, que en tu es Pare per persona, Pare propriament de deu Fill, e tu est essencia qui est Pare de la sua humanitat, e encara de totes les altres creatures; e per ço car los apòstols eren creatures, e car eren creents en la sua trinitat e encarnació, nostre Senyor Jesu Christ los dix que diguessen lo Pater noster.

2. Tu, Sènyer, est Pare deu en los cels de deu Fill, los quals cels son la tua infinida granea bonea eternitat poder saviea amor etc. qui son essencia en la qual es deu Pare qui engenra deus Fill; e car infinida perfecció es en ta essencia en bonea granea eternitat etc., per açò son comparades als cels qui son alts, tes virtuts, qui son tan altes que negunes altres virtuts mas les tues tant solament no abasten a esser tan grans altees; per les quals altees e eccellencies, tu en lo Pater noster significues que tu est Pare per ço car est pus alt que creatures, e car en los teus cels son tes obres per les quals Jesu Christ tapellà Pare de sí

1. A, pater nostre *(passim)*.

meteix e de nos. On, si Jesu Christ qui es deu e home e qui es en los cels egual ab tu en quant es deu e es en terra en quant es home, te fa testimoni que tu est Pare seu e nostre e que est en los cels, justa cosa es[1] que nosaltres qui som çajús en la terra cregam al seu testimoni e que digam la oració del Pater noster.

3. Sanctificat sia, Sènyer Deus, lo teu sant nom gloriós en ta bonen granea eternitat poder etc. on es nom de Pare Fill Sant Esperit, per generació e processió, sens la qual generació e processió no pogren esser en ta essencia noms propris diverses eternalment ni infinida en bonea virtut veritat perfecció; mas car est Pare eternal e Fill eternal e Sant Esperit eternal, e cascuna destes persones es infinida en perfecció, per açò ha en ta essencia noms eternals infinits en perfecció, e per açò es digna cosa que sien sanctificats tos noms personals en ta eternal infinida acabada essencia divina.

4. No tan solament requer, Sènyer, justicia, que ton nom sia sanctificat en tes virtuts, ans segons raó es digna cosa que sia sanctificat çajús enfre nos per tot lo mon; e per açò has tu, Sènyer, establida la santa Esgleya romana en terra per ço que precur com lo teu nom sia nomenat conegut per tot lo mon, per ço quey sia sanctificat en la ànima dels homens e en lo sant Sagrament de laltar; e per ço que lapostoli nils cardenals sos companyons nils altres prelats non sien negligents ni per altres negocis no cessen a procurar[2] com ton nom sia sanctificat, per açò nas fet tu manament ab ta propria boca en lo Pater noster e en la hora del teu trespassament daquest mon, lo qual manament fist[3] a tos locstinents apòstols aprés lo teu trespassament.

5. Lo teu regne es, Senyor, la tua essencia metexa e les tues proprietats personals, on es bonea granea eterni-

1. P,D, per aço justa cosa es. — 2. A, prouar. — 3. D, fahist.

tat etc. Aquell regne venga, Sènyer, a nostra ànima per membrar entendre amar tes comunes proprietats e tes propries proprietats personals, per ço que ton regne sia çajús honrat enfre nos e que nos pugem al teu regne gloriejar perdurablement.

6. Feta es, Sènyer, la tua volentat en los cels e en la terra: en los cels es feta, car bonea es ta essencia,[1] on ha bonea volentat qui ix de infinit Pare e Fill en bonea granea eternitat etc. Complida es, Sènyer, ta volentat en lo Fill qui es engenrat eternalment e infinida en tota perfecció, e per açò, Sènyer, justicia perfecció virtut veritat, vol que ta volentat sia en la terra, ço es en la natura humana que prenguist,[2] on es terra corporal elemental; la qual volentat fo per obra de Sant Esperit com tencarnest en la Verge gloriosa.

7. Sènyer! Ta volentat es tan alta e tan maravellosa, que per tot aquest mon deu[3] esser obeída per ta bonea e ton poder e ta perfecció e ta justicia. Obeída es, Sènyer, per ta bonea humilitat paciencia misericordia, en aquells qui desiren tu servir e qui de terra sospenen lur membrar e entendre e amar a tu contemplar e servir; e obeída es, Sènyer, ta volentat per ta justicia senyoría poder veritat, en punir a infernals penes aquells qui no poden fugir a la tua sentencía ni a la tua dominació, e tenen lur remembrament enteniment e lur volentat a les vanitats terrenals, menyspreant les celestials benediccions.

8. Lo nostre pa de tots jorns[4] es, Sènyer, lo teu sant cors gloriós sacrificat en laltar. Aquell teu cors es en los cels e es tots jorns çajús enfre nos per sacrifici, lo qual nos veem mentalment per obra de la gran benignitat poder saviea volentat humilitat misericordia: car enaxí com nostres ulls corporals els altres senys defallen a veer lo pa nostre, ço es ta carn e sanc, enaxí, Sènyer, abasten les virtuts de

1. P, En los cels faita car boneza esta en essencia.—2. D, presist.—3. A, que pot per tot aquest meu deu.—4. A, pare tots jorns.

nostra ànima, ajudant tu a nos, que vejam lo nostre pa per obra de tes essencials vertuts; car si ton poder es gran en infinitat, segueixse que pusca sots forma de pa esser carn e sanc un cors sacrificat en diverses locs, a significar ton poder esser infinit; e si ta benignitat volentat humilitat larguea, es gran infinidament segons la infinitat de ta perfeta justicia, es significat quel pa de tos jorns nos degues donar en aquest mon qui es huy per ço car es dia de elecció, damnació o salvació, lo qual dia es trespassable en cascú de nosaltres.

9. Lexa, Sènyer, a nos lo deute quet devem, car not puríem pagar per ço car tuyt som peccadors en lo nostre pare Adam, e tant nos has encarregats com nos has creats e est volgut per amor de nos esser home turmentat crucificat mort, que not puríem pagar. E car ta perfecció es infinida en ta bonea granea eternitat etc., per açò no tes, Sènyer, necessitat[1] quet paguem; car si ho era, en tu hauría defalliment de perfecció. E car nos lexam los deutes que nos devem a nostres sensualitats, les quals mortificam ab dejunis afliccions oracions e ab mortificar nostre enteniment creent les maravelles que obren tes virtuts, si tu, Sènyer, nons perdonaves e nons lexaves[2] nostres deutes, pus que per amor de tu nosaltres lexam los nostres, sería en nosaltres major justicia en perfecció que en tu; e car açò nos cové, per açò, Sènyer, es cosa cuvinent que tu no demans nostres deutes, los quals no puríem pagar.

10. Bé sabem, Sènyer, que ta gran bonea amor larguea misericordia, te fa desirar que nosaltres haguessem grans mèrits, per ço que ta justicia hagués raó quens pogués donar gran gloria e perfecció, e per açò lexes nos temptar al demoni e al mon e a la carn; e car som pobres en membrar entendre amar, moltes vegades sesdevé que som vençuts e sobrats com som temptats. On, com tu, Sè-

1. P,D, necessari. — 2. D, nons perdones e nons lexes.

nyer, sies tan gran en benignitat misericordia larguea humilitat, ço que nos no merexem donansho tu, si bé temptacions havem ni vencem,[1] car abastans a nos que en lo teu regne siam e que en tu gloria hajam sens nostres mèrits.

11. Deliurans, Sènyer, del mal lo qual havem com te ublidam e tinnoram et desamam; car daquest mal prenen[2] tots los altres mals començament. E doncs aquest deliurament sà a fer, Sènyer, per membrar entendre amar ta bonea granea eternitat poder etc., e si tu nons defens e nons deliures de mal pus quens has creats ens pots ajudar, serà ta misericordia humilitat sens amor, e nos serem creatures sens senyor qui am sos sotsmeses, e açò es inconvenient a esser; per quel meu remembrament ha esperança, Sènyer, en lo teu acurriment. Enaxí e molt mills que nos pot recontar ni escriure, contemplava Blanquerna en sa ànima les virtuts de Deu ab lo Pater noster.

¶ CAP. 8. *De Ave María.*

CONTEMPLAR volc Blanquerna la Regina del cel de la terra de la mar e de tot quant es, ab les virtuts de son Fill gloriós nostre Senyor Deus; e per açò dix aquestes paraules: Ave María![3] La bonea del teu Fill qui es gran infinidament en eternitat poder saviea amor etc., te saludà per ço que prengués lo Fill de Deu de ta[4] natura ab la qual fos una persona tan solament, lo qual es egual en bonea granea eternitat etc., al Pare[5] e al Sant Esperit e a tota la essencia en bonea virtut.

1. P, dampnazo tu si be temptacions non uensem: D, dona noso tu si be temptacions no uencem. — 2. D, peruenen. — 3. D, afig: *gratia plena.* — 4. V, de tu. — 5. A, afig: *e al fill.*

2. Gracia plena! Poder saber voler qui son un poder saber voler en essencia e qui son un poder saber voler en filiació, se son encarnats en carn de ta carn e en sanc de ta sanc.[1] Aquest poder saber voler, es un Fill tan solament del subirà Pare. Per aquest Fill es creat en tu fill home ajustat a esser una persona ab Fill deu.[2] E per açò, Regina, es tu plena de gracia per Fill deu e per Fill teu home, e Fill deu[3] es ton Fill en quant es una persona ab Fill deu.[4] On, com açò sia enaxí, de la influencia de la plenea de gracia don ton Fill es ple, és, Regina, plena de gracia major, que no podem membrar ni entendre ni amar; e de la tua plenea de gracia vé[5] influencia a la memoria e a lenteniment e a la volentat qui contempla en lo compliment de ta gracia. On, beneyta sia, Regina, la tua gracia qui es tan plena, que compleix tots aquells qui per ta gracia han a venir a perdurable compliment.

3. Lo Senyor es ab tu, Regina, lo qual es virtut veritat gloria qui son lo Fill de Deu. Aquella virtut veritat gloria, han infinitat en poder saber voler. Aquella infinitat es subirà bé en eternitat. Aquest senyor es en tu deu e home: deu es per lo Pare divinal, home es car ha presa carn e sanc de tu. Esser en tu, Regina, aytal senyor, fa tu esser en gran virtut veritat, que[6] aprés ton Fill sobrepuges en virtut veritat gloria, totes les altres creatures; e açò es per ço car, enceptat ton Fill, lo[7] Senyor no es en neguna creatura tant virtuosament vertaderament gloriosament, com es en tu, car a nulla altra creatura no ha donada tanta virtut a reebre sa virtut com a tu. E per ço car tu ne pots per sa virtut reebre major virtut que altra creatura, es pus vertaderament en tu sa gloria que en altra creatura.

4. Beneyta est, Regina, enfre les fembres; car major perfecció, major justicia, major larguea es donada a tu, que ha totes fembres: hoc encara, major que a tots los ho-

1. P, de ton sanc.—2. P, de dieu *(passim)*.—3. P,D, e si deu.—4. teu(?): home(?).—5. A, hauem.—6. P,D, manca *que*.—7. A, manca *lo*.

mens e a tots los àngels e a totes les altres creatures; car la perfecció[1] justicia larguea que a tu es donada, es Crist ton Fill, qui es perfecció de totes altres perfeccions e justicia de totes altres justicies e larguea de totes altres larguees; e sens ton Fill, res no fora qui hagués esser ni nulla perfecció. Daquesta perfecció, Regina, qui es ton Fill, fa justicia esser tu beneyta sobre totes fembres, per ço car has més de perfecció que totes. On, com en tu sia tanta de perfecció, doncs la perfecció de justicia larguea, vol que tu dons perfecció a tota ànima en son remembrament sit remembra e en son enteniment si tentén e en sa volentat si tama; e si açò no era enaxí, hauría defalliment de justicia e de larguea en ton Fill e en tu, e açò es cosa descuvinent e impossible.

5. Lo teu fruyt, Regina, es beneit de misericordia humilitat, qui han ajustat lo fruyt de ton ventre a divinal natura, lo qual ajustament es major que negú altre ajustament qui pusca esser enfre Deu e creatura; e per açò, Regina, a neguna creatura no ha la divina natura, ni a totes les altres creatures, feta tanta de misericordia humilitat, com ha al fruyt de ton ventre; car aquell teu Fill, home gloriós, es home en lo Fill de Deu gloriós quil fa esser home en[2] esser ab sí meteix una persona qui es Deu e home; e aquesta persona qui es Deu e es[3] infinida misericordia humilitat en bonea eternitat poder saviea amor etc. han beneít ton Fill de esser un ab infinitat de misericordia humilitat bonea eternitat poder etc. On, com açò sia enaxí, Regina, doncs qual fruyt pot esser tant ni pus benhauyrat[4] quel fruyt de ton ventre?

6. Regina! Tan gran es la resplandor del sol, que dona lugor a la luna e a les estelles e a laer; e car la misericordia humilitat es major en ton Fill que la resplandor en lo sol, per açò, Regina, vé a nosaltres e als àngels major

1. P,D, per la perfeccio.— 2. P,D, ab.— 3. A, es: P, *falta:* D, ha.— 4. D, demanat.

influencia de benedicció del fruyt de ton ventre, que no es la resplandor del sol ni de les altres creatures. E car en tu, Regina, misericordia humilitat han tant exalçat ton fruyt e hagen posada tu en tan altes eccellencies, es raó que sies membrant de nos segons que est gran per misericordia[1] e humilitat; e si misericordia tà vulguda honrar, que per ta misericordia vulles nos remembrar; e si humilitat a tu se volc enclinar per ço que texalçàs, humiliasses tos pensaments a nos per ço que en aquells puscam pujar reebre benedicció de ton ventre.

7. Esperit Sant es vengut en tu, Regina, e hat aombrada de la virtut del Altisme. Aquell Sant Esperit, Regina, es vengut en tu ab lo Senyor de tot lo mon e encara de laltre segle. Aombrada tà de virtut qui es virtuts e de virtuts[2] qui son una virtut. La natura que ha presa en tu ha aombrada ab infinita bonea granea eternitat poder etc. e tu ha aombrada daquella natura que ha en tu presa per la qual est mare de tota e de totes altres virtuts creades; e totes prenen[3] en ta ombra resplandor, e per ta ombra son endreçades a la resplandor de ton Fill, e per ta ombra aombrada de divinal ombra e humana, son en gloria estants los sants en eternal ombra, estorts[4] a foc perdurable en lo qual no ha[5] ombra de refrigeri ni de perdó.

8. Celestial Regina! Lo teu Fill es senyor, per dues raons, de totes creatures: la una es per ço car es Deu; laltra es per ço car es home ajustat e unit ab Deu. On, com ton Fill sia senyor, per dues raons, de tot lo mon, cové que tu sies per dues raons dona de tot lo mon: la una es per ço car est Mare de Deu, laltra est per ço car est mare dome qui es unit en persona ab Deu. E com açò sia en axí, doncs tu, Dona, hages membrança de ço don est dona, per ço quet naja grat aquell qui tà feta dona, e que nos siam exalçats en la nobilitat de son[6] senyoratge.

1. P,D, en gran misericordia.—2. P,D, manca: *e de virtuts.*—3. D, preuenen.—4. V, apartats.—5. P, non a hom.—6. D, ton.

9. Enaxí contemplava Blanquerna en la Ave María nostra Dona ab les virtuts de son Fill; e dementre contemplava havía tan alt son remembrament e son enteniment e sa volentat, que no entenía si plorava o no. E com hac finida sa contemplació, remembrà e conec que son cor no havía donada aygua a sos ulls, per la qual fossen estats en làgremes e en plors dementre contemplava; e car fo cosa descuvinent contemplar nostra Dona sens plorar, per açò Blanquerna retornà contemplar nostra Dona e membrar la paciencia quel seu Fill gloriós hac lo dia que fo despullat escupit açotat coronat clavellat nafrat e mort; e remembrà com nostra Dona lamava de molt gran amor, e com dementre hom lo turmentava, nostra Dona e ell sesguardaven ab piadós agradable[1] esguardament. Planyía nostra Dona son Fill que veía murir; enyoraval, car dell se veía partir per mort; sabía[2] que tort no havía e sabía que era Senyor e Deu. Dementre que Blanquerna enaxí contemplava e menava per les virtuts de sa ànima les virtuts de Deu e de nostra Dona, lo cor fo en devoció tant fortment quels ulls nagren abundancia daygua e de plors.

¶ CAP. 9. *Dels[3] manaments.*

REMEMBRA Blanquerna en los Evangelis la respunsió que Jesu Crist havía feta dels manaments, e volc contemplar en aquells ab les divines virtuts de Deu; e dix estes paraules a sa volentat: Amaràs ton Senyor Deus, car manament nas de la bonea granea eternitat de Deu. On, si tu, volentat, fosses tan gran que eternalment sens començament e fi, pogues[4] amar Deu,

1. P,D, manca aquest mot.—2. P,D, e planhia... e tristaua s... e sabia.—3. A, de.—4. pogres(?).

obligada fores a obeír lo manament, per ço car senyor bo infinidament e eternal fa a tu lo manament; mas car has començament, per açò ans que fosses no pogres amar, mas pus que est, ubligada est a amar, e si no ames, est desobedient a bonea eternal infinida; per la qual desobediencia tapellarà a pena eternalment infinida en turments.

2. Deía lenteniment a Blanquerna que lo poder saviea amor de Deu faíen manament a la volentat, que amàs Deu de tot son cor; e car ell entenía que la volentat tota pudía amar Deu per lo poder saber voler de Deu, lo poder que havía en no amar Deu de tota sa totalitat, no era del poder saber voler de Deu, ans era de colpa tort e peccat, inclinat a no poder qui no vol essser poder en lo poder saber voler de Deu on es sostentat e guardat e defès poder creat contra poder encolpat, si tota la volentat creada se dona a amar obeír lo manament de Deu.

3. Dementre que lenteniment de Blanquerna cogitant[1] deía mentalment a la volentat les paraules damunt dites, la volentat respòs e dix si li era leguda cosa de amar nulla cosa altra, mas tant solament Deu. Respòs lenteniment e dix que totes creatures pudía amar ab que les amàs a esguardament de Deu, ço es a saber, que les amàs per ço que pogués amar Deu.

4. Estant lenteniment e la volentat en estes paraules, la memoria remembrà com en lo manament se conté que hom am Deu de tota sa ànima; e car ella era una dels .iij. poders de lànima, per açò se tenía per ubligada a remembrar de tot son poder la virtut veritat gloria; e dix a lenteniment que ella membrava com ell qui es la un dels .iij. poders de lànima, era tot ubligat a entendre la virtut veritat e la gloria de Deu. Com lenteniment hac entesa la raó que memoria remembrant li recontava, adoncs hac consciencia com moltes vegades havía esquivat a entendre[2]

1. D, cogitaua.—2. P,D, manca: *a entendre.*

la virtut veritat gloria de Deu, per ço que la volentat per fe nagués major mèrit; e car a lenteniment es fet aytant gran manament en sa totalitat com a la volentat, per açò sexalçà a son poder a entendre la virtut veritat gloria de Deu, e demanà perdó en ço que havía errat innorantment per ço que fe ne fos major en la volentat.

5. Deía Blanquerna a Deu que perfeta era sa justicia, e per açò covenía quel manament que faía a tota sa pensa fos just e perfet; lo qual manament no hagra perfecció si manàs a la humana pensa que no fos [1] tota en amar la justicia perfecció de Deu, com sia cosa que la pensa sia tota creada e beneficiada [2] per la justicia perfecció de Deu. Dementre que Blanquerna enaxí parlava ab sa pensa e ab la justicia perfecció de Deu, la volentat dix a lenteniment que ella amava pus fortment en la majoritat de son entendre [3] com entenía de tot son poder; e per açò reprès lenteniment de ço en que havía errat longament com per major gloria haver no sera exalçat a entendre, com sia cosa que a tota la pensa qui significa tota la potencia de lenteniment, ne sia fet manament. Dient la volentat aquestes paraules a lenteniment, venc contricció consciencia en la volentat qui no havía manat a lenteniment com entenés Deu de tota sa potencia, pus que li nera fet manament. On, per ço de que [4] la volentat contricció havía, membrà la memoria que molt home es desobedient qui al manament de Deu cuyda esser obedient per exalçar fe e per mortificar lenteniment; per lo qual mortificament esdevé error e falliment innorancia.

6. Altra vegada tornà [5] Blanquerna lo manament que Deus fa a la volentat com mana que hom am Deu de tot son cor, e puxes li diu [6] que lam de tota sa ànima, e altra vegada li diu que lam de tota sa pensa. On, [7] aquestes .iij.

1. P, si non mandes... que non fos: D, si no manas... que fos.— 2. P, bonificada.— 3. P, entendement: D, enteniment.—4. P,D, E per so que.—5. tornà a membrar(?).—6. D, puys li dix.—7. D, E si: V, E per.

vegades en que es fet manament, ha home conexença de la larguea de Deu qui fa misericordia a lenteniment de Blanquerna com entena diverses obres en los .iij. poders de lànima, segons la diversitat dels .iij. manaments damunt dits; car en ço que Deus mana que hom am de tot son cor, es significada fe per la qual la volentat am sobre ço que lenteniment no pot entendre; e car mana que hom am de tota sa ànima, es significat que tots tres los poders de lànima segualen en alcún object membrat entès amat egualment; e com mana que hom lam de tota sa pensa, es significat que Deus mana exalçar a home tot son enteniment per ço que haja en membrar Deu major remembrament e en amar Deu major volentat, qui han majoría[1] en la exaltació de lenteniment, per la qual Deus ama molt esser conegut.

7. Blanquerna dix a sa ànima que amar Deu de tot son cor e sa ànima e sa pensa es lo primer manament; e per açò lenteniment entès segón manament segons relació del primer, en lo qual segón manament fo significada[2] egualtat damor enfre Blanquerna e son proísme, en ço que Deus mana a la volentat que hom am son proísme aytant com sí meteix; e car no diu de tota ta ànima ni ta pensa, ni encara de tot ton cor, es feta diferencia del primer manament al segón, per la qual diferencia es significat que lo primer ha senyoría sobre lo segón, e que lo segón es humiliat[3] e deu esser pacient al primer, per ço que hom en amar entendre membrar més en Deu que en sí[4] meteix ni en son pruísme, faça obediencia e reverencia a honrar la humilitat senyoría de Deu.

8. Amar membrar entendre Deu més que altra cosa, e son proísme aytant com sí meteix, son .ij. manaments qui son començaments als altres; e qui a aquests .ij. manaments es obedient, obeeix Deu en tots los altres, e qui en negú

1. A,D, memoria.—2. P,D, entendet qué per lo segon manament fo significada.—3. A, humilitat: D, baix.—4. P,D, que si.

dels altres es a Deu desobedient, desobeeix Deu en los .ij. primers manaments; e qui ama egualment sí meteix o son proísme ab Deu, es desobedient al primer manament e a tots los altres.

¶ CAP. 10. *De Miserere mei Deus.*[1]

AB les virtuts de nostre Senyor Deus contemplava Blanquerna Deu en sa essencia e trenitat e encarnació en los dits dels sants profetes, segons que es exemplificat per estes paraules: Demanà David a Deu perdó segons la sua[2] misericordia, e per açò sa ànima en lo començament asemblà granea e misericordia[3] ab bonea eternitat; car la bonea de Deu es major que altra bonaa, e la sua eternitat es major que neguna durabletat. E car bonea e eternitat se concorden ab granea, e la misericordia de Deu es gran sobre tota altra misericordia, per açò David demanà a bonea gran bé de pietat e de perdó e de do, e demanà a eternitat que aquell do e perdó fos durable sens fi; e aquesta demanda fo per ço car es concordança en les persones divines de proprietats personals qui son en essencia bonea granea eternitat misericordia.

2. Nos covenía que David feés diferencia en la essencia de Deu de granea misericordia justicia; car una cosa meteixa son tant solament. E car dix que Deus segons gran misericordia li perdonàs, significà sa gran justicia; car a gran misericordia se cové segons gran justicia perdonar e donar, a significar que major justicia es que gran misericordia perdó grans colpes e do grans dons, que menor misericordia. E si açò no era enaxí, seguirsia que gran mi-

1. A, afig: *secundum magnam misericordiam tuam.*—2. P, segon la sua gran.—3. D, acompara granea ab misericordia.

sericordia e gran justicia no haguessen en ques concordassen es covenguessen.

3. Considerant Blanquerna en les paraules damunt dites, salegrà fortment sa ànima en esperança de la misericordia e de la justicia de Deu e de lur granea; e per açò entès grans bens durables sens fi esser aparellats a home qui demàn misericordia a la granea justicia de Deu. Com Blanquerna en la essencia de Deu hac contemplades bonea granea eternitat misericordia justicia, entrà en un altre consirer, e contemplà les virtuts damunt dites en les .iij. persones divines, dient aquestes paraules:

4. Sènyer Deus qui est Pare, gran en[1] ton poder saber voler, en virtut de bonea eternitat misericordia justicia! On, en persona de la Esgleya romana te demanà David ton Fill qui es gran en poder saber voler de virtut en bonea eternitat justicia misericordia; car en ço quet demanà que tu haguesses misericordia segons ta granea, covenc que la haguesses de tan gran granea com es la[2] tua, la qual nos no pogrem reebre sens alcuna cosa egual a la tua granea, la qual cosa es ton Fill gloriós quens donest per encarnació e per recreació. Per lo qual Fill es a nos significada la tua gloriosa trinitat e encarnació; car sens que en ta divina natura no hagués distincció de persones, nons pogres[3] donar ni perdonar segons ta gran misericordia, car no hagrem virtut en que la poguessem reebre. Mas car ton Fill volguist encarnar, en aquell la poc nostra natura reebre, per ço car en quant ton Fill es Deu, es a ta granea egual en virtut, e puguist per aquell e ab aquell aytant com tu donar e perdonar e jutjar.

5. Remembrà Blanquerna veritat gloria perfecció en Deu, e per les paraules de David entès que granea se covè ab veritat gloria perfecció; la qual granea covê esser infinida, car si era finida nos[4] covenría ab la veritat gloria

1. Gran es(?).—2. P,D, com la.—3. A, pogues.—4. A, manca *nos*.

perfecció qui son virtuts infinides en Deu. On, com granea e misericordia sien virtuts infinides, e com David demanàs misericordia segons la granea de Deu, per açò es significat que al Pare demanà Fill on fos veritat gloria perfecció, per ço que fos egual do e perdó a la granea infinida quel Pare ha en veritat gloria perfecció. On, com açò sia enaxí, per açò es significat que David demanava lo do el perdó en persona de la humanitat de Jesu Christ, a la qual no pogra esser donat[1] sens que della no fos feta unió ab alguna persona de egual veritat[2] gloria perfecció ab alcuna persona qui fos en la divina essencia.

6. Larguea humilitat senyoría paciencia, Sènyer Deus, dix Blanquerna, son en vos virtuts grans infinidament; car si nou eren, seríen contraries a la vostra misericordia qui es infinida, e seguirsia que David[3] vos hagués demanat do e perdó lo qual vos no li poguéssets donar[4] per defalliment de vostres virtuts; e car es impossible cosa que en vos haja null defalliment, cové que vostra larguea haja en sí egual do a sí meteixa, e que en vostra humilitat haja humil en qui totas pusca humiliar, e que vostra senyoría haja egual en sí metexa, per ço que la misericordia vostra egual a sí metexa haja senyor qui pusca[5] donar; e cové que vostra misericordia haja paciencia en donar egual paciencia de sí metexa. E si açò no fos enaxí, pograus David major misericordia demanar, que vos no pógrets haver ni donar; e açò es cosa molt descuvinable.

7. Segons la manera damunt dita contemplava Blanquerna Deu en sa essencia trinitat encarnació, per art, esponent les paraules de David ab les divines[6] virtuts; per la qual art pot hom revelar los secrets e les escuritats quels profetes havíen en lurs paraules per ço que lenteniment sexalçàs a encercar los secrets de Deu, per ço que

---

1. A, donant: P, dauant: D, denant.—2. A, de egualitat.—3. A, que damdues.—4. P,D, perdonar —5. A, a si matexa senyor puscha.—6. A, demes.

pus altament entenés, e que en la altea de lenteniment la volentat fos exalçada a molt amar Deu en sa essencia e en sa trinitat e encarnació e en totes ses obres.

¶ CAP. 11. *Dels .vij. sagraments de Sancta Esgleya.*

EN los sagraments de Santa Esgleya volc Blanquerna contemplar les virtuts de Deu, e dix a Deu aquestes paraules: Sènyer Deus! En lo sant sagrament del Baptisme volets demostrar [1] la granea de vostre poder saber voler virtut; car per gran virtut lo poder [2] saber voler revelats al nostre humà enteniment molt [3] estranya obra e maravellosa en lo Baptisme, com per aygua e per paraules del prevere e per la fe dels padrins, linfant qui no usa de enteniment volentat, en lo sagrament es nedeejat e mundat de loriginal peccat. Aquesta obra, Sènyer, tan gran e tan maravellosa, està sobre obra natural, a donar significança que vostra virtut es tan gran en poder saber voler, que podets e sabets e volets fer sobre natura tot ço que en grat e en plaer vos vé.

2. Enaxí, Sènyer, com en ciutat estàn bé diverses oficis, enaxí en la ciutat de Santa Mare Esgleya estàn bé los .vij. sagraments: car enaxí com tots los uficis son a noblea de la ciutat, enaxí los .vij. sagraments son a demostrar lo noble ús que les vostres glorioses virtuts han en les creatures, qui [4] es revelat e demostrat en los .vij. sagraments. E per açò, Sènyer, la bonea granea de vostra senyoría demostra com al vostre poder saber voler son obedients totes creatures en los .vij. sagraments.

1, D, denunciar.—2. V, en poder.—3. P, e molt: D, en molt.—4. P,D, lo qual us.

3. Gloriós Deus! Car linfant no ha ulls de raó tro es gran, fo[1] necessitat quels padrins hagen la virtut que la vostra virtut dona e ret a linfant com es de edat de confermar e atorgar ço que per ell sos padrins han promès.[2] On, haver los padrins aytal virtut e exir daquell ubligament a la confermació de linfant, e haver aquella virtut linfant per lo confermament del bisbe, es significança de gran virtut veritat perfecció senyoría, qui fan en lo sagrament de Confermació tot ço que vol lo vostre voler sens contrast de negún poder qui no pot contra vostre poder.

4. Entrar volc Blanquerna en contemplar lo sant sacrifici del Altar ab les virtuts divines; e per açò al començament endreçà los poders de sa ànima a aquella contemplació, per ço que com sería en la contemplació no hagués embargament per desordonat remembrament ni voler, ni per sos senys corporals no fos desobedient a los significats de les divines virtuts; e per açò dix a sa ànima aquestes paraules:

5. Anima amiga! Vos sabets que la humilitat de Deu es gran, e gran es ab ella egualment son poder; e car la humilitat e lo poder son una cosa metexa en[3] virtut ab saviea volentat veritat perfecció, los ulls corporals qui veen pa sots forma de carn, en lo sacrifici del Altar nos volen enclinar a esser desobedients a les divines vertuts damunt dites, qui son tan grans que poden e volen e saben que sots forma de pa sia vera carn e vera sanc del cors de Jesu Christ. E si açò no pudía esser enaxí, seguirsia que pus vertaderament poguessen los ulls pendre per objects les coses corporals, que vos les divines virtuts e lurs obres; e seguirsia que fallís granea en les virtuts de Deu, e veritat se convenría mills ab les coses corporals que ab les esperituals; e açò es cosa descuvinent, com sia cosa que Deus sia esperitual essencia e ses virtuts sien esperituals, e lo

1. P, fo de: D, es de.—2. D, ço que per sos padrins fon promes.—3. A, manca *en*.

cors e los senys corporals[1] sensuals sien coses corporals e corrompables.

6. Longament parlà Blanquerna mentalment ab los .iij. poders de sa ànima; e lenteniment li respòs dient que ell entenía tan gran granea en la virtut e en lo poder de Deu, que pudía fer estar vera carn e vera sanc sots forma de pa; mas no entenía per qual raó Deus volgués fer aquell sagrament ni per quel degués fer. Respòs Blanquerna e dix a lenteniment que ajustàs en son entendre la gran bonea saviea amor perfecció humilitat larguea misericordia paciencia de Deu, e que entenés com gran poder demostra Deu en esser accidents sens substancia e esser substancia sens accidents; e car aytal obra nos pusca fer segons cors de natura, sis fa per lo poder de Deu, pus fortment nes vist lo poder de Deu sobre natura; e car la volentat ho vol per ço quel poder ne sia vist major e pus noble, demostras mills amable del poder; e sil poder no ho pogués nil voler no ho volgués, no sen covengren[2] tan bé en lo saber, ni la humilitat non fora[3] tan gran enfre nos, ni la misericordia ni la larguea paciencia no sen covengren tan bé ab bonea granea; e car ço per que nos[4] puscam conèxer que la noblea de les divines virtuts se covenga mills ab granea virtut veritat, per açò es significada la raó per que Deus ha vulgut crear e ordenar lo sant sagrament del Altar.

7. Enteniment amic! dix Blanquerna: Esforçats vos en virtut com major la havets en entendre, que ulls[5] corporals en veer nil gustus en gustar nil tactus en tocar, car en moltes coses los veets errar e fallir tot jorn; nous lexets vençre als senys corporals e defenets vosen ab les divines virtuts. Entenets com es estranya obra trinitat en Deu, e com es sobre natura la encarnació del Fill de Deu? A significar aquesta estranyedat dobra, volc Deus establir lo

1. P,D, manca aquest mot.—2. D, couengra.—3 D, no fora.—4. e per ço que nos(?).—5. P, con major la auetz que uuels: D, com maior la virtut que vuyls.

sant sacrifici, per tal que per aquell tots jorns nos fo[1] remembrada la estranya obra que les divines virtuts han sobre natura: car enaxí com nos fem lo senyal de la figura de nostre Senyor Deus Jesu Christ en la creu sensualment e corporal, enaxí en lo sacrifici del Altar es fet senyal de la obra miraculosa intellectual quis fa per les virtuts divines.

8. Molt considerà lenteniment en les paraules que li deía Blanquerna, e per aquelles paraules entès que la ymaginativa lavía embargat longament a entendre lo sagrament del Altar, per ço car faía li ymaginar lo sagrament pus fortment en obra corporal natural, que en les virtuts e en les obres de son Deus gloriós, a les quals virtuts e obres ymaginació no pot pujar; e per açò lenteniment atorgà a Blanquerna ses paraules, e en les virtuts de Deu pujà adorar e contemplar lo sant sagrament del Altar.

9. Questió era enfre la memoria de Blanquerna e lenteniment, qual sagrament era pus contrari als senys corporals, ol sagrament del Altar, ol sagrament de Penitencia; car la memoria membrava que home peccava contra Deu e que home es lo sant Pare apostoli e home son sos locstinens qui fan asolviments[2] e perdons e donen penitencia a lurs semblants homens; e lenteniment diu[3] que lo sagrament del Altar se mostra en forma corporal sensible e es forma corporal invesible als senys corporals. Longament contrastaren sobre aquesta materia la memoria e lenteniment, e vengren a jutjament a Blanquerna, lo qual donà sentencia que egualment eren los sagraments contra les sensualitats, per ço car ab les divines virtuts qui son incorporals[4] eren establits e creats los .ij. sagraments, e encara los altres, sobre los poders de natura, a demostrar lur virtut subirana a virtut natural creada. On, dementre que Blanquerna donà[5] la sentencia, ell deía aquestes paraules:

1. D, ne fos.—2. D, absolucions.—3. D, dix —4. P, corporals: D, eternals.—5. P,D, donaua.

10. Enaxí com la divinal virtut fa estar virtut de carn e de sanc sots forma de pa, fa estar virtut de perdonar sots forma dome qui sia prevere; e enaxí com la virtut qui es de carn e sanc sots forma de la hostia no es de la hostia, ans es de Deu, enaxí la virtut quel prevere ha en perdonar no es del prevere, ans es virtut de Deu sots forma de prevere.

11. Blanquerna! dix lo remembrament: Pus tan subtilment parlats, sabríetsme provar que pus Deus ha poder de fer lo sagrament de Penitencia, que deja haver voler quel sagrament sia, com sia cosa que Deus pusca moltes coses fer[1] que lo voler no ho vol metre en obra? Respòs Blanquerna e dix que enaxí com en la gran bonea misericordia humilitat virtut etc. es significat que Deus vol e deu voler segons granea de justicia qui vol que les virtuts sien significades en gran granea en[2] lo sagrament del Altar, enaxí per aquell ordenament meteix vol e deu voler segons gran justicia que sia lo sagrament de Penitencia, per tal que ses virtuts sien manifestades e que los homens ne sien endreçats en contricció penitencia restitució consell aflicció penediment esperança e les altres coses semblants a aquestes, les quals no puríen esser sens lo sagrament de Penitencia.

12. A significança de lorde qui es en les .iij. persones divines, ni[3] com per orde venc la persona del Fill pendre natura humana, e car desorde se descové ab Baptisme e Confermació[4] Sacrifici Penitencia Matremoni Unció, per açò covenc esser Orde sacerdotal on fos ordenat cascú dels sagraments damunt dits; e aquesta cosa es significada en les divines virtuts e en la granea segons la qual a nos son significables e demostrables.

13. En les virtuts damunt dites veía Blanquerna orde de Matremoni segons que en aquelles havía vists los al-

---

1. P, pusca auer multas cauzas: D, pusca moltes coses.—2. A, manca *en*.—3. P,D, manca *divines ni*.—4. A, fermacio.

tres sagraments; e enaxí com justicia significava que de les coses temporals fos feta especialitat a diverses homens, enaxí cové que sia feta especialitat de home e de fembra, per ço que pusca esser castedat virginitat contra lucxuria, e que per les coses sensuals hagen ordenament los poders de la ànima a obeír los manaments de la divinal senyoría.

14. En paraís terrenal feu Deus matremoni, dix la memoria a la volentat, e a[1] significança daquell matremoni vol Deus que en aquest mon sia sagrament de Matremoni; car si nou fos, la saviea de Deu ni la volentat nos concordaren tan bé ab perfecció en demostrar la gran gloria de Deu[2] quis cové ab justicia, contra la qual es desordenat ajustament de home e de fembra; per lo qual desordenament hom es indigne de venir a la gloria de Deu, la qual fora contraria a granea perfecció, si ab desordenat ajustament de home e de fembra vengués hom a la veritat de la[3] gloria de Deu; e la saviea virtut devina, hagren posada major virtut en los elements corporalment qui sajusten es mesclen[4] ordenadament a engenrar lo cors ordenadament, que en la volentat dome e de fembra a engenrar fills per esser conservada la humana especia en lo mon.[5]

15. Remembrà Blanquerna que en est mon han los homes començament mijà e fi, e per açò a significança de la eternitat senyoría de Deu, la saviea divinal ha ordenat que en lentrament que hom fa en lo mon sia Baptisme lo primer sagrament, e que la extrema Unció sia lo derrer, a significança de la servitut sots la qual hom ha estat en lo mon obedient al primer sagrament e als altres qui son enfre lo primer el derrer. E car justicia ha major raó de jutjar a home guardó, e misericordia de perdonar per confessió contricció confermació e los altres del davant[6] al derrer, per açò la gran justicia senyoría de Deu vol que sia

---

1. A, a la.—2. P,D, manca *de Deu.* – 3. A, manca *de la.* – 4. P, que saius ce mesclen: D, que aci se mesclen.— 5, P,D, falta: *en lo mon.* — 6. A, confermacio dels deuant.

extrema Uncció sagrament, per ço que sia feta conferma-
ció de tots los altres sagraments e que sia significat lo sa-
grament quel cors de nostre Senyor Deus feu en la creu,
lo qual fo untat ab sanc de son cors e ab làgremes de sos
ulls e ab suor, per lo destrenyiment de la mort.

¶ CAP. 12. *De virtuts.*[1]

BLANQUERNA remembrà les .vij. virtuts qui moltes vegades li havíen ajudat contral mortal esperit, e volc en aquelles contemplar les virtuts divines qui les .vij. virtuts li havíen donades; e per açò dix aquestes paraules: Amable fe! Gran sots en creure de Deu grans coses, e bona sots per ço car per vos ve hom[2] a benahuyrança eternal; inluminada sots de la divinal saviea per lum de gracia; coses veres amats, car la amor del rey celestial vos fa amar sa virtut veritat, sa gloria perfecció.

2. Fe amiga! Vos creets[3] en Deu unitat de essencia e trinitat de persones. Gran cosa es[4] creure coses invesibles, creure que infinit bé es qui sia[5] engenrat infinidament e eternal de infinit bé eternal; e creure que damdós isca infinit bé eternal, es creença molt gran e molt[6] maravellosa, e es inluminada de molta resplandor de lum de gracia. E per açó, amable fe, car vos sots[7] gran, cové a la mia ànima que haja grans gracies e grans amors a la gran granea bonea eternal qui vos ha creada tan gran e qui en la vostra granea ha fet mi tan gran.

3. Per vos, fe, som creent que per gran caritat poder saber misericordia humilitat, lo Fill de Deu près carn

1. D, de les .vij. virtuts.—2. P, uenon: D, uenen.—3. P,D, cresent.—4. P,D, es a uos.—5, P,D, infinit be eternal sia.—6. P,D, manca aquest mot.—7. D, sou.

de nostra Dona Sancta María, la qual ajustà a sí meteix e fo ab ella[1] una persona havent natura divina e humana sens corropció alteració compusició accident de la natura divina, e sens camiament de la humana natura que près. On, creure, estes coses tan grans e tan maravelloses, son[2] per la gran granea e virtut, doctrina misericordia benignitat del subirà bé; e per açò la mia ànima es molt ubligada a membrar entendre amar honrar e servir les divines virtuts qui vos, fe, fan esser en mi en tan gran honrament, en tan gran cantitat, en tan gran inluminament.

4. Parlava en sa ànima Blanquerna ab esperança, e deía que de grans coses devía hom haver gran esperança; car[3] de tan gran bonea granea eternitat poder saviea amor virtut veritat gloria perfecció justicia larguea, on es engenrat aytant gran bé com son les virtuts damunt dites e ix aytàn gran bé com son les dites virtuts, deu esser esperada e desijada gran benahuyrança; car impossible cosa es que de tan nobles coses e de tan grans com son les damunt dites, no isca influencia molt gran de tan gran benahuyrança als amadors de les divinals virtuts.

5. Consirats, esperança, com gran cosa es ajustar lo Fill de Deu, qui es tan gran en virtuts, a sí meteix natura humana qui es creatura, e donar aquella creatura a mort e a turments per nosaltres peccadors e per ço que vos ne puscats[4] esser major en confiar vos en les virtuts del subirà bé. Vejats, esperança, com Deus ha creades grans coses e moltes e diverses e bones belles[5] virtuoses: àngels cel sol luna esteles terra mar homens besties aucells pexs plantes metalls e les altres creatures. On, com aquestes coses damunt dites sien tantes e tan nobles e tan grans, doncs, esperança, a confiar e a esperar vos cové de la bonea granea eternitat poder etc., grans gracies e grans benediccions.

---

1. A, ab la.—2. P,D, sots gran: V, que son: En creure... som(?).—3. P, e dizia car.—4. P, que nos ne puscam: D, que nos ne pusca.—5. A, e bens bells: P,D, e bones.

6. Esperança! Si no fos trinitat ni encarnació no pógrets vos esperar de Deu tan grans dons benediccions com podets, per ço[1] car trinitat e encarnació es; car les virtuts de Deu nos mostraren tan grans a vos[2] com fan per ço car trinitat e encarnació es: e si resurrecció no fos, vos fórets menor que no sots, per ço car nos no veerem[3] la caritat ni l poder ni la misericordia humilitat senyoría paciencia tan gran en Deu, com fem per ço car creem que resurrecció es. E per açò nos e vos, esperança, veem ab les divines virtuts resurrecció, e ab resurrecció veem la granea de les divines virtuts; e per açò vos concordats, e vos e fe, en esser majors en vos e fe, e nos ne som majors en vos, e nos nauem major concordança ab creença.

7. Divinal amor qui havets en vos amador infinit eternal en amar! De vos qui sots tan gran en tota perfecció en vostres altees, venràn[4] honraments; car si en vostra essencia ha .iij. amats amadors eternals[5] infinits en poder saber voler vertut perfecció gloria, daquesta tan gran influencia damor qui es en vos, vendràn ja tanta sajús a nos, que no amem nulla altra cosa honrar ni servir, mas tant solament vos.

8. Natura es de bé que engenre altre bé, e natura es de poder que engenre altre poder; e açò meteix se segueix de virtut gloria perfecció. On, com vos siats tan gran e tan noble, amor, que infinida sots en bonea eternitat poder saviea etc., com pot esser que nos, qui som vostres creatures e vostres recreats e qui som vostres serfs e comprats, no som pus fortment de vos enamorats? On es, amor, la concordança que havets ab larguea misericordia humilitat paciencia? Car daquesta concordança cové esser en vos pietat e en nos esperança benahuyrança e amors.

9. Divinal justicia! Enfre nos se diu de just justicia, e en vos just e justicia son una cosa metexa. On, com vos

1. A, poders e per ço.—2. P,D, a nos.—3. P, ueegram: D, ujrem.—4. A, manca aquest mot: P,D, ueuran (uenran?) amor.—5. P,D, eguals.

siats just e justicia infinida en esser essencia sens diferencia, e car ço qui es en vos just e justicia e esser e essencia sia bonea eternitat poder saviea amor virtut veritat gloria perfecció misericordia larguea humilitat senyoría paciencia, covê de necessitat, segons aytals comunes virtuts e proprietats, que vos siats just e justicia a nosaltres ab misericordia humilitat caritat paciencia, e que de vos hajam justicia per la qual justament vivam en loar honrar servir vos. E si en nosaltres no ha justicia de la justicia qui es en vos, on es la influencia quin vé en nos?[1] ni on es la concordança qui es enfre vostra justicia e vostra benignitat caritat misericordia humilitat paciencia liberalitat?

10. Divina essencia! La gran justicia qui es en vos fa en vos a just infinit eternal en bonea poder saviea caritat, engenrar just infinit eternal en bonea poder saviea amor, e damdós los justs damunt dits fa exir eternal infinit en bonea poder saviea amor. On, com açò sia enaxí, doncs daquesta vostra justicia exí[2] tan gran influencia, que un de nos feu esser una persona ab la un dels .iij. de vos. On, de la gran influencia de justicia qui venc a la un de nos ab caritat misericordia humilitat, vendràn ja a tots nosaltres com nos façats justs en amar conèxer honrar servir vos; e si açò no fets, on es la influencia de humilitat paciencia caritat larguea qui es en vos? ni qual es aquell senyor de qui som nos, com sia cosa raonable que senyor deja amar e ajudar donar a sots sotsmesos?

11. Prudencia demàn, Senyor Deus, al vostre poder saber voler, car per benignitat qui es en vos lam devets donar segons justicia misericordia; per lo vostre poder saber lam podets donar, e car la prudencia demàn a vos[3] amar, per açò la veritat e la justicia vos deuen fer amar en mi prudencia com vos pusca conèxer per ço queus pusca amar,

1. A, en uos(?): P, manca la primera part d'aquesta interrogació: D, hon es la influencia que es en nos hon es la influencia quen ue en nos.—2. D,V, hix.—3. D, per uos.

e per la conexença e la amor vos sapia eus vulla loar honrar obeír e servir.

12. Granea de justicia! Si la volets haver, Senyor Deus, en nosaltres peccadors a punir, major ús ne podets haver sins punits conexents nos vostra trinitat e encarnació e no honrar amar e servir vos, que no podets haver en aquells qui innoren en vos trinitat e descreen innorantment la encarnació. E si misericordia humilitat pietat volets haver de nos, major la[1] podets haver en nos sius conexem eus amam, que si innorantment vos som desobedients. On, com açò sia enaxí, doncs segons totes[2] estes raons e segons moltes daltres, devets donar a nos feels crestians e als infeels, prudencia per la qual vos conegam eus amem, com sia cosa que la vostra larguea se covenga ab lo vostre voler quins ha creats majorment a vos amar e conèxer, que a nulla altra cosa.

13. Temprança amiga! Tots jorns vos he mester contra mos enemics qui membarguen a contemplar les virtuts de mon senyor, per lo qual som vengut en est ermitatge. A les virtuts del senyor qui vos ha creada vos demàn, car mester vos he a elles a servir. Pare e mare, riquees e parents, he lexats per ço que en est ermitatge pusca esser en vostra companyía. Sens vos no es hom contra gola e sancfoniment[3] per ermitatge ni per religió ni per honests vestiments. Haver nous pusc sens la bonea granea poder saviea amor virtut humilitat misericordia libertat del senyor on son totes estes virtuts.

14. Temprança! Hom no pot massa membrar ni entendre ni amar de Deu; mas per massa membrar entendre amar plorar dejunar afliccions e vetlar, langueix e enmalalteix[4] e mor lo cors, e lànima non pot tan longament ni ferventment contemplar les virtuts de Deu. E per açò, temprança, corporalment e esperitualment vos he mester:

1. P,D, lan.—2. P,D, manca *totes*.—3. D, samfoniment.—4. D, languir e enmalaltir.

dats vos a mi per ço que majats e que de vos metexa dona siats e que iscats de la servitut de glutunía e de mon ventre. Segons esta manera e segons moltes daltres maneres demanava Blanquerna les virtuts creades a les increades, per ço que ab virtuts ell fos servidor de Deu.

¶ CAP. 13. *De vicis.*[1]

REMEMBRA Blanquerna .vij. peccats mortals qui tenen lo mon desordenat, lo qual mon han creat les virtuts de Deu. E per açò Blanquerna demanà a la divinal bonea don eren venguts los demonis damunt dits qui son los .vij. peccats mortals, los quals destrúen lo mon; e per açò Blanquerna dix aquestes paraules: Subirana bonea, vos qui sots tan gran en virtut e en perfecció e qui sots denant en eternitat e en nobilitat a totes creatures! Don es venguda gola luxuria avaricia accidia superbia enveja ira? Car aquestes .vij. besties destrúen e afollen e corrompen los bens qui son vostres per creació e per senyoría. On, com vos siats tan poderosa saviesa amable virtuosa, per que sostenits que tanta de malvestat engàn error treball innorancia sia en lo mon per los .vij. demonis damunt dits?

2. Si vos, bonea, fóssets mal ni defalliment, de vos pogren esser venguts los .vij. peccats mortals. On, com vos siats compliment de tot compliment, e com perfecció sia contra defalliment, e com tot peccat e tot mal haja de necessitat començament, diga a mi vostra[2] eternitat qui fo ans que fos començament, on es vengut peccat e defalliment?

---

1. D,V, Dels set peccats mortals. —2. A, diga a uostra.

3. Contemplant Blanquerna la sobirana bonea en granea eternitat poder saviea amor etc. segons la manera damunt dita, sentí en sa ànima que memoria e enteniment se parlaven, dient memoria a lenteniment que ella membrava volentat qui ha en voler[1] gola lucxuria etc., e per açò lenteniment respunía entenent que lo voler que vol gola o luxuria o altre vici, neix de la volentat qui encolpa la volentat per ço car nix voler qui ama peccat, e per aquell voler es en colpa lenteniment qui entén lo peccat, el voler e la franca volentat ab aquella volentat senclina a voler lo peccat; e per açò es encolpada[2] la memoria qui totes aquestes coses remembra. E car la memoria e lenteniment volentat son creatures[3] de la sobirana bonea e donen iximent a membrar entendre amar peccat, per açò lenteniment de Blanquerna dix a la memoria, escusant la bonea de Deu, que los .vij. demonis prenen començament en les obres del remembrament entendre voler, qui tracten de coses a la bonea de Deu desagradables.

4. Divinal saviea! Tu qui est lum de tots lums, mostram la art e la manera com los .vij. vicis pusca mortificar en la mia memoria enteniment volentat. Remembrà la memoria les divinals virtuts, entès lenteniment la breu vida daquest mon e les infernals penes, amà la volentat Deu e totes ses virtuts, desamà los peccats e demanà perdó, e menyspreà la vanitat daquest mon; e sentí Blanquerna en sa ànima mortificats vicis e peccats per les obres de son remembrar entendre e amar. E per açò dix a la divinal saviea aquestes paraules:

5. Sobirana doctrina! De tu ve virtut[4] e de ton poder ve poder e de ta amor ve voler a lànima quit vol membrar entendre e amar; e com memoria not vol membrar ni enteniment entendre ni volentat amar, venen colpes e torts de ço que la volentat no vol voler e de ço que vol voler

1. A, uolentat e uoler: D, uolentat que ha en nos. — 2. P,D, en colpa.—3. A, creats.—4. P,D, de ta uirtut.

en lo membrar entendre amar desamar. E per açò, sobirana doctrina, sia teu lo meu remembrament entendre e voler ab la memoria enteniment volentat, a contemplar membrar entendre amar tes virtuts, e a desamar vicis colpes e torts, per tal que ta laor e ton honrament e ta senyoría e ta virtut sien tots jorns en la memoria enteniment volentat.

6. Subirana larguea e misericordia! Donada mavets memoria a membrar e enteniment a entendre e volentat a amar vostres virtuts. Nom basta si doncs nom donats membrament en membrar e entendre en entendre e voler en voler vostres virtuts e les .vij. virtuts qui son contra los .vij. peccats mortals. Encara vos demàn quem donets membrament a membrar e entendre a entendre e voler a desamar gola lucxuria e los altres vicis. On, com vostre poder totes aquestes coses me pusca donar e com a mi sien necessaries, e com vos majats creat a totes aquestes coses, per açò vos demàn quem donets dons per los quals sien tots mos poders en honrar vostres honraments.

7. Gloria e perfecció! Donar poder de peccar, es donar occasió de haver fe esperança caritat e les altres virtuts. Donar poder de haver fe esperança caritat etc., es do contra gola lucxuria etc.; e per açò demàn vos do de virtuts e licencia de peccar, ab que majats donat membrar entendre amar vostres honraments, e membrar entendre desamar mes colpes els vans delits daquest mon. Plorava suspirava Blanquerna dementre que aquests dons demanava, e Deus li donava ço que vulía, e Blanquerna gracies en plorant li faía. La contemplació devoció que Blanquerna havía ni la art ni la manera que havía, no es qui la us pogués dir ni significar si no tan solament Deu.

¶ Fenit es lo libre de la *Art de Contemplació.*

¶ De la fin del libre.[1]

ESTAVA un dia Blanquerna contemplant Deu e tenía lo *Libre de Contemplació;* e venchi un juglar[2] a Blanquerna, molt plorós, qui significà en son capteniment la tristicia de sa ànima esser molt gran; e dix a Blanquerna aquestes paraules: Blanquerna senyor! Fama es per tot lo mon de la vostra sancta vida, per la qual consciencia me turmenta ab contricció la mia ànima contrals falliments que he fets ab[3] mon ofici; e per açò som vengut a vos quem donets[4] penitencia. Blanquerna demanà al juglar qual era son ofici, e lo juglar li dix que ell era juglar. Bells amics! dix Blanquerna: Lufici de juglaría[5] fo atrobat per bona entenció, ço es a saber, per loar Deu e per donar solàç e consolació a aquells qui son treballats e turmentats en servir Deu. Mas en temps som venguts que quaix home[6] no usa de la final entenció per que los uficis foren començats al començament; car lo començament de clergues fo fundat sobre bona entenció en primer, e açò meteix se segueix dels cavallers juristes artistes metges mercaders re-

1. A, manca aquesta rúbrica, seguint el texte *e staua vn dia...*— 2. D, jutglar *(usual).*—3. D, en.—4. D, que men donets.—5. D, jutglar. —6. P,D, negun home.

ligioses ermitans e tots los altres uficis; mas ara som en temps esdevenguts que car hom no nusa tan fort[1] com deuría de la entenció per que los uficis e les sciencies son, per açò es lo mon en error e en treball, e Deus es innorat desamat desobeít per aquells qui son ubligats a amar e conèxer e obeír e servir Deu. On, per açò jo, bells amics, vos do penitencia que vos anets per lo mon cridant e cantant per uns[2] uficis e per altres, dient la entenció per que fo juglaría[3] els altres uficis en lo començament, e portats aquest romanç de Evast e Blanquerna en lo qual son significades les raons per les quals foren atrobats los començaments damunt dits; e reptats e sobreprenets tots aquells qui usen mal de lurs uficis, segons vostre poder en temps[4] e loc e oportunitat, e nous temats[5] blasme treball mort, per ço que a Deu siats agradable.[6] Lo juglar près penitencia de Blanquerna, e reebía[7] lufici que li hac donat, e anava per lo mon recontant per que era teología clerecía religió cavallería preladía senyoría mercadería metgía dret filosofía e les altres coses semblants a aquestes; e reprenía aquells qui no conservaven la final entenció per la qual eren atrobades les coses damunt dites, e ligía en les places e en les corts e en los monestirs lo romanç de Evast e Blanquerna per ço que muntiplicàs devoció e que ell nagués major animositat fortitudo a complir sa penitencia que Blanquerna li havía donada.

2. Recontat havem lo romanç de Evast e Blanquerna, e retorna lo conte a lemperador que Blanquerna atrobà en lo bosçatge; lo qual emperador hac ordenat son emperi per ço quey retornàs valor, e lexà son emperi a son fill, al qual hac fet un *Libre de Doctrina de príncep* en son regiment de son alberc e de sa persona e de sa terra; e aprés totes estes coses, desemparà lo mon e anà cercar

1. P,D, tan be.—2 P, per lus.—3. D, fon jutglar.—4. A, e temps. —5. P,D, e non temas.—6. P, que a dieu sias agradables.—7. P, receup: D, reebe.

Blanquerna per ço que ensems contemplassen en vida ermitana nostre Senyor Deus.

3. Dementre que lemperador anava cercant[1] Blanquerna, encontrà un bisbe qui anava a cort mostrar la *Art abreujada datrobar veritat,* lo qual bisbe preposava empetrar ab lo senyor apostoli com aquella *Art* degués fer líger e mostrar per tots los estudis generals, per ço que per[2] lexaltació de lenteniment ne fos major devoció en lo mon en amar honrar e servir Deu e en donar conexença dell als infeels qui innorantment van a perdurables turments; e a empetrar aquest negoci, lo bisbe proposà a metre tots sos dies e totes les rendes de son bisbat. Com lemperador el bisbe se foren encontrats, la un conec laltre, e agradablement se saludaren e sacullíren. Cascú demanà a laltre de son estament e de son prepòsit,[3] lo qual cascú dix a laltre. Gran plaer hac lemperador de la devoció del bisbe, e lo bisbe de la devoció de lemperador; lo qual emperador pregà lo bisbe que fos precurador de valor en la cort de Roma, en la qual valor per tantes persones es estada injuriada e empatxada a donar laor e honor de Deu; e digats al juglar de valor que cant aquestes cobles en la cort, per ço que lapostoli els cardenals mills ne sien remembrants en la vida dels apòstols, en lo temps dels quals santedat de vida e devoció e valor vivíen:

¶ Sènyer ver Deus, rey gloriós,
qui ab vos volgués hom unir!
Membreus dels vostres servidors
qui per vos volen mort sufrir,
e faytslos[4] ardits lausadors
en vos honrar e obeír
de lur poder;

1. P,D, sercar.—2. A,D, manca *per.*—3. P, prepauzament: D, preposament.—4. D, e fets los.

car vos ets[1] plaent dous[2] desir
de lur esper.

¶ Nada es novella frevós[3]
e renovellen li desir
dels apòstols, qui lausant vos
anaven mort plaent sentir.
E doncs, qui es verai ni bos,[4]
metas avant, e vaja dir
lo gran poder[5]
de Deu, qui hom fés devenir
en son saber.

¶ Remembrat han frares menors
lo Salvador, qui volc vestir
ab sí[6] lo sant religiós,
e han fayt Miramar bastir
al rey de Mallorca morós:[7]
iràn serraíns convertir
per far plaer
a Deu, qui a mort volc venir
per nos haver.

¶ E doncs, què fan preycadors,
pus amen tant en Deu fruír?[8]
ni què fan abats ni priors,
bisbes, prelats, qui enantir
amen tant lurs possessions?
ni què fan reys qui ab durmir
e ab haver
cuydon a paraís tenir
e Deus veser?

---

1. P, est.—2. D, dols.—3. P,D, feruors.—4. A, ueraym vos. —5. D, e ane dir lo gran perdo.—6. P, ab se.—7. amorós(?).— 8. P,D, seruir.

¶ Menors e mijans e majors
han plaer en mi scarnir,
e amors làgremes[1] e plors
e suspirs fan mon cors languir;
e mànima creix son joyós
remembrament e son albir
e son voler
en Deus, quim fay tots jorns jausir[2]
en son dever.

¶ La dolça Verge vull servir
de mon poder,
car say[3] mà tramès dolç desir
e bo esper.

¶ Blanquerna! Quim sabría dir
on dey tener
vas[4] vostra cella, on desir
sol Deus haver?

4. Com, sènyer! dix lo bisbe a lemperador: E havets vos conexença de Blanquerna? Lemperador li respòs e dixli com sera encontrat ab Blanquerna un jorn com venía tot sol per la forest on Blanquerna cercava son ermitatge, ni com li havía promès que a valor satisfaría lo tort que li tenía. Lo bisbe recontà a lemperador la santa vida de Blanquerna, e mostràli les encontrades en les quals puría trobar lo loc on vivía en vida ermitana. Molt plac a lemperador ço quel bisbe li hac recontat[5] de Blanquerna ni com li hac mostrades les carreres[6] per les quals lo puría atrobar. Lo bisbe près les cobles e près cumiat molt agradablement de lemperador, e comanàl a la benedicció de Deu.

1. P, e mas lagremas.—2. P, lauzir: D, lausar.—3. V, prest.—4. vers.—5. D, dit.—6. D, encontrades.

¶ Acabat es lo romanç de Evast e Blanquerna, qui es de vida de matremoni'e de lorde de clerecía, per donar doctrina com deja hom viure en est mon per tal que en laltre eternalment sia en la gloria de Deu.

1. D, her-mitana e de matrimoni.

Mostres d'escriptura

* *De la passion de ihesu crist.* c.viij.

Blaquerna dis a la memoria que el uolia contemplar la passion de nostre senhor ihesu crist ab l actu de las .xvj. dignitatz de nostre senhor dieus. per tal que per aquel los .iij. poders de sa anima aguesson art e doctrina a molt membrar e entendre e amar son senhor ihesu crist e so ques coue a esser membrat entendut e amat per samor e per aisso dis aquestas paraulas a la boneza de dieu. ❡ Diuinal boneza que iest actu infinit en bonificar. magnificar.[1] eternificar. possificar conoixer e amar e c. ton actu e ta[2] entitat an egaltat en infinitat de be bonificar per totas[3] dignitatz infinidas on es actu eternal infinit de unit be e unitat que es be e essencia eternal infinida en totas tas dignitatz. E car tu boneza iest bonificar e be en actu de paternal e filial e prosessional be. uolguist[4] que la sancta passion del fil del home que es .i.ª persona ab ton eternal infinit be fos a tot l uma linhatge be molt util e profeitable a recobrar lo be que auiam perdut per nostre paire adam e per nostra maire na eua. E que per la tua passion las animas s esforsesson a auer uertutz que son be. e a esquiuar vicis que son mal. ❡ Blaquerna dis l entendement gran es dieus en essencia e essencieiar.[5] e en unitat e unir e in dignitatz e dignificar car infinitat e infinir e eternitat e eternificar son[6] de boneza. poder. sauieza e c. Respos blaquerna dizent. que per aquella grandeza tan gran. en la qual non a menoritat que sia de entitat diuinal. fo molt gran la greu passio del meu senhor ihesu crist gran fo en esser trait. escarnit. uendut. batut. mesprezat. dezamparat. negat. crucificat. e mort. la dolor ni la pena quel mieu senhor sostenc tan gran qui

---

* Trellat del m.s. P.—Vid. la nota final del Cap. VII. *De Encarnació*, pàg. 461.

1. D, manifestar.—2. era(?).—3. D, en egualtat infinitat de be bonificar per totes tes.—4. D, uenguist.—5. D, e en essenciegar.—6. D, e son.

la poiria ymaginar en tota sa grandeza Car aitant com la humana natura de crist es plus gran que tot gran que sia en creatura fo major la sua passio que couenc esser tan gran que abastes a recrear l uman linatge que era perdut. Moltas paraulas dis blaquerna de la grandeza que fo en la passio de son redemptor. e l entendement consideraua con es grans la dezonor que es faita ad aquella passio per aquels que per ela son en tan grans benanansas. riquezas honramens. los quals non la honron ni la fan honrar segon que poirian e deurian E per so que l entendement consideraua ploret blaquerna e dis aquestas paraulas: ¶ Voluntat amiga amatz vos en dieu actu de eternificar que sia egal en durar de sa eternitat meteixa. Si uos dezamatz per negatio egal eternificatio a actu de eternal durament. Amatz en dieu actu de comensament menoritat en durament defalliment eternal. ans que la uoluntat respozes a blaquerna fo per contricion plorar sos uuells e sospirar son cor. e fo [1] remembrar a la memoria tant longament auia menbrat l actu eternal sens fi e comensament de eternitat que unir distinctas proprietatz personals eternals esencials e en lo qual actu eternalment son distinctas concordans infinidamens sens nulla contrarietat .i. entz diuinal. En so que memoria ac remembrat la uoluntat ac satisfait a la demanda que l auia faita blaquerna. lo qual demandet a la uoluntat si amaua la greu passion de son senhor la qual auia sostenguda per s amor. e la uoluntat respos dizent que si ela molt ames la gran [2] passio de ihesu crist fera [3] anar lo cors murir per s amor. a honrar sos honramèns e a resemblar los turmens que sostenc per so que a totz dones saluament. ¶ Vergonhos fo blaquerna de so que li ac dig la uoluntat e comenset a considerar en l actu del diuinal poder. per la qual consideracio son entendement mentalment dis aquestas paraulas. Si es poder infinit sens possificar infinit de cauzas infinidas. Es poder potencia infinida. e es son actu infinit. per la qual fi e infinitat es lo poder e son actu compost de menoritat e majoritat. E ma sor memoria non pot membrar en dieu tan gran poder ni actualitat. per lo qual non poder sa sor uoluntat non pot tant planher la angoyssoza passion de crist ni tant amar dieu e uertutz. ni tant dezamar uicis. Ni ieu non puesc considerar que poder infinit puesca miels auer actu infinit que finit. Ni que actu finit se couenga ab poder finit. ¶ En la sauieza de dieu consideraua longuament l entendement de blaquerna dizent que de la sauieza de dieu es actu saber. e actu de bonificar magnificar eternificar [4] e c. car si la sauieza non auia aital actu en son saber auria uoler o auria pena e defalliment. en quant la sauieza non sabria en sa actualitat perfectio del actu uoler e de las altras dignitatz diuinas. Dementre quel entendement consideraua en esta maneira. la memoria menbret que la passio de nostre senhor ihesu crist non es saubuda

1. D, fe... feu.—2. D, greu. —3. D, faera.—4. D, eternegar.

per homes infizels que dela an innorancia e en lo uoler dels quals non es amada ni onrada e per aisso fes [1] memoria questio al entendement si en lo saber de dieu eron saubutz plus colpables esser los infizels que innorantment. no onron la sancta passion de crist o aquels catholicx que la sabon e non la onron ni la fan onrar a aquels que la innoran als quals la poirian fer amar e conoiser. ¶ Blaquerna demandet al uoler qui es actu de sa uoluntat en que era semblant al actu de la uoluntat diuinal. e lo voler li respos dizent que el era semblant al uoler de la uolontat de dieu en cant uolia esser egal al actu de la memoria e del entendement per so que pogués auer tot so que pot esser membrat e entendut perfeitament sens defalliment. aprés esta demanda. blaquerna demandet al actu de sa uoluntat en que era desenblant ab lactu de la uoluntat de son dieu. Respos lo uoler que en so que era actu diuers a la uoluntat que es potencia. car lo uoler e la uoluntat de dieu son .i.ª cauza meteixa. E lo uoler de dieu es egal ab lactu de boneza grandeza eternitat poder savieza e c. e per aisso pot dieus auer tot so que uol uoler ni es en son saber. segon infinit actu de poder justicia perfectio gloria. Molt plac a blaquerna so que li ac respost lactu de son uoler. e demandetli que uolia de la passion de ihesu crist. respos lo uoler dizent que el uolia. e dezira [2] que per tot lo mon fos prezicada e conoguda pus que per tot luman linatge fo. e diziraua que agues mais semblans per uia de martire [3] que per mort natural. per so que pus fortment fos obiecta al actu de la uolontat de las gens. ¶ Entendet lentendement de blaquerna que uertut en sustancia sens actu es abit conpost de materia e de forma e lactu de la vertut es la obra que era en potencia ans que fos la obra. e car lentendement a plus noble e plus vertuos actu en contemplar lactu de la diuinal uertut que lactu de vertut creada. per aisso entendet que enfra lactu de la uertut de dieu e essencia substancia non a diuersitat. Car si o avía aurias egal en uertut a contemplar actes [4] creat e increat. e en dieu auria abit e uertut i sería sens actu en potencia e aisso es inconuenient. per lo qual lentendement se giret a entendre que en lactu de la uertut diuinal es paternitat essencia e actu e substancia sens diuersitat. e aisso meteis se seguix del actu filial e processional e que totz .iij. los actus destincs concordans eguals en proprietatz personals en dignitatz proprias personals son .i. actu uertuós en .i.ª essencia que es vertut e actu de uertut en la qual son dignitatz comunas a las .iij. personas divinals. Dementre que lentendement considerava en aissi lactu de la divina uertut lo qual entendia distinc en personas .i. en essencia sens diuersitat la memoria membret can gran uertut e actu de uertut es dezirar murir per honrar la passion de crist. e membret que en la uoluntat dome defail actu de la

1. D, feu.—2. D, desigaua.—3. D, matrimoni.—4. D, actu.

uoluntat en uertut que temon mais la mort corporal que perdre lactu vertuós damunt dit. e per so que la memoria membret. e so que l entendement ac entendut. venc en blaquerna actu de contricio per lo qual la uolontat ploret e planhia la dezonor que es faita a crist e a sa sancta passio. ¶ Membret blaquerna que en ueritat on sia uerificar de uer[1] en actu que es infinit en bonificar magnificar eternificar e c. es maioritat sobirana en ueritat uerificar e uer[2] on no sia distinctio a maioritat[3] destincta en ueritat ab son actu e son uer. E per so que la memoria membret lentendement entendet que en dieu coue que .i. uer uerific altre uer. car si non o fazia seguirsia en lactu de ueritat diuina menoritat de infinit actu de boneza grandeza eternitat poder e c. e seriam[4] infinitat e finit .i.ª cauza meteixa en actu de ueritat. e aisso es incouinent. per lo qual la uoluntat de blaquerna dis aquestas paraulas. Actu de mort es morir. e morir per la passio de mon[5] senhor ihesu christ a honrar lauzar mostrar amar e seruir es actu de ueritat. E plorar per la greu mort del mieu senhor. e temor de murir per samor es actu compost de fals e de uer. en la qual compozicio a lo mieu senhor desplazer. ¶ Mentalment entendet amant blaquerna glorieiaua en lactu de la gloria de dieu dizent. Glorieiar infinit bonificar eternegar possificar e c. es actu de gloria que per actu de infinitat de gloria es luyn a pena. E si en actu de gloria on es actu de infinitat si no era distinctio concordansa[6] egaltat de eguals proprietatz personals. seria en lactu de la gloria e de infinitat confuza gloria en bonificar. magnificar e c. per la qual confuzio actu de infinida gloria auria concordansa maior ab finir que ab infinir. e aisso es inconuenient. aquestas paraulas e moltas daltras dizia blaquerna mentalment de la gloria de dieu e de son actu. Mas la memoria mudet la materia de las paraulas en quant membret la greu passion de ihesu crist. que per donar gran gaug uolc dieus que la passio fos maior que totas las autras passions. la grandeza de la qual passio es abta a donar moltz plors. plans sospirs e dolors contrictions e amors als homes que per ela son en la carrieira de perdurabla gloria. E car aquels no amen ni planhen ni ploron segons que deurian. iusticia e son actu que es iutgar [es] molt temedoira. ¶ Blaquerna demandet a totz .iij. los actus de las .iij. potencias de sa anima si poirian contemplar perfeitament la sancta passio de nostre senhor dieus ihesu christ. Respos lentendement dizent que primeirament couenia que contemplesson en lactu de la perfectio de dieu per so quen receubesson gracia benedictio e influencia per la qual agues-son perfectio en contemplar la perfection de la passion de christ.[7] Apres estas paraulas blaquerna sesforset ab totz los poders de sa

1. D, uerificat deu. — 2. D, uerificant uer. — 3. D, a morir a maioritat. — 4. D, serien. — 5. D, nostre. — 6. D, on ach actu de infinitat no era distinccio contra sa. — 7. D, la perfeccio de crist.

anima a contemplar la perfection de dieu dizent. ℟ O sobeirana perfectio compliment de totas perfections. uostre infinit actu es perfectionegar perfectio en actu que es bonificar. magnificar. eternificar. e c. e si aisso non era en aissi impossibol cauza seria que uos aguesetz actu perfieg. e si non auiatz [1] seriatz potencia sens actu. e aisso es inconuenient. per lo qual es significat que en uos es perfectionejant e perfieit en actu de perfectio e de boneza grandeza eternitat e c. Contemplant blaquerna en aissi la perfectio de dieu lentendement puiet mais a ensus dizent que perfectio infinida en boneza grandeza eternitat e c. coue que do perfectio a cauza infinida en boneza grandeza eternitat e c. Car aitant fortment se coue perfectio ab perfectioneiar en dar perfectio a altre com auer perfectio en si meteixa, çar [si] no o fazia actu de [perfectio seria abit o potencia on es im]perfectioneiar actu. puiar uolc mais a ensus uoluntat [2] contemplar la perfectio de dieu. mas blaquerna dis que temps era que daualesson a la passio de crist contemplar e dis estas paraulas. Memoria amiga que membratz uos de la passion del uostre senhor. Respos memoria dizent membre merauilla en la perfection de dieu com pot esser que non dona saius en lo mon perfectio en las gens a honrar la perfectio de la passio de ihesu crist. Car per imperfectio de entendre e amar e membrar an las gens innorancia de ihesu christ. e mor deuocio en la mort de la prezicatio que esser solia cant los apostols per tot lo mon dauon honrament a honrar ihesu crist. ploret blaquerna e en sa anima memoria entendement uoluntat se parlauon dizents. A quant sera aquel temps que a la passio de crist sia fait lonrament que li coue.

℟ * Actu de justicia es justificar magnificar eternificar car sens justicia [3] nos poria bonificar conuenir en engenrar infinit be e couenrias ab actu de injuria que es injuriar sino magnificaua e eternificaua. so que pot magnificar e eternificar e c. en son be. En lactu de justicia sobira damunt dit considera blaquerna longament. e dix que perfeccio e justicia nos porien conuenir en infinitat de possificar saber uoler gloriejar e c. sens justificar de coses infinides so es a saber que justicia justifich en cascú dels altres actus [4] de les dignitats diuines comunes per ço quels actus pusquen esser en proprietats personals distinctes que aien distincts actus hon sia iusticia justificant e que cascun actu sia bonesa granesa eternitat e c. Sens los quals actus distinchs justicia no poria hauer son actu en les dignitats diuines perfetament. Tan altament contemplaua blanquerna lactu de justicia en la trinitat de deu que a penes poch deuaylar a remembrar lo sobira actu de justificnr que deus ach en

1. D, e si no ho hauiets. — 2. D, sa uoluntat.

* Trellat del m.s. D.

3. P, Actu de justicia es iustificar. lo qual couen esser en dieu actu de bonificar magnificar eternificar. Car sens iustificar. — 4. P, dels actus.

la encarnacio del fill de deu e en la passio. E marauellase fort ment com [a] la passio de ihesu crist es feta per tans homens injuria e desonor pus deus hi ha posada tan gran justicia e honrament. ¶ Si en la entitat de nostre senyor deus no fossen proprietats personals auents actus distincs eguals concordans en actu de infinida larguesa fora en deu larguesa potencia sens actu car no fora qui infinidament pogues de ella reebre do en bonificar magnificar eternificar possificar e c. infinidament e fora larguesa estant en defayliment infinidament en si matexa e en lactu de cascuna diuina dignitat hon fora auaricia e son actu infinidament e aço es inconuenient. Dementre que blanquerna consideraua enaxi sa memoria remembra que de tan gran actu de larguesa com ell auia entes en la diuina entitat conuenia influi [1] larguesa lo fill de deu e donarlo a la humana natura per encarnacio e per aço [2] per ço que fos actu de do lo maior que creatura pot reebre a significar que enaxi con larguesa pot auer en la diuina essencia actu infinit lo pot auer en creatura en quant sa entitat jasia aço que creatura nol pot tot reebre per ço cor ha entitat termenada e fenida en temps e en quantitat hon no pot contenir tot infinit [3] largificar que es actu de infinida larguesa diuina. Con la memoria ach membrat uolentat feu plorar sospirar e planyer blanquerna dient que si a la sobirana larguesa plahia temps e hora sería que donas molts homens ardits feruents deuots a honrar loar seruir e benehir e conexer la sancta passio de ihesu crist a aquells infaels que la ignoren. E lenteniment respos a blanquerna que la larguesa de deu auja donada la maior occasio que hom pot reebre en honrar preycar la sancta passio de crist en ço que lo fill de deu sera encarnat e auia donada aquella humanitat a pobretat turmens e a greu mort per saluar home que no aia escusacio ni tema a honrar sos honraments e a obeyr los manamens de deu. ¶ Deus es misericordia e actu de misericordia es en misericordiegar [4] e car perdonar e misericordiegar se conuenen en la fantasia de blanquerna la ymaginacio uolch himaginar que en deu fos perdonar eternalment. E per aço fantastichament lenteniment se uolch jnclina [5] a considerar lo mon esser sens ffi e comencament. Mas la memoria desuia la ymaginacio del enteniment membrant que deus es misericordia e son actu en quant se conuench ab us de perdonar en comencament de creatura en quant creatura no pot esser comencament e fora sens us de perdonar eternalment si eternificar pogues caber en creatura. E per ço que la memoria ach membrat lenteniment se desuia de la ymaginacio e entes distincta misericordia e son actu en rao dom segons que ell prenia per obiect. Mas que segons la entitat de misericordia diuina e son actu eren en quant eren [6] una cosa matexa en bonesa granesa eter-

---

1. P, influi[r].—2. P, encarnation e passion.—3. P, lenfenit.—4. P, es misericordieiar.—5. P, inclinar.—6. P, en quan essencia.

nitat e c. misericordia e son actu. Molt plach a la uolentat ço que lenteniment ach entes e dix. O diuina misericordia que del teu fill infinit eternal has feta misericordia al huma linyatge per uia de encarnacio miraclosa e de mort engoxosa per tal que lactu de la uostra misericordia ne sia maior en tu de honrar e seruir. auertisquen se tos huyls a nos e misericordiega a nos moltes santetats e perfeccions per tal que amem[1] honrar e mostrar als jnfaels lo gran us que tu aguist de misericordia en aquell temps que fahies morir menysprear e escarnir en la creu[2] lo nostre redemptor ihesu crist que de tot ssi matex ach misericordia de nos. ¶ Per ço que la uolentat dehia de la misericordia de deu membra blanquerna la gran humilitat de deu en la qual no poc entendre actu que sia humiliar en bonificar magnificar eternificar e c. Con sia cosa que humilitat no puxa esser sens menor e maior. E per aço coue que entena actu de humilitat diujnal lo qual actu no pot entendre maioritat[3] maior que humiliarse infinit en bonesa granesa eternitat a esser una persona ab finit termenat en temps e en quantitat e donar aquella persona a humilitat de mort turmens menyspresament paupertat e a oblidament de les gents. Can blanquerna ach membrada la gran humilitat damunt dita ell entes que si deus no fos humiliat a penre humana carn e no hagues humiliada aquella a greu mort passio accidental. no fora tan contrari al actu de superbia. E car per la major contrarietat se conuenga lactu de sa humilitat plus fortment ab maioritat. Per aço couench quel fill de deu fos home pobre uenut batut turmentat crucificat e mort.[4] ¶ En lactu de la senyoria de deu considera blanquerna longament dient. O senyoria sobirana que senyoreges ço que es e ço que no es Car ço que es has creat[5] de non res lo qual non res no pot contrastar a lactu de tes dignitats que han creat[6] ço que es lo qual ço que es soste lactu de tes dignitats en esser E sots ta senyoria estan totes coses auens començament. a significar ta eternitat son sens fi en duratio moltes creatures a conexer que tu est sens fi e jutgara ta justicia com ta senyoria posseesca justs e peccadors perdurablement segons lurs merits Apres aquestes paraules lenteniment dix que sil mon fos sens començament no pogra tan manifestament conexer la senyoria de deu esser domjnant so que es e que no es Car nulla cosa no pogra esser feta de non res ni tornar a non res sa entitat e la justicia de deu fora contra lactu de sa senyoria en tots los actus de les dignitats de deu sil mon fos sens comencament. Per ço que dehia lentenjment mebra la memoria com a la seynoria de deu son sotsmeses tots los actus de natura. Car los vns li son sotsmeses en ço que obren naturalment segons que son ajudats e licenciats per la dona-

1. P, anem. — 2. P, cros. — 3. P, lo qual aia en creatura lo qual actu non pot entendre en maioritat. — 4. P, afig: oblidat dezamparat e mort. — 5. P, es creat. — 6. P, que na creat.

cio [1] diujna los altres son forcats e constrets per ell en quant la senyoria diuina obra coses sobre natura mjraculosament la qual obra couench esser segons actu de justicia en bonificar Magnificar e c. a conexer que l actu de les dignitats es sobre l actu de natura. Con [2] en maiors coses e plus soujn e plus contra cors de natura es l actu de les dignitats sobre natura plus es demostrat lo deu de natura auer actu de senyoria en les coses naturals E per aço mebra memoria com deus ha hordonats los set sagramens l actu dels quals es souen e en diuerses lochs sobre cors de natura. Volch la uolentat de blanquerna dir aquestes paraules e dix que la seynoria diuina la auja molt fortment obligada a amar e a tembre son deu. Car per crear sustentacio bonificacio que n reep [3] li es sotsmesa. e encara per co car deus uolch esser home e morir feu aquell home per ço que fos d aquell home serua e comprada per recreacio que feu ab la engoxossa passio. ¶ Enteniment amich dix blanquerna entenets uos com l actu de la pasciencia de deu es molt gran enfre nos Car deus nos ha creats e recreats e tots jorns sens nuyl cessament rebem d ell benefici e gracia e nos som a ell desobediens e obeym als senyors terrenals e a les coses mundanes. Membrats memoria quantes son les offenses que fan [4] tots jorns a deu. Ni com la pasciencia de deu espera nostra satisfaccio. Veiats enteniment quants son los homens que deu ignoren e mescreen e adoren ydoles. Ni con son pochs aquells que deu amen e conexen e uos uolentat plorats com los sarrayns tenen la sancta terra d oltramar. on deus pres carn e mori en quant era home e plorats com los maluats preueres son en peccat e tracten lo sant cors de ihesu crist E deus ha pasciencia. en totes estes coses plora uolentat e si s feu memoria e enteniment en los huyls de blanquerna que dix. A com es deus pascient al mon que a ell [5] es tan colpable e tan desconexent. apres aquests plors tots ensemps ploraren longament per la passio sancta de nostre senyor deus en la qual fon deus molt passient Car segons que la mort fo maior en lo maior sentiment que pusca sentir creatura fo la passio gran e gran fo car sens colpa fo crucificat e trahit uenut batut escarnit mort fo per aquells als quals perdonaua e per los quals uengut era esser home e pascient fo com fon desemparat et com nostra dona uehia aujlar enpenyer e plorar en la passio E pascient fo en tots sos fets tan fortment que cor no ho poria pensar ni entendre enteniment. ¶ En esta manera e en moltes d altres blanquerna hermita que era home just ab los tres actus de sa anima contemplaua e ahoraua dia e nuyt los actus de les diuines dignitats per los quals leuaua sos poders a auer conexensa de la sancta Trinitat e encarnacio de nostre senyor deus.

---

1. P, dominatio.—2. P, E on.—3. P, per creation sostentations benefici que n receup.—4. P, fam.—5. P, en el.

TAULA

LIBRE DE BLANQUERNA

PRIMER LIBRE: DE MATRIMONI

Segón libre: De religió

Primera part

QUART LIBRE: D'APOSTOLICAL ESTAMENT

Començà l'estampació d'aquest LIBRE DE BLANQUERNA, *al dia 4 d'abril, i finí al dia 2 de septembre de l'any 1914.*